

LILIEN'S DICTIONARY

Part I:
ENGLISH — POLISH
in 40 Fascicles

PRICE: \$1.00 PER FASCICLE

NOVEMBER 1st, 1948
Next Issue January 1st, 1949

Due in 10 days in currency
or by money order or check
to the order of

FASCICLE XIV
dry, vt. — Encratites

WYDAWNICTWO SŁOWNIKA LILIENA
BOX 149, STEVENS POINT, WIS.

Ernesta Liliena SŁOWNIK

Część I:
ANGIELSKO — POLSKI
w 40-u Zeszytach

CENA ZESZYTU: \$1.00

1 LISTOPADA 1948
Następny Zeszyt
1 Stycznia 1949

Płatne w ciągu 10 dni gotówką albo
przekazem pocztowym lub czekiem
na zlecenie

ZESZYT XIV
dry, vt. — Encratites

WYDAWNICTWA SŁOWNIKA LILIENA
BOX 149, STEVENS POINT, WIS.

br. 31819

DEAR SUBSCRIBER: An odious mistake has occurred in the printing of pp. 708 and 709 of fascicle XIV. Kindly insert the following three stickers in column 10 of page 708 in line with No. 25 to 49, col. 4 on page 709 in line with No. 50 to 72, and col. 10 on page 709 in line with No. 73 to 93, thus obliterating the one-line printing error.

From 25-49 From 50-72 From 73-93

C U T H E R E

	54.93		118.70		180.88	
	55.85				183.92	
	58.94		121.76		186.31	
	58.69				190.2	
	63.57		127.61		193.1	
	65.38		126.92		195.23	
	69.72		131.3		197.2	
	72.60		132.91			
	74.91		137.36			
	78.96		138.92		200.61	
	79.916		140.13			
	83.7		140.92		204.39	
	85.48		144.27		207.21	
	87.63		146. ?			
	88.92				209	
	91.22				?	
	92.91		150.43		?	
	95.95		152.0			
	?		156.9			
			159.2		222	
			162.46		?	
	101.7		163.5		226.05	
	102.91		167.2		?	
	106.7		169.4			
	107.88		173.04		232.12	
			174.99		231	
	112.41		178.6		238.07	
	114.76				?	

dry, vt. wysuszyć, osuszyć, usunąć wilgoć; **dried milk**, mleko sproszkowane.

d. air, 1) suche powietrze, zawierające 50% wilgoci lub mniej; 2) chem. powietrze pozbawione wszelkiej pary wodnej.

d. area, bud. niewielka przestrzeń dookoła budynku służąca do ochrony budynku od wilgoci.

dryad, s.f. (draj'ed) mit. kl. driada (f), nimfa leśna; nimfa, której życie związane jest z życiem jej drzewa.

dryadic, adj. (draj-e'dyk) driadowy.

Dryas, s. (draj'es) 1) bot. dębik, nieliczny rodzaj podbiegunowych i wysokogórskich roślin z rodziny różowatych **rose family** **ROSACEAE**; 2) roślina tego rodzaju; w Polsce rośnie dębik osmiopłatkowy, **DRYAS OCTOPETALA**, Linn., roślina zimozielona o białym kwiecie do 4 cm. średnicy; 2) d. mit. gr. driada, pl. **dryades** (draj-e'diz), ob. **dryad**.

dry-as-dust, adj. (draj'ez döst), (dosł. suchy jak kurz) oschły, niezajmujący, pedantyczny, bez polotu.

dryadust, s. oschły, pedantyczny pisarz, prelegent, profesor itp. bez polotu; **the Rev. Dr. D.**, zmyślona postać, stworzona przez sir Waltera Scotta (1771—1832) a podpisująca przedmowy do niektórych powieści Scotta oraz krytykę końcową do „Redgauntlet”; satyra, na krytyków, którzy całowką mierzą fantazję poety i tak zwany zdrowym rozsądkiem poprawiają jego loty.

d. battery, (draj bet'ri) elek. sucha bateria, bateria suchych ogniw.

d. bible (d. bajbl) wet. pot. chorobowy stan trawienia przeżywającego zwierzęcia.

d. bob, gw. Eton w Ang. student zamilowany w sportach lądowych, np. w tenisie, krykiecie, płocie nożnej; przec. wet bob.

d. bone, **d.-bone ore**, min. ob. **smithsonite**.

dry-boned, adj. mający tylko skórę i kości, wychudły.

dry-bones, s. skóra i kości.

d. bridge, wiadukt, most, zbudowany nad suchą drogą, np. przejazd kolejowy.

dry-brush, adj. szt. p. dotyczący sposobu malowania akwarel, nabierając na pędzel możliwie najmniej farby.

d. capital, gw. giełdowa, kapitał korporacji, włożony do przedsiębiorstwa przed rozwodnieniem wartości na akcje; stąd **d. share**, udział w owej pierwotnej (nierozwodnionej) sumie.

d. castor, skóra bobra bez tłuszczu.

d. cell (d. sel), elek. ogniwo suche.

d. cleaning (draj kli'nin~) czyszczenie sukien środkami chemicznymi bez wody; zwane także **chemical c.**, **French c.**

d. clutch, auto. sprzęgło cierne, ob. **friction c.**

d. coal, węgiel zawierający małą ilość lotnych substancji.

d. cooper, bednarz robiący beczki na towary sypkie, nie na płyny.

d. cup, med. sucha bańka.

d. cupping, med. ob. **cupping**.

dry-cure, vt. (draj'kiur~) peklować na sucho (solą), odr. kisić.

Drydenian, adj. (drajdi'njen), **Drydenic**, adj. ('-ik) drajdendowski, w stylu poety i dramaturga Drydena (Jan D. 1631—1700).

dry disease (draj dzi'z) bot. choroba korzeni trzciny cukrowej, spowodowana przez podstawczaka, **MARASMIUS SACCHARI**.

d. distillation, sucha destylacja, zwykle = **destructive d. ob.**

d. dock, mar. suchy dok; ob. (II) **dock**, s. 4).

dry-dock, vi. (o okręcie) leżeć w suchym dok; vt. umieścić (okręt) w suchym dok.

dry-dye, vt. (draj'daj) farbować (ubranie) środkami chemicznymi bez wody.

dry exchange, hist. wymiana towarów bez dostawy, oszukińczy akt sprzedaży towaru, pozornie zawarty celem ominięcia rygorów ustawy przeciwko lichwie, dotyczącej tylko wyzysku przy pożyczce gotówki, a nie obejmujących kupna i sprzedaży towarów.

dry-eyed, adj. (draj'ajd) nie roniący łez, bezłzawy.

dry face, leśn. przestrzeń na drzewie iglastym nie wydająca żywicy choć nacięta.

d. farming, gospodarstwo stepowopustynne w rejonach suchych, prowadzone bez nawadniania, stosujące natomiast odpowiednie metody uprawy gleby i odpowiednie gatunki i odmiany roślin wymagające mało wilgoci.

d. fly, ryboł. sztuczna muszka, utrzymująca się na powierzchni wody.

dry-fly, vt. ryboł. łowić rybę na suchą muchę pływającą na powierzchni.

dry fog, meteor. sucha mgła, mgła zdarzająca się w temperaturze powietrza o kilka stopni wyższej, niż temperatura rosy.

dry-footed, adj. (draj'fu'tyd) suchą nogą.

dry gangrene, med. sucha gangrena: a) czyli mumiołowa, **NECROSIS**; b) czyli choroba kurczowa, **RAPHANIA**, ob. **gangrene**.

d. gas, suchy gaz, 1) gaz silnicowy, wyprodukowany bez pary, gaz czadowy; 2) naturalny gaz, z którego nie można wydzielić węglowodorów.

d. glacier (d. glej'szier) lodowiec bez śniegu.

d. goods (draj'gudz) 1) St. Zj. towary białe; 2) Australia, towary żelazne, w St. Zj. **hardware**; 3) St. Zj. towary sypkie, ob. **d. measure**.

drygoodsman, s. (-men) Ang. kupiec towarów białych (tkanin, sukien, płócien, koronek itp.).

dry-handed, adj. 1) mający suche ręce; 2) nieuzbrojony; 3) szk. z pustymi rękoma.

dry hole, w nafciarstwie 1) studnia wiercona bez używania wody; 2) próżna studnia, studnia nie dająca dosyć nafty na opłacenie wkładu, także **dry well**, **duster**.

d. hopping, brow. dodanie chmielu do piwa w beczce.

dryhouse, ob. **dry**, s. 3).

dry ice, suchy lód, dwutlenek węgla, używany w zastępstwie lodu, pierwotnie amer. marka handlowa **Dry Ice**.

drying, adj. (draj'in~) 1) wysuszający, osuszający; 2) wysychający, łatwo i szybko schnący; w szcz. o olejach; **d. oven**, suszarnia; **d. tube**, chem. rura, zawierająca chlorek wapnia lub podobne substancje, pochłaniające wilgoć.

dryish, adj. (draj'isz) suchawy, nieco suchy, nieco suchszy.

dryki, s. (draj'ki) Kanada, leśn. drzewostan uszkodzony przez pożar lub powódź lecz jeszcze na pnium.

dry kiln, suszarnia drewna.

d. labor, med. okres porodu, kiedy błona owodniowa przerywała się, a szyjka macicy jeszcze się nie rozwarła.

dry-land blueberry, bot. cenna czernica pin. amer.; **low pale b. VACCINIUM VACILLANS**, Solander, dojrzewająca później, niż **VACCINIUM PENNSYLVANICUM**, Linn.

dry-land farming, ob. **dry-farming**.

dry law, ob. **dry**, adj. 12), pot. prohibicja; w St. Zj. partia prohibicyjna, założona w r. 1869, uzyskała w głosowaniu na Prezydenta

w r. 1928 na 36.879.414 głosów	20.106
1932	39.816.522
1936	45.647.117
1940	49.815.312
1944	48.025.684
1948	47.338.337
	81.869
	37.661
	57.812
	74.758
	103.343

d. light (draj'lajt') jasne światło, dochodzące bez przeszkód; przen. jasny i nieuprzedzony sąd.

d. lodging, mieszkanie bez wikt.

d. lot, oparkaniowy kawał podwórza bez vegetacji, przeznaczony na część kurnika.

dryly, adv. 1) sucho, 2) oschle.

dry mash, mieszanka ziarna z otrębami dla drobiu.

d. Mass = **Missa Sicca**, ob.

d. measure, miara na towary sypkie, ob. **measure**.

- **drymium**, przyr. (-dri'miom) oznaczający główny składnik danej gestwiny leśnej, ob. **coppice**.

d. mounting, fotogr. sposób przy mocowania obrazu do podkładki za pomocą szelakowanej bibułki za pomocą ciepła i ciśnienia.

dryness, s. (draj'nes) 1) oschłość, brak ciepła, fantazji, polotu, w szcz. w pismach mistyków brak natchnienia; 2) suchość pary, ob. **quality s. mech.**; **d. fraction**, procent suchej pary.

d. needle, ob. **dry point**.

d. nurse, piastunka, niania; odr. **wet nurse**, mamki.

dryo- przedr. (draj'o-) dębowo-, dębo-.

Dryobalanops, s. (drajobe'lanops; drys, dryos' gr. dąb, ba'lanos gr. żółąd, opis gr. wygląd, z pewnego podobieństwa owocu do żółędzi w misecze) rodzaj drzew żywicznych z rodziny **DIPTEROCARPACEAE**; młode pnie zawierają olejek kamfo-

rowy, stare zaś—kamforę stała, znana w handlu pod nazwą kamfory z Borneo; d. osobnik tego rodzaju.

Dryope, s. (draj'opi) mit. kl. Dryope, córka króla Dryopsa, towarzysza nimf leśnych, ukochana przez Apollina.

Dryopes, s. pl. (drajo'piz; na kont. eur. drio'pes) hist. kl. szczep gr. z Tessalii, pochodzący od legendarnego króla Dryopsa; ob. **eponymous**.

Dryophyllum, s. (drajofi'lom) paleont. dryofilum, rodzaj drzew z rodziny bukowatych, FAGACEAE, rozległe rozpowszechnionych w górnej kredzie i w systemie trzeciorzędowym; przodkowie naszych dębów i buków.

Dryopithecus, s. (draj'o-pi'gikes) paleont. rodzaj dużych małp młodszego trzeciorzędu (miocenu i pliocenu Europy) blisko spokrewniony z orangutanem i szympansem.

Dryopteris, s. (draj-a'ptōris) bot. rozpowszechniony na całej niemal kuli ziemskiej rodzaj paproci z rodziny paprotnikowatych **polypody** rodziny POLYPODIACEAE, obejmujący wiele gatunków dawniej traktowanych oddzielnie jako ASPIDIUM, NEPHRODIUM, PHEGopteris itd.; d. osobnik tego rodzaju.

dry ores, min. suche kruszce, cenne dla swej zawartości złota, srebra, lecz zawierające mało ołowiu i dużo krzemu i wymagające dodania ołowiu i flusów w celu skutecznego wyzyskania.

d. pack, (draj'pak) med. okład suchy, FOMENTUM SICCUM.

dry-paved, adj. ('-pejwd) brukowany bez wapna i żwiru.

dry-pick, vt. ('-pik) skubać pieczę bez polania wrzątkiem.

dry pile, fiz. suche ogniwo, od wynalazców także Zamboni's p. lub Leduc's p.

d. pleurisy (draj plu'rizi) med. suche zapalenie opłucnej z wysiękami przebiegające wódkienkowymi.

d. point, szt. p. a) rysunek rytowany igłą bez kwasów; ślad igły pozostaje niepolerowany; b) kopia takiego rysunku; c) igła, którą rysunek wykonano.

dry-powder extinguisher, aparat do gaszenia ognia suchym proszkiem.

dry-press, vt. ceram. formować gliniane naczynie przez prasowanie wilgotnego proszku glinianego w metalowej formie; stąd: **dry-press process**, sposób takiego wyrobu ceramiki.

d. pudding, ob. **pudding**.

d. refuse, (d. re'fuz) inż. zdrowot. suche odpadki, suche śmiecie, jak popiół itp., nie zmieszany z wodą.

d. rot, sucha zgnilizna: 1) gnicie suchych belek domowych, spowodowane przez jeden z najszkodliwszych grzybów, podstawczaka, strączka rosnącego, MERULIUS LACRYMANS; 2) gnicie korzeni lub kłębów, spowodowane przez różne grzyby, np. PHOMA BETAE, z rzędu kulnicowatych (SPHAEROPSIDALES), FUSARIUM SOLANI, grzyb niedoskonały z podgrupy strzępczaków, HY-

PHALES i wiele innych; 3) przen. zepsucie, korupcja, niszczenie, np. **political d.r.**; 4) wet. zły stan zdrowia inwentarza z powodu popsutego metabolizmu.

dry-salter, s. (draj'solter) Ang. handlarz chemikali, solnych wyrobów, farb itp., zwanych zbiorowo w Ang. **drysaltetry**.

dry sand, 1) hutn. piasek sztucznie suszony po wyprasowaniu w formie i pomalowany na czarno, odr. **green sand**; 2) kopaln. naft. piasek na razie bez oleju lub gazu.

d. share, ob. **dry capital**.

dry-shave, vt. pot. wygolić kogo, oszukać.

dry-shod, adj. (draj'szod) suchą nogą.

dry shrinking, zsychanie drewna wysuszonego w suszarni po usunięciu wierzchniej powłoki, np. po helblowaniu.

d. smoke, pot. i żart. pykanie niezapalonych cygara lub fajki.

d. steam, mech. sucha para, para nie zawierająca swobodnej wilgoci ani wody nie zamienionej na gaz.

d. steel, nieczysta stal o piaszczystym złomie bez polysku i bez niebieskiego odcienia.

dryster, s. (draj'ster) kierownik suszarni lub blicharni, dawniej blecharz.

dry storage, sucha chłodnica, chłodząca bez lodu przewiewem zimnego powietrza.

d. stove, ogr. szklarnia dla roślin, wymagających mało wody; ob. **xerophyte**.

d. strawberry, (d. stro'beri) bot. kilka roślin, podobnych do truskawki lecz o suchej jagodzie: 1) różowata roślina p. amer. WALDSTEINIA FRAGARIOIDES, Tratt.; 2) ang. pięciornik o żółtym kwiecie POTENTILLA FRAGARIASTRUM...; 3) pięciornik powszedni w p. n. strefie umiarkowanej, POTENTILLA MONSPELIENSIS, Linn.; wszystkie zwane także barren s.

d. sulphuric acid, chem. suchy kwas siarkowy, kwas siarkowy absorbowany (dla bezpieczeństwa) w odpowiedniej ilości (3—4 wagi) proszku krzemienno-okrzemkowego.

d. trust = **passive t.**, ob. **trust**, pr.

d. vat, kadź na sypkie towary.

d. wall, ściana bez wapna lub cementu.

d. wash, 1) bielizna wyprana i wysuszona ale nieprasowana; 2) zach. St. Zj. kamieniste koryto strumienia zazwyczaj suche a w czasie ulew pełne wody.

dry-weather flow, kanal. nieczystości kanałowe, niez mieszane z wodą zaskórna z okazji deszczów.

dry-weather vine = **sand vine**, ob.

dry weight, 1) fiz. ciężar bez wilgoci; 2) lot. ciężar maszyny bez przewodu wydechowego, oliwy i wody.

d. well = **d. hole**.

d. winds, meteorol. suche wiatry, po których w danej okolicy najrzedziej następują opady.

D-sharp, s. (di'szarp) 1) muz. dis dźwięk o pół tonu wyższy od de.

D-sharp minor, muz. (di' szarp'-maj'nor) skala dis moll o sześciu krzyżykach.

D. sol re (di sol rej) muz. de sol re, piąty ton w skali Gwidona Aretina, ob. **gamut**.

duad, s. (diu'-ed) dwójka, para, dwoistość.

duadic, adj. (diu-e'dik) dwoisty.

dual, adj. (diu'eł) 1) podwójny, składający się z dwojga, dotyczący dwojga, dwoisty; 2) gram. ob. **d. number**; 3) mat. ob. **d. extent**; 4) szachy, zadanie o dwóch sposobach rozwiązania.

Duala, s. sing. i pl. (dua'la) Duala, członek wybitnego szczepu w plemieniu Bantu w Kamerunie; d. jego narzecze języka Bantu.

Dual Alliance, (diu'eł elaj'ens) hist. 1) dwuprzemierze Austro-Węgier i Niemiec, zawarte 7 października 1879 przeciwko Rosji; 2) także **Dual Entente** (d.a~ta~t) porozumienie przyjazne Rosji i Francji (1890—1892), wzmacnione umową wojskową (1892—1893); ob. **Dreikaiserliche**, **Triple Entente**.

d. citizenship, podwójna przynależność państwowa, równoczesna przynależność tej samej osoby do dwóch państw, podwójne obywatelstwo, dozwolone w niektórych krajach; także dopuszczalne w pewnych krajach prawo wyboru osoby, urodzonej w kraju obcym, między krajem urodzenia a krajem przynależności rodziców; także **d. nationality**; ob. **allegiance**, s. 2).

d. consciousness, psych. rozdzielenie osobowości, ob. **personality**.

d. extent, adj. (d. ekstent'), **d. surface**, adj. (d. sör'fys) dwuwymiarowy; s. mat. w n-wymiarowej przestrzeni jeden z tych wymiarów lub powierzchni, których suma rozmiarów wynosi n—1, a więc punkt i linia wobec płaszczyzny, punkt i płaszczyzna wobec przestrzeni trójwymiarowej.

duali, s. (du-a'li; filip.) filipińskie drzewo, **palosapsis**, ob.

dual ignition, (d. igny'szn) auto. podwójny zapłon (od baterii i od magneto).

dualin(e), s. (diu'alyn) chem. rodzaj dynamitu, składającego się z 4 do 5 części nitrogliceryny, 2 części azotanu potasu i 3 części trocin.

dualism, s. (diu'ełyzm) 1) dwoistość, istnienie składające się z dwojga istnień; podwójność; 2) bot. = **dimorphism**, ob.; 3) chem. teoria dualistyczna Berzeliusa (Jan Jakub B., chemik szwedzki, 1779—1848), że wszelkie stałe związki chemiczne dwoiste złożone są ze składników sobie przeciwnych chemicznie lub elektrycznie; 4) elek. teoria dualistyczna Symmery (z w. XVIII) o dwóch różnych nieważkich płynach elektrycznych: szklanym (dodatnim) i żywicznym (ujemnym); 5) filoz. dualizm, pogląd, że świat składa się odwiecznie z dwóch dodatnich zasad: dobra i zła, walczących ze sobą; 6) gram. dualis, ob. **dual number**; 7) polit. dualizm, związek dwóch równorzędnych państw pod wspólnym monarchą, np. w w. XIX Austria i Węgry, Szwecja i Norwegia, do tej pory Dania i Islandia; 8) teol. a)

doktryna, że światem rządzą dwie sprzeczne zasady, dobra czyli światła, i zła czyli ciemności (Zaratustra czyli Zoroaster); b) pogląd na człowieka jako na twór, składający się z dwóch niezależnych pierwiastków: ciała i umysłu (materii i ducha); ob. **monism**, **pluralism**.

dualist, s. (diu'-elyst) zwolennik dualizmu, dualista (m), dualistka (f).

dualistic, adj. ('-yk) dualistyczny.

dualistically, adv. (-lystikeŋ) dualistycznie.

dualistic formula, chem. wzór, wypisany w myśl teorii dualistycznej, np. siarczan wapnia CaSO_4 , pisany w formie $\text{CaO} \cdot \text{SO}_3$.

duality, s. (diu-e'łiti) dwojakość, podwójność.

dualization, s. (zej'szn) rozpatrywanie przedmiotu jako złożony.

dualize, vt. (diu'ełajz) uważać za złożone z dwojga.

Dual Monarchy, monarchia austro-węgierska (1867—1919).

d. nationality = **dual citizenship**, ob.

d. number, gram. dualis, liczba podwójna, w niewielu językach (ss., gr., pol. itd.) forma odmiany rzeczownika między liczbą pojedynczą **singular** SINGULARIS (o jednej jednostce) a liczbą mnogą **plural** PLURALIS (o więcej niż jednej jednostce) oznaczająca dwie jednostki, np. w pol.: rękę, oczu, uszu, rękoma, oczyma, uszyna.

d. personality, rozszczepienie osobowości, podwójna osobowość, ob. **personality**.

dual-purpose, adj. (diu'eł pör'pys, Ang. '-peuz) 1) pomocny do dwóch celów jednocześnie; 2) roln. pożyteczny w dwóch kierunkach, np. rasa bydła na produkcję mleka i mięsa; rasa drobiu zarówno oznaczająca się nośnością, jak smakiem i ilością mięsa.

dual standard, (d. sten'dart) 1) podwójny standard, mon. bimetalizm, mający za podstawę tak złoto, jak i srebro; 2) podwójna miarka, np. odmienny kodeks moralny dla mężczyzn a dla kobiet, inna płaca za taką samą pracę dla mężczyzn a dla kobiet, dla robotników rasy białej a rasy czarnej lub żółtej; w ww. średnich inny sąd dla szlachty i duchowieństwa, a inny dla gminu.

d. surface = **dual extent**.

duan, s. (du'an, ɟu'an) hist. w poezji galijskiej tyle co (w „Panu Tadeuszu” księga), rozdział, część, pieśń, wł. canto.

duarch, s. (diu'ark) jeden z obu rządów spólnych w systemie rządów zwanym **duarchy**.

Duat, s. (du-uat') mit. eg. głębia, głęбина, podziemie, jedno z miejsc przebywania umarłych wśród potworów, któredyś słońce nocą przechodzi; w późniejszej mitologii miejsce sądu nad zmarłymi, ob. **Amenti**.

dub, vi. (döb) źle zagrać, spudłować, popełnić błąd, zrobić fiasko; vt. 1) uszlachcić; 2) nadać godność, tytuł itp.; obecnie raczej żart.; 3) przest. odziać pięknie; 4) ociosać, wygładzić, szczołkować sukno ostem,

by podnieść włos; łożić (skórę) przy garbowaniu; strzyć (żywoplit); 5) golf. uderzyć piłkę niezdarnie, popełnić omyłkę; źle zrobić; 6) ryboł. ubrać wędkę muszką, przynętą itp.; **d. out**, w tynkowaniu pokryć (nierówności).

dub-a-dub, s. (döb'-adöb) odgłos bębna.

dubash, s. (dubasz') Ind. Wsch. tłumacz angielsko-indyjski za rządów Anglii w Ind. Wsch.

dubb, s. (du'b, ar.) 1) niedźwiedź syryjski, ob. **bear**, s. 1); 2) jaszczurka z rodziny AGAMIDÆ na Bliskim Wschodzie.

dubbe, s. (du'bi) drewniany skobel (Arabia, Egipt).

dubbeltje, s. (du'bełti) 1) mon. stara moneta holenderska, jedna dziesiąta guldena hol.; 2) bot. d. lub **d. doorn** (dorn) trwała roślina z rodziny rdestowatych **bugwheat family** POLYGONACEÆ, **EMEX AUSTRALIS** (Pin. Afr., Australia, okolice nadśródlanomorskie).

dubber, s. (de'bor; pers. dabba) Ind. Wsch. skórzany worek na olej, oliwę, serwatkę. żętyce itp., ob. **ghee**.

dubbing, s. ('-in~) 1) uszlachcenie, raz płazem szabli w barkę, jak pod koniec uroczystości uszlachcenia; 2) to, czym się smaruje, oliwi itp. np. woda z mąką, używana przez tkaczy, łój z oliwą—przez garbarzy; materiały użyte do ubrania wędki w przynętę, itd.

Dubhe, s. (dubi) astr. (alfa Wielkiej Niedźwiedzicy), a **URSÆ MAJORIS**, ob. mapę po str. 490 **constellation**.

Dubhgall, s. (ɟu'w'goł) pl. -gail (dosł. czarny cudzoziemiec z czasów duńskich napadów na wyspy brytyjskie) Duńczyk.

dubiety, s. (diubaj'eti) wątpliwość, powątpiewanie; przedmiot powątpiewania.

dubiocrystalline, adj. (diubiokri'stelajn, -lyn) znamieny budową zbyt delikatną by ją można rozdzielić na części składowe pod mikroskopem, lecz w swym składzie polaryzujący światło.

dubiosity, s. (diubio'zyti) niepewność, wahanie się, powątpiewanie; rzecz wątpliwa; oznajmienie budzące wątpliwość.

dubious, adj. ('-öz) wątpliwy, budzący wątpliwości; dwuznaczny, niewyraźny; 2) wątpliwy, niepewny, nieustalony w opinii, niezdecydowany, wahający się; 3) wątpliwy co do wyniku, nie dający się przewidzieć, np. tocząca się bitwa na polu walki, w zapasach, w wyborach itd.; 4) podejrzany uczciwości, a **d. business proposition**; -ly, adv. (-fi) wątpliwie; -ness, s. (-nes) wątpliwość, niejasność.

dubitable, adj. (diu'bitebł) wątpliwy, budzący wątpliwości.

dubitation, s. (-ej'szn) 1) powątpiewanie, stan niepewności opinii; 2) wypadek powątpiewania.

dubitative, adj. (-tej'tyw) 1) skłonny do powątpiewania, budzący wątpliwość; 2) wyrażający wątpliwość, np. o ile, może, itp.

Dublin castle = **The Castle**, ob. **Castle Government** pod **castle**, s.

Duboisia, s. (diuboj'sja, po bot. fr. F. N. Dubois (dūboa') 1752—1824) bot. duboizja, rodzaj australijskich krzewów i drzewek z rodziny psiankowatych, **nightshade family**, **SOLANACEÆ**; dwa gatunki dostarczają narkotyków; ob. **hyoscyamine**; duboizyna ma zastosowanie w okulistyce.

Du Bois-Reymond's law lub **principle** (Emil Du Bois Reymond, niem. fizjolog, 1818—1896) prawo Du Bois Reymonda (dūboarej'ma') że nerw pobudzony bywa tylko przez zmianę prądu elektrycznego, nie zaś przez stały przepływ prądu bez zmiany.

ducal, adj. (diu'keł) książęcy.

ducape, s. (diukejp') ciężki wiązany jedwab, ob. **corded**, adj.; 2).

ducat, s. (do'ket) moneta złota lub srebrna: a) najdawniej w Sycylii (Roger II, ok. 1150); b) w Austrii, Czechosłowacji i Niderlandach jako moneta eksportowa wartości \$2.288; c) w Polsce = 25 złotych czyli \$2.504; d) w dawnej Rzeczypospolitej Weneckiej jako moneta obiegowa; e) w niektórych krajach dukat srebrny w połowie wartości dukata złotego.

ducat, s. (duka'to; wł.) złoty lub srebrny dukat w XIX przed zjednoczeniem Włoch; w szcz. bity w królestwach Neapolu i Sycylii.

ducatus, s. (diukej'to, na kont. eur. duka'tus) księstwo.

duce, s. (du'cze, wł. od ł. dux, du'cere prowadzić) wódz; przez kilka lat gorączki międzywojennej (1920—39) modny tytuł kierownika państwa, przyjęty na sam przód przez Mussoliniego (Il Duce), naśladowany przez Hitlera (Der Führer) i kilka innych krajów, w tej liczbie i Polskę (wódz); moda ta po kilku latach zakończyła się tragicznie.

Duchesnea, s. (diukes'nja, po bot. fr. A. M. Duchesne (dū'szen') 1747—1827) bot. duszenia, rodzaj azj. truskawek z rodziny różowatych, o suchych jagodach niejadalnych.

duchess, s. (de'czys) 1) panująca księżna udzielną; 2) żona księcia.

duchesse, s. (dū'szes' diusz'es; fr.) 1) rodzaj otomany; 2) rodzaj atłasowej tkaniny.

Duchesse d'Angoulême (dū'szes' da~ gulem', fr. sad. rodzaj gruszek.

duchesse lace (dū'szes lejs') nowoczesna koronka flamandzka, zwana także **point duchesse**.

Duchess of Wellington (de'czys ow ue'lin~ton) ogr. róża herbaciana o kwiecie żółtawo-karmazynowym.

duchy, s. (de'czy) hist. księstwo, obszar udzielnego księcia.

(I) **duck** (dök; hol. doek, niem. Tuch) 1) tkanina lniana lub bawełniana w cieńszych gatunkach na ubrania, w grubszych na namioty; 2) pl. spodnie z takiej tkaniny.

(II) **duck**, s. 1) kaczka, pływający ptak z rodziny ANATIDÆ rzędu blaskodziobych **CHENES**, samiec **drake**, kaczor; samica **duck**, kaczka; młode **duckling**, kaczkę (n), kaczątko (n); kaczka domowa **ANAS DOMESTICA**, pochodzi od dzikiej kaczki krzyżówki **mallard** **ANAS BOSCHAS**; cyranka **teal**, **ANAS QUER-**

QUEDULA, cyraneczka **ANAS GRECCA**; kaczki morskie, ob. **Fuligulina**, **Mergina**; 2) **lame d.** osoba niezgrabna, jak postrzelona kaczka, w szcz. w St. Zj. poseł do Kong., który przepadł w wyborach, przeprowadzonych na parę miesięcy przed końcem kadencji; **I. d. session**, sesja Kongresu przez ten czas.

(III) **duck**, s. uchylenie się (od ciosu), przycupnięcie.

duck, vi. 1) zanurzyć się w wodzie, w szcz. dać nurka; 2) skłonić głowę; 3) uchylić się (od ciosu); 4) wymigać się; vt. 1) zanurzyć; 2) uchylić (głowę, plecy, rękę, nogę), nagle wycofać; 3) bridż, łażować, nie przebić wysokiej karty, ażeby uwolnić się od zagrywania albo by nie tracić przewagi w kolorze; mar. **duck up**, odsłonić (róg żagla).

duck acorn, bot. grzebiak, **yellow nelmbo**, **NUPHAR LUTEUM** (Linn.) Sibth & Sm. z rodziny grzybieniotowych **water lily** family **NYMPHAEACEAE**.

duck and drake lub **ducks and drakes**, rzucanie płasko do wody płaskich kamieni lub muszli, tak, żeby zakreślając łuki wyskakiwały co pewną przestrzeń nad powierzchnię wody; przen. trwonić czas, trwonić pieniądze.

duck ant, (dok'ent) zool. Ind. Zachodnie termit na Jamajce, budujący gniazdo (mrowisko) na drzewie.

duckbill, s. (dok'bil) zool. 1) dzióbak, ssak wodny rzędu stekowców **MONOTREMATA**, długość ok. 2 m. (z ogonem i z dziobem podobnym do kaczego); jajorodny, składa zazwyczaj dwójce jaj długości ok. 2 cm. (3/4); nogi pięciopalczaste obłonione; Australia, Tasmania; ob. **duck mole**, **platypus**; 2) gw. St. Zj. **paddlefish** ob. **Polyodon**, także **d. cat**.

duck-billed, adj. (dok'bil) mający dziób podobny do kaczego; **d.-b. cat**, ob. **duckbill**; 2) **d.-b. dinosaur**, paleont. każdy dinosaur z rodziny **IGUANODONTIDAE** w szcz. rodzaju **TRACHODON**.

duck-bill gar, ob. **gar**.

duckblind, s. (-blajnd) 1) bot. chwast **climbing hempweed** **MIKANIA SCANDENS**, Willd.; 2) myśl. trzcinowa ściana, za którą kryją się myśliwi polujący na kaczki.

duck-blue, adj. karminowo-niebieski.

duckboard, s. ('-bord) woj. chodnik drewniany w okopie, ob. **trench-board**.

duckboat, s. ('-bo't) myśl. płaska łódź do polowania na kaczki.

duck call, s. ('-koł) myśl. kaczki zew.

ducker, s. (do'ker) 1) nurek; 2) ptak wprawny w nurkowaniu, w szcz. pluszcz **water ouzel** **CINCLUS CINCLUS**, zwany także **dipper**; 3) osoba lubiąca się wymigać; 4) w rzeźni robotnik, wkładający zabite świnię do kadzi wrzącej wody przed odwłoszeniem skóry, ob. **tubman**.

duckery, s. (do'kōri) zakład hodowli kaczek.

duckfoot, s. ('-fut') pl. **duckfoots** ('-fu'c) roln. trójkątne narzędzie do kultywowania gleby, w szcz. dodatkowy przyrząd do uprawy buraków.

duck-footed, adj. ('-fu'tyd) hod. drob. mający tylny palec u nogi skierowany mniej więcej ku przodowi (o drobiu domowym).

duck grass, bot. 1) rdestnica grzebiasta **pondweed** **POTAMOGETON PECTINATUS**, Linn., podwodna roślina, wydłużone liście, a zwłaszcza twarde głąbiki (dług. do 6 cm.), stanowią ucztę dla kaczek, także **d. moss**; 2) wyklina błotna **fowl grass** **POA PALUSTRIS**, Linn.

duck green, adj. niebieskawo-zielony.

ducking, s. (dō'kin~) 1) myśl. polowanie na kaczki; 2) hist. kara, stosowana od w. XV do początku w. XVIII za rozwiązanie życia przeważnie do kobiet, ob. **d. stool**.

d. stool, hist. zydel, do którego przywiązywano (ob. **ducking**) skazaną osobę przed wrzuceniem do wody za rozwiązanie mowy lub nieobyczajność.

duck joint, stol. spoina drewniana, nałożona na styk dwóch części mebla jako ozdoba dla zakrycia styku i dla wzmocnienia.

duck-legged, adj. krótkonogi, mający krótkie nogi.

duckling, s. zool. kaczątko, kaczętko, ob. (II) **duck**, s. 1).

duck meat, kaczka (na półmisku, podana do stołu).

duckmeat, s. = **duckweed**, ob.

duck mole = **duckbill**, ob.

d. moss, rdestnica, ob. **duckgrass**, s. 1).

d. oak, ob. **water oak**.

d. on a rock, **d. on the rock**, łapanka, skombinowana z grą o trafienie kamyka (**duck**) położonego na głazie lub w środku koła (**drake**, **duckstone**, **duck table**, **duck ring**).

d. pass, wąski pas powietrznej drogi, której przelatuje wędrowne ptactwo wodne, zwyczajnie nad wąskim przesmykiem, łączącym dwa jeziora, lecz niedaleko Grecji istnieje droga lotnicza, używana corocznie przez ptactwo, przelatujące z Europy do Afryki nad Morzem Śródziemnym w miejscu, gdzie istniał przesmyk w czasach prehistorycznych, dziś już od długich wieków pokryty wodą.

duckpin, s. sport kreg. St. Zj. 1) kaczki kregiel wysokości 9 i 3/4" o średnicy 3 i 8/16 do 4 i 7/16", odr. **candlepin**, ob.; 2) pl. odmiana gry tenpins, polegająca na ciskaniu kuli o średnicy 5" do takich kregli, ob. 1), przedstawionych w dziesiątkę.

d. potato, (d. potej'to) pld. St. Zj. bot. dziki ziemniak, **wild potato**, **SAGITTARIA PLATYPHYLLA** z rodzaju strzałek **arrowhead**, rodziny żabięcokształtnych **water plantain** family **ALLISMACEAE**; jego bulwy są ulubionym pokarmem kaczek.

Duck River Baptist, hist. kość. członek sekty baptystów, założonej w stanie Tennessee w r. 1807; ob. **Baptist**.

duck's bill, cokolwiek mającego podobieństwo do kaczego dziobu, w szcz. narzędzie chirurgiczne jak kleszcze.

duck's egg green, (doks'eg gri'n) kolor żółto-zielony.

duck's meat, ob. **duckmeat**, s.

duck snipe = **willet**, ob.

duckweed, s. ('-uid') bot. rzęsa **LEMNA**, Linn. i każda inna roślina z rodziny rzęsowatych, **d. family**, **LEMNACEAE**; **great d. spirodela**, **SPIRODELA**, Linn.

duckwheat, bot. tatarka, **Tartarian buckwheat**, **FAGOPYRUM TARTARICUM** Gaertn.

duct, s. s. (dokt) 1) rura, kanał, przewód; 2) anat. przewód; ob. **duct of**; 3) bot. a) naczynie, utworzone z długiego szeregu komórek, które utraciły przedzielające ścianki; b) wąska komórka chlorofilowa między pecherzykami liści torfowca, **SPHAGNUM**; 4) druk. kałamarz; 5) elek. a) przewód kabla podziemnego; b) **wall d.** przepust przez ścianę; c) **d. wiring** zakładanie przewodów; d) **inlet d.** fajka wpustowa.

ductile, adj. (dek'til) 1) giętki, ciągliwy, dający się wyciągnąć, np. metal na drut, (por. **pliant plastic**); 2) posłuszny, łatwy do prowadzenia, np. wychowanek, uczeń (por. **tractable**); 3) kowalny, dający się obraabiać (o metalu), por. **malleable**.

ductilimeter, s. (dok'tilimi'tör) przyrząd do mierzenia ciągliwości metalów.

ductility, s. (dokty'liti) 1) ciągliwość (metal); 2) uległość, skłonność do przyjmowania poleceń wychowawcy, zwierchnika itp.

ductilize, vt. (dok'tyła'jz) uczynić ciągliwym, powiększyć ciągliwość (metal).

duction, s. (dok'szn) prowadzenie, przeprowadzenie.

ductless gland, anat. gruczoł niewydzielniczy, ślepy, bez innego odpływu wydzieliny niż do limfy (gruczoł limfatyczny) lub do obiegu krwi.

duct of a) **Bartholin** (bar'tolin, Tomasz B. duński lekarz, 1616—1680) przewód Bartholina, część przewodu językowego; **b)** **Cuvier**, ob. **cardinal**, adj. (str. 374, kol. 1, w. 52); **c)** **Gaertner**, ob. **Wolffian body**; **d)** **Müller**, ob. **Müllerian duct**; **e)** **Rivinus** (A.R. 1653—1723) kilka przewodów podjęzykowych; **f)** **Santorini** (G. D. S. 1681 — 1773) dodatkowy przewód trzustkowy, odgałęziający się od przewodu Wirsunga i wiodący do dwunastnicy; **g)** **Steno** (N.S. anatom duński, 1638 — 1686) przewód od ślinowego gruczołu przysusznego do wewnętrznej powierzchni policzka naprzeciw drugiego górnego zęba trzonowego; **h)** **Warton**, ob. **Warton's duct**; **i)** **Wirsung**, główny przewód trzustkowy.

ductus arteriosus (dok'tes artio'zes, na kont. eur. duk'tus artio'zus) anat. przewód tętniczy, zwany także **d. Botalli** (botal-li), łączący tętnicę żylną **pulmonary artery** **ARTERIA PULMONALIS** z aortą zstępną płodu; **d. cochlearis** (kakli-ej'ris, na kont. eur. kochle'a'ris) anat. przewód ślimakowy w błędniku ucha; **d. communis choledochus** (d. kamiu'nis kole'dokes, na kont. eur. komu'nis kole'dochus) anat. ścieżka żółci, ob. **choledoch**, adj.; **d. deferens**, (d. defi'rens, na kont. eur. defe'rens) anat. przewód nasienny **VAS DEFERENS**; **d. en-**

dolymphaticus, (d. endolimfe'tikes, na kont. eur. endolimfa'tikus) anat. przewód ślepy w błędniku ucha od mieszk. UTRICULUS, do woreczka, SACCULUS; d. epididymidis, (d. e-pididima'jdis, na kont. eur. epididimi'dis) anat. przewód najądrza; d. parotideus (d. paroti'di-es, na kont. eur. '-de-us), anat. ob. duct of Ste-no; d. pneumaticus, (d. niuma'tikes, na kont. eur. pneuma'tikus), anat. drogi odchodowe; dawniej kanał powietrzny; d. thyreoglossus, (d. ʒaj'-ri'e'gla'sys, na kont. eur. tyreoglo'sus) anat. embr. przewód od gruczołu tarczowego do języka; d. venosus, (d. wino'zes, na kont. eur. weno'zus) embr. przewód pępkowy płodu od żyły pępkowej do czczej żyły dolnej, VENA CAVA INFERIOR; zamyka się tuż po urodzeniu, a jego śladem jest URACHUS, mocznik.

dud, s. (död) 1) przest. odzież, ubranie; dziś pot. łachy, szmaty; zbiorowo: rzeczy w znaczeniu wszelakich przedmiotów własności osobistej; 2) nabój niewybuchający; stąd przen. człowiek niezdarny lub nie mający powodzenia.

dudder grass, pot. paproć włos Weneri Venus's hair ADIANTUM CAPILLUS VENERIS, Linn.; Pln. Eur.

dude, s. (diud') St. Zj. gogo, strojniś; na zach. St. Zj. yankee ze Wschodu, mamin synek, niewieściuch; d. ranch, gw. zach. St. Zj., gospodarstwo rolne, prowadzone na pokaz dla zadowolenia turystów ze wsch. St. Zj. zjeżdżających się dla zobaczenia legendarnego „dzikiego Zachodu”, wild West.

dudgeon, s. 1) przest. bukszpan, rączka z bukszpanu; 2) r. uraza, niezadowolenie.

due, adj. (diu') należny, winny, przynależny (pieniężnie, moralnie, towarzysko); 2) płatny, zapadający, zapadły; 3) oznaczony na pewną porę, np. pociąg kolejowy, the train is due at 12:30; adv. 1) wprost, dokładnie, np. due north, wprost na północ; 2) gw. wobec, z powodu, np. called off due to sickness (zamiast poprawnie owing to).

due, s. 1) należność, należytość, dług; 2) przest. konieczność, mus, coś nieuniknione; 3) należność, przyszość, dawniej przystojność; 4) pl. wkładki miesięczne członka klubu, towarzystwa itp.; należytość, płatna urzędowi, cło; 5) filatel. znaczek pocztowy za należną dopłatę do porta.

due bill, pisemne poświadczenie długu wraz z terminem płatności do rąk wierzyciela, lecz nie na zlecenie.

d. course of law, d. process of law, postępowanie prawne zgodne z ustawą kraju.

d. date, kup. data płatności, dzień zapłaty.

duel, s. (diu'eł) 1) hist. pojedynek dwóch stron w sporze, mający rozstrzygnąć, która strona ma słuszość; 2) pojedynek dwóch osób na broń sieczną lub palną, mający zmazać obelgę lub obrażę; wynik pojedynku nie odgrywa roli; zwyczaj o dziedzicznym z czasów rycerskich powoli zatracza się, chociaż od kilku pokoleń już wzbroniony ustawami karnymi wszystkich krajów cywili-

zowanych, przewidującymi kary dla pojedynkujących się i dla ich świadków czyli sekundantów, seconds; 3) kodeks pojedynkowy; 4) przen. walka na słowa, pojedynek mowców, zapasy dysputantów.

duel, vi. pojedynkować się.

dueler, s. (diu'eler) strona w pojedynku, dawniej pojedynek.

dueling, **duelling**, s. ('-elin~) pojedynkowanie się.

dueling pistol, s. pistolet do pojedynku, zwyczajnie para pistoletów w drewnianej kasce.

duelist, **duellist**, s. ('-elyst) pojedykowiec, dawniej pojedynek.

dueña, s. (due'nia) pl. -s ('-nias) 1) hist. pierwsza dama dworu królowej hisz.; 2) oberżystka hisz., gospodyn pensji.

duenna, s. (diu-e'na) 1) starsza dama, towarzysząca pannie w Hisz. lub Port. jako opiekunka i stąd: dama do towarzystwa, (fr.) chaperon (szapera'); pot. przyzwoitka; urząd w wielu krajach, należący obecnie do historii.

Duessa, s. (diu-e'sa) czarownica z "Faërie Queene" Spencera (Edmund S. ok. 1552—1599).

duet, vi., muz. wykonać duet, brać udział w duecie.

duet, s. (diuet') muz. duet, kompozycja dla dwu wykonawców z wtórem lub bez.

duettino, s. (dueti'no, wł.) pl. -tini, ('-ni) duetecik, krótki duet.

duettist, s. (du-e'tist) uczestnik duetu.

due volte (du'e wol'te, wł.) muz. dwa razy.

duf, s. (döf) gw. 1) Ang. ciasto; 2) mar. budyń; 3) St. Zj. i Szk. gleba leśna pokryta liśćmi; 4) pył węglowy, żużel.

duffadar, s. (dof'edar') Ind. Wsch. 1) podoficer indyjski; 2) kierownik grupy robotników.

duffer, s. (do'fer) gw. 1) Ang. koczownik; 2) Australia, koniakrad; 3) Ang. złodziej; rzecz podrobiona lub bezwartościowa; głupiec; zabita pałka; 4) gór. nieproduktywny szyb.

dufoil, s. (diu'fojl) bot. listera jałolistna LISTERA OVATA (Linn.) R.Br., z rodziny storczykowatych, orchis family, ORCHIDACEAE.

dufrenite, s. (diufre'najt; od zol. fr. Piotra Dufresne'a (dúfren'a) min. dufrenit, saletrowiec rzędu fosforanów, podrzędu f. uwodnionych.

dufrenoysite, s. (diufreno'jzajt) min. diufrenuazyt, siarkosól ołowiu Pb₂As₂S₇, klasa lampyrtów (blaskotów), rząd siarkosoli.

dugong, s. 1) D. dugoń, rodzaj ssaków rzędu syrenowatych SIRENIA, równoznacznego z nazwą HALICORA, typ rodziny DUGONGIDÆ = HALICORIDÆ; 2) d. osobnik tego rodzaju, dugoń czyli piersioplówka indyjska HALICORE DUGONG, do 3½ m. dł., ogon wcięty, podobny do wielorybiego.

dugout, s. (dog'aut) 1) pieczara, schron, wykopany w skłonie góry i często zabezpieczony od armat dachem z kłód; 2) piłka nożna, schron pod daszkiem z ławeczką na granicy boiska.

duhat, s. (du'hat; tagalog) śliwka filipińska.

Duhr, s. (dur; ar. dar al asad, zad lwa) astr. delta Lwa, δ Leonis; ob. constellation, gwiazdozbiory zodiaku na mapie między 160° a 170°; także Zosma.

duiker, s. (daj'ker) Afr. Płd. 1) ob. duikerbok; 2) cormoran.

duikerbok, -buck, zool. mała pld.-afr. antylopa, CEPHAL PHUS.

duim, 1) hol. (dum), pl. duimen, miara hol., 1 cm.; 2) ros. (diu'im) stara miara hol. = 1 cal = 2.54 cm., z czasów Piotra Wielkiego.

Duit, s. (du'it) Indianin szczepu Czibczan, dawniej w Kolumbii.

dukan, s. (dukan') hist. kość. 1) w St. Test. platforma, z której kapłan wygłaszał błogosławieństwo; 2) błogosławieństwo kapłańskie w świątyni Salomona.

Duk-duk, s. (duk'duk) tajne stowarzyszenie rodzimych czarowników na wyspach Nowej Brytanii (dawniej archipelagu Bismarcka na Oceanie Spokojnym); od roku 1914 pod zarządkiem Australii.

duke, s. (diu'k) 1) przest. wódz; 2) pod koniec cesarstwa rzymskiego wojskowy komendant prowincji; 3) hist. za Karolingów wojskowy komendant prowincji, w późniejszych wiekach średnich udzielny książę, niem. Herzog, kniaź, doża; książę krwi królewskiej, royal duke, niem. Fürst i Prinz; ros. Wielki Książę, Grand Duke, ob.; 4) d., d. cherry, sad., czereśnia, wywiedziona ze słodkiej czereśni i z kwaśnej wiśni, PRUNUS AVIUM i PRUNUS CERASUS; 5) gw. pl. pięść.

dukedom, s. (diuk'döm) księstwo; hist. terytorium i władza, dziś tytuł, w wielu krajach zniesiony; obecnie w Anglii małżonek następczyni tronu otrzymał tytuł Duke of Edinburgh, a jego syn, przyszły następca tronu, tytuł Prince of E.

dukeling, s. ('-lin~) książętko, a) nieletnie dziecko księcia, b) władca drobnego księstwa.

dukely, adj. ('-li) książęcy, godny stanowiska księcia.

dukery, s. ('-ri) hist. księstwo (obszar, godność, zamek, itp.).

duke's coronet, hist. mitra książęca, korona, odpowiadająca przepi-som, które były przez setki lat bardzo ważne.

Duke's Laws, hist. am. zbiór praw, nadanych w r. 1664 przez księcia York dla kolonii New York w Am. Płn.

Dukhobors, -bortsy, s. pl. (diu'kobors, -bortcy) duchoborcy, hist. kość. rosyjska sekta, utworzona pod koniec w. XVIII, nie uznająca świeckiej władzy i służby wojskowej, a kierująca się natchnieniem swych proroków w tłumaczeniu Pisma św.; wskutek prześladowań w kraju rodzinnym w r. 1898 tysiące duchoborców przeniosło się do Kanady.

dukker, vt. (du'ker; cyg.) wróżyć.

duku, s. (du'ku; malaj.) sad. du-ku, ciemna jagoda drzewa mal. LANSA....

dukuma, s. (duku'ma) bot. tropikalne drzewo afr. KHAJA NOREN-

SIS.... o cennym drewnie, podobnym do mahoniu.

Dulanganes, s. pl. (dulanga'nejs), Dulanganie, pogańskie plemię na Mindanao (Filipiny), prawdopodobnie pochodzenia indonezyjskiego.

Dulat, Dulan, s. (du'let, '-len) Dulan, członek szczepu, stanowiącego znaczną część Wielkiej Hordy (Ulu-juz) Kirgiz-Kajcaków w w. XVII, ob. **Great Horde**.

dulcamara, s. (dolkamej'ra; dulcis ł. słodki, amarus, ł. gorzki) 1) bot. psianka słodkogórz **bittersweet SOLANUM DULCAMARA**, Linn. z rodziny psiankowatych **nightshade family SOLANACEAE**; ob. **bittersweet**, s. 3a); apt. suszone gałązki tej rośliny, w lecznictwie używane do leków moczopędnych i uspakajających oraz przeciw wysypkom skórnym; 2) hist. muz. **Doctor D.**, postać wędrownego lekarza w „Eliksirze Miłości”, operze (1832) Kajetana Donizettiego (1797—1848).

dulcet, adj. (do'syt) słodki dla ucha lub oka, harmonijny, kojący.

dulset, s. muz. rejestr organowy, podobny do dulcjanu, lecz o oktawę wyższy.

dulciana, s. (-sje'na) muz. dulcjan, języczkowy rejestr organowy o łagodnym, słodkim tonie, podobnym do smyczkowego, ręczny rejestr 8-stopowy, pedałowaty zaś 16-stopowy; hist. muz. rodzaj fagotu z w. XVI i XVII.

Dulcibella, s. (do'sibe'ła; dosł. słodka piękna) żeńskie imię własne, w Polsce nieużywane.

dulcified spirit lub **spirits**, apt. neutralny preparat, zawierający alkohol i kwas mineralny.

dulcify, vt. (do'lsifaj) 1) hist. chem. słodzić, uwalniać od kwasów, soli; 2) łagodzić.

dulcimer, s. (-simer) hist. muz. 1) dulcymer, starożytny instrument plektronowy o metalowych strunach na trapezoidalowej skrzynce rezonansowej, obejmujący 2 lub 3 oktawy; 2) wspominany w Bib. (Dan. 3:10) instrument, dawniej tłumaczący gr. wyraz „symfonia”, obecnie uważany raczej prawdopodobnie za dudy.

Dulcin, s. (-syn) 1) nazwa, zastrzeżona marką ochronną; 2) chem. d. dulcyna, karbamid fenetolowy, mocznik parafenotolowy $\text{NH}_2\text{CON}(\text{HC}_6\text{H}_4\text{OC}_2) = \text{C}_6\text{H}_4\text{O}_2\text{N}_2$, 200 razy słodszy, niż cukier trzcinowy.

Dulcinea, s. (dolsi'ni-a) 1) Dulcinea, żeńskie imię własne; 2) d. kochanka.

Dulcinist, Dulcinite, s. (-sinist, '-sinajt) hist. kośc. zwolennik sekty Braci Apostolskich, jaką założył w w. XIII Dulcino z Nowary (Piemont).

dulcitol, dulcite, s. (do'sitoł, '-sajt) chem. dulcytol, słodkawy związek krystaliczny $\text{C}_6\text{H}_{12}(\text{OH})_6$, zawarty w rozmaitych roślinach, np. w pszeńcu i innych trędownikowatych, trzmielini, m.i. w mannie na Madagaskarze; także sporządzany sztucznie alkohol sześciowodowy używany dla diabetyków do słodzenia.

duledge, s. (diu'ledż) mech. dybel, łączący dzwona koła armatniego.

dulia, s. (diulaj'a) KRK, niższy

stopień czci, oddawanej aniołom i świętym jako sługom Boga; odr. **latría**, ob.

dull, adj. (doł) 1) niepojętny, umysłowo niesprawny, nierozgarnięty, tępy; 2) nieczuły, ciężki; 3) powolny w myśleniu i w działaniu, leniwy, ospały; 4) tępy, bez ostrza; 5) bez ognia, bez ducha, bez ożywienia; mdły, niewyraźny, np. kolor, ton; 6) niezajmujący, nie budzący zainteresowania, nudny; 7) pochmurny, zachmurzony, posępny, np. dzień, pogoda; d. **pain**, tępy ból.

dull, vi. być ospałym; vt. 1) zaćmić, oćmić, pozbawić siły pojmowania; 2) stępić, pozbawić ostrza; 3) uczynić niewyraźnym.

dullard, s. (do'lord) głupiec, tępą głową, dureń, także **dullhead**, s. (do'hed).

dullness, dullness, s. (do'nes) nudy (pl.), brak życia, blasku, koloru.

dully, adv. (du'li) głupio, leniwie, ospale, nudno, bez życia, bez uroczajności.

Dulong's formula (dūlāz' for'miula; od Piotra Dulonga (dūlā') 1785—1838) empiryczna (ale na około 2% dokładna) formuła do obliczenia wartości cieplnej paliwa na podstawie jego składu chemicznego: przyjmując C, H, O i S jako wyraz procentu na ciężar węgla czystego, wodoru, tlenu i siarki, wartość cieplna węgla opałowego na funt, wyrażona w jednostkach B.T.U. (British Thermal Unit) B.T.U. = $\frac{1}{100} 14600 C + 6200 (H - \frac{O}{8}) + 4000 S$.

dulosis, s. (diulo'zys) zool. niewolnictwo, porywanie larw innych gatunków i chowanie ich do swoich posług, praktykowane przez niektóre rodzaje mrówek **FORMICA** i **POLY-ERGUS**.

dulse, s. (dōls) glon jadalny w krajach pñ. eur. (Irlandia, Szkocja), w szcz. krasnorost **RHODYMENIA PALMATA** i **DILSEA EDULIS**, zawierający jakiś węglowodan, podobny do skrobi.

duly, adv. (diu'li) w sposób właściwy, należyście, tak, jak być powinno, ważnie.

duma, s. 1) (du'ma; ros. rada od got. domian, radzić) rosyjski parlament od 1905 do 1917; 2) w literaturze ukraińskiej opowieść z odległych czasów np. **Duma** o Stefanie Potockim.

dumb, adj. (dōm) 1) niemy, nie umiejący mówić; 2) pozbawiony mowy, jak np. zwierzęta i rzeczy martwe; 3) milczący; 4) gw. amer. głupi; 5) o kolorze: martwy, bez życia, bez blasku; 6) o przyrządach: nieczyny, martwy, nie oddający winnej usługi.

dumb, vi. oniemić, zaniemować; vt. odebrać mowę, oniemić, nabawić niemoty.

dumba, s. (dumba) rodzaj owiec bocharskich i kirgiskich, dających wełnę astrachańską.

dumb act, niema scena, produkcja sceniczna bez słów, pantomima.

d. ague, med. przerywana gorączka bez wyraźnych „dreszczów”.

dumbbell, s. (dom'bł) 1) gimnast. pl. ciężarki; 2) kość. klekotki, zastę-

pujące dzwony kościelne w Wielki Tydzień aż do rezurekcji; 3) St. Zj. gw. dureń.

dumbbell, vt. wykonywać ćwiczenia gimnastyczne ciężarkami.

Dumbbell Nebula (d. ne'biula) astr. mgławica ciężarkowa, mgławica (podobna do ciężarka gimnast.) w gwiazdozbiórze Lisa (**VULPECULA**, ob. na mapie po str. 490 między 300° a 320°; na mapie mylnie **Velpacula** zamiast **Vulpecula**).

d. Betty, hist. amer. jedna z pierwszych prób amer. maszyny do prania, jeszcze bardzo prymitywnej.

d. bid, na licytacji dobrowolnej zapieczętowane oznaczenie ceny sprzedającego, poniżej której przedmiot licytowany nie ma być sprzedany.

d. cake, tort, pieczony w milczeniu w wilię św. Marka i św. Agnieszki przez dziewczęta dla wywrotienia, jakiego która dostanie męża; por. lanie ołowiu na wodę w wieczór św. Sylwestra.

d. card, mar. ob. **pelorus**.

d. chamber, ciemna komora.

d. compass, mar. ob. **pelorus**.

d. crambo, gra towarzyska, w której część obecnych wybiera dwa wyrazy rymujące się i wymienia jeden z nich; druga strona ma odgadnąć drugi wyraz i przedstawić go mimiicznie.

d. foxglove, d. gentian, bot. goryczka zamknięta **closed gentian GENTIANA ANDREWSII**, Griseb.

dumbfound, ob. **dumfound**.

dumbhead, s. (dom'hed) St. Zj. gw. głupiec, twardy łeb.

dumb jockey, automatyczny przyrząd do szkolenia żrebiąt, składający się z siódła i dwójga ramion pionowych, przytwierdzonych do siódła i połączonych elastycznymi paskami z uzdą.

d. madness, ob. **rabies**.

dumbness, s. (dom'nes) niemota.

dumb nettle, bot. jasnota biała **white nettle LAMIUM ALBUM** Linn.; z rodziny wargowych **mint family LABIATÆ**.

Dumb Ox the, Tomasz z Akwinu, jeden z największych filozofów świata i zaliczony w poczet świętych, tak był zwany za młodu przez swoje hrabskie otoczenie.

d. peal, przytłumiony odgłos dzwonu.

d. pintle, mar. czop sterowy, osadzony w oprawce.

d. show, 1) pantomima; 2) migi (pl.), np. tell in d. sh. powiedzieć na migi.

d. telescope, rura bez soczewki, tylko do oznaczenia kierunku dla patrzącego.

d. waiter, 1) przenośna taca na potrawy i napoje, często na nogach i kółkach; 2) lift na potrawy z kuchni do sali jadalnej.

dumb watches, (uo'-) bot. Am. Ph. 1) kapustnik szkarłatny **pitcher plant SARRACENIA PURPUREA**, Linn., z rodziny kapturkowatych **pitcher plant family SARRACENIACEÆ**; 2) kapturnik żółty **yellow trumpet leaf S. FLAVA**, Linn., z tej samej rodziny.

dumb well, studnia odprowadzająca wodę zaskórnią lub drenową.

dum casta (dum'ka'sta) pr. za dziewczęstwa, w stanie dziewiczym.

dumdum, s. (dömdöm; od Dum-dum w Ind. Wsch., gdzie pierwotnie fabrykowano) woj. kula nie zabójcza, lecz oszałamiająca wybuchem, ob. **manstopper**; zabroniona dzisiaj w prowadzeniu wojny, ponieważ powoduje długotrwałe ropienie; **d. fever**, med. gorączka, częsta w okolicy Dumdum; **kala azar**, **black sickness**.

dumfound, **dumbfound**, vt. (dom'-faund) oniemić z zadziwienia, zdumieć, zaskoczyć z nienacka.

dum fuit intra ætatem (döm fii'-it in'tra itej'tem, na kont. eur. **dum fu'it in'tra eta'tem**), pr. za małoletności.

dumka, s. (dum'ka) pl. **dukmy** (dum'ki) muz. smętna piosenka ukraińska.

dummy, adj. (do'mi) 1) milczący, niemy, bezszelstny; 2) udany, udający, zewnętrznie wyglądający, jak coś udawanego, a w środku pusty; 3) udający, że działa na własny rachunek, a w istocie działający za kogoś innego, podstawiony, pozorny; 4) karty. grany z dziadkiem (karty jednego gracza wyłożone), ob. **d. whist**.

dummy, s. 1) głupiec; 2) niemowa, milczek; 3) figurant, podstawiony przez istotnego kontrahenta i udający, że zawiera interes na własny rachunek; 4) słup przydrożny z drogowąskazem; ob. **d. cop**; 5) chem. przedmiot obrany za wzorec w celu czynienia porównań; 6) dent. ząb sztuczny na mostku dentystycznym; 7) druk. wzór, gazeta lub książka, złożona z czystego papieru dla przekonania się o wyglądzie w proponowanych proporcjach; 8) kapeluszn. bukszpanowy przyrząd do glansowania kapeluszy piłśniowych; ob. **tol-likier**; 9) karty. dziadek; gra z dziadkiem (wyłożone karty jednego gracza); 10) kol. parowóz z maszyną kondensującą; 11) kraw. model, forma, figura o postaci ludzkiej służąca do wkładania sukni w czasie wykańczania; 12) kup. próżne paczki towarów, używane na wystawach do dekoracji; itp. reklamy; 13) teatr. statysta lub aktor, grający rolę małej wagi, np. ja grałem koguta w Hamlecie; 14) wet. koń chorujący na wodogłowie i z tej przyczyny ociężały, ob. **hydrocephalus**.

dummy, vi. być podstawionym w roli kontrahenta; vt. działać w zawieraniu interesu jakoby się było kontrahentem, a w istocie być podstawionym przez prawdziwego kontrahenta.

d. car, hist. kol. wagon mający własną lokomotywę.

d. cartridge, woj. ślepy nabój, nabój ćwiczebny.

d. cop (cop w gw. St. Zj. = policjant, **d. c.** automatyczny stojkowy) słup z czterema lampami elektrycznymi, jako drogowąskaz, regulujący kolejno przejazd narożny.

dummy-head torpedo, Australia. o-szukające przejmowanie ziemi od państwa, pozornie dla siebie, a w rzeczywistości dla kogoś innego, **dummying land**.

dummy whist, karty. wist, grany przez trzy osoby z dziadkiem; czwarty partner (nieobecny, vis-à-vis dzielący) otrzymuje karty, wyłożone na stół odkryte, a dysponuje nimi dzielący.

Dumontia, s. (diuman'izie; od bot. fr. Gast. Dumonta de Courcet (dü-ma' dö kurse') 1746—1824) dymontia, rodzaj glonów, krasnorostów rzędu CRYPTONEMIALES, rodziny DUMONTIACEAE.

dumontite, s. (diu'man'tajt; od geologa belg. Andrzeja Dumonta (düma) 1809—1857) min. dymontyt, saletrowiec rzędu fosforanów, fosforan uwodniony, zawierający ółów / uran, $2\text{PbO} \cdot 3\text{UO}_3 \cdot \text{P}_2\text{O}_5 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$.

Dumont's blue (diu'ma's blu') odcień niebieskiego koloru kobaltowego.

dumortierite, s. (diu'mor'tjörajt, od paleontologa fr. Eugeniusza Dumortier (dümortje') 1) min. dumortieryt, sylikoid w grupie andaluzytu, czarnoniebieski, rombowy, zawiera 5—6% tlenku borowego.

dumose, adj. (diu'moz, diu'mo'z), **dumous** (diu'mös), bot. krzewiasty.

(I) **dump**, s. (domp) 1) smutek, przygnębienie, oswiałość; zwykle w zwrocie **in the dumps**, wyrażenie dawniejsze, zastąpione obecnie w St. Zj. wyrazem **blues**; 2) przest. rodzaj tańca; marzenie senne.

(II) **dump**, s. mon. 1) a) ang. gruba mała moneta z czasów Jerzego I (1717—1724), wartości pół pensa; b) austral. srebrna moneta, wycinek z hiszp. talara, wartości 15 pensów; ob. **holey dollar**; c) gw. ang. drobny pieniądz; pl. pieniądże, gotówka; 2) Ang. a) gruby, krótki gwóźdź; b) rodzaj cukierka; c) niegrabny grubas; d) gruby, krótki, nieforemny kawałek ołowiu, używany przez dzieci jako żeton w rozmaitych grach.

(III) **dump**, s. 1) głuchy odgłos, np. uderzenia, upadku; 2) St. Zj. miejsce składania śmieci i odpadków z całego miasta; śmietniko miejskie; śmietnik publiczny; śmiecie, odpadki; 3) gw. a) zapady dom, nadający się tylko na miejsce zborne dla włóczęgów i przestępców; b) więzienie; c) miejsce nadające się tylko na śmietnik; 4) druk. miejsce w drukarni do składania materiału przed rozdzielaniem; ob. (II) **bank**, s. 6); 5) kol. wagon dający się opróżnić przez podniesienie nawozia do potrzebnej pochyłości; 6) leśn. wolne miejsce za przewozową piłą tartakową, użyte do składania tartego drewna; 7) woj. skład materiałów wojennych, gromadzony czasowo w polu przed zapotrzebowaniem.

(IV) **dump**, s. Ang. zagłębienie w dnie rzeki lub stawu. (por. norw. **dump** wybój; ang. **dimple** dołeczek na policzku).

dump, vi. wypaść, spaść, jak piasek, wyładowywany z wozu; 2) rzucić na rynek towar poniżej ceny własnej; vt. wyładować z wozu, kosa itp. masę nieuporządkowaną.

dumpage, s. (dom'pydz) 1) wyładowywanie śmieci, ziemi itp.; 2) opłata za pozwolenie zwożenia śmieci itp. na dany grunt.

dumpcart, s. ('-kart) wóz wywrotowy, wywrotka, zwykle trok samo-

chodowy urządzony do szybkiego wyładowywania automatycznego, np. z dnem do otwierania, z przyrządem do podnoszenia nawozia do pozycji prostopadłej itp.; górn. koleba, wagon.

dumper, s. ('-er) 1) kto lub co wyładowuje automatycznie, w szcz. wóz wywrotowy; 2) okr. ciężka waga, umieszczona na środku długiej sztaby, używana do spuszczenia z siłą na gorącą płytę metalową, podpartą na obu końcach, w celu wygięcia jej.

dumping, s. 1) kup. rzucenie na targ towaru po cenie poniżej kosztu własnego, np. zapasów wojennych po wojnie, modnej kreacji po minięciu sezonu, itp.; 2) włók. przepuszczanie oczyszczonego włókna po bieleniu (blichowaniu) przez wyzmaczkę.

dumping car, **cart**, **truck**, **wagon**, ob. **dumpcart**.

d. duty, opłata, nałożona przez ustawę wzbraniającą wyładowywania śmieci.

d. press, Austral. prasa do pakowania wełny.

dumpish, adj. ('-ysz) głupi, nudny, posępny; melancholizny, -ly, adv. (ii), posępnie; -ness, s. (-nes) oswiałość.

dumping, s. ('lin~) 1) kluska, klusieczka, knedel; 2) w przemyśle suszenia owoców: całe jabłko, obrane i wydrelowane; 3) Austral. kwaskowata jagoda winorośli BILARDIA SCANDENS, Smith, zwana także **appleberry**; 4) pot. klucha, osoba lub zwierzę, krótka i gruba.

d. cactus=**mescal button**, ob. **mescal**.

dumpoke, s. Ind. Wsch. pieczeń, w szcz. kaczka nadziewana.

dump rake, konna grabiarka do siana, podnosząca się za pomocą dźwigni, kierowanej przez woźnicę, by ją opróżnić od czasu do czasu.

dummy, adj. 1) oswiały, **in the dumps**; 2) krępy; 3) inż. = **dummy level**.

dummy level, inż. poziomnica z krótkim teleskopem, przytwierdzonym do podstawy poziomu, także **Troughton level** i **Gravati I**.

dum sola (döm so'la, na kont. eur. **dum so'la** i. póki sama) pr. w stanie samotności (jako panna, wdowa lub rozwódka); **d. s. et casta**, pr. w stanie samotności i dziewictwa.

dun, adj. (don), 1) ciemno-brunatny; 2) posępny.

dun, s. 1) kolor bez połysku od ciemno-czerwonego do złotego; 2) koń maści wilczatej; 3) wierzyciel, upominający się natrętnie o zapłatę; 4) ryboł. żywa lub sztuczna przynęta w postaci larwy jętki; 5) zool. jętka, ob. **Ephemera**; 6) (od staroel. **gun**, por. **town**) także **doon** (dun, **gun**) gród otoczony kilkoma rzędami okopów, a między okopami głębokim rowem.

dun, vt. 1) urgować, upominać się o zapłatę; **dunning letter**, urgens, list upominawczy (o zapłatę); 2) farbować na kolor brunatny; 3) Nowa Ang. kisić solonego watusza w ciemnej piwnicy w beczce, przykrytej solanką kołczystą **saltwort** **SAL-SOLA KALI**, Linn., lub podobną rośliną.

dunal, adj. (diu'nł) wydmy, wydmy, dotyczący lotnego piasku.

dunbird, s. (dön'börd) myśl. (od brunatno-czerwonej barwy) dzika kaczka (samica), eur. pochard NY-ROCA FERULA i amer. redhead N. AMERICANA.

Duncan, s. (don'ken) Duncan, szkockie imię własne; imię króla szkockiego (1047—1051), zabitego przez następcę, Makbeta; por. tragedię Szekspira „Macbeth”.

Duncan Phyfe, (d. fajf) styl mebli amer., naśladownictwo Directoire i Empire, wprowadzone przez stolarza nowojorskiego, Dunkana Phyfe'a (1768—1854); w handlu meblarskim St. Zj. wszelkie urządzenie empire nazywa się **Duncan Phyfe**.

dunce, s. (dons) 1) hist. pismo, książka, lekcja, którą pozostawił Joannes Duns Scott (zm. 1308), zwany the Subtle Doctor (sólł daktör), wzór drobiazgowego scholastyka, szukającego dziury na całym; stąd 2) pedant, mędrkujący nad drobiazgami sposobem częstym u Szkotów; 3) nieuk, głupek.

duncery, s. (-ri) głupota, niedziarswo.

dunce's cap, czapka głupca, w przestarzałym systemie wychowawczym dawana najgorszemu uczniowi w klasie, często z literą D.

dunch, vi. (dunsz) golf. uderzyć mocno o ziemię zamiast o piłkę.

dun crow (don'kro') zool. wrona hooded crow CORVUS CORNIX, ptak wróblowaty (PASSERES) z rodziny kruków CORVIDÆ.

undasite, s. (don'desajt, dondej'sajt, od Dundas w Tasmanii) min. undasyt, sylikoid rządu węglanów $H_2O_2Al_2Pb_2C_2O_6$, tworzący białe, włóknisto-promieniste kulki; t.2.c.w. 3.25.

dundathu pine (donda'u'pajn; nazwa rodzima w Queensland w Australii) dundazu, sosna australijska, AGATHIS ROBUSTA, Hook.

dunderhead, s. (don'derhed) głupiec, zabita pałka; -ed, adj. twardogłowy, niepojętny; -edness, s. brak pojętności; pot. osielstwo.

Dundreary whiskers, (döndri'ri uys'kers) długie bokobrody z wygolonym podbródkiem, modne w drugiej połowie w. XIX.

dune, s. (diu'n) 1) wydma, duna; pagórek lotnego piasku nad brzegiem rzek lub wzdłuż wybrzeża morskiego; w Ang. d. land marsh, d. sand; ob. dene; 2) kolor szpagatu.

Dun Edin, (don i'din, gal. Dun Eideann; por. dunn s. 6) town) Edynburg (Edinburgh), stolica Szkocji, nazwa pochodzi prawdopodobnie od imienia św. Edony (zm. 518), która założyła tam jeden z licznych swych kościołów w Szkocji.

dune dweller, antropol. mieszkaniec przedhistoryczny dzisiejszej pustyni Gobi (niegdyś możliwe miejsce biblijnego raju); na stokach wydym znajdują się bardzo prymitywne ciosane przedmioty prawdopodobnie z okresu paleolitycznego.

d. forst, naturalny las szpilkowy na wydymie piaszczystej; takie lasy na lotnych piaskach powstały z in-

ciatywy ludzkiej w Danii i w Nowej Zelandii.

d. grass, piaskownica zwyczajna beach grass (ob) AMMOPHILA ARENARIA, Linn.

d. heath, obszar bezdrzewny piachów i wydym z zaroślami przeważnie wrzosowatymi.

d. plant, ekolog. roślina zdolna utrzymać się na piasku, w szcz. wytrzymała na posuchę.

dun fly, ryboł. przynęta w postaci larwy muchówek, żyjących na wodach, w których przebywają pstrągi.

dung, s. (dag) 1) nawóz stajenny, łąno krowie, gnój koński; 2) nieczystości, gnilna substancja, cokolwiek odstraszaającego i budzącego wstręt; 3) pers. waga = 0.768 g.

dung, vi. wyrzucić gnój ze stajni lub z obory; vt. 1) gnoić, nawozić (pole); 2) zanurzyć w gnojówce (tkaninę bawełnianą) ob. dung bath.

Dungan, s. (don'gen) sing. i pl. Dungan, członek szczepu zmongolizowanych mahometan, przybyłych na Daleki Wschód do wojsk Dżengis-Chana i osiadłych następnie po zdobyciu kraju (1220) w Turkiestan; 2) narzecze języka Uigur, używane przez Dunganów, ob. Uigur.

dungannonite, s. (dungen'ynajt, od miejscowości Dunganon w Ontario, Kanada) petr. jasnobarwny, alaliczny dioryt, składający się z andezynu, korundu (do 13%), czasem miki, nefelinu i skapolitu.

dungaree, s. (dagari') 1) wsch.-ind. tkanina bawełniana na bieliznę dla ubogiej ludności i na namioty, zagle, itp.; 2) pl. spodnie męskie z takiej tkaniny.

dungarunga, s. (dungarun'ga; nazwa rodzima), bot. dungarunga, niewielkie drzewo australijskie o bardzo twardym drewnie, używanym na rączki do narzędzi, NOTELÆA OVATA ob. axbreaker.

dung bath, tk. kąpiel mająca usunąć z tkaniny nadmiar klejów, zapraw (czyli bejc) itp.; nazwa pochodzi stąd, że dawniej używano do spłukiwania wyłącznie gnojówki; dzisiaj w użyciu są surogaty chemiczne, np. sodowy fosforan, arsenian, krzemian.

dungbeck, s. ('-bek) tk. płukarnia, ob. dung bath.

dung beetle, nazwa ta obejmuje wiele gatunków chrząszczy, żyjących w gnoju i na gnoju, w szcz. żuk gnojny GEOTRUPES STERCORARIUS, krowieńczak miesięcznik COPRIS LUNARIS i w. i.; należą do rodziny SCARABIDÆ i tworzą podrodzinę SCARABINÆ czyli COPRINÆ.

dunbird, s. ('-börd) 1) ob. jaeger (ptak); 2) dudek hoopoe, UPUPA EPOPA.

dungchafer = dungbeetle.

dungeon, adj. (don'dżn) więzienny, forteczny.

dungeon, s. 1) ob. donjon; 2) ciemne więzienie forteczne, zazwyczaj podziemne, loch; 3) gw. ptn.-ang. i szk. człowiek wybitnych zdolności w pewnym kierunku, pot. majster nielada; 4) gw. pld. St. Zj. rewolwer, pistolet.

dungeon, vt. zamknąć w lochu podziemnym, uwięzić w fortecy.

dungeoner, s. (don'dżynier) poet. klucznik więzienny.

dung fly, każda dwuskrzydła muchówka z rodz. SCATOPHAGIDÆ, składająca jaja w gnoju lub na rozkładające się substancje roślinne.

d. hill, 1) gnojowisko; 2) wstrętne miejsce, położenie, warunki bytu.

dunghill fowl, drób domowy.

dungeon, s. (dun'gon) dungeon, cenne filipińskie drzewo, HERITIERA LITTORALIS, Dry, i jego twarde blado-czerwone drewno.

dung worm, 1) każdy robak, żyjący w gnoju; 2) każda larwa owada, rozwijająca się w gnoju.

dungy, adj. (don'gi) 1) gnoisty, pełen gnoju, plugawy; 2) służący do gnoju, np. widły; 3) gnojny, gnojny, znawożony.

duniewassal, -sel, duinhewassel, s. (duni'ue'sł, jine-) hist. szk. panicz szlachetnego rodu, młodszy brat lorda.

dunite, s. (do'najt; z Dun Mountain, N.Z.) petr. skała magmowa (ogniowa) składająca się głównie z oliwinów czyli perydotów; ob. peridotite.

dunk, vt. (dunk) gw. St. Zj. maczać (np. bułkę w kawie).

dunkadoo, s. (dun'kedu) St. Zj. (onomatopoetyczne naśladownictwo zewu ptaka) zool. bąk amerykański American bittern BOTAURUS LENTIGINOSUS, ob. bittern, s. 1).

Dunkard, adj. (don'körd) geol. najmłodsza epoka geologiczna w amer. systemie permskim, ob. Upper Barren Coal Measures.

Dunkard, s. = Dunker.

Dunker, s. (don'kör) hist. kość. sekta religijna, założona w r. 1708 w Niemczech przez Aleksandra Macka; już w 1719 musieli wyznawcy sekty opuszczać Niemcy wskutek prześladowań i zaczęli gromadzić się w Pensylwanii gdzie do tej pory wyróżniają się zarostem, ubraniem i surowymi zwyczajami; sekta podzielona obecnie na pięć pomniejszych zrzeszeń: Church of the Brethren, Church of God (1848), Old German Baptist Brethren (1881), Brethren Church (1882) i Seventh-Day German Baptists (1728); znani pod nazwą Dunkers, Tunkers, Dunkards, Dippers, sami nazywają siebie Brethren, a urzędowo German Baptist Brethren.

dunker, s. (dun'kör; cur = kaczka) Ang. dzika kaczka (samica).

Dunkirk, (don'körk) Dunkierka.

Dunkirker, s. (-er) 1) mieszkaniec Dunkierki; 2) przed r. 1856 a) obojętny okręt zbrojny z Dunkierki; b) członek załogi takiego okrętu; ob. privateer.

dunk tree, (dunk'tri) bot. szydlca, ob. Zizyphus.

Dunlap, s. (dön'lep) ogr. znana amer. odmiana truskawek.

dunlin, s. (don'lin; od brunatnego upierzenia) zool. słonka (słonka) północna, PELIDNA ALPINA, z rodziny bekasowatych, SCOLOPACIDÆ, rzędu brodców, GRALLATO-

RES; P. A. ALPINA w pñ. Eur. i zach. Azji; P. A. SAKHALINA zwana także **red-backed sandpiper**, w Azji wsch. i Amer. podbiegunowej z doroczną wędrówką do wsch. St. Zj. i Kanady.

Dunlop, s. (don'lap) rodzaj prasowanego białego sera szkockiego.

Dunmow flitch, połącz słoniny z Dunmow, tradycyjnie przyznawany parze małżeńskie, która zaprzysięgła w wymaganej formie, że przez rok i dzień od ślubu ani razu nie sprzeczała się, ani razu nie żalowała zawarcia małżeństwa; zwyczaj ten z XIII w. został wznowiony w r. 1885.

dunnage, s. (do'nydz) 1) mar. podściółka, maty, gałazki, skrawki desek itp. podkładane pod skrzynie i ładunki okrętowe dla ochrony przeciw wilgoci i między skrzyniami, dla uszczelnienia i dla zapobieżenia obijania się; 2) gw. mar. osobiste pakunki pasażera okrętu; 3) drewno poniżej najgorszego gatunku handlowego; 4) kol. kawałki drewna itp., służące do uszczelniania skrzyni itp. w transporcie; 5) okrętowa. rozmaity materiał budowlany, używany na pokładzie podczas budowy okrętu i usprzątany po wykończeniu budowy.

dunne, s. (don; donn irl. brunatny) zool. słomka irlandzka, **CALIBRIS CANUTUS**; ob. **dunlin**, **knot**.

dunner, s. (du'ner) kolektor zaległości.

dunness, s. (don'nys) pośepność, ponurość.

dunnish, adj. ('-ysz) smutnawy, oswiały.

dunny, adj. ('-i) 1) brunatnawy; 2) gw. Ang. a) głuchy; b) głupi.

d. nettle, bot. 1) mierzница (czyt. r-z) czarna **black horehound** **BALLOTA NIGRA**, Linn., 2) jasnota biała **white dead n.** **LAMIUM ALBUM**, Linn.

Duns, adj. (donz) głupi, ob. **dunce**.

dunstable, adj. (don'stejb) ang. prosty jak strzelił, bezpośredni (od gościnca Londyn — **Dunstable**).

duny, adj. (do'ni) pełen wydm.

duo, s. (du'o) muz. duet. utwór na dwa instrumenty.

duo-, przedr. dwu -.

duocosane, ob. **docosane**.

duodecane, ob. **docedane**.

duodecennial, adj. (diuodisen'jeł) r. wydarzający się co dwanaście lat.

duodecillion, s. (-disil'jen) mat. w systemie amer. i fr. (przyjętym w Polsce) liczba $10^6 \times (10^3)^{11} = 10^{39}$; w systemie ang. $(10^6)^{12} = 10^{72}$; ob. **numeration**.

duodecim-, przedr. (i. 12) dwunasto-, dwunastokrotnie.

duodecimal, adj. (diuode'simł) dwunastkowy, wyrażony w dwunastkach; dwunastka odgrywała tradycyjnie wyjątkową rolę, np. zodiak z 12 gwiazdobiorów, 12 apostołów; 12 linii = 1 cal, 12 cali = 1 stopa; tuzin = 12, gros = 12 tuzinów; 12 pałatynów (duozepers) Karola Wielkiego (768—814); pr. rzym. **LEGES DUODECIM TABULARUM** (450 przed Chr.) itd.

duodecimal, s. 1) jedna dwunasta

(część); 2) pl. mat. system liczenia dwunastkowy w miejsce naszego dziesiętnego.

duodecimo, s. (diuode'simo) druk. dwunastka, rozmiar strony książki, 12 kartek z arkusza.

duodecuple, adj. (diuodek'jupł) składający się z dwunastek.

duoden -, ob. **duodeno -**.

duodenal, adj. (diuodi'nł) 1) anat. dwunastnicowy, ob. **duodenum**; 2) muz. dwunastotonowy, ob. **duodene**.

d. glands, anat. gruczoły dwunastnicowe, **GLANDULÆ BRUNNARI**.

d. juice, (d. dzu's) anat. i fizj. sok dwunastnicowy, alkaliczny i lekko trawienna ciecz neutralizująca kwas mleczny żołądkowy (chymu); zawiera zczyny: enterokinazę, erepsynę, inwertazę, laktazę i maltazę, które ob.

d. tube, (d. tiu'b) chir. rurka dwunastnicowa gumowa, zapuszczana przez gardziel i żołądek do dwunastnicy.

d. ulcer, (d. oł'ser) med. wrzód na wewnętrznej powierzchni dwunastnicy.

duodenate, vt. (diuo'dinejt, diudi'nejt) muz. przełożyć układ z jednej duodeny na inną o wiadomym stosunku do pierwszej.

duodene, s. (diu'odin) muz. duodena, problem dwunastu tonów o wiadomym dokładnym stosunku wzajem do siebie, oparty na tonie przyjętym jako wzorec; w zastosowaniu do studiowania pewnych problemów harmonii i czystej intonacji.

duodenojejunal fossa (diuodi'no-dze'dżunł fo'sa) anat. dołek czczodwunastnicowy, czyli dwunastnicoczczowy.

duodenum, s. ('-nom) anat. dwunastnica (tak nazwana, ponieważ długość jej równa się szerokości 12 palców); pierwsza część jelita cienkiego (dwie dalsze części, znacznie dłuższe: jelita czcze i biodrowe, **jejunal i iliac**).

duodrama, s. (-dra'ma) teatr. dramat na dwie osoby; dialog często przepłany wtórem muzycznym; ob. **duologue**.

duole, s. (diu'ol) muz. grupa dwóch tonów odgrywana w tempie przeznaczonym zresztą na trzy tony tej samej wartości.

duoliteral, adj. (-li'tereł) dwugłoskowy; ob. **bilateral**.

duologue, s. (-log') dialog; teatr. sztuka napisana dla dwóch osób; ob. **duodrama**.

duomachy, s. (diuo'meki) hist. pojedynek dwóch wódzów na polu walki w obliczu obu nieprzyjacielskich wojsk.

duomo, s. (duo'mo; wł.) włoska katedra, tum.

duopod, s. (diu'opad) podpórka na dwóch nogach.

duosecant, adj. (diuose'kent) kryształ. przecinający tylko dwie osie.

duotone, -d, (adj.) (diu'oton, -d) mający dwie barwy lub dwa tony.

duotriacontane, s. (-traja'kantejn) ob. **dotriacontane**.

duoviri, s. pl. (diuowi'raj) lub **duo viri** (diuo waj'raj; na kont. eur. w

obu pisowniach **du'o wi'ri**, dwaj mężowie) hist. klas. komisja starożytna złożona z dwóch np. **d. navales** dla budowy floty, **d. perduellionis** dla osądzenia skargi o zdradę stanu; ob. **duumvir**.

dupability, s. (diupabi'łiti) łatwość.

dupable, adj. (diu'pebi) łatwość, łatwy do oszukania.

dupe, s. (diu'p) osoba łatwowierna i łatwa do oszukania i do wyzyskania; pot. fryc, gull, gw. frajer.

dupe, vt. oszukać, wywieść w pole, pot. naciągnąć, gw. wykiwać (korzystając z łatwości, braku doświadczenia, z łakomstwa na pochlebstwa itd.).

duper, s. (-er) naciągacz, hochstapler.

dupery, s. ('ri) oszustwo, oszukiwanie, naciąganie, naciąganie.

dupion, s. (diu'pian) bliźniaczy kokon zrobiony przez dwa jedwabniki.

duplation, s. (diuple'jszn) zdwojenie, podwojenie, powtórzenie.

duple, adj. (diu'pł) 1) podwójny, składający się z dwóch; 2) brany parami, po dwa.

duple ratio, mat. dwukrotna proporcja, proporcja, w której pierwsza część jest dwa razy większa niż druga np. 2:1, 8:4, 128:64, 600:300 itd.

duplex, adj. (diu'pleks) 1) podwójny; dwojaki; 2) biol. znamienność obecnością obu członków homologicznej pary chromosomów; 3) radio. odbiorczy i nadawczy.

duplex, s. 1) rzecz służąca w dwóch kierunkach, np. dom podzielony na dwa oddzielne mieszkania; 2) kol. wagon sypialny o dwóch kondygnacjach; 3) kość. pl. **duplicia** (diupli'sje, na kont. eur. dupli'cja) podwójne święto, ob. **double**, s. 12).

duplex, vt. 1) met. używać w dwóch kombinacjach w pewnych procedurach, ob. **duplex process**; 2) muz. używać tego samego rejestru organów w dwóch oddziałach (dla oszczędzenia miejsca w budowie), kombinować; 3) tel. zaopatrzyć w obustronną obsługę (nadawanie i odbieranie).

duplex apartment, St. Zj. w domu apartamentowym (dzielonym prostopadłe) mieszkanie z pokojami na dwóch kondygnacjach (np. kuchnia, jadalnia, salon na parterze, sypialnia na pierwszym piętrze).

d. glove, rękawica z podszewką.

d. house, St. Zj., dom apartamentowy dla dwóch rodzin, podzielony albo prostopadłe albo poziomo.

d. iron, żelazo naprzd topione w piecu kupolowym a następnie wyżarzane w piecu elektrycznym.

duplexity, s. (diuple'ksiti) dwuistość.

duplex-numeric index, wskaźnik zawierający dwie liczby: pierwszą — w podziale głównym, drugą — w podziale szczegółowym, np. V. 126.

duplex operation, mech. równoczesne działanie w dwóch kierunkach przeciwnych, np. nadawanie i odbieranie.

d. paper, papier różnego koloru po obu stronach.

duplex process, 1) = **Paget process**; 2) mech. sposób robienia stali z żelaza przygotowanego w dwóch rozmaitych piecach, np. w przetworzycy Bessemera, a następnie na otwartym palenisku.

d. pump, pompa dwucylindrowa.

d. purchase, mech. przyrząd dźwigniowy składający się z dwojga kół, jednego z zębami (**cogs**) zachodzącymi na kciuki (**cams**), drugiego pod prostym kątem; podwójny wielokrążek, talia.

d. slide rest, mech. podwójny nóż tokarski biorący dwa odcinki naraz z obrabianego materiału.

d. steel, stal zrobiona za pomocą podwójnego sposobu, ob. **d. process**.

uplicable, adj. (**diup'likejbi**) dający się powtórzyć; mogący być wykonany ponownie.

uplicate, adj. 1) podwójny, dwuisty; będący kopią, będący powtórzeniem.

uplicate, s. 1) duplikat, odbitka, kopia, wierny odpis, powtórzenie; 2) powtórzenie partii wista lub brydża; 3) pr. urzędowy odpis; **in duplicate**, w dwóch egzemplarzach.

uplicate, vi. podwoić, powtórzyć, w szcz. kość. odprawić dwie msze jednego dnia; vt. 1) wydać w dwóch równych egzemplarzach; 2) przepisać, odbić, wykonać duplikat.

uplication, s. (-ej'szn) 1) duplikat, odbitka, kopia, wierny odpis; powtórzenie; drugi egzemplarz; 2) zrobienie odpisu, sprawienie drugiego egzemplarza; 3) bot. = **chorisis**; 4) kość. odprawienie mszy św. przez tego samego kapłana po raz wtóry w ten sam dzień; 5) pr. rzym. ob. formula, pr. rzym.

uplicative, adj. (-tyw) mający charakter powtórzenia.

uplicato -, przedr. podwójnie -, wtóro -.

uplicator, s. (-kejtör) maszyna do kopiowania.

uplicature, s. (-kej'czör) med. zdwojenie np. tonów sercowych; zdwojenie wargi, **LABIUM DUPLEX**.

Duplicidentata, s. pl. (**diu'plisidentejta**) zool. podrząd gryzoniów, **rodents**, **GLIRES** = **RODENTIA**, obejmujący zająca szaraka **hare** **LEPUS TIMIDUS**, królika **rabbit** **LEPUS CUNICULUS** i pikę mongolską **little chieft hare** **OCHOTONA** ob. pika.

uplicipennate, adj. (-pe'nejt) zool. mający skrzydła złożone na długość gdy zamknięte.

uplicity, s. (**diupli'siti**) 1) brak szczerości, dwulicowość; zła wiara; sprzeczność słów a czynów; 2) astr. podwójność (gwiazd); 3) podwójność, stan dwoisty, dwoistość; 4) pr. cyw. stosowanie dwóch odpowiedzi na zarzut, choć wystarczałoby jednej z nich; 5) pr. kar. połączenie dwóch oskarżeń, z których każde wyklucza drugie.

d. theory lub **principle**, opt. teoria dwoistości, że normalna siatkówka człowieka i innych kręgowców posiada oddzielne urządzenie do widzenia we dnie (aparatus czopkowy), a oddzielne do widzenia o zmierzchu (aparatus pręcikowy), ob. **photopia**; **scotopia**; **Young-Helmholtz theory**.

duplify, vt. (**diup'lifaj**) podwoić, zdwoić; **duplication**, s. (-'lifikej'szn) podwojenie, zdwojenie.

duplo - przedr. (**diup'lo-**) chem. dwu -, podwójno -.

duplone, s. (**duplo'ne**) mon. złota moneta szwajcarska, bita po raz pierwszy w r. 1801, wartości dwu dukatów czyli 16 franków.

dupondius, s. (**diupan'djes**, na kontynencie eur. **dupon'dius**) mon. miedziana moneta z czasów cesarstwa starożytności, wartości dwóch asów, ob. **aes**.

duppy, **duffy**, s. (**de'pi**, **de'fi**) wśród murzynów zach. Indyj i St. Zj. złośliwy duch zmarłego zjawiający się jako cień.

durability, s. (**diurebi'liiti**) trwałość, wytrzymałość (fizyczna).

urable, adj. (**diu'rabli**) trwały, wytrzymały (fizycznie); -ness, s. (-nes) = **durability**; **durably**, adv. trwale, wytrwale, na trwałe.

durain, s. (**diurejn'**) min. duryt, węgiel matowy; składa się z drobniutkich ułamków drewna tylko do pewnej miary przetworzonego; ob. **fusain**.

dural, adj. (**diu'reł**) anat. dotyczący twardej opony mózgowej; ob. **dura mater**.

Duralumin, s. (**diure'liumyn**) handlowa marka ochronna na stop glinowy, odznacza się lekkością, twardością i wytrzymałością; zawiera około 9½% glinu, 3% miedzi, 1% manganu i ½% magnezu; używany do budowy samolotów i samochodów.

dura mater (**diu'ra mejtör**, na kont. eur. **du'ra ma'ter**, dosł. twarda matka) anat. twarda opona mózgowa, jedna z trzech opon (**MENINGES**), otaczających mózg i rdzeń kręgowy; zbita, włóknista; ob. **pia mater** i **arachnoid**, s.

duramen, s. (**durej'men**) bot. duramen, twardziel, twardej środek drzewa dwuliściennego.

durance, s. (**diu'rens**) 1) przest. trwanie, trwałość; 2) więzienie; 3) gęsta tkanina, dawniej imitująca skórę na odzież.

Durandarte, s. (**dörandar'te**) legendarny rycerz hiszpański, opiewany w starych baladach.

durangite, s. (**dören'dżajt**; od st. Durango w Meksyku) min. durangit, arsenian bezwodny w rzędzie arsenianów klasy saletrowców, **FAI Na As O₄** barwy pomarańczowoczerwonej.

Durango, s. (-'go) kolor drewna dębowego.

durango root, ob. **bastard hemp**.

Duranta, s. (**diuren'ta**; od botanika wł. C. Durante'go) bot. duranta, rodzaj amer. krzewów podzw. z rodziny **Verbenaceae** **VERBENACEAE**.

durante, prep. (**diuren'ti**, na kont. eur. **duran'te**) pr. podczas, w ciągu, w czasie trwania, np. **d. absentia**, pod nieobecność, **d. furore**, w ciągu napadu szału; **d. minore aetate**, za małoletności.

duraplasty, s. (**diu'raples'ti**) chir. chirurgia plastyczna twardej opony mózgowej.

duraquara, s. (**durakua'ra**) zool.

durakwara, pld.-amer. kuropatwa **ODONTOPHORUS GUANENSIS**.

dura spinalis (**diu'ra spajnej'lis**, na kont. eur. **du'ra spina'lis**) anat. część twardej opony, otaczająca rdzeń kręgowy.

duration, s. (**diurej'szn**) 1) trwanie; 2) przeciąg czasu, okres czasu przez jaki coś trwa; zbiorowo czas; 3) fonet. ilość czasu, wymagana do poprawnego wymówienia pewnej głoski.

durational, adj. (-eł) dotyczący czasu trwania.

durative, adj. 1) trwający, bieżący, niedokończony; 2) gram. wyrażający trwanie.

durative, s. fonet. spółgłoska wymawiana z pewnym tarcieciem powietrza o zwężone przewody, np. **f**, **s**; ob. **fricative**, **spirant**.

durax, adj. (**diu'reks**) inż. określa sześciennie kostki brukowe granitowe o boku długości 7½—10 cm. (3—4"); **d. pavement** bruk z takich kostek.

durbachite, s. (**dur'bachajt**) min. durbachit (od Durbach w Niemczech) mika sjenitowa, znamienna dużymi kryształami ortoklazowymi.

Durban, s. (**dör'ben**) sing. i pl. Durban, członek plemienia mongolskiego w Mongolii.

durbar, s. (**dör'bar**) Ind. Wsch. za czasów cesarstwa indyjskiego W. Brytanii 1) pałac panującego rodzimego Księcia; 2) przyjęcie urzędowe, wydane przez bryt. gubernatora generalnego (wicekróla) na cześć rodzimych książąt; 3) sala audiencyjna; 4) rząd rodzimy w poszczególnych państwach hołdowniczych.

durdenite, s. (**dör'denaajt**; od H. S. Durdena z San Francisco) min. durdenit, ochra telurowa, rząd tlenków.

Durendal, **Durandal**, s. (**diu'rendał**) hist. cudowny miecz, jaki Orlando czyli Roland otrzymał w podarunku od Karola Wielkiego.

durene, s. (**diu'rin**) chem. s. duren, tetrametylowy benzen, bezbarwny węglowodór **C₆H₂(CH₃)₄**, z zapachem kamforowym w smole węglowej.

durenol, s. (**diu'renoł**) chem. durenol, fenol krystaliczny, wydzielony z durenu, **C₆H(CH₃)₃OH**.

Dureresque, adj. (**diureresk'**) hist. szt. p. durerowski, w stylu Dürera (Albrecht Dürer, słynny malarz i rytownik, 1471—1523); w szcz. w kierunku delikatnej ścisłości w rytmie.

duress, s. 1) przymus, ograniczenie woli, więzienie; 2) pr. przymus, pod jakim osoba zmuszona jest bezprawnie do czynienia czegoś wbrew swej woli; a to pod wpływem albo siły fizycznej albo groźby (**duress per minas**); **under duress** pod przymusem.

durfee grass, (**dör'fi gres'**) bot. perz couch grass **TRITICUM REPENS**, Linn. czyli **AGROPYRUM REPENS**, Beauv.

Durgapuja, s. (**dur'gapu'dża**) dosł. czczenie Durgi, jednej z postaci bogini **Devi** ob.; Durga, „nieprzystępna”, jest jedną ze złośliwych wyobrażeń bogini; święto trwa w Bengalii 9 dni w miesiącu aszwina (wrz.-paź.) i zaczyna się około 1 października.

Durham, s. (dö'rem) chów byd. rasa bydła rogatego, zwana też **Shorthorn**.

durian, **durion**, s. (du'rien, '-rian) bot. durian, drzewo **DURIO ZIBETHINUS** Linn., i jego owoc; ob. **Durio**; owoc wielkości dużego ananasa ma twardą i kolczastą powłokę, wewnątrz niezwykle miły smak i zarówno niezwykle odrażający zapach; ziarna piecze się tak, jak kasztany (marony).

duridin(e), s. (diu'ridajn, -yn) chem. duredyna, amina wywiedziona z durenenu $C_6H_5(CH_3)_2NH_2$.

during, adj. (diu'rin) trwały, trwający.

during, prep. podczas (gen.), w ciągu (gen.), w przeciagu (gen.), za (gen.), przez (acc.) (tylko o czasie).

Durio, s. (diu'rio) bot. durio, rodzaj drzew azjat. rzędu zatwarowatych **sterculia** rodziny **STERCULIACEAE**; d. osobnik tego rodzaju; ob. **durian**.

durity, s. (diu'riti) 1) twardość; 2) srogość, surowość.

durmast, s. (dör'mast) bot. dąb bezszypułkowy, **QUERCUS SESSILIS**, Ehrh.; Eur.; bardzo cenne, twarde, ciemne, elastyczne drewno.

Duroc, s. (diu'rok) chów byd. dawniej ceniona rasa bydła nierogatego; dziś poprawiona na rasę **Duroc-Jersey**; czerwona nierogaczna krótkogłowa.

durometer, s. (diuromi'ter) przyrząd do mierzenia twardości materiału; głównie polegający na świdrze, działającym pod ciśnieniem.

duroquinine, s. (diu'rokuaj'najn) chem. chinina durenowa, $C(CH_3)_2O_2$ wywiedziona pośrednio z durenenu.

durra, s. (du'ra) bot. sorgo zwykle czyli gryza czyli gaolan **Indian** czyli **pearl** czyli **black millet** **SORGHUM VULGARE** Pers. (czyli **ANDROPOGON SORGHUM**...) trawa roczna do 4 m. wys., pożywnie ziarno, kwiatostan: wiecha podobna do prosa; wprowadzona ze wsch. Azji do St. Zj. około 1874, do Polski z Włoch około 1880; z pld. Eur. wywożą miotki gryzowe na pln.

durrin, s. (du'rin) chem. glikozyd zawarty w pewnym okresie rozwoju w gryzy; ob. **durra**; $C_{14}H_{17}NO_7$.

durry, adj. (dö'ri; fr. doré) koloru złotego, złoty, złotony.

durry-dandy, s. (-den'di; Ind. Wsch.) hamak z grubego płótna.

durukuli, s. (du'ruku'li) nocna małpa.

durum, s. (diu'rem) muz. dur, zwykle **major**, przec. **mollis**, **moll**, częściej **minor**.

durum wheat lub **durum**, bot. pszenica twarda, **TRITICUM DURUM**, Linn., **hard wheat**, **macaroni wh.** pln. Amer. w szcz. Kanada, pld. Rosja, pln. Afr.

durwan, s. (dur'uan), **durwaun**, s. (dör'uon) Ind. Wsch. portier.

duryl, s. (diu'ryl) chem. rodnik jednowartościowy $C_6H_5(CH_3)_4$, ob. **durene**.

Durzada, s. (derza'da) Durzada, szczep perski w Beludżystanie.

dusack, s. (diu'sek) hist. tasak, prymitywnie wykuty miecz z XVI w.

duscle, s. (desł) zmierzch.

duse, s. (düz) folk. w górach Jury Szwajcarskiej mały, czarny niezłotliwy diabeł; ob. **incubus**.

duzio, s. (du'zjo) folk. w średnio-wiecznej i nowoczesnej demonologii złośliwy duch w podaniach fr., w szcz. przyłożnik, ob. **incubus** i **sucubus**; wspomniany przez św. Augustyna w **DE CIVITATE DEI**, 15: 23.

dusk, adj. (dösk') zmierzchający się, zmierzchliwy, zdążający do zmierzchu, ciemniejący.

dusk, s. 1) zmrok; zmierzch; półcień. 2) kolor iłu, kolor stalowy.

dusk, vi. zmierzchać się, ciemnieć.

duskily, adv. (dös'kiłi) ze zmierzchem, ze zmrokiem, ku zmierzchowi.

duskingtide, s. ('-in'tajd) pora zmroku, zmierzch, półcień, półmrok, pomrok.

duskiness, s. ('-ines) zmierzchanie, półcień, czas o zmroku.

dusky, adj. ('-i) zacieniony, zaciemniony, omroczony, ciemnawy; przen. pochmurny, smutny, melancholijny.

d. grouse, zool. duży głuszc w górach zach. Am. Pln., **DENDROGAPUS OBSCURUS**.

d. kinglet, (d. kin'let) zool. mysikrólik **REGULUS CALENDULA OBSCURUS**, z rodziny **REGULIDAE**, podrzędu **OSCINES**, rzędu **PASSE-RIFORMES**; ciemne upierzenie, z różowym czubkiem; Gwadelupa.

d. shark, czarny żarłacz, pln. atlantycki **CARCHARIAS OBSCURUS**.

dust, s. (döst) 1) pył; 2) ludzkie popioły; 3) powierzchnia ziemi; 4) kurz, śmiecie, zmiotki (pl.); proch; rzecz bez wartości; 5) u poszukiwaczy złota proszek złota, złoty piasek; stąd gw. pieniądz; 6) bot. pyłek nasienny; 7) roln. każdy suchy środek gospodarski, rozsypywany w postaci kurzu i służący do tępienia szkodników; 8) woj. najmniejszy nabój palnej broni, śrut do 0.04 cala czyli 1.016 mm.; in d. and ashes w pokucie.

dust, vi. 1) zakurzyć się, zbrukać się; 2) zmienić się w proch lub w popiół, spopieleć; 3) opryskiwać się jak kąpiący się ptak; 4) sprzątać, zmiatać kurz, oczyszczać z kurzów; 5) bud. kurzyć, wytwarzać kurz jak np. cementowa podłoga.

dust, vt. 1) okurzyć, zakurzyć, zbrukać kurzem; 2) odkurzać, oczyszczać z kurzu, ścierać prochy; 3) opylać, np. środkami przeciwko robactwu; 4) zetrzeć na proch; 5) wprowadzić w błąd lub w zamieszanie jakby zasypując oczy piaskiem; 6) wycierać plamy jak gdyby kurz; 7) roln. opryskiwać proszkiem; 8) zdun. posypać świeżo lakierowane naczynie pierwszym pokładem farby; d. a dam, uszczelniać tamę ziemią i żwirem; d. one's doublet, przetrzeć kogo.

dustbag, s. d.'beg') zbieracz kurzu, filter workowy.

dustbin, s. (d.'bin') komórka na popiół i śmiecie.

dustbox, s. (d.'boks') 1) skrzynka na popiół; 2) = **dustbin**; 3) = **dust chamber**.

dust chamber, pokój przez który przechodzi para w tym celu, by z niej osiadły stałe cząstki metalu.

duster s. (des'tör) 1) kto lub co odkurza; a) robotnik czyszczący powierzchnię drewna przed nałożeniem farby; b) maszyna do czyszczenia maki z otrąb; c) piórko lub ściereczka do odkurzania mebli; d) druczana szczotka rotująca i czyszcząca z kurzu szmaty w papierni itp.; 2) zarzutka, chroniąca od kurzu, prochownik, w Ang. **dust coat**, **dust cloak**; dawniej pudermantel, podwłóknik; 3) solniczka lub pieprznica do sypania soli lub pieprzu; 4) roln. opryskiwacz do proszków.

dust exhaust (d.'egzo'st) mech. wydmuch kurzu.

d. furrow, roln. ochronna bruzda, pozostawiona dookoła pola w celu wstrzymania pochodzących niektórych szkodników.

d. gun, ręczny przyrząd do zapyłania wnętrza podziemnej nory szkodnika trującym proszkiem lub gazem i do wstrzykiwania leków zwierzętom, drzewom, krzewom itp.

dustman, 1) Ang. zamiatacz ulic; 2) folk. duch snu, przed którego przyjściem już dziecko przeciera oczy jak gdyby ścierało proch.

dust numerals, stare cyfry arabskie, ob. **gobar**.

dustpan, łopatka na śmiecie, np. na okruszki ze stołu jadalnego.

dust shot, ob. **dust**, s. 8).

d. storm, kurzawa, kurzawisko, zawięta piaskowa w okolicach suchych w czas upalny i z towarzyszeniem wysokiego napięcia elektrycznego; także **simoom**; Ind. Wsch. **dust devil**, **shaitan** (por. pol. szatan) i **peesash**; kilka poważnych kurzawisk wydarzyło się po pierwszej wojnie światowej w St. Zj. z powodu nagłego powiększenia areału ornego.

dust-tight, adj. (d.'tajt) zabezpieczony od kurzu.

dust trunk (d.'tronk') włók. skrzynia przez którą przeprowadza się bal wełny, by go otrząsać z kurzu.

dustuck, **dustuk**, s. (döst'ök) Ind. Wsch. przepustka celna, paszport.

dust well, geol. zbiorowisko kurzu i piasku w lodowcu, utworzone przez szybsze topnienie lodu pod złożem kurzu lub ziemi.

d. whirl, wir pyłu w kurzawicy.

dusty, adj. 1) zakurzony, zaprószony, zapyłony; 2) szary; 3) sproszkowany; 4) jałowy, bez treści; 5) gw. Ang. bez wartości.

d. clover, bot. konieczyna srebrno-listna **bush clover** **LESPEDEZA CAPITATA**, Michx.; Floryda.

dusty-foot, (des'tifu't) gw. sz. koczber, agent podróżujący, domokrązca; hist. ob. **piepoudre**.

dusty husband, bot. giesiówka alpejska **alpine rock cress** **ARABIS ALPINA**, Linn.

d. miller, bot. rozmaite rośliny o liściu popielatym, np. starzec śródziemnomorski **SENECIO CINERARIA**, DC.; pierwiosnek lyszczyk **bear's ear** **PRIMULA AURICULA**, Linn.; rogownica włochata **cottony mouse** - **ear chickweed** **CERASTIUM**

TOMENTOSUM, Linn.; firletka kwiecista **mullein pink** **LYCHNIS CORONARIA**, Desv. lub Lam (obaj Francuzi: Desvauz 1784—1856, Lamarck 1744—1829); chaber star **thistle** **CENTAUREA CINERARIA**, Linn.; bylica piołun **wormwood** **ARTEMISIA ABSINTHIUM**, Linn.; 2) zool. rozmaite motyle, zwane **miller**, ob.

Dusun, s. (du'syn) członek szczepu Dyaków, ob. **Dyak**.

Dutch, adj. (döcz) 1) dawniej: niemiecki; 2) dzisiaj: holenderski, niderlandzki.

Dutch, s. 1) Holender, Niderlandczyk; 2) język holenderski; 3) w St. Zj. niemiecki imigrant (menonita) w Pennsylvanii; in **D.** gw. w nielase.

Dutch agrimony, bot. sadziec konopnica **hemp agrimony** **EUPATORIUM CANNABINUM**, Linn., z rodziny złożonych.

D. auction, licytacja rozpoczynająca się od wysokiej ceny, spadającej kolejno aż zgłosi się kupiec.

D. baker, piec, zastosowany do pieczenia na otwartym ogniu.

D. bargain, interes, zawarty po pijanemu.

D. barn, Ang. poddasze na słupach do przechowania siana.

D. bulb, cebulka holenderska; odr. **Cape bulb**, ob.

D. cheese, 1) ser holenderski okrągły, twardy; także twaróg; 2) bot. dziki śláz **high mallow** **MALVA SYLVESTRIS**, Linn.

D. clinker, bardzo twarda cegła holenderska żółtawa, długa i wąska.

D. clover, biała koniczyna **white clover** **TRIFOLIUM REPENS**, Linn.; tak nazywana w Ang., ponieważ przez długie lata sprowadzano do Anglii nasienie z Holandii.

D. door, drzwi przecięte poziomo tak, że dolna część może być zamknięta a górna otwarta.

D. East India Company, hist. ob. **East India Company**.

Dutchman, s. (döczmen) 1) Holender z Holandii; 2) Boer z Afr. Płd.; 3) dawniej Niemiec.

Dutchman's breeches, bot. **DICENTRA CUCULLARIA**, D.C., roślina pñ.-amer. z rodzaju **DICENTRA** = **BIKUKULLA**, ob.

Dutch metal, tombak.

Dutch West India Company, hist. przedsiębiorstwo holenderskie, założone w r. 1621 z koncesją wyłączną na handel i kolonizowanie Ameryki; wskutek konkurencji ang. rozwiązane w r. 1674.

duteous, adj. (diu'ti-ös) obowiązkowy, spełniający starannie swe obowiązki; -ly, adv. (-li) obowiązkowo, zgodnie z obowiązkiem; -ness, s. (-nes) obowiązkowość.

diutability, s. (diu'ti-ebi'liti) obowiązek oclenia.

diutable, adj. (diu'ti-ebi) podlegający ocleniu.

diuted, adj. (diu'tid) St. Zj. podlegający ocleniu.

diutiful, adj. ('-tiful) 1) spełniający starannie swe obowiązki; 2) zachowujący starannie wszelkie naka-

zy dobrego wychowania, należyty, odpowiedni; -ly, adv. (-li) należyście, odpowiednio, zgodnie z przepisami prawa i dobrego zachowania się.

dutra, s. (du'tra) bot. **dutra**, bieleń (f) Afr. podzwr., **DATURA METEL**, Linn., ob. **Datura**.

duty, s. (diu'ti) 1) obowiązek względem rodziców i przełożonych, szacunek, uszanowanie, atencja, respekt; 2) to, czego się wymaga od członka stanu, zawodu itp.; 3) powinność, moralne zobowiązanie wobec siebie i innych; 4) zapłata, należna rządowi za podatki, cło itp.; 5) służba, **have the d. mar.** być na służbie; **on d.** na służbie, na straży; 6) elektr. zapotrzebowanie prądu; **continuous d.** nieograniczone i stałe; **intermittent d.** nieograniczone i przerywane (godzinami, od czasu do czasu itp.); **periodic d.** okresowe, w oznaczonych porach; **short-time d.**, nieograniczone, na krótki przeciąg czasu; **varying d.** nieustalone ani co do ilości ani co do czasu służby; 7) roln. zapotrzebowanie wody do irygacji na dany obszar i na pewien gatunek zbioru, wyrażone w mm. lub cm. na hektar, względnie w calach lub stopach na akier; 8) masz. praca, wymagana od danej maszyny w danych warunkach.

duty-free, adj. wolny od cła.

duty plate, filatel. płytka drukująca na znaczku pocztowym nazwę kraju i cyfrę należytości; ob. **key plate**.

duumvir, s. (diu'emwir, na kont. eur. du'umwir) hist. kl. jeden z dwóch duumwirów, ob. **duoviri**.

duumvirate, s. (-rejt) hist. kl. duumwirat, wspólne kierownictwo urzędu przez dwóch.

duvel, s. (de'weł) cyg. Bóg.

dux, s. (deks, na kont. eur. duks) pl. **duces** i **duces** (diu'siz i dok'sys, na kont. eur. du'ces, we Włoszech du'czes) 1) = **duke**; 2) szk. wódz; 3) muz. w fudze lub w kanonie przewodni temat, ob. **comes**, s. 4).

dvaita, s. (dwaj'ta) fil. hind. dualizm, dwoistość.

dvi-, przedr. (dwaj-, ss.) chem. w drugim rzędzie, prowizoryczne oznaczenie pierwiastka, określającego jego położenie w układzie okresowym pierwiastków chemicznych, np. **ren rhenium** (Re) nazwany był prowizorycznie (1925) **dvimanganese**, ob. **eka**.

dwale, s. (duelj) 1) środek nasenny; 2) bot. pokrzyk lub wilcza jagoda lub **belladonna** lub **deadly nightshade** **ATROPA BEL-LADONNA**, Linn.; 3) her. barwa sobola.

dwarf, adj. (duorf') karli, karłowaty.

dwarf, s. 1) karzeł; 2) krasnoludek; 3) astr. ob. **dwarf star**.

dwarf, vi. karleć, skarleć; vt. wstrzymać w rozwoju (np. przez powstrzymanie naturalnego rozwoju jak w eleganckim świecie chińskim przez bandażowanie stóp lub w klastorach ściskanie piersi).

d. alder, ('o'der) szakłak karłowaty **alder-leaved buckthorn** **RHAMNUS ALNIFOLIA**, L'Her.

d. cornel, bot. dereń kanadyjski **bunchberry** **CORNUS CANADENSIS**, Linn.

d. cotton, bot. szarotka drobna **GNAPHALIUM SUPINUM**, Linn., także **d. cudweed**.

dwarfism, s. (-izm) karłowatość, nanizm, nanosomia, ob. **nanism**.

dwarfing, s. ('-lin) karzelek, dawniej niziołek, łokietek; w czasach starożytnych i średniowiecznych trzymano karły na dworach pańskich; Zygmunt III Waza (1587—1632) trzymał na dworze ośmiu karzełków; najslawniejszy polski karzeł, Józef Borysławski (75 cm. czyli 2'46") po występach na dworach królewskich Europy wydał w r. 1788 pamiątki (w jęz. fr.).

dwarfness, s. ('-nes, -nys) karłowatość.

dwarf o-o, ob. **o-o-a-a**.

dwarf star, gwiazda o mniejszej jasności niż 1/100 jasności Słońca, ob. **star**, s. 1).

d. cypress (d. saj'pres) bot. widłak alpejski **d. club moss** **LYCOPODIUM ALPINUM**, Linn.

d. goldenrod, bot. nawłoc leśna **SOLIDAGO NEMORALIS**, Ait.

d. houseleek, bot. rozchodnik ościasty **SEDUM REFLEXUM**, Linn.

dwarfish, adj. karłowaty, karli, niezwykle mały, niedochodzący normalnego rozmiaru.

d. whin, kolcolist zachodni **ULEX EUROPAEUS**, Linn.

dwayberry, s. (duej'beri) bot. wilcza jagoda, ob. **belladonna**.

dwel, s. (duej') 1) postój, przest. z wyjątkiem, gdy mowa o koniach; 2) mech. chwilowe zatrzymanie pracy części maszynowej w celu przysposobienia tej części lub innej do sprawnego działania.

dwel, vi. 1) powstrzymać ruch na chwilę, np. jak koń przed wzięciem przeskody; 2) mieszkac, przebywać; 3) trwać, wytrwać w czym, zatrzymać się na czym; 4) z in ufać (dat.), polegać na (loc.).

dweller, s. ('-er) mieszkaniec.

dwelling, s. ('-in) mieszkanie, zamieszkanie; **d. house**, dom mieszkalny.

dwindle, s. (duin'di) r. zanik; przedmiot zanikający.

dwindle, vi. zmniejszać się, ubywać (zwykle nieosobowo z gen.), zanikać, kurczyć się, degenerować się; vt. uszczuplać.

Dwyka, s. (dwaj'ka) geol. Afr. Płd. ob. **Karoo**.

DX, skrót radiowy (di-eks') odległość.

dy- przedr. (daj-) dwu-.

dyad, adj. (daj'ed) 1) podwójny, dwoisty; 2) chem. dwuwartościowy.

dyad, s. 1) dwójka, para; 2) biol. diada, jedna z grup dwóch chromosomów utworzona przez podział tetrad; w morfologii wtórna jednostka, utworzona przez skupienie monad; 3) chem. dwuwartościowy pierwiastek, atom lub rodnik; 4) muz. akord dwóch tonów.

dyadic, adj. (daj-e'dik) dwoisty, dotyczący liczby 2, wskazujący na dwie części pierwiastków; znamien-ny dwoistym składem.

Dyak, Dayak, s. (da'jak) a) Dajak, członek pierwotnego szczepu indonezyjskich tubylców na wyspie Borneo; b) ich język (z grupy malajskiej).

dyakisdodecahedron, s. (daja'kis do'dekahid'ran) gr. podwójny dwunastościan = **diploid**, s. 2).

dyarchy, s. (daj'arki) 1) = **diarchy**, s.; 2) podział władzy rządowej w Ind. Wsch. od r. 1919 do 1948.

Dyas, s. (daj'es) geol. eur. Dyas czyli system Permski, najmłodszy w grupie paleozoicznej, tak zwany, ponieważ jego skały stanowią dwie rozmaite grupy.

Dyassic, adj. (daj-e'sik) geol. eur. dotyczący systemu permskiego.

Dyaus, s. (daj'aus) hist. kośc. w religii Wedy (Veda ss. wiedza, ob. Veda) niebo, sklepienie niebieskie; jako bóstwo ojciec Zorzy, Ognia i wszystkich bogów światła.

dye, s. (daj) 1) barwa, kolor; 2) farba, materiał do barwienia, barwnik, barwik, dawniej barwidło.

dye, vi. barwić się, zabarwiać się; vt. barwić, farbować; **d. in the wool** zabarwić na stałe i na wskroś, stąd **a died-in-the-wool teetotaler** wierny abstynent.

dyeable, adj. (daj'ebl) dający się przefarbować.

dye base, chem. zasada, która sama jest barwnikiem i która tworzy sole, będące także barwnikami.

dycerate process (daj'krit pra'ses) sposób farbowania na wskroś cementu na stałe.

dyeing, s. (dajin~) farbowanie, zmiana koloru.

dyer, s. ('-er) farbiarz.

dyer's broom (daj'ers bru'm) bot. janowiec barwierski **woodwaxen GENISTA TINCTORIA**, Linn.

d. buckthorn, bot. rozmaite gatunki szakiaku **buckthorn RHAMNUS**, wydające żółty barwnik.

d. cleavers, 1) marzanka, **madder**; 2) przytulia, **small bedstraw**.

d. furze, **d. genista**, **d. greenwood**, bot. ob. wyżej **d. broom**.

d. Indian mulberry, 1) morwin żółty **MORINDA CITRIFOLIA**, Linn.; 2) pokrewny morwin czerwony **MORINDA TINCTORIA**, Linn.

d. moss = **archil**, ob.

d. rocket, eur. rezeda żółtawa **ignonette RESEDA LUTEOLA**, Linn., zwana także **d. weed** lub **d. weld**.

d. woad, bot. urzeł barwierski **ISATIS TINCTORIA**, Linn.

dyestuff, s. (daj'stof) barwnik, rzadziej barwik, dawniej barwidło.

dye therapy, med. leczenie barwnikami lub ich pochodnymi.

dyeware, s. (daj'uer) = **dyestuff**.

dyeweed, s. ('-uid) ob. wyżej **d. broom**.

dygogram, s. (daj'gogrem; **dynamogonio-diagram**, t. j. wykres, uwzględniający siłę i kąt) mar. krzywa, wykazująca wpływ żelaza okrętu na igłę magnetyczną dla każdej pozycji statku.

dying, adj. (daj'in~) umierający, przeznaczony na śmierć, śmiertelny, ginący; udający scenę śmierci; **d.**

day, dzień śmierci, **up to my d. d.** aż do śmierci.

d. declaration, pr. oświadczenie osoby, czującej bliską śmierć, oznajmienie w obliczu śmierci, zeznanie złożone na łożu śmierci.

D. Gladiator, D. Gaul, starożytny posąg marmurowy szkoły pergameńskiej (III i II w. przed Chr.) przechowywany w Muzeum Kapitolinijskim w Rzymie, ob. **Pergamon**.

dyingness, s. (daj'in~nes) omdlałość przedśmiertna.

dying shift, gór. = **graveyard shift**.

Dylan, s. (dy'len; wal. morze) mit. celt. bóg fal morskich, syn Arianhody.

-dymia, przyr. (-dimia) terat. oznaczający potworność określoną w pierwszej części rzeczownika.

-dymus, przyr. (-di'mes) terat. oznaczający potworność określoną w pierwszej części przymiotnika.

dyna -, przedr. (daj'na -) siło -, silnico -.

dynagraph, s. (-gref) kol. aparat, umieszczony w wagonie kolejowym, notujący stan toru, opór pociągu, chyżość itp.

dynameter, s. (dajnami'tör) opt. dynametr, przyrząd mierzący powiększającą siłę teleskopu.

dynamic, adj. (dajne'mik) 1) fiz. dynamiczny, dotyczący siły, energii fizycznej, np. **d. theory of heat**, dynamiczna teoria ciepła (z punktu widzenia fizyki, kinetyki, nie chemii lub td.); b) działający, czynny, aktywny, przec. ob. **potential, static**; 2) silny, okazujący moc, energiczny w działaniu; 3) wywołujący zmiany wskutek wkładu energii; 4) gosp. społ. dotyczący zaburzeń równowagi gospodarczych sił wskutek nagłych zmian, wywołanych przez wyjątkowe stosunki zewnętrzne, zmiany upodobań lub sposobu życia; 5) gram. z naciskiem, akcentowany, wymawiany z większym zasobem powietrza; 6) med. czynnościowy, funkcjonalny; 7) szt. p. efektowny, sprawiający silne wrażenie.

dynamic, s. 1) = **dynamics**; 2) dynamiczna siła.

dynamically, adv. (dajne'mikełi) dynamicznie.

dynamical mean sun, astr. dynamiczna przeciętna słoneczna, urojone słońce lub punkt zbiegający się w punkcie przysłonecznym (**perihelium**) z samym Słońcem, i poruszający się równocześnie po orbicie raz na rok.

d. meteorology, meteorologia dynamiczna, gałąź meteorologii zajmująca się ruchami atmosfery i siłami, które je powodują.

d. parallax, astr. dynamiczna paralaksa podwójnej gwiazdy, ustalona przez wzięcie proporcji między masą a absolutnym rozmiarem; zwana także **hypothetical p. paralaksa** hipotetyczna.

d. stability, lot. i mar. stateczność dynamiczna, ilość pracy potrzebna do poruszenia z pozycji normalnej do innej, w szcz. w okrętown. praca potrzebna do nachylenia statku przez dany kąt.

dynamic density, socjol. moc wzajemnej podnieci psychicznej w łonie pewnej grupy społecznej; scala-kowanie życia społecznego, osądzone z rozległości podziału pracy.

d. economics, nauka zajmująca się wpływem postępu na majątek lub na ludzki dobrobyt.

d. factor, lot. proporcja między ładunkiem, dźwiganym przez każdą część samolotu, lub między anormalnym obciążeniem z innej strony a ładunkiem w normalnym locie.

d. heating, ogrzewanie za pomocą ciśnienia.

d. pressure, 1) hydraulic. ob. **impact pressure**; 2) lotn. także **impact pressure**, ciśnienie $\frac{1}{2}\rho V^2$, przyczym ρ oznacza gęstość powietrza a V względną chyżość powietrza; przeważna ilość aparatów mierniczych mierzy chyżość powietrza taką jednostką.

dynamics, s. (dajne'miks) dynamika, 1) fiz. dział mechaniki, traktujący o ruchu ciał (kinematyka, **kinematics**) i działaniu sił, które go wytwarzają (kinetyka, **kinetics**); 2) działające siły materialne i moralne i prawa nimi kierujące; 3) muz. nauka o sile dźwięku, o jego wzmacnianiu i ściszeniu.

d. theory of heat, ob. **dynamic**, adj. 1).

dynamis, s. (daj' -, dy'namis) fil. arystot. stan tego, co jeszcze nie jest urzeczywistnione, możliwość, potęga możliwa, możliwość; przec. **energia**, ob.

dynamism, s. (daj' -, dy'namizm) 1) filoz. teoria, że świat utworzony jest za pomocą siły, np. że energia jest ostateczną fizyczną rzeczywistością; 2) udzielanie energii lub produktywnej czynności.

dynamitard, s. (dajnemitard') dynamitard, osoba używająca dynamitu w celu bezprawnego niszczenia życia i dobytku.

dynamite, s. (daj'nymajt) dynamit, materiał wybuchowy, wynaleziony w r. 1866 przez Alfreda Nobla (1833—1896), założyciela nagrody pokojowej i i. ob. **Nobel prizes**.

dynamite, vt. 1) ładować dynamitem; 2) dynamitować, rozbijać dynamitem.

dynamiter, s. = **dynamitard**.

dynamiting, s. (daj'nemajt'in~) dynamitowanie, wysadzanie za pomocą dynamitu, np. karczów z korzeniami.

dynamo, s. (dajne'mo), pl. **-mos** (moz), dynamomaszyna, prądnica, maszyna do zmieniania energii mechanicznej na energię elektryczną i naodwrot.

dynamo-electric, adj. dynamo-elektryczny.

dynamogenesis, s. (-dze'nizys) 1) produkcja energii; 2) psychol. wzrost czynności umysłowej lub ruchowej, wynikający z podniecenia narządu zmysłowego.

dynamogenic, - **genous**, adj. (-dze'-nik, -dzi'nös) psychol. wymagający czynności umysłowej lub ruchowej za pomocą podniecenia narządu zmysłowego.

dynamometamorphism, s. (dajne'-mo-metamorfizm) geol. przeobraże-

nie skał głównie wskutek wpływów ciśnienia i ruchu, odr. **hydrometaphormism** i **pyrometaphormism**, gdzie głównym czynnikiem była woda lub ogień.

dynamometer, s. (daj'namamitör) 1) fiz. dynamometer, przyrząd do mierzenia siły, użytej w szcz. siły mięśni; 2) elektr. ob. **electrodynamometer**.

dynamomorphic, adj. (-mor'fik) dotyczący zmian kształtu lub budowy, wynikłych z działania sił fizycznych, np. nacisku itd.

dynamoneure, s. (-niur') anat. neuron ruchowy.

-dynamous, przyr. (-daj'nymös) bot. mający moc rozwinęcia w kierunku wskazanym w pierwszej części wyrazu.

dynast, s. (di', daj'-nest) panujący.

dynastic, -al, adj. dynastyczny, dotyczący dynastii, ob. **dynasty**.

Dynastides = **Dynastinae**.

Dynastinae, s. (daj'nastaj'ni) zool. podrodzina chrząszczy z nadzędu **LAMELLICORNIA** z rodziny **SCARABÆIDÆ** gromady tęgopokrywych **COLEOPTERA**, obejmująca niektóre z największych chrząszczy.

dynasty, s. (di', daj'nesti) dynastia, szereg panujących tej samej rodziny lub tej samej rasy.

dyne, s. (dajn) fiz. dyna, jednostka siły w bezwzględny układzie miar, (ob. C.G.S.), siła, która nadaje masie jednego grama przyspieszenie jednego centymetra na kwadratową sekundę.

Dyophysite, s. (dajofy'zajt) hist. kość. osoba, wierząca w istnienie dwóch natur, boskiej i ludzkiej, w Jezusie Chrystusie, według decyzji czwartego ekumenicznego Soboru w Chalcedonie (451); przec. **Monoophysite**.

dyotheism, s. (daj'o'gi-izm) hist. kość. doktryna, uznająca dwóch bogów.

Dyothelete, s. (daj-a'gilit) hist. kość. wyznawca doktryny, że w Jezusie Chrystusie istniały dwie wole, boska i ludzka; przec. **Monothelete**.

dyphone, s. (daj'fon) hist. muz. podwójna lutnia pomysłu Tomasza Mace'a z r. 1872.

dypnone, s. (dyp'non) chem. dypnon, związek krystaliczny $C_{16}H_{14}O$, powstały z kondensacji dwóch molekuł acetafenonu (ob. **acetophenone**) czyli hypononu C_8H_8O .

dys-, przedr. (dis) oznaczający: 1) zły, chory, trudny; 2) w biol. niepodobny, odmienny; 3) med. bolesny, fałszywy, zagrażający, złośliwy, chorobowy, nienormalny.

dysacousia, s. (dysz-aku'zia) med. stan chorobowy, w którym powszednie dźwięki wywołują rozdrażnienie.

dysanalite, s. (-e'nalajt) min. dyanalit, saletrowiec rzędu tytanoniobanów z węglem i żelazem.

dysarthria, s. (diz-ar'ria) med. trudność w wymawianiu dźwięków nosowych, gardlanych i językowych z powodu zaburzeń ośrodków nerwowych.

dysarthrosis, s. (-z'rozys) med. 1) chorobowy stan stawu, nie mającego

normalnej siły ruchu z powodu uszkodzenia, choroby itd.; 2) = **dysarthria**.

dyschiria, s. (-kaj'ria) med. i psychol. częściowe pomieszanie rąk, ob. **allocheria**.

dyschroa, s. (-kroa) zła cera.

dyschromatopsia, s. (-kroma-top'sja; dys - zły, chroma gr. barwa, opsia gr. widzenie) med. złe rozróżnianie kolorów.

dyschronous, adj. (-kro'nös) nie-równoczesny.

dyscrasia, s. (-krej'zia; gr. zła mieszanina) zły stan zdrowia; w dawnej med. przepisywany zły mieszanie humorów; dziś dyskrazja, skażenie krwi, chorobowy skład krwi.

dyscrasite, s. (-krasajt) min. dyskrazyt, lampryt (blaskot) rzędu błyszczków (galenoidów), rodzimy związek antymonu i srebra, Ag₂Sb (o zmiennej proporcji).

dysentery, s. (-entöri, ang. -tri) med. dyzenteria, czerwotka, biegunka krwawa.

d. root lub weed, a) lepnik wirgiński **Virginia stick seed ECHINODERMUM VIRGINICUM**, Lehman; b) szarotka low cudweed **GNAPHALIUM**; c) afr. rośliny **MONSONIA OVATA** i **M. BIFLORA**.

dysergia, (-ördzia) med. brak współrzędności ruchów na tle wadliwego unerwienia.

dysesthesia, s. (-es'iz'je) med. niesprawność którego zmysłu, w szcz. dotyku.

dysfunction, s. (-fonk'szn) med. niesprawność funkcjonowania którego narządu w ciele.

dysgenesis, s. (-dže'nizys) biol. bezpłodność, w szcz. mieszańców między sobą, podczas gdy są płodni z członkami gatunku rodzimego; według Broki (Paweł Broca, fr. antropolog, 1824—1880) drugi z czterech stopni płodności w łączeniu dwóch gatunków; ob. **agenesis**, **eugenesis**, **paragenesis**.

dysgenics, s. (-dže'niks) biol. nauka o degeneracji ras.

dysgeogenous, adj. (-dzi-a'dzi-nös) nie rozkładający się łatwo w glebę.

dysidrosis, s. (-idro'zys) med. 1) zaburzenie w wydzielaniu potu, **DISIDROSIS**; 2) choroba skórna, znamienna pęcherzykami na dłońach i na stopach.

dyskeratosis, s. (-kerato'zys) med. wadliwy rozwój naskórka z winy a normalnego rogowacenia.

dyskinesia, s. (-kini'zja) med. utrudnienie ruchu, w szcz. ruchów rozmyślnych.

dyslalia, s. (-la'lia) med. utrudnienie mowy z powodu wad narządów wymowy.

dyslogia, s. (-lodzia) trudność wyrażenia swych myśli.

dyslogistic, adj. (-lodzys'tik) nie-pochlebny, krytyczny.

dyslogy, s. (-ladzi) krytyka; nagana; przec. **eulogy**.

dysluite, s. (-liu-ajt) min. dysluit, spinelowiec rzędu glinianów, brunatna odmiana ganitu (automolitu), ob. **gahnite**.

dysmenorhea, s. (-menori'a) med. trudność menstruacji połączona z bólami.

dysmerogenesis, s. (-merodže'ni-zys) biol. dysmerogeneza, merogeneza wydająca w dalszej formacji rozmaite części i odcinki.

dysmeromorph, s. (-meromorf) biol. organizm wynikły z dysmerogenezy.

dysmorphism, s. (-mor'fizm) bot. dysmorfizm, rozwijanie się u pewnych grzybów innych form niż te, które są znamienne dla ich cyklu rozwojowego.

dysodontiasis, s. (-odantaj'ezis) dent. zaburzenia (pl.) w wyrzynaniu się zębów, **DYSODONTOSIS**.

dysoxidize, vi. (-ak'sydajz) biochem. oksydować się z trudnością; przec. **autoxidize** (ota'ksidajz).

dyspepsia, s. (-pep'sza) med. niestrawność.

dyspeptic, adj. (-tik) med. niestrawny, dotyczący niestrawności.

dyspeptic, s. med. osoba, cierpiąca na niestrawność.

dysphagia, s. (-fej'dzia) med. utrudnienie połykania, połykanie utrudnione, **DYSPHAGIA**.

dysphasia, s. (-zja) med. utrudnienie lub utrata mowy i rozumienia mowy innych (wskutek uszkodzenia mózgu).

dysphoria, s. (-fo'ria) psych. chorobliwe samopoczucie złe, pełne niezadowolenia; przec. **euphoria**.

dysphotie, ad. (-fo'tik) mający mało światła, jak np. w głębinach oceanu.

dysphrasia, s. (-frej'zia) med. uszkodzenie wymowy wskutek wad umysłowych.

dyspituitarism, s. (-pitui'tarizm) med. zaburzenie z powodu uszkodzenia gruczołu przysadkowego, ob. **pituitary gland**.

dyspnea, -**pnoea**, s. med. duszność, utrudnione oddychanie, adj.: **dyspneal**, -**pnoeal**, -**pneic**, -**pnoeic**, -**noic**.

dysprosia, s. (-pro'zja) chem. tlenek dysprozu Dy₂O₃.

dysprosium, s. (-zjom) chem. dysproz, pierwiastek chemiczny z grupy erbu „ziem rzadkich”, najbardziej magnetyczna substancja, skrót Dy, c.at. 162.46, liczba atomowa 66.

dyssynergia, s. (-syner'dzia) med. uszkodzona koordynacja mięśni.

dystectic, adj. (-tek'tik) chem. fiz. trudno topliwy.

dysteleology, s. (-telea'łodzi) filozof. doktryna braku celowości w przyrodzie.

dystocia, s. (-to'szia) med. trudny poród.

dystrophy, -**phia**, s. (-trofi, -trofia) błędne odżywianie.

dysuria, s. (-ju'ria) med. bolesne oddawanie moczu.

dysyntribite, s. min. ob. **pinite**.

dzeren, -**ron**, -**rin**, s. (dzeren) zool. antylopa **PROCARPA GUTTUROSA** (Azja Środk. Tybet i Chiny).

Dzungar, s. (dzun'gar) mieszkawiec Dzungarii (w prow. Sinkiang w Chinach).

E, e głoska e (i), pl. **Es**, **E's**, **es**, **e's**, **ees** (iz), w wymowie: e jako **short e**, np. **ever** (e'wer) i jako **long e**, np. **Reno** (ri'no); piąta litera alfabety ang.; forma litery **E** lub **e** pisana, drukowana, wycięta itp.; cokolwiek mającego kształt **E** lub brzmienie litery **e**; jako skrót: a) inicjał imienia własnego, np. **E.** = **Edward**, **E.** = **Elizabeth** itd.; w ww. **śr.** **E** jako liczba: 250; **E** = 250,000; log. **E** twierdzenie o gólnie przeczące (żaden **A** nie jest **B**); mar. **E** drugorzędna taryfa **Lloyda**; mat. 1) e zasada naturalnego systemu logarytmicznego **Napiera** (**Jan Napier** czyli **Neper**, mat. ang. 1550—1617); 2) e ekscentryczność krzywej; 3) **E** znak w rachunku całkowym określonych różniczek, w celu zastąpienia argumentu x funkcji $f(x)$ przez $x + 1$, np. $E(x^2) = (x+1)^2$; muz. ton **e**, piąta nuta skali a-dur (a,b,c,d,e) lub trzecia nuta skali c-dur (c, d,e); na instrumencie strunowym struna **e**, klucze; ob. **key**, **keyboard**, **pitch**; woj. piąty z rzędu, np. **Company E**.

e -, przedr. = **ex -**.

Ea, s. (ej'a) mit. **babil.** **Ea**, bóg wód, ob. **Anu**; **ea**, s. (i'a) gw. starosaska: woda, rzeka.

each, adj. (i'cz) każdy, np. **e. person**.

each, adv. po (loc.) np. **the price is five cents ea.**, po pięć centów, skrót **ea**.

each, pron. każdy, np. **ea. of you**.

each other wzajemnie, wzajem; **they help ea. o**.

-**ae**, adj. fem. (-i-i) bot. i zool. końcówka nazw rodzajów i rzędów por. **aceae**.

eager, adj. (i'ger) 1) przest. surowy, ostry; 2) chętny, żądny, zapalczywy; **ea. - eyed**, bystrooki; **ea. - hearted**, męzny; **ea. - minded**, zapalony.

eagerly, adv. (-li) chętnie, pochopnie, z zapałem, skwapliwie.

eagerness, s. (-nes) gorąca chęć, gotowość, skwapliwość.

eagle, s. (i'gl) orzeł, 1) astr. ob. **Aquila 1**; 2) zool. ob. **Aquila 2**; 3) **E.** St. Zj. członek brackiego związku **Eagles**, założonego w r. 1898 w **Seattle**, **Wash.**; 4) mon. St. Zj. złota moneta wartości \$10 z podobizną orla; **double e.** złota moneta wartości \$20; **half e.** = \$5, **quarter e.** = \$2.50; srebrne monety z wizerunkiem orla, bite w ww. **śr.** w miastach włoskich, zwane **aquilino**; 5) przedmiot kuty, lany, rzeźbiony w kształcie orla; sztandar starorzymski; sztandar, godło, znak, pieczęć państwowa w kształcie orla, np. w St. Zj., w Polsce (Biały Orzeł), we Francji za Napoleona (Srebrne Orły); orły dwugłowe (Rosja za carów, Austro-Węgry, Niemcy; po upadku caratu Sowiety zastąpiły orla państwowego sierpem i młotem; Niemcy — swastyką; Lincoln usiłował zastąpić drapieżnego ptaka indykiem lasów amer., lecz bezskutecznie; 6) kolor żółto-brązowy, ob. **clove**, 4); 7) **e.** lub **e. lectern**, mebel, biurko itp. z figurą orla; 8) przen. pisarz, polityk, mąż stanu itp. o śmiałym locie ducha i dalekosiężnej myśli, ob. **Eagle of Divines**.

cha i dalekosiężnej myśli, ob. **Eagle of Divines**.

e. bird, w ruletce trzecie zero.

e. boat, St. Zj. mar. rodzaj łodzi do ścigania statków podwodnych, mniejszy niż kontrtorpedowiec (**destroyer**) a większy, niż pościgowiec podwodny (**subchaser**).

e. fern, bot. paproć, orlica pospolita, **common brake** **PTERIS AQUILINA**, Linn. lub **PTERIDIUM AQUILINUM**, Kuhn.

e. flower, bot. każdy kwiat rodzaju niecierpiek **touch-me-not** czyli **jewel-weed** czyli **balsam IMPATIENS**, Rivin., z rodziny gniewoszwatych **BALSAMICÆ**.

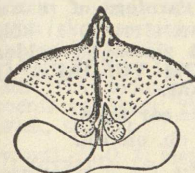
e. gull, zool. czarna mewa, **LARUS MARINUS**.

e. hawk, zool. duży pld.-amer. sokoł z rodziny **MORPHNUS**; także rozmaite duże ptaki z rodziny sokołów **FALCONIDÆ**.

E. of Divines, orzeł wśród teologów, św. Tomasz z Akwinu.

e. owl, ob. **Bubo 1**.

e. ray, zool. nazwa kilku dużych ryb, płaszczyk czyli **rai**, ob. **sting ray**; w szcz. gatunku eur. **AETOBATUS AQUILA** i amer. **A. NARINARI**, rafa nakrapiana **spotted e.r.**

AETOBATUS NARINARI
w zmniejszeniu 20-krotnym.

eagless, s.f. (ig'les) r. orlica.

eaglestone, s. (ig'ston, ang. steun) min. orłowy kamień, orli kamień, konglomerat kamyczków wielkości orzecha włoskiego; starożytni sądzili, że orzeł wkłada taki kamień do gniazda dla ułatwienia złożenia jaja, a **Marcin Siennik** pisze w swym herbazu czyli zielniku jeszcze w r. 1568 o tej baśni jako o fakcie.

eaglet, s. (ig'let) 1) orle (n), orlątko (n); 2) młody samiec: orlic; 3) **E.** Orlątko, syn **Napoleona I** w dramacie **Rostanda** „**L'Aiglon**” (deglą **Edmund Rostand**, czyt. **rosta**~, 1868—1918).

eagle vulture, zool. duży orłosep w Angoli, w Afr. Zach., **GYPHOETRAX ANGOLENSIS** łączący znamiona sokołów i sępów.

eaglewood (ig'uu'd) ob. **agallochum**.

eagre, s. (i'gör) wielka fala, pływ, ob. (III) **bore**, w szcz. fala skacząca, gwałtowna fala przypływu w niektórych rzekach.

ear, s. (i'r) ucho, narząd zmysłu słuchowego, składający się u ssaków z trzech części: a) muszli czyli konchy czyli małżowiny, **pinna** czyli **auricle**, ob., i zewnętrznego przewodu słuchowego, **external auditory meatus**, b) ucha środkowego czyli jamy bębenkowej, **tympanium**, i c) ucha wewnętrznego, **internal ear**, czyli błędnika, **labirynth**; 2) ucho ssaka, małżowina, muszla; 3) słuch, ob. **hearing**; dobry słuch, słuch muzy-

kalny, **nice ear for music**; grać nie z nut a ze słuchu **to play by ear**; 4) uwaga, posłuch, posłuchanie, **lend me your ear**, użyżcie mi posłuchu, posłuchajcie; 5) coś podobnego do ucha, np. rączki wazy, ucho garnka, ucho buta (paski, za które wciąga się but na nogę); 6) bot. i zool. a) ob. **auricle**; b) kłos; 7) druk. dwa prostokąty po obu stronach tytułu gazety, zawierające adres wydawnictwa i warunki przedpłaty dzisiaj przeważnie zaniechane; być wstuchanym, słuchać gorliwie **to be all ears**; by the ears, za uszy, za włosy; **have one's e.** przemawiać do kogoś, kto słucha z całą uwagą; **in one e. and out the other** jednym uchem wchodzi, a drugim wychodzi (przemija bez wrażenia); **up to the ears**, aż po same uszy, dużo; **with one's e. to the ground**, śledzić pilnie co się zapowiada (jak myśliwy, słuchający tropu, który się zbliża); **to turn a deaf e. to**, nie słuchać, być głuchym na (acc.); **dog's ears**, osłe uszy (na zwiniętych rogach kartki w książce).

ear, vi. kłosić się, np. **the corn ears well**; vt. przest. przysłuchiwać się (dat.).

earache, s. (ir'ejk') ból ucha, ob. **otalgia**.

earcockle, s. ('-kakł) bot. choroba pszenicy, spowodowana przez węgorka niszczyka **TYLENCHUS TRITICI**, mikroskopijnego robaczka pasorzytniczego, nicienia z gromady oblenkowatych **NEMATHELMINTHES** rodziny **ANGUILLULIDÆ**.

ear conch, (ir'konk) anat. muszla uszna, małżowina, ob. **concha**, **ear**.

e. crystal, ob. **otoconium**, **otolith**.

eardrop, s. (ir'drap) 1) kolczyk; 2)

eardrop, s. (ir'drap) 1) kolczyk; 2) bot. a) ładnotka okazała czyli biskupie serce **showy dicentra** czyli **bleeding heart** **DICENTRA SPECTABILIS**, D.C.; b) fuksja, **fuchsia**.

eardrum, s. (ir'drom) anat. bębenek ucha, bębenkowa błona uszna, **tympanic membrane of the ear**.

ear dust, ob. **otoconium**.

eared, adj. (i'rd) 1) uszaty, uchaty, uszny, mający uszy wystające lub czubki piór, podobne do uszu; 2) bot. mający kłosa.

earflower, ob. **sacred ear**.

ear fly, zool. każdy złotook, napa-dający na uszy koni i bydła, a także ludzi; na zach. St. Zj. przenosi zarazę **tularemii** z zajęcy na ludzi.

earful, s. (i'rfuł) ilość płynu, wystarczająca do napełnienia ucha; gw. amer. dużo, pełno, np. **plotek**, **nowin**, **she told him an e.**: nagadala mu do syta.

ear index, anat. wskaźnik ucha, proporcja poziomej średnicy ucha do pionowej.

earring, s. (ir'in~) mar. róg piko-wy; **e. cringle**, ucho pikowe.

earl, s. (erl) 1) hist. u Anglosasów a) mężczyzna; b) wojak, zwłaszcza szlacheckiego rodu; c) wiekroł jednej z czterech wielkich dzielnic Anglii: **Wessex**, **Northumberland**, **Mer-cia** i **East Anglia**; 2) tytuł szlachecki w Anglii, niżej markiza, **marquis**, wyżej wicehrabiego, **viscount**; na

kont. eur. uważany za równy tytułowi hrabskiemu, a żona earl'a ma tytuł countess; 4) E. męskie imię własne.

earlap, s. (ir'lep) 1) muszla uszna; 2) St. Zj. -s, pl. (zimowe) nauszniki.

earldom, s. (-dom) Ang. ranga, tytuł, dobra earl'a, ob. countship, hrabstwo, także earlship.

early, adj. (er'li) 1) wczesny, w pierwszych godzinach poranku, wczesny w życiu, w młodości; 2) zdarzający się szybko, niż zwyczajnie; 3) zdarzający się w początkach okresu, ery, rozkwitu nowego wynalazku itp.; 4) oczekiwany wkrótce.

early, adv. 1) wcześniej, szybko niż zwyczajnie; 2) na początku; 3) w sam czas, w bliskiej przyszłości.

Early American, styl mebli z czasów kolonialnych i wcześniej porewolucyjnych.

early bird, 1) kto rano wstaje, the e. b. catches the worm, kto rano wstaje, temu Pan Bóg daje; 2) lot. lotnik z czasów początku lotnictwa amer., uprawniony do noszenia odznak tej samej nazwy.

e. blight, patol. rośl. zgnilizna ziemniaczana i pomidorowa, wywołana przez pasorzytny grzyb niedoskonały ALTERNARIA SOLANI, ob. late blight.

Early Crawford, sad. gatunek brzoskwiń bez pestek.

Early English style, bud. gotyk ang. 1180—1250.

Early Goldenrod, bot. wczesna nawróc amer. SOLIDAGO JUNCEA, Ait.

Early Harvest, sad. wczesne jabłko o białym miąższu i żółtej skórce.

earlyish, adj. (er'li-ysz) raczej rychny.

Early Ohio, roln. wczesny gatunek ziemniaka amer.

Early Richmond, sad. wczesny gatunek wiśni amer.

Early Rose, roln. wczesny gatunek ziemniaka amer.

early-type star, (er'listar' tajp) astrofiz. gwiazda należąca do gorętszych o typie widmowym O i B, ob. spectral type.

earmark, s. (ir'mark) 1) znak identyfikacyjny na uchu (przystrzyżenie, zacięcie dawniej ucha niewolnika, dziś zwierzęcia domowego, itp.); 2) znamię wyróżniające np. e. of poverty, e. of night study.

earmark, vt. 1) oznaczyć w szczególności sposób dla rozpoznania; 2) fin. przeznaczyć na specjalny cel, np. depozyt złota przeznaczony na pewien wydatek, earmarked fund.

earminded, adj. (ir'majndyd) psych. opierający swe wspomnienia i wrażenia na dźwiękach lub w połączeniu z dźwiękami, ob. audile.

ear mold, (ir'mold) patol. rośl. pleśń żdźbła kukurydzy, spowodowana przez grzyby niedoskonałe DIPLODIA ZEAE i pewne gatunki FUSARIUM.

earn, vi. zasłużyć sobie; zarobkować na (acc.), zarobić, zapracować; zdobyć (sławę, renomę).

earned income, dochód zarobiony

płatą za usługi w formie pensji, honorarium itp. odr. **unearned income**.

e. premium, asek. premia, zarbona przez zakład ubezpieczeniowy, przesłana część opłaconej premii.

e. surplus, buch. nadwyżka zysku, pozostała po potrąceniu strat, dywidend i przeniesień na rachunki kapitału.

earner, s. (er'ner) osoba zarobkująca.

earnest, adj. (er'nest) poważny, szczery, gorliwy.

earnest, adv. przest. poważnie; ob. earnestly, in e., serio, na serio, poważnie.

earnest, s. 1) zadatek na znak zawarcia umowy; w dawnych czasach związany z ceremonią religijną i zwany God's penny; 2) zapowiedź; 3) E. ob. Ernest.

earnest money, zadatek na znak zawarcia umowy.

earning, s. (er'nin~) 1) zarobek, w szcz. za najem usług, pl. earnings lub wages; 2) kup. zarobek, zysk, należy za osiągnięte korzyści gospodarcze, w tym znaczeniu podzielony na wages, zarobki pracującego za wynagrodzeniem, i earnings, zyski zdobyte przez czynności kierownicze, earnings of management.

earring, s. (ir'rin~) 1) kółczyk; 2) bot. kwiat złotokapu golden chain LABURNUM VULGARE, Gris.; 3) mar.=earring.

ear rot = ear mold.

e. sand, ob. otolith.

earscrew, s. (ir'skru), kółczyk przyśrubowany do ucha.

ear shell, zool. ucho morskie, ob. abalone.

ear shot, earreach, (ir' szat, ir'ricz), odległość słyszenia naturalnego bez aparatów.

earsplitting, adj. (ir'splitin~) przeraźliwie głośny, hałaśliwy.

ear stone, ob. otolith.

eartab, eartag, s. (ir'teb, 'teg) kartka lub tabliczka, przytwierdzona do ucha zwierzęcia; vt. oznaczyć takim sposobem.

earth, s. (er'g) 1) hist. chem. ziemia, jeden z czterech żywiołów ob. element; 2) ziemia, materiał mineralny w odr. skały, a więc piasek, gleba, grunt; 3) stała część kuli ziemskiej; odr. wód; 4) ład i wody, odr. niebios i podziemi jako miejsca zamieszkania duchów; 5) Ziemia, planeta trzecia co do odległości od Słońca a piąta co do rozmiaru z pomiędzy 9 planet Słońca; 6) świat, wszystkich ludność ziemi (cała ziemia I Mojż. 11:1); 7) kryjówka lub nora ryjącego zwierzęcia; 8) a) śmiertelne ciało; b) rzeczy doczesne; 9) chem. ziemie, niektóre tlenki, trudne do zredukowania, np. ob. alkaline earths; 10) el. ziemia ob. ground, el.

earth, vi. skryć się pod ziemią; vt. 1) przest. pogrzebać; 2) ukryć pod ziemią, zakopać; 3) pokryć ziemią, np. korzenie przy sadzeniu rośliny; 4) el. połączyć z ziemią, uziemić.

earth-ball, bot. trufła.

earthborn, adj. (er'born) urodzony z ziemi, urodzony na ziemi,

ziemski, doczesny, ludzki, śmiertelny, przyziemny.

earth-bound, (-'baund) związany z ziemią, przynależny do ziemi.

earth bread, (e. bred) 1) pożywienie Tatarów w Azji z plechy porostu SPHÆROTHALLIA ESCULENTA.

earthbred, adj. (e. bred) przyziemny, prostacki, niski.

earth current, el. prąd ziemny płynący przez uziemienie.

earthdrake, s. (-drejk) smok.

earthed, adj. part. (er'gd) sprowadzony na ziemię.

earthen, adj. (er'gen) 1) gliniany; 2) ziemski.

earthenhearted, adj. (-har'tyd) twardego serca.

earthenware, adj. (-ue'r) gliniany.

earthenware, s. ceramika, naczynia gliniane, ob. ceramics, crockery, chinaware, pottery, porcelaine, stoneware.

earthfall, s. (-foi) geol. osuwisko, ob. landslide.

earth flea lub fly, ob. chigoe.

earth foam, ob. aphrite.

earth-god, s.m., e.-goddess, s.f., bóg ziemski, bogunka ziemska; a) miejscowe bóstwo; b) opiekun lub opiekunka zasiewów i plonów.

earth hog, ob. aardvark.

earth house, podziemne mieszkanie, w szcz. ziemianka, piwnica w ziemi rżnięta; hist. ob. Picts' house.

e. hunger, głód ziemi, pragnienie posiadania ziemi na własność.

earthian, s. (er'gien) mieszkaniec ziemi.

earthiness, s. (er'gienes) przyziemność.

earthkin, s. ('-kin) terrella, kulka stalowa o rozmieszczeniu magnetyzmu, podobnym do kuli ziemskiej.

earthlight, s. ('-lajt) astron. blask Ziemi.

earthliness, s. (-lines) ob. earthiness.

earthling, s. ('-lin~) przyziemny człowiek, śmiertelnik.

earthlit, adj. ('-lit) astron. oświetlony promieniami Ziemi.

earth lodge, mieszkanie podziemne, jaskinia mieszkalna, pokryta ziemią, w szcz. Nawahów amer., ob. hogan.

e. louse, zool. wesz roślinna, aphid, żerująca na korzeniach warzyw.

earthly, adj. ('-li) 1) ziemski, z ziemi, przynależny do bytu człowieka na ziemi, materialny, przyziemny, nie duchowy; 2) na całym świecie, możliwy, uchwytany, np. no e. chance, nie ma na ziemi możliwości.

earthly-minded, adj. (-majn'dyd) usposobiony przyziemnie, myślący o rzeczach doczesnych, zajęty przedmiotami świeckimi; przec. spiritual, duchowy.

earthly-wise, adj. (-uajz) praktyczny w sprawach doczesnych.

earth metal, chem. każdy metal, którego tlenek zaliczany jest do ziem.

earth moss bot. każdy mszak rodzaju PHASCUM czyli PHASCUS.

E. Mother, 1) ob. **Great Mother**; 2) matka ziemia w folklorze i antropol. żeński rodzący żywioł w przyrodzie w przec. niebios, **Sky Father**, żywiołu męskiego, zapładniającego życie na ziemi.

e. movement, geol. zmiany powierzchni kuli ziemskiej, ob. **diastrophism**; 1) zsuwy skał, upady warstw, ob. **dip slip**; 2) tworzenie gór, ob. **orogeny**, itp.

earhnut, s. ('-nut) 1) korzeń, kłącze, bulwa lub strąk podziemny, podobny do orzecha, np. a) cibora jadalna, ob. **chufa**; b) owoc orzacha, **peanut**; c) korzeń leświanu bulwiastego **heath pea** LATHYRUS TUBEROSUS; 2) trufla.

earhnut oil, olej orzachowy.

earth pig = **aardvark**.

e. pillar lub **e. pyramid**, geol. wysoki słup ziemi, kryty od góry pyłtą kamienną, powstały skutkiem erozji otaczającego materiału.

earth's goal, astr. cel Ziemi, punkt na ekliptyce, ku któremu zdąża Ziemia, 90° za Słońcem.

earthshine, s. (e.'szajn) astr. poświata Słońca, odbijająca się od Ziemi i oświetlająca ciemniejsze części księżycy blisko nowiu.

earthshock = **earthquake**.

earth smoke, (e. smok, Ang. smeuk) bot. dymnica pospolita **common fumitory**, FUMARIA OFFICINALIS, Linn.

e. spirit, duch ziemski, bóstwo ziemskie, uosobienie ziemi jak Gaja, Erda itd.; gnom, krasnoludek.

earthstar, s. ('-star) bot. każdy grzyb rodzaju GEASTER (rzędu LYCOPERDIALES), tak zwany, ponieważ jego podwójna powłoka, **peridium**, pęka w kształt gwiazdy.

earth table, bud. pierwsza warstwa kamieni budynku na poziomie gruntu.

e. tide, pływ ziemi, okresowa zmiana układu skorupy ziemi spowodowana przypuszczalnie przez te same przyczyny jakie sprawiają przypływ i odpływ morza.

earthtongue, s. ('-tong) bot. grzyb rodzaju GEOGLOSSUM rosnący na gnijących deskach i na wilgotnej ziemi.

earthward(s), adv. ('-uord, '-uordz) ku ziemi.

earthwave, s. ('-uejw) sejsmol. fala ziemska 1) a) elastyczne drganie materiału ziemi; 2) widoczne falowanie aluwialnego lub niezwiązane-go materiału skorupy ziemskiej, obserwowane w groźnych trzęsieniach ziemi; 2) nieruchome falowanie skorupy ziemskiej.

earth wax, min. wosk ziemny, ozokeryt.

e. wolf = **aardwolf**.

earthwork, s. ('-uork') 1) robota ziemna, budowa ziemna, okop, wszelkie budowle przeważnie ziemne tak dla obrony, jak dla ataku; 2) inż. roboty połączone z kanalizacją, budową grobli, kopaniem fundamentów itp.

e. pitch, min. smoła ziemna, rodzaj asfaltu.

e. quadrant, ćwierć obwodu kuli ziemskiej na równiku.

miejsowość	rok	straty
Neapol	1626	70.000 osób
Sycylia	1693	60.000 "
Pekin	1731	100.000 "
Lizbona	1755	60.000 "
Kalabria	1783	60.000 "
Ekuador	1794	40.000 " i miasta Quito i Cusco
New Madrid, Mo.	1811	nowe jezioro Reelfoot Lake, Tenn.
Kucz, Ind. Wsch.	1819	nowe jezioro 3200 km ²
Jeddo, Japonia	1855	30.000 "
Karakatao	1883	30.000 " i miasto
St. Pierre, Ind. Zach.	1902	1.000 " i \$250.000.000
San Francisco, Calif.	1906	77.000 " i kilka miast
Messina, Włochy	1908	30.000 "
Środkowe Włochy	1915	30.000 "
Kansu, Chiny	1920	200.000 "
Tokio i Yokohama	1923	100.000 " i \$500.000.000
Quetta, Ind. Wsch.	1935	60.000 "
Turcja	1936	100.000 "
Chile	1939	80.000 "

earthworm, s. ('-uorm) 1) zool. dżdżownica (niewłaściwie nazywana często glistą), robak barwy czerwono-białej, składający się ze 120—140 pierścieni, LUMBRICUS RUBELLUS, rodziny LUMBRICIDÆ, rzędu skaposzczetów OLIGOCHÆTA, podgromady szczecionogów CHÆTAPODA, typu pierścienic ANNELIDA; pionier i pożyteczny pomocnik rolników; 2) nikczemny człowiek, skąpiec.

earthly, adj. ('-i) 1) ziemny, z ziemi; 2) przyziemny, nie duchowy, nie niebiański; 3) niski, gruby, surowy; 4) chem. dotyczący ziemi albo ziem; 5) hist. med. zimnej i suchej kompleksji, ob. **complexion**; 6) min. a) bez blasku; b) chropowaty w dotyku; c) zanieczyszczony przymieszkami ziemi.

e. cobalt, ob. **asbolite**.

e. sign, astrol. znak zodiaku ziemny i suchy (Byk, Panna i Koziorożec, Taurus, Virgo i Capricorn, **earthly triplicity**, ob. **triplicity**).

earwax, s. (ir'uoks) = **cerumen**.

earwing, s. ('-uin~) zool. skórek, owad z krótkimi skrzydłami pierwszej pary i dużymi cęgami na końcu odwłoka, z rodziny FORFICULIDÆ, dawniej zaliczany do rzędu prostoskrzydłych (ORTHOPTERA) czyli szarańczaków, dziś tworzący oddzielny rząd DERMAPTERA = EUPLEUROPTERA.

earwitness, s. ('-uit'nys) świadek, zeznający to, co słyszał będąc na miejscu zajścia, choć może nie widział (np. człowiek ślepy lub za ścianą itp.).

earworms, s. ('-uorm) wet. wyprysk w uchu zwierzęcia.

ear worm = **bollworm**.

ease, s. (i'z) 1) wygoda, wypoczynek, spoczynek, wywczas; 2) swoboda od kłopotów; 3) łatwość, swoboda (w zachowaniu się, w stylu literackim, malarskim itd.), niewymuszoność; 4) ulga, ulżenie (w bólu itp.).

ease, vi. 1) zmniejszyć ból, sprawić ulgę; 2) poruszać się ze swobo-

earthquake, s. (e.'kuejk) trzęsienie ziemi; okolice szczególnie sejsmiczne: wybrzeża Oceanu Spokojnego, Morza Śródziemnego i Azja Płd.; największe ofiary:

dą, często z **along**; vt. oswobodzić od przykrości, ułatwić, zmniejszyć, uwolnić od (gen.); usunąć nacisk, ciężar itp.

easeful, adj. (i'zfuł) wygodny, uspakajający, kojący, ukojny; -ly, adv. (-li), spokojnie, ukojnie; -ness, spokój, wytchnienie, doskonały wypoczynek.

easel, s. ('zł) szt. p. sztaluga (malarza), wysoki trójnóg, na którym opiera się płótno malarza na ramie podczas malowania.

easeless, adj. (i'zles) niespokojny, bez wypoczynku, bez wytchnienia.

easement, s. ('-ment) 1) ulga, ulżenie; 2) przest. rozrywka; 3) bud. skręt, wygięcie, zaokrąglenie, połączenie, łagodzące zbyt nagłą zmianę kierunku; 4) pr. a) zwolnienie; b) wygodzenie.

easily, adv. (i'ziłi) łatwo, bez trudności lub niewygody, wygodnie.

easiness, s. (i'zines) 1) łatwość, swoboda od trudności lub przymusu; 2) zaleta swobodnego obchodzenia się z ludźmi; 3) łatwość ulegania obcym wpływom; 4) przest. lekkomyślność.

easing, s. (i'zin~) bud. podest, platforma przerywająca stopnie schodów, pozioma powierzchnia między piętrami.

east, adj. (i'st) wschodni, ob. **eastern**.

east, adv. na wschód, ob. **eastward**.

east, s. 1) wschód, jeden z czterech głównych kierunków geograficznych, znak E, ta strona widnokręgu, gdzie rano ukazuje się nasamprzód światło słoneczne i gdzie (według przestarzałego pojęcia) „słońce wschodzi”; 2) E. Wschód a) kraje azjatyckie (na wschód od Eur.); Near E. oznacza w ang. dyplomacji Bałkany, Middle E., pld.-zach. Azję od Konstantynopola po granicę chińską, Far E. Azję wsch.; pojęcia te ulegają zmianom w miarę wzrostu interesów z daną okolicą i zmian we wzajemnym zbliżeniu się krajów; niektóre pisma nazywają Near E. Turcję, Arabię, Persję i nowe republiki

zach.-azjatyckie; **Middle E.** kraje między Persją a Chinami, a **Far E.** Filipiny, Chiny i Japonię; 3) **St. Zj. E.** a) dawniejsze stany na wschód od gór Allegheny; b) obecnie stany na północ od rzeki Ohio i stanu Maryland, a na wschód od rzeki Mississippi; 3) poet. wiatr od wschodu; **down E.** gw. nowo-ang., okolice nadmorskie od Maine do Nowej Szkocji; 4) kość. i wolnom. Wschód, strona, po której stoi ołtarz, wzgl. zasiada mistrz wolnomul.; 5) Stany Zj. i rozmaite zrzeszenia religijne: kierunek, w którym zwraca się publiczność w obrzędach pamiątkowych lub religijnych.

east, vi. poruszać się na wschód; vt. kierować z pñ. lub pñd. na wschód.

East African cedar, bot. podzw. cedr afr. *JUNIPERUS PROCERA* o wonnym drewnie.

East-African copal, żywica zanzibarskiego drzewa TRACHYLOBUM HORNEMANNIANUM, ob. copal.

East Africa shilling, mon. szyling ang. (=kwoder am.) obiegowa moneta bita przez Anglię dla terytoriów Kenya, Tanganyika, Uganda i Zanzibar, a dzielona na 100 centów (wartości ok. 1/2 centa amer.).

East Anglian, adj. (isten'glien) 1) hist. dotyczący anglosaskiego królestwa East Anglia, jego ludów i języka; 2) w naszych czasach powiaty Norfolk i Suffolk i ich narzecza.

eastbound, adj. (i'st-baund') idący na wschód.

east by north (i'st baj norč') geod. i mar. o jedną kreskę (rumb) czyli 10° 15' na pñn. od wschodu czyli N 78°45' E; skrót E b N lub E by N, ob. **compass card.**

east by south, (i'st baj sauč') geod. i mar. o jedną kreskę (rumb) czyli 10° 15' na pñd. od wschodu czyli S 78°45' E; E b S lub E by S, ob. **compass card.**

Eastcheap, s. (i'st-czip') ulica londyńska pñn. końca London Bridge, pierwotnie targowica.

East Coast fever (i'st kost fi'ver) wet. wsch.-afr. zakaźna choroba bydła, powodowana przez pierwotniaka (protozoan) *THEILERIA PARVA* = *BABESIA PARVA*, przenoszona za pomocą ukąszenia przez kleszcza rodzaju *PHIPICEPHALUS*.

East End, 1) wschodnia część miasta Londynu, przeludniona i uboga; 2) stąd: uboga dzielnica miasta.

easter, s. (is'ter) wichur lub burza od wschodu.

Easter, s. (i'ster) Wielkanoc, Niedziela Wielkanocna, święto wiosny i powrotu życia w przyrodzie u wielu narodów pogańskich, a w Kościele Chrześcijańskim święto Zmartwychwstania Jezusa Chrystusa; w pierwszych wiekach chrześcijaństwa obchodzone wskutek tej dwójności rozmaicie, na wschodzie w czas Paschy żydowskiej, w Galii 25 marca st. st. w dzień wiosennego zrównania dnia z nocą; św. Narcyz, trzeci biskup Jerozolimy (98—218), oznaczył pierwszy autorytatywnie datę Wielkanocy, lecz dopiero od Soboru Nicejskiego (325) Wielkanoc przypada na pierwszą niedzielę po pełni księżyca w czas zrównania dnia z nocą

względnie na najbliższą po pełni; jest to zatem święto ruchome, a od niego zawisłe są rozmaite daty dni świątecznych innych w ciągu roku; wskutek tej zależności oba wielkie Kościoły, KRK i KW., sprzeciwiły się reformie kalendarza, propagowanej w drugiej połowie w. XIX, ob. **calendar**; w najbliższych 10 latach Wielkanoc przypada: 17.IV.49, 9.IV.50, 28.III.51, 13.IV.52, 5.IV.53, 18.IV.54, 10.IV.55, 1.IV.56, 21.IV.57, 6.IV.58.

E. anemone, bot. zawilec pospolity **European pasqueflower ANEMONE PULSATILLA, Linn.**

E. bell, bot. gwiazdnica długolistna **long-leaved starwort** czyli **greater stitchwort STELLARIA LONGIFOLIA, Muhl.**

E. beurré, sad. bera zimowa, rodzaj gruszek, ob. **beurré.**

E. bonnet, (i. ba'nyt) kapuzka, damski kapelusz wiosenny, przysłówowo na paradę wielkanocną rano do kościoła.

E. candle, kość. ob. Paschal candle.

E. duty, KRK. obowiązek spowiedzi wielkanocnej; według bulli papieża Kościół nie uważa za katolika osoby, która nie spełniła tego obowiązku w porze ostatniej Wielkanocy.

E. egg, jajko wielkanocne, jajko kurze lub pisanka albo jajko cukiernicze itp.; zabytek prastarych obyczajów pogańskich: jajo jako symbol odrodzenia w porę powrotu wiosny.

E. flower, bot. a) ostromlecz meksykański **poinsettia EUPHORBIA PULCHERRIMA, Willd.**; b) ob. **E. anemone**; c) ob. **E. bell**; d) narcyz żółty **daffodil NARCISSUS PSEUDONARCISSUS, Linn.**

Easter-giant, Easter-ledges, s. (i'sterdžaj'ent, -le'džys) ob. **bistort.**

Easter lily, bot. a) biała lilia **Madonna lily LILIUM CANDIDUM, Linn. (kan')**; b) lilia bermudzka, ob. **Bermuda lily (bermiu'da li'i)**; c) inne lilie i narcyz, forsowane do kwitnienia na czas Wielkanocy.

easterling, adj. (is'terlin') hist. wschodni, ze wschodu, dotyczący monety sterlingowej, rzekomo bitej pierwotnie przez Hanse.

easterling, s. hist. kupiec ze wschodu (od Anglii) a zatem z krajów nadbałtyckich.

easterly, adj. wschodni, położony na wschodzie, dążący na wschód lub nadchodzący od wschodu; adv. ku wschodowi, na wschód; od wschodu.

Easter Monday, poniedziałek po Wielkanocy, poniedziałek wielkanocny; w krajach słowiańskich dyngus, obławany poniedziałek; w niektórych krajach urzędowe święto, ob. holiday.

eastermost, adj. przest.=easternmost.

eastern, adj. (i'stern) 1) wschodni, idący od wschodu lub ku wschodowi; 2) kość. w kierunku ołtarza; 3) **E. kość. Wschodni, dotyczący Kościoła Wschodniego dawniej w Konstantynopolu; dzisiaj prawosławny; ob. Orthodox**; 4) **E. orientalny, dotyczący Wschodu Bliskiego i Dalekiego.**

eastern cardinal = cardinal bird, ob. cardinal, adj.

Eastern Church, hist. kość. pierwotnie Kościół Wschodniego Imperium Rzymskiego; dzisiaj zrzeszenie chrześcian, uznających wschodni obrządek (bizantyński, chaldejski, koptycki, maronicki, ormiański (nie ormiańsko-kat., ob. *Catholicos*); 2), syryjski) odmienny od rzymskiego; przed r. 1914 było Kościołów Wschodnich 16, dziś jest ich 25.

E. Empire, ob. Roman Empire. **easterner, s.** mieszkaniec lub mieszkanka wschodnich St. Zj., także **E.**

Eastern Fish, astr. wschodnia grupa gwiazdozbioru Ryb, ob. **Fish, astr.**

Easternly, adv. orientalnie, wschodnim sposobem, po azjatycku.

easternmost, adv. (is'ternmost) najdalej na wschód.

Eastern Question, hist. kość. obrządek wschodni.

E. schism (i. skizm) hist. kość. schizma (czyt. s-chizma) wschodnia, rozłam, ob. **Great E.S.**

E. standard time St. Zj. ob. standard time.

E. Star, Order of the -, St. Zj. kobiecy związek wolnomularski, założony w r. 1788.

E. Rebellion powstanie Irlandczyków przeciw Anglii; wybuchło w poniedziałek, 24 kwietnia 1916; „prezydenta” *Patryka Pearse'a* i 16 towarzyszy rozstrzelano 3 maja.

E. Saturday, Wielka Sobota.

E. sepulchre, kość. a) w ww. śr. rodzaj grobu, gdzie chowano krucyfiks z ołtarza od Wielkiego Piątku do Wielkanocy; b) w niektórych kościołach wnętrza po pñn. stronie prezbiterium, w której przechowywano od Wielkiego Czwartku do Wielkanocy przybory obrzędowe.

E. Sunday, Wielkanoc, niedziela wielkanocna.

Easter tide, s. (-tajd) kość. okres wielkanocny, okres czasu od Wielkanocy do a) dnia Wniebowstąpienia (40 dni), b) do niedzieli Zielonych Świątek (50 dni, pięćdziesiątnica) lub c) do niedzieli świętej Trójcy (57 dni).

East Goth = Ostrogoth.

East India Company, hist. spółka kupców angielskich, uprzywilejowana przez królową Elżbietę (31 grudnia 1600) do prowadzenia handlu z Indiami Wsch., od r. 1765 przywilej rozszerzono na prawa państwowe do spółki z rządem ang., które unieważniono 1858; spółka rozwiązana 1873; podobne kompanie założyli w Ind. Wsch. Holendrzy (1602—1798), Francuzi (1664—1769), Duńczycy (1729—1805); od 1698—1702 czynna była druga kompania ang., która połączyła się ze starszą spółką w fuzję, **The United Company of Merchants of England Trading to the East Indies.**

East Indian, hist. mar. wsch.-indyjski pośpieszny żaglowiec.

East Indian wax, wosk pszczeli, ob. Ghedda wax.

East India thyme, bot. ogórecznik lekarski **common borage BORAGO OFFICINALIS, Linn.**

easting, s. (i'stin~) 1) odjazd na wschód; 2) kierunek wschodni.

East Italic, adj. (i'st ita'lik) 1) dotyczący napisów w Picenum w starożytnej Italii wsch. i przedłacińskiego języka, ob. *Sabellian*.

eastmost = **easternmost**.

east-north-east, adj. i adv. dwie kreski czyli 22°30' na pñ. od wschodu, czyli N 67°30'E; skrót ENE, ob. *compass card*.

East-Side, wschodnia część miasta New Yorku, w szcz. poniżej ul. 14-ej, zamieszkała przeważnie przez ludność ubogą; stąd: uboga dzielnica miasta.

east-south-east, adj. i adv. dwie kreski, czyli 22°30' na pñd. od wschodu czyli S 67°30'E, skrót ESE, ob. *compass card*.

East Syrian Church, (ist si'rien czörzç) hist. kośc. schizmatyczny kościół chrześcijański w Syrii i Mezopotamii (dziś Iraku), założony po wyklęciu Nestora (431); przez kilka wieków rozwijał się w Azji dochodząc aż do granic chińskich w w. XII, następnie wyparty przez islam skupił się w górach Kurdistanu w w. XIV.

eastward, adj. (ist'uörd') dążący na wschód.

eastward(s), adv. (-d, -dz) na wschód, ku wschodowi, w kierunku wschodnim.

east-windy, adj. ponury, przykry, przykry, słotny.

easy, adj. (i'zi) 1) swobodny, wolny od bólu, kłopotu lub przymusu; spokojny, wygodny; 2) wolny od niezadowolenia, odpowiedzialności, uciążliwości; 3) łatwy w obejściu, łatwy w pisaniu, niewymuszony; 4) łatwy, nie wymagający wysiłku lub wyteżenia, np. *easy payments*, łatwe spłaty; 5) łagodny, pobłażliwy, ustepliwy, *e. victim*, łatwa ofiara, łatwy do oszukania, *e. conquest*, łatwa zdobycz; 6) dający wygody, np. *e. chair*, wygodny fotel; *he is on E. Street* St. Zj. żyje w wygodnych warunkach, ma powodzenie; 7) oszczędny, umiarkowany; *be e. on the salt*, obchodzić się oszczędnie z solą; 8) gielda, łatwy, obfity; *e. market*, rynek obfitujący w pieniądze przy niskiej stopie dyskontu, *przec. tight*.

easy, adv. = *easily*; dziś przest. z wyjątkiem przysłów, np. *e. come*, *e. go*; *take it e.*

easy, int. 1) powoli! zwolnić!; 2) mar. komenda: przestać wiosłować z natężeniem!, sfolgować w wiosłowaniu!

easy-, przedr. łatwo, swobodnie, łagodnie, np. *e.-flowing*, *e.-mannered* *e.-spoken*.

easy-going, adj. (i'zi go'in~) prze-zorny, ostrożny, taktowny; -ness taktowne postępowanie, sposób prze-zornego i niegwałtownego traktowania.

easy mark, łatwy cel, np. osoba, dająca się łatwo oszukać.

Easy Street, St. Zj. ob. *easy*, adj. 6).

eat, s. (i't) jedzenie; przest. z wyjątkiem pl. żywność, pożywienie.

eat, vi. 1) jadać, stołować się; przyjmować strawę; 2) smakować,

this mushroom eats like steak; 3) zjadać, spożywać, niszczyć jak rdza, ogień, wymulenie.

eat, vt. 1) jeść, spożywać jako jado; brać do ust, żuć i połykać; jadać; *herbivorous animals do not e. meat*; 2) strawić, pożyć, zniszczyć, objeść, *fire ate up the farm buildings, caterpillars ate the current leaves clean*; 3) wymulić, *waves will eat the hardest rocks*; 4) dziurawić, wygryźć dziurę w (loc.); 5) jeść aż do pewnego skutku, dojeść się (gen.), *to e. oneself sick*, rozchorować się z przejedzenia; 6) przest. przeiknąć, np. *zniewagę, kłamstwo, bajki*; *e. crow*, przyjąć z pokorą to, co się zwałczało, np. po wyborach; *e. dirt*, *e. humble pie*, poddać się całkowicie, znieść poniżenie, *e. one's head off* żarliwie zjadać co jest pod ręką; *e. one's heart out*, zamartwiać się w milczeniu; *e. one's salt*, korzystać z czyjejś gościnności; *e. one's terms* lub *e. one's dinners*, Ang. przygotowywać się do adwokatury; (dosłownie: jadać conajmniej trzy razy w ciągu 12 kursów obiadu w sali jadalnej *Inn of Court*, bez czego kandydat nie może być dopuszczony do adwokatury); *e. one's words*, pot. odszczekać (coś, co się powiedziało); *e. out of one's hand*, jeść komu z ręki, przyjmować po-tulnie czyjeś kierownictwo, polecenia itp.

eatable, adj. (i'tabł) jadalny, spożywczy, = *edible*.

eatable, s. coś zdatnego do jedzenia, jadalny przedmiot, pl. żywność.

eatage, s. (i'tydz) 1) pasza, w szcz. otawa czyli potrawa dla koni i bydła; 2) prawo pasania na pastwisku.

eat-all, s. (i'toł') żarłok.

Eatanswill, s. (i'tensuił) gmina, w której odbywają się oszukańcze wybory w powieści Dickensa (Karol Dickens (Boz), 1812—1870) *Pickwick's Papers* (1836); stąd zarząd gminy, w którym panuje korupcja.

eater, s. (i'ter) osoba jedząca, gość u stołu, biesiadnik, stołownik.

- **eater**, przyr. (-jad) zjadacz, np. *maneater* (men'ter) ludojad.

eating, adj. (i'tin~) jedzący, zjadający, pożerający.

- **eating**, przyr. -żerny, -żerczy, *man-ea*, ludożerczy.

eating, s. 1) jedzenie, spożywanie, karmienie się; 2) jado, rzecz do jedzenia.

eating house, jadłodajnia, prywatna restauracja, pensja.

eau, s. (o) pl. *eaux* (o) (fr. woda) woda, *Eau de Cologne* (z ang. o de kolon', z fr. od'koloń) kolońska woda; (dawniej kolońska wódka choć nigdy jako wódka nieużywana); *eau de Dantzig* (o'de danci'k) wódka gdańska, złotówka; *eau de vie* (o' dö wi', fr. woda życia) wódka.

eaves, s. pl. (i'wz) 1) okap (dach); 2) stąd: wystający rąbek, np. kresa kapelusza; 3) poet. rzęsy, powieki.

eavesdrop, s. (-drap) woda, ściekająca z okapu dachu i miejsce na ziemi gdzie krople padają.

eavesdrop, vi. stać pod okapem i podsłuchiwać przez okno, co mó-

wią w pokoju, podsłuchiwać tajnie; *e.-per*, s. kto podsłuchuje.

eaves swallow (i'wz suo'lo) zool. 1) jaskółka brzegówka; 2) jaskółka oknówka, *CHELIDON URBICA* = *DELICHON U.*, ob. *chelidon*.

ea. trough, bud. koryto okapowe.

ebb, s. (eb), 1) odpływ, pęd fal od brzegu ku morzu, *przec. flood*, przypływu; 2) stan lub czas opadania, cofania się; zmniejszanie się, spadek; niski stan.

ebb, vi. 1) odpływać, *przec. to flow*; 2) opadać, spadać, pogarszać się; vt. 1) osuszyć plażę przez odpływ; 2) łowić ryby w czas odpływu, np. w jazie lub w szluzie.

ebbman, s. (eb'men) Ang. strażnik pilnujący mostu podnoszącego się i opadającego z przypływem i odpływem.

ebb tide, odpływ.

Ebenaceae, s. pl. (e'binej'si-i) bot. hebankowate, rodzina drzew i krzewów, wzór rzędu EBENALES, ob. *Diospyros*.

Ebenales, s. pl. (-liz) hebanowe, bot. rząd drzew i krzewów dwuliściennych, obejmujący rodziny *EBENACEAE*, *SAPOTACEAE*, *STYRACAE* i *SYMPLOCACEAE*; wszystkie podzwrotnikowe.

ebeneous, adj. (ibi'ni-ös) bot. hebankowaty.

Ebenezer, s. (ebeni'zör) 1) bib. męskie imię własne; 2) bib. kamień pamiątkowy (1 Sam. 7:12); 3) stąd: każde upamiętnienie boskiej pomocy; 4) Ang. dom modlitewny non-konformistów.

Eber, s. (i'bör) praojciec Hebrajczyków, ob. *eponymous*.

Eberthella, s. (ibör'e'la; od patologa niem. K. J. Ebertha, 1835—1926) bakt. 1) rodzaj bakterij tlenożywnych (*aërobic*) ruchomych, Gram ujemnych, z rodziny *BACTERIACEAE*; tworzą na wielu węglowodanach kwas, ale nie tworzą gazów; w jelitach ludzkich wywołują zapalenia; najwybitniejszym gatunkiem tego rodzaju jest *E. TYPHI* = *BACILLUS TYPHOSUS*, bakteria tyfusu czyli duru; 2) *e.*, pl. *æ* (-i) osobnik tego rodzaju.

Ebionite, s. (i'bionajt) hist. kośc. ebionita, członek żydowsko-chrześcijańskiego zrzeczenia gnostyków z w. II, uznających chrystologię przez adopcjonowanie oraz ewangelię św. Mateusza, a nie uznających św. Pawła jako apostoła; doktryny adopcyjne przeżyły w rozmaitych sektach kilka stuleci zanim zostały odrzucone ostatecznie w trzech soborach za Karola Wielkiego (792, 794, 798).

Ebionitism, s. (-naj'tyzm) hist. kośc. przynależność do ebionitów.

Ebisu, s. (ebi'su) mit. jap. jeden z siedmiu bogów szczęśliwości.

Eblis, s. (ebli's, ar. iblis, diabeł) hist. rel. ar. Eblis, książę upadłych aniołów (przed upadkiem: Azazel), zamieniony w diabła ponieważ nie uznał Adama mimo rozkazu boskiego; szatan, ob. *devil*.

ebo(e), s. (i'bo) bot. drzewo śr.-amer. *DIPTERYX OLEIFERA* . . . , dające olej, ob. *coumarouna*.

ebon, adj. (i'bon) hebanowy, czarny.

ebonist, s. (-ist) rękodzielnik, pracujący nad hebanem; kupiec, handlujący hebanem.

ebonite, s. (e'bonajt) ebonit, twarde kauczuk z siarki, w wielkim zastosowaniu w przemyśle (grzebień, guziki itp.), w elektryczności (izolator, zły przewodnik el.); różni się od wulkanitu zawartością siarki; przez niektórych zaliczany do form wulkanitu.

ebonize, vt. (-ajz) barwić na hebanowo-czarny.

ebony, adj. (-i) 1) hebanowy, z hebanu; 2) czarny.

ebony, s. (-i) 1) heban, bardzo cenne drewno, twarde i trwałe, przyjmujące piękny blask; ob. **Diospyros**; 2) inne drzewo dające podobne drewno; 3) hist. w wiekach handlu niewolnikami: murzyn.

ebony family, bot. rodzina hebanowatych, **Ebonaceae**.

ebony spleenwort, bot. pospolita paproć pn.-amer. o błyszczącej czarnej łodydze, **ASPLENIUM EBE'NEUM**, Ait.

ebracteate, adj. (ibrek'ti-ejt) bot. nie mający przykwiatków.

ebriety, s. (ibraj'iti) r. pijaństwo; ob. **inebriety**.

ebriosity, s. (ibri-o'ziti) r. opilstwo, nawykowe pijaństwo.

ebullience, -ency, s. ('ibo'-'jens, -i) wrzenie, pienienie się, kipienie, war.

ebullient, adj. (-jent) kipiący, wrzący, pieniący się (temperamentem, podnieceniem, radością, zabawą).

ebullimeter, -scope, s. (-mi'ter, -skop) aparat do mierzenia punktu wrzenia cieczy, w szcz. w celu stwierdzenia zawartości alkoholu, (np. w piwie, w winie).

ebullition, s. (-y'szn) wrzenie, kipienie, szumienie; naprężenie bliskie wybuchu (gniewu itp.).

eburnated, adj. (i'börnej'tyd) med. gęsty i twardy jak kość słoniowa (o kości i ścięgnie), zgęszczony.

eburnation, s. ('szyn) med. chorobowy stan anormalnego zgęszczenia kości lub ścięgien o wyglądzie kości słoniowej; słonioskostnienie, **EBURNEATIO**.

eburnean, adj. ('-ni-en) zrobiony z kości słoniowej, podobny do kości słoniowej, dotyczący kości słoniowej; zębnowy.

ecalcarate, adj. (ikoł'karejt) bot. i zool. nie mający ostróżki.

ecarinate, adj. (ike'rinejt) bot. i zool. nie mający łódeczki.

écarté, adj. (ekarte') karty. hazardowa gra na dwie osoby; talia ma 32 karty od króla do siódemki, każdy gracz dostaje po 5 kart, jedenaście, odkryta na stole jako kozera (atut).

ecaudate, adj. (iko'dejt) zool. bezogonowy, bez ogona.

Ecballium, s. (ekboł'jom) bot. rodzaj dyniowatych roślin pn.-eur., **cucurbitaceous**; jedyny gatunek **E. ELATERIUM**, tryskacz sprężysty, którego owoc (mały ogórek) po doj-

zeniu nagle wytryska, rozsiewając dookoła mnóstwo nasion; w lecznictwie **elaterium** było środkiem rozwalniającym.

ecce, int. (ek'se, na kont. eur. ek'-ce, we Włoszech ek'cze) oto patrzcie!

ecce homo, oto człowiek, cytat Piłata, wskazującego na Chrystusa w koronie cierniowej; także dzieło sztuki (obraz lub rzeźba) przedstawiające Chrystusa w koronie cierniowej.

eccentric, adj. (eksen'trik) 1) geom. nie mający tego samego ośrodka; odśrodkowy; mimośrodkowy; oddalający się od środka; 2) przen. oddalający się od przyjętej normy i od przyjętych form, ekscentryczny, np. **e. behavior**, ekscentryczne zachowanie się; 3) przynależny do mimośrodu, np. **e. friction**, tarcie mimośrodu; **e. governor**, regulator mimośrodu; **e. ring**, obręcz mimośrodu; **e. shaft**, wał mimośrodkowy; **e. sheave**, tarcza mimośrodu, krążek m.; 4) leśn. mający niesymetryczny pień; 5) psychol. leżący poza sobą.

eccentric, s. geom. 1) koło, mające inny środek, niż drugie koło w pewnej mierze w nim zawarte, przec. **concentric**; 2) ekscentryk, człowiek, zachowujący się inaczej, niż wszyscy; rzecz wyróżniająca się od innych swego rodzaju; 3) astron. a) w systemie Ptolomeuszowskim rzekoma kółka orbita dookoła Ziemi lub Słońca, lecz nie mająca Ziemi ani Słońca za ośrodek; b) koło, zakreślone dookoła ośrodka orbity eliptycznej z promieniem, równającym się połowie większej osi; 4) mech. ekscentryk, krążek mimośrodkowy, mimośród.

eccentricity, s. (-i) ekscentryczny, mech. mimośrodkowy.

eccentricity, s. ('-siti) ekscentryczność, mech. mimośrodkowość.

eccentring, adj. ('rin~) otaczający w sposób niesymetryczny.

eccentrometer, s. (-ra'mitör) mechan. przyrząd do mierzenia mimośrodkowości.

echchondroma, s. (e'kandra'ma) med. chrzestniak.

echchondrosis, s. (-zys) med. chrzestniak nakostny.

echchondrotome, s. (ekan'drotom) chir. przyrząd chirurgiczny do cięcia chrząstki.

echchymoma, s. (ekimo'ma) med. obrzęk, wywołany przez wybroczynę, **EXTRAVASUTUM**.

echchymose, vt. (e'kimoz) med. odbarwić przez wywołanie podskórnej wybroczyny.

ecclesia, s. (ekli'zja, gr.) 1) w starożytnej Grecji zgromadzenie obywateli; 2) Kościół, zrzeszenie religijne; kościół, świątynia, budynek na obrządy religijne.

ecclesiarch, s. (-rk) 1) kierownik kościoła; 2) KW. zakrystian.

ecclesiarchy, s. (-i) kierownictwo spraw duchownych w kościele.

Ecclesiastes, s. pl. (-is) bib. Księga Kaznodziej.

ecclesiastic, adj. (-es'tik) kościelny; s. duchowny.

ecclesiastical, adj. (-i) duchowny, kościelny; przec. świecki.

ecclesiastical calendar, kość. kalendarz słoneczno-księżycowy, służący do obliczania daty Wielkanocy i innych ruchomych świąt w KKK., KW. i KP.

E. Commissioners, Ang. komisja, ustanowiona przez parlament ang. w r. 1836 obejmująca wszystkich biskupów Anglii i Walii, mająca przedkładać parlamentowi wnioski ku poprawie Kościoła Anglikańskiego; wnioski przyjęte przez parlament, mają moc prawa; subkomitet tej komisji, zwany **Church Estate Commissioners**, załatwia sprawy dzierżawy i sprzedaży majątków kościelnych.

e. corporation, (karporej'szn) kość. korporacja, składająca się z jednej osoby, **corporation sole**, która jest zawsze osoba duchowna, zazwyczaj biskup, i przeznaczona do wyłącznej administracji majątku kościelnego.

e. court, sąd kościelny, dawniej bardzo potężny, dziś ograniczony do spraw kanonicznych; w Ang. jeszcze związany z koroną, w innych krajach wyłącznie kościelny.

e. law, prawo kanoniczne, stosowane w Ang. w sądach kościelnych.

E. States, państwo papieskie.

e. year—**Christian year**, ob. pod **Christian**, adj.

ecclesiasticism, s. (eklezjiz'm) zachowanie się osób duchownych, ich zasady, zwyczaje, metody, sposoby itp.

ecclesiastics, **ecclesiastry**, sprawy kościelne.

Ecclesiastus, s. (eklezjez'u'zi) satyra z r. 392 Arystofanasa (448—380) na temat udziału kobiet w zebraaniach politycznych.

ecclesioclastic, adj. (-kles'tik) kościółoburczy.

ecclesiolatry, s. (-lat'ri) uwielbianie Kościoła, przesadna cześć dla miejsca obrzędów religijnych.

ecclesiology, s. ('-lodži) badanie budownictwa kościelnego i starożytnych zabytków kościelnych.

eccoprotic, adj. (e'kopra'tik; ek gr. precz, ko'pros gr. kał) med. przeczyszczający; ob. **cathartic**.

eccoproticophoric, adj. (-pratiko-fa'rik) med. wykazujący właściwości przeczyszczające.

eccrinology, s. (ekrina'łodzi; ek gr. wy-, precz-, kri'nejn, oddzielać) fizjol. nauka o wydzielaniu i wydalanii, **SECRETIO** i **EXCRETIO** soków itp.

eccrisis, s. (e'kryzis) med. wydali-na i produkty wydzielinowe w chorobie.

eccritic, adj. (ekry'tyk) med. wydzielniczy.

eccyesis, s. (eksaji'zys) med. ciąża pozamaciczna.

ecdemie, adj. (ekde'mik) med. ekdemiczny, przybyszowy, **e. disease**, choroba przybyła skądś, przec. **endemic**, pochodzenia miejscowego.

ecdemite, s. (ek'dimajt) min. ekdemit, saletrowiec rzędu arsenianów, arsenin ołowiu; zwany także heliofilit.

ecderon = **epidermis**, ob.

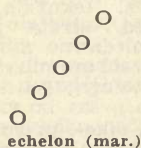
ecdysis, s. (ek'dizyz) zool. lenienie się, regeneracja fizjologiczna, u owadów, skorupiaków, ptaków itd., ob. **molt**, **shed**. vt.

ecesis, s. (isi'zys) ekol. roślin. ustalenie się wędrowniej rośliny w nowym środowisku.

ecgonine, s. (ek'gonin) chem. ekgonina, krystaliczny alkaloid, $C_8H_{15}CO_2$, otrzymywany z rozkładu kokainy.

ecnea, s. pl. (iki'a; pl. od echeon) teatr klas. w starożytnej widowni wazy z brazu lub z gliny umieszczane pod ławą widza w celu wzmocnienia akustyki.

echelon, s. (e'szelon) 1) woj. rzut, szczyk, zastęp; ustawienie w równoległych liniach lecz każdy rząd nieco na prawo lub na lewo; także każda część takiego sztyku; 2) mar. ustawienie okrętów w równych odstępach równolegle lecz na linii skośnej;

echelon (mar.)

3) opt. aparat o wielkiej sile rozpraszającej, składający się z szeregu płyt tej samej grubości (zwykle szklanych), zachodzących brzegami jedna na drugą i wyglądających jak schody; używany do badań widmowych.

echelon, vi. ustawić się w sztyku drabinkowym; vt. ustawić w sztyku drabinkowym.

e. lens, opt. soczewka, składająca się z wielu koncentrycznych soczewek, tworzących jakoby schodki w pierścieniach, ob. **Fresnel lens**.

Echenis, s. (ekini'is) zool. rodzaj ryb, obejmujący podnawki, ob. **remora** z rodziny **ECHENEIDAE** = **ECHENEIDIDAE**.

Echeveria, s. (ekiwi'ria), bot. dzwilo, rodzaj pin.-amer. roślin o mięsistych liściach z rodziny gruboszowatych **orpine family** **CRASSULACEAE**.

echidna, s. (ikid'na) 1) zool. kolczatka, zajmujący australijski stekowiec czyli dziobak (rzód **MONOTREMATA**), bezzębny, pokryty na grzbiecie włosami i kolcami, znosi jedno jajo 17×15 mm. i umieszcza je wprost w worku podbrzusznym; po wyjściu z jaja młode pozostaje jeszcze czas jakiś w tej fałdzie; żywi się mrówkami, zwany także **porcupine anteater** (= **TACHYGLOSSUS**); 2) mit. kl. E. potwór, półkobieta, półwąż, matka Sfinksa, Chimery i innych potworów; 3) zool. E. a) rodzaj ryb; b) **Bitis**.

Echinacea, s. (ekinej'szi-a) 1) bot. oset szkarłatny **purple corn flower** **ECHINACEA PURPUREA**, Moench., z rodziny złożonych **composite family** **COMPOSITAE**; 2) apt. suszony korzeń **ECHINACEA ANGUSTIFOLIA**, DC. itp., używany na okłady na czyraki.

echinal, adj. (e'kinl) jeżowcowy, ob. **echinus**.

echinate, -d, (e'kinejt, kinej'tyd) kolczasty.

echinid, -an, s. (e'kinid, -en) zool. jeżowiec.

echinite, s. (e'kinajt) skamieniałe szczątki jeżowca; adj. **echinital** (-l, ekinajtl).

echino-, przedr. 1) kolczasto-; 2) jeżowcowo-.

echinocactus, s. (ikaj'no-kek'tes) bot. a) jazerza, liczny rodzaj kolczastych kaktusów rodziny kaktusowatych **cactus family** **CACTACEA**; kuliste lub walcowate, urastają do 2½ m. wysokości; b) e., pl. -cacti i **cactuses** osobnik tego rodzaju.

Echinocaris, s. (-kej'ris) paleont. rodzaj skorupiaków z dewonu, gdzie kolce ich odwioków są częste.

Echinocereus, s. (-si'ri-es) bot. rodzaj kaktusów, obejmujący 60 gatunków niskich otagów, ob. **Cereus**; e. osobnik tego rodzaju.

Echinochloa, s. (e'kinokloa) bot. rodzaj soczystych traw ciepłych okolic.

echinochrome, s. (ikaj'nokrom, e'kinokrom') biochem. barwnik, znajdowany u niektórych szkarłupni.

echinococcus, s. (-ka'kes), pl. -cocci (-saj) stan larwalny tasiemca psiego, **TENIA ECHINOCOCCUS**, którego wagier t.zw. bąbelowie tworzy pecherz z licznymi wypuklinami wtórnymi o wielu główkach, dosięgający wielkości głowy dziecięcej; larwa dojrzewa w jelitach bydła, a czasem i człowieka ze skutkiem często śmiertelnym.

Echinocystis, s. (-sys'tis) = **Micrampelis**.

echinoderes, s. (ekina'diriz) zool. rodzaj robaczek morskich, spokrewnionych z oblenkowatymi **NEMATHELMINTHES**.

echinoderm, s. (ikaj'nodörm) zool. szkarłupnie, typ zwierząt o promienistej budowie, obejmujący cztery gromady: rozgwiazdy **ASTEROIDEA**, jeżowce **ECHINOIDEA**, liliowce **CRINOIDEA** i strzykwy **HOLOTHUROIDEA**.

echinodermatous, adj. (-tes) zool. szkarłupniowy.

echinoid, adj. (ikaj'na-id, e'kinojd) zool. jeżowcowy.

Echinoidea, s. pl. (ekino-o'di-a) zool. jeżowce, **sea urchins**, gromada zwierząt typu szkarłupni, **ECHINODERMATA**; z wyjątkiem rodzaju **SPANTAGINA** mają bardzo skomplikowany system miazdżenia jada, ob. **Aristotle's lantern**.

echinologist, s. (ekina'łodżist) badacz szkarłupni.

echinology, s. ('łodzi) dział zoologii, zajmujący się szkarłupniami.

Echinops, s. (ikaj'nops, e'kinaps) bot. przegorzan, rodzaj nadskrzypniomorskich ostów z rodziny złożonych, **globe thistles**; w Polsce rosną dwa gatunki: p. kulistogłówek E. **SPHÆROCEPHALUS**, Linn., i p. węgierski, E. **COMMUTATUS**, Juratz.

echinopsine, s. (e'kinap'sin, -syn) chem. alkaloid $C_{10}H_9NO$, znajdujący się w nasieniu eur. przegorzanu Eur. **globe thistle** **ECHINOPS RITRA**...

Echinorhinidae, s. pl. (ikaj'noraj-nidi, e'kino-) zool. rodzaj żarłaczy

o kolczastej skórze, ob. **bramble shark**.

Echinorhynchus, s. (-rin'kes) zool. rodzaj pasorzytnych glist, ob. **Acanthocephala**.

Echinozoa, s. pl. (-zo'a) zool. podtyp szkarłupni, obejmujący dwie gromady, **ECHINOIDEA** i **HOLOTHUROIDEA** (jeżowce i strzykwy).

echinulate, vt. (iki'njulejt) bot. i zool. zaopatrzyć w kolce; -d, adj. (-yd) zaopatrzony w kolce; -tion, s. zaopatrzenie w kolce.

echinuliform, adj. (ekin'ju'liform) bot. i zool. podobny do drobnych kolców, podobny do szczeciny.

echinus, s. (ikaj'nes) zool. 1) jeż **hedgehog** **ERINACEUS EUROPAEUS**, ob. **Erinaceus**; 2) zool. jeżowiec; 3) E. zool. rodzaj jeżowców, obejmujący jeżowca jadalnego **common edible sea urchin** **ECHINUS ESCULENTUS**; 4) bot. = **Mallotus**, rodzaj azj. ostromlecz; 5) bud. kl. część głowicy doryckiej w kształcie poduszki pod płytą wieńczącą słup.

echitamin(e), s. (eki'tamin) chem. alkaloid $C_{22}H_{22}N_2O_4$, znajdujący się w niektórych toinach **Alstonia**, ob.

Echites, s. (ikaj'tiz) bot. popłot, kwiat Aurory; rodzaj wijących się krzewów z rodziny toinowatych **APOCYNACEAE**; e. osobnik tego rodzaju.

Echium, s. (ek'jom) bot. żmijowiec, rodzaj ziół i krzewów z rodziny szorstkolistnych **borage family** **BORAGINACEAE**; żmijowiec zwyczajny **blueweed** E. **VULGARE**, Linn., był używany w lecznictwie przeciwko ukąszeniom żmij jadowitych.

echo, s. (i'ko) 1) echo, odgłos, powtórzenie dźwięku odbitego (z przesłoniem nie mniejszej niż około 15 m.); 2) E. uosobienie tego zjawiska w mit. kl., nimfa w żalu po utracie ukochanego Narcyza zanikła tak doszczętnie, że nie pozostało po niej nic, prócz głosu; 3) odgłos, sympatyczne przyjęcie u słuchacza; 4) powtarzanie zdania osoby wpływowej, przełożonego itp.; 5) muz. a) przytłumione powtórzenie zdania, jak gdyby powtarzającego się z echem; b) echowy rejestr na organach; c) rodzaj tłumika do łagodzenia tonu dętego instrumentu miedziowego; 6) proz. ob. **echo verse**; 7) radia. powtórzenie sygnału w jakiś czas po pierwszym odbiorze, spowodowane dłuższą drogą inną przez który sygnał przechodził do tego samego celu; 8) ret. powtórzenie tych samych słów dla lepszego związku lub dla zwiększenia nacisku; 9) wist. odpowiedź partnera na zagranie prowadzącego grę, dająca potrzebną informację przez dodanie wyjaśniającej karty.

echo, vi. 1) wydać echo, zadudnić echem; 2) karty. ob. **echo**, s. 1); vt. 1) odbić, powtórzyć (dźwięk); 2) przypominać, postępować podobnie.

echoic, adj. (iko'ik) filol. naśladowczy, onomapoetyczny.

echoism, s. (-izm) filol. tworzenie słów naśladowczych, onomatopoeja.

echokinesia, s. (-kini'zje) = **echo-praxis**.

echolalia, s. (-lej'lia) psychol. bezmyślne powtarzanie wyrazów usły-

szanych od innych osób; objaw choroby umysłowej, częsty przy katatonii, ob. **katatonii**.

echo organ, ob. **echo**, s. 5) b); **organ**, s.

echopraxia = **echokinesia**, s. (i'-kopre'ksja) psychol. zwyczaj naśladowania ruchów innej osoby, objaw znamieny choroby umysłowej, najczęściej katatonii.

echo sounding, ob. **sonic depth finder**.

echo stop, przyrząd na harpsykor-dzie lub na organach, łagodzący ton, by wywołać wrażenie dochodzenia z odległości.

e. verse, rymowany dwuwiersz, w którym drugi wiersz powtarza ko-niec pierwszego wiersza w innym znaczeniu.

Hark! To the hurried question of Despair:
... Where is my child?

An echo answers: "Where."

... I kto samotną sierotę wyżywi?"

A echo na to odpowiada: "Żywi!"

e. word = **echoic word**.

eciliate, adj. (isy'l'ejt) bezrzesny, nie mający rzęsek.

Eciton, s. (e'siten) zool. rodzaj mrówek podrodziny DORYLIDÆ, o-bejmujący mrówki legionowe; ob. **legionary ants**.

Eckehart, s. (e'kehart) mit. germ. i folkl. eur. starzec, który daremnie przestrzega przed niebezpieczeństwem (por. Kassandra, mit. kl.) a) opiekun dwu braci Harlungen, których wuj wiesza; b) strażnik Góry Wenery, Venusberg, ostrzegający ludzi przed wejściem, (nie ustrzegł Tannhäusera); c) starzec, ostrzegający kobiety i dzieci przed zbliżającą się hordą Wotana; ob. **Harlungen**, **Tannhäuser**, **Wild Hunt**; ob. także **Eckhardt**.

Eck fistula (ek fis'tiula; od ros. fizjologa N. W. Eeka 1847—) fizjol. przetoka między żyłą wrotną (**portal vein**) a dolną wielką weną (**inferior vena cava**), przez którą krew z okolicy jelit odprowadzana jest z wątroby wprost do serca.

Eckhardt, **Seithful** (wierny Ek-hard) folkl. niem. starzec z białą laską, zjawiający się w Wielki Czwartek by przestrzec przed bliższym przybyciem Pani Holle (ob. **Holda**), wodzącej umarłych.

éclair, s. (ekle'r) cukiern. rurka z ciasta francuskiego, napelniona kremem.

ecclampsia, s. (eklemp'sja) akusz. rzucawka porodowa, drgawki osoby w ciąży, drgawki dziecięce, czasem od początku ciąży.

ecclamptic, adj. ('-tik) akusz. ek-lampyczny, dotyczący drgawek po-gogowych.

ecclamptic, s. osoba, dotknięta drgawkami połogowymi.

eclectic, adj. (eklek'tyk) eklektyczny, dobierający, szukający tego co najlepsze bez względu na przepisy partyjne, religijne, zawodowe itp.; s. osoba tak dobierająca z rozmaitych systemów, np. eklektyczny filozof, lekarz itp.; **Eclectics**, szkoła malarzy z XVI i XVII w., łączących zalety kilku systemów malowania.

eclecticism, s. (-tizm) eklekty-

cyzm, dobór zasad z rozmaitych systemów; rzecz dobrana w ten sposób.

Eclectic school, ob. **Eclectics**, szkoła malarzy (Caracci z Bolonii, Domenichino, Gwido Reni, Guercino i i. z ww. XVI i XVII) starająca się łączyć zalety mistrzów rozmaitych szkół, a więc kolorystykę Tycjana, rysunek Michała Anioła, rozkład Rafaela, kontrasty Correggia; także w w. XIX szkoła francuska Dela-roche'a o podobnych cechach u-zgodnienia klasycyzmu z romantyzmem.

ecleggh, s. hist. med. lekarstwo na kaszel, syrop z olejkami.

eclegma, s. (ekleg'ma) hist. med. lukrecja do ssania jako środek na kaszel.

-eclexis, przyr. (eklek'sis) biol. wskazujący na dobór piciowy.

eclipse, s. (iklips') 1) astron. zaćmienie światła ciała niebieskiego; **solar e.** zaćmienie słońca na ziemi, gdy księżyc znajdujący się między słońcem a ziemią rzuca cień na ziemię; **lunar e.** zaćmienie księżyca, gdzie księżyc wchodzi w cień ziemi; **total e.** zupełne z., gdy całe ciało niebieskie jest zaćmione; **partial e.** z. częściowe, gdy część tylko; **an-nular e.** zaćmienie pierścieniowe, gdy dookoła zaćmienia korona promieni dochodzi; 2) umniejszenie, zanik, upadek (sławy, znaczenia itp.); 3) zo-l. utrata blasku kolorów niektórych samców ptaszyc po gnieźdzeniu.

eclipse, vt. 1) zaćmić, spowodować zaćmienie, rzucić cień na (acc.); przewyższyć; 2) zaciemnić, ukryć blask, piękność, zalety, zasługi itp.

eclipse breeze lub **wind**, meteorol. lekki wiatr od strony zaciemnionej przez księżyc podczas zaćmienia słońca.

eclipse of Thales, zaćmienie Tale-sa z Miletu (640—546), zupełne zaćmienie słońca z r. 585 przed Chr., zapowiedziane przez tego uczonego, przerwało bitwę między Medami a Lidianami.

eclipser, s. (iklip'sör) kto lub co nakrywa światło np. zasłona ukrywająca światło latarni morskiej; ob. **occulting**.

eclipsing binary, ob. **binary star**.

eclipsing variable, ob. **Algol**.

eclipsis, s. (eklip'sys) gram. opusz-czenie słowa lub dźwięku, np. wy-mowa o'(d)awa zamiast Ot'tawa, jabko zamiast jabłko.

ecliptic, adj. (ikl'yp'tyk) 1) doty-czący zaćmienia; 2) dotyczący ek-lipytyki.

ecliptic, s. astron. ekliptyka, wielkie koło niebieskie zakreślone przez pozorną drogę słońca między gwia-zdami; tak samo bieg Ziemi ogląda-ny ze Słońca; także linia przecięcia tych dróg z kulą niebieską; pochyle-nie równika niebieskiego wynosi o-koło 23° 27' (w r. 1950 23° 26' 48"), więc Słońce dwa razy na rok prze-ci-na równik niebieski (punkty równo-nocne, ekwinoksy), ob. **equinox**; 2) na globie ziemskim koło umieszczo-ne pod kątem 23° 27' w stosunku do równika ziemi dla objaśniania roz-maitych zagadnień astronomicz-nych; ob. **obliquity**.

Ecloga Legum zbiór ustaw bizan-tyńskich (740) wydany z polecenia cesarza Leona III Izauryjskiego (718—741).

eclogite, s. (ek'lodzajt) petr. pię-kne skały składające się głównie z jasno-zielonego piroksenu, czerwo-nego granatu, rzadziej z amfibolitami i pomniejszych domieszkami.

eclogue, s. (ek'log) poemat, w któ-rym przemawiają pasterze, sielan-ka, idylla, poemat pasterski; naj-sławniejsze w literaturze światowej eklogi (41—39) Wirgiliusza (Publius Virgilius Maro 70—19); w literatu-rze polskiej „Rokolanki” Szymona Zimorowicza (1608—1629), „Sielan-ki nowe ruskie” Bartłomieja Zimo-rowicza (1597—1677), „Wiesław” Ka-zimierza Brodzińskiego (1791—1835) i tegoż traktat „O idylli”.

eclosion, s. (iklo'żn) zool. wyjście z zakrycia np. owada ze stanu po-czwarki.

ecmnesia, s. (ekni'zja, ekni'zja, ekmni'-) med. utrata pamięci o szczegółach niedawno minionego o-kresu przy zachowaniu pamięci o rzeczach wcześniejszych i później-szych.

eco-, oeco-, oiko-, przedr. wskazu-jący na związek z domem, z pocho-dzeniem (oj'kos gr. dom).

ecoid, **oecoid**, s. (i'ko-id) anat. achromatynowa siateczka (**stroma**) czerwonej krwinki.

école, s. (ekol') fr. szkoła.

Ecole des beaux arts (ekol' dej bozar') hist. szt. p. słynna akademii sztuk pięknych w Paryżu we Fran-cji, założona w 1648 r.

Ecole des chartes (ekol de szart) szkoła kształcąca archiwistów, bib-liotekarzy, paleontografów, kusto-zów itp., założona w Paryżu we Francji w 1821 r.

école maternelle szkółka dla dzieci od 2—6 lat, szkółka freblowska, **kindergarten**.

ecology, s. (iko'łodzi) ekologia, 1) wzajemne stosunki między ustroja-mi a ich środowiskiem; 2) biol. część biologii zajmująca się wzajem-nym stosunkiem między ustrojami a ich środowiskiem, **bionomics**; o-becnie dział ten obejmuje: ekologię fizjologiczną, **physiological e.**, bada-jącą reakcję na otoczenie; ekologię fizjograficzną, **physiographic e.**, bada-jącą stosunek roślin do gleby, ob. **edaphic**; i ekologię geograficzną, **geographic e.** czyli **ecological physio-geography**, badającą stosunek roślin do klimatu; 3) społ. badanie roz-mieszczenia ludności w stosunku do materialnych i społecznych przy-czyn i skutków.

econometer, s. (ikona'mitör) mech. przyrząd do ustawicznego mierzenia zawartości dwutlenku węgla w ga-zach, przechodzących przez wylot dymowy, przez mierzenie ich zmian gęstości.

economic, adj. (ikona'mik; oj'kos gr. dom, no'mos gr. reguła, prawo, dotyczący praw gospodarstwa do-mowego) 1) przest. dotyczący gos-podarstwa domowego, gospodarny, oszczędny; 2) ekonomiczny, doty-czący gospodarstwa społecznego; np. **e. questions** zagadnienia ekonomic-

czne czyli gospodarcze; 3) dotyczący zaspokojenia potrzeb ludzkich; praktyczny w zastosowaniu, pożyteczny, użytkowny, użyteczny; np. e. zoologii zoologia gospodarcza, t.j. ze stanowiska użyteczności świata zwierzęcego dla ludzi.

economic, s. 1) ekonom, zarządca gospodarstwa, w szcz. hist. kośc. zarządca majątku kościelnego; 2) ekonomia, umiejętność zarządzania gospodarstwem domowym, umiejętność godzenia dochodów i wydatków; częściej w pl. ob. **economics**.

economical, adj. (i-) 1) przest. a) dotyczący gospodarstwa domowego; b) oszczędny; c) teol. zastosowany do pojęć ludzkich np. e. trinity święta Trójca objawiona człowiekowi, odr. istoty św. Trójcy.

economic blockade blokada gospodarcza, usiłowanie podcięcia stosunków gospodarczych z innym krajem (np. dostaw lub zakupów) w celu wymuszenia pewnych żądań.

e. botany, ob. **botany**, s. 1); **economic**, adj. 3).

e. cycle, cykl gospodarczy, szereg wypadków handlowych następujących po sobie od czasu do czasu w podobnym porządku; zdaniem niektórych ekonomistów takie cykle gospodarcze powtarzają się z pewną regularnością; zwany także **business cycle**.

e. determinism, ekon. sp. determinizm gospodarczy, pogląd, że rozwój społeczny jest wynikiem przyczyn ekonomicznych.

e. freedom wolność ekonomiczna, nieobecność wszelkich ograniczeń handlowych z wyjątkiem zastrzeżeń równości praw własności, układów itp. w myśl starej zasady ekonomii liberalnej fizjokratów: *laissez faire, laissez passer* daj każdemu swobodę czynienia co mu się podoba.

e. geography geografia gospodarcza, część geografii zajmująca się stosunkiem fizycznych warunków do użyteczności ludzkiej dla produkcji i handlu.

e. geology geologia gospodarcza poświęcona stosunkowi skał, źródeł, wódspadów itd. do tego, jakie korzyści ciałnie z nich człowiek dla swego gospodarstwa.

e. good dobro gospodarcze, każdy przedmiot pożyteczny dla gospodarstwa ludzkiego; częściej w pl. e. **goods** przedmioty użyteczności stanowiące majątek, składające się na dobrobyt, dobra gospodarcze.

e. interpretation of history gospodarcze pojmowanie dziejów, pogląd że gospodarczy ustrój społeczeństwa wywiera przeważny wpływ na etykę, prawa, sztukę i umysłowe życie narodu; pogląd ten, broniony przez Karola Marxa (1818—1883) i Fryderyka Engelsa (1820—1893) nazywany po prostu: materializm dziejowy lub materialistyczne pojmowanie dziejów.

e. rent, ob. **rent**, s.

economics, s., w użyciu jako sing. (i'kona'miks), skonomia społeczna, nauka badająca prawa produkcji, rozdzielnictwa i spożywania dóbr gospodarczych, całokształt sposobów zadowalniania potrzeb ludzkiego

społeczeństwa; ekonomia polityczna, e. science.

economist, s. (ika'nomist) ekonomista (m), ekonomistka (f), osoba zajmująca się badaniem życia społecznego i ekonomii społecznej; 2) hist. fizjokrata; 3) ekonom, szafarz, zarządca kierujący się zaoszczędzeniem czasu, pracy, zbytecznych rozchodów itp.

economization, s. (-zej'szn) oszczędzanie.

economize, vi. (ika'nomajz) 1) przest. gospodarzyć; 2) szczeni, być oszczędnym; vt. 1) zarządzać oszczędnie; używać roztropnie; 3) ograniczyć zużycie np. prądu elektrycznego, wody w czas posuchy itd.

economizer, s. (-er) 1) kto lub co oszczędza; 2) mech. aparat do spożytkowania podgrzanej wody, automatyczne odprowadzanie kondensatu z rurek umieszczonych w ciągu gazów kominowych.

economy, s. (ika'nomi) 1) gospodarstwo domowe; 2) gospodarstwo społeczne; 3) oszczędny zarząd; 4) zasady administracji, organizacja; 5) system działania ustroju zwierzęcego lub roślinnego; osobnik zwierzęcy lub roślinny jako zorganizowana całość; 6) przezorne oszczędzanie środków służących do pewnego celu; 7) teol. a) plan Stwórcy dla rządów świata, np. the relation of the Incarnation to the divine e.; b) ogół przepisów rytualnych, e. *consensus gentium* zgodnie z pojęciami całego świata.

ecophobia, (e'kofo'bia, i'-) med. chorobliwa obawa powrotu do domu, OICOPHOBIA.

écorceurs, s. pl. (ekorsz'o'r) hist. fr. szlacheckie bandy zbrojne grające we Francji w w. XV; ob. **freebooter**; **Raubritter**; por. Lisowczy Cz. II.

ecorticate, adj. (ekort'ikejt) nie mający kory, w szcz. nie mający twardej okrywy jak np. niektóre porosty, lichens.

écossaise, s. (ekose'z) 1) taniec szkocki w takcie 3; 2) żywy kontredans szkocki na 2 tempa.

ecostate, adj. (i'kastejjt) bot. nie mający żeberka.

ecphonesis, s. (ekfo'nizys) = **exclamation**.

ecphoria, ek-, pl. -æ i -as; -ry, pl. -ries, (ekfo'ria, ek'fori) biol. rozbudzenie wycisku lub szeregu wycisków na protoplazmie ze stanu nieczynnego do stanu czynnego wskutek odnowienia pierwotnej pobudki lub pamięciowego podniecenia, ob. **engram**.

ecphorize, ek-, vt. (ek'forajz) biol. odświeżyć lub pobudzić wycisk lub szereg wycisków na protoplazmie ze stanu spoczynku.

écraseur, s. (ekraz'o'r) chir. odgniatacz, zaciskacz, przyrząd chirurgiczny do usuwania polipów itp. bez noża za pomocą miażdżenia lub zaciskania drutem.

ecrasite, s. (i'krasajt) woj. ekrazyt, materiał wybuchowy podobny do melinitu używany do niedawna zwłaszcza w armii austriackiej.

écrevisse, s. (ekrewis', fr.) 1) ra-

czek, ekrewetka; 2) hist. zbroja łuskowa.

ecru, adj. (e'kru, ekru', z fr. ekrü') koloru surowego jedwabiu, ob. **beige**; s. materiał w kolorze surowego jedwabiu.

ecrustaceous, adj. (ikrestej'sziös) bot. nie mający powłoki; ob. **crustaceous** (o naskalnych porostach).

ecstasis, s. (eks'tazys) = **ecstasy**.

ecstasize, vi. ('-tazajz) wpadać w ekstazę; vt. porwać, unieść w ekstazę.

ecstasy, s. (-zi) 1) ekstaza, zachwyt, uniesienie; stan owładnięcia przez przemodne uczucia usuwające rozumowanie i panowanie nad sobą; 2) przest. objęty; 3) u mistyków skupienie się w jednym uczuciu w którym człowiek stapia się z przyczyną wszechrzeczy; 4) med. chorobowy stan ustroju nerwowego znamieny umysłowym podnieceniem, zawieszeniem ruchów własnowolnych i osłabieniem działań życiowych.

ecstasy, vt. zachwycić, wprowadzić w zachwyt, oczarować.

ecstatic, adj. (ekste'tik) ekstatyczny, zachwycony, w zachwyceniu; s. 1) osoba będąca w zachwyceniu lub sposobna do tego stanu; 2) pl. nadmiernie uczuciowe wyrażenia.

ectad, adj. (ek'ted) anat. obwodowy; e. adv. nazewnątrz, ku stronie zewnętrznej.

ectal, adj. (-tel) zewnętrzny; -ly, adv. (-i) zewnętrznie.

ectasia, s. (ekte'zja) med. i chir. rozszerzenie przewodu lub jamy.

-ectasia, przyr. med. i chir. oznaczający rozszerzenie np. **arteriectasia** r. tętnicy, **gastriectasia** r. żołądka, **neurectasia** r. nerwu.

ectasis, s. (ek'tezys) 1) med. i chir. = **ectasia**; 2) proz. przedłużenie krótkiej zgłoski.

-ectasis, przyr. med. i chir. rozszerzenie np. **phlebectasis** r. żyły.

ectatic, adj. (ekte'tik) med. rozszerzony, rozdęty.

ectene, ek-, (ek'tin) KW. jedna z modlitw które diakon wygłasza, a chór lub kongregacja powtarza; także: **diaconicon**, ob. d. 3), **irenicon**.

ectental, adj. (ekten'tel; ek'tos gr. zewnątrz, entos gr. wewnątrz) biol. zewnętrzno-wewnętrzny, np. e. **line** linia graniczna między obiema warstwami zarodka.

ectapicondylar, adj. (ek'teji-kon'dyler) anat. nadkłykiowo-ramienny.

Ecthesis, s. (ek'tisys) hist. kośc. dykt cesarza Herakliusza z r. 638, ułożony przez patriarchę konstantynopolitańskiego Sergiusza zabraniający dalszych sporów na temat woli Chrystusa—jednej czy dwóch—i zawierający pogląd o jednej woli; ob. **Dyothlete**, **Monothete**.

ecthlipsis, s. (ek'lyp'sys) pl. -ses (-sis) proz. pominięcie głoski lub całej zgłoski w wymowie wyrazu, np. wens'dej zamiast **Wednesday**, warszaski zamiast warszawski.

ecthyma, s. (ek'aj'ma) pl. -mata ('-mata) med. ektyma, niesztowica, natrętna choroba skórna wywołana przez paciorkowce i występują-

ca najczęściej na podudziu: pęcherzyki wypełnione ropą zasychają w grube strupy poczem tworzą się wrzody.

ecto-, przedr. (ek'to-) z zewnątrz, nazewnictwo.

ectoblast, ob. **epiblast**.

ectocardia, s. (-kar'dia) med. a. normalne położenie serca.

Ectocarpaceae, s. pl. (-karpej'si-i) bot. liczny rodzaj morskich glonów rzędu **Ectocarpales**, obejmującego przeważną część brunatnic.

ectocinerea, s. (-sini'ri-a) anat. popielata substancja kory mózgowej; -l, adj. (-i) dotyczący tej substancji.

ectocellic, -cellic, adj. (-si'lik) zool. położony poza jamą pokarmową jamochłona.

ectocondyle, s. (-kan'dyl) anat. nadkłykiec; -dyloid, adj. (-dylo-id) dotyczący nadkłykcia, nadkłykciowy.

ectocornea, s. (-kor'ni-a) anat. zewnętrzna warstwa rogówki.

ectodactylism, s. (-dek'tylyzm) med. brak całkowity lub częściowy paica u ręki lub nogi.

ectoderm, s. (-derm) 1) embr. ektoderma, listek zarodkowy zewnętrzny zawierający materiał, z którego wytwarza się układ nerwowy i narządy zmysłowe oraz naskórek i jego przydatki; ob. **epidermis**; 2) zewnętrzna tkanka pokrycia (skóry) zwierzęcia wielokomórkowego i każda tkanka ciała gdziekolwiek w ciełe się znajdująca a pochodząca z epiblastu zarodka.

ectodermal, adj. (-i) anat. 1) ektodermowy; 2) naskórkowy; **dermoidal** podobny do ektodermi.

ectodermosis, (-o'zys) med. choroba naskórka w szcz. drobnoustrojowa działająca na skórę i na ustrój nerwowy, jak wścieklizna.

ectodynamomorphic, adj. (-daj'-nemo-mor'fik) dotyczący zmian wywołanych przez siły zewnętrzne; przec. **endodynamomorphic**.

ectentad, adv. (-en'ted) z zewnątrz ku środkowi.

ectoenzyme, s. (-en'zajm) biol. czynnik działający zewnątrz komórki.

ectogenesis, s. (-dże'nisys) rozwój wewnętrzny poza ciałem.

ectogenic, adj. 1) bakt. = **ectogenous**; 2) petr. znajdujący się w obcej skale jak np. ziarnko oliwiny w bazalcie.

ectogenous, (ekta'dżynös) bakt. zdolny do rozwijania się poza gospodarzem; o niektórych chorobotwórczych pasorzytach; pochodzenia zewnętrznego.

ectoglia, s. (-glia) anat. glia czyli gleja zewnętrzna w centralnym ustroju nerwowym, zewnętrzna warstwa utworzona przeważnie z komórek neuroglejowych.

Ectognatha, s. pl. (-gna'ga) podrząd w rzędzie skoczogonków czyli owadów bezskrzydłych, **THYSANURA**.

ectolecithal, adj. (-le'sięł; le'kitos gr. żółtko jaja) embr. mający żółtko pokarmowe umieszczone na linii obwodowej jaja.

-ectone przyr. oznaczający chir. instrument do wycinania.

ectomere, s. (ek'tomör) embr. ektomer, blastomer służący do budowy naskórka (**ectoderm**).

ectomesoblast, s. (-me'zoblest) embr. ektomezoblast, nierozsegregowana warstwa komórek mających tworzyć ektoblast i mezoblast.

-ectomy, przyr. (-ek'tami) chir. wycięcie np. wycięcie kawałka tęczówki iridectomy.

ectoparasite, s. (-pa'rasajt) zool. ektoparazyt, pasorzyt żyjący zewnątrz swego gospodarza np. wesz, przec. **endoparasite** entoparazyt np. tasieniec; ob. **ectophyte**.

ectophloic, adj. (-flo'ik) bot. mający floem umieszczony nazewnątrz ksylemu.

ectophyte, s. (-fit') roślinny ektoparazyt, ob. **ectoparasite**.

ectopia, s. (ekto'pia) med. przemieszczenie, zboczenie położenia, wypadnięcie (narządu wskutek uszkodzenia cielesnego).

ectopic, adj. (-pyk) med. przemieszczony, nie na swoim miejscu; e. **beat** dodatkowy skurcz tętna; e. **gestation** ciąża pozamaciczna.

Ectopistes, s. (-pis'tiz) zool. rodzaj gołębi wędrownych w rzędzie gołębi, **PHAPES**; Amer. Płn.

ectoplacenta, s. (-plasen'ta) a. kusz. kosmówka, ob. **chorion**.

ectoplasm, s. (-plazm) 1) biol. protoplazma zewnętrzna, bliżej błony komórkowej znajdująca się część protoplazmy (zarodki, pierwszyczka); zool. zewnętrzna warstwa (ob. **ectosarc**) pierwotniaka; bot. zewnętrzna warstwa cytoplazmy najbliższa ścian komórki, bardziej zwarta niż warstwa wewnętrzna, **endoplasm**; 2) spirytual. ektoplazma, wydzielina medium niewidoczna, lecz dająca się stwierdzić zmysłami lub aparatami naukowymi, rzekomo aż do zjaw postaci.

ectoplasmic, adj. (-ik) dotyczący ektoplazmy 1) i 2).

Ectoprocta, s. pl. (-prak'ta proktos' gr. odbytnica) zool. jedna z dwóch podgromad mszycowców (**BRYOZOA**) mająca odbytnicę umieszczoną poza okółkiem czułków; ob. **Endoprocta**.

ectopterygoid, s. (-ptö'rigo-id) anat. zewnętrzny mięsień skrzydłowy lub takież kość.

ectoretina, s. (-re'tina) anat. wewnętrzna barwna warstwa siatkówki oka.

ectorhinal, adj. (-raj'nł) anat. pozanosowy.

ectosarc, s. (-sark) biol. zewnętrzna warstwa protoplazmy niektórych ustrojów jednokomórkowych.

ectoskeleton, s. (-ske'letn) = **exoskeleton**.

ectosome, s. (-sam) zool. ścianka zewnętrzna gąbki.

ectosphenotic, adj. (-sfina'tik) zool. dotyczący zewnętrznej części kości klinowej w czaszce niektórych ryb.

ectostosis, s. (-osto'sys) anat. tworzenie kości rozpoczynające się pod

ochręstną i otaczające lub zastępujące chrząstkę.

ectotrophic, adj. (-tra'fic) bot. żywiący się z zewnątrz; e. **mycorrhiza** grzybożywność zewnętrzna gdy w symbiozie grzybów (głównie podstawczaków z wyższymi roślinami, np. z burakiem itp.) grzybnia opilśni pokrywa tylko końce korzeni z zewnątrz; przec. **endotrophic** m. gdy wnika do komórek kory korzeni.

ectozoa, s. pl. (od sing. **ectozoon**) zewnętrzne pasorzyty, przec. **entozoa**.

ectro-, przedr. oznaczający w terat. wrodzony brak, np. **ectrodactylism** brak palców.

ectropic, adj. (ektra'pik) med. wywrócony, wynicowany.

ectropion, s. (ektro'pion) med. a. normalne wywrócenie, wynicowanie, np. wywrócenie powiek, odwinięcie powieki, **ECTROPIUM**; wycinanie macicy **INVERSIO**, odwrócenie brzegów macicy.

ectrosis, s. (-sys) med. poronienie, ob. **abortion**.

ectypal, adj. (ek'typl) teol. naśladowany, kopiowany, będący kopią wzorowaną na oryginale.

ectype, s. (ek'typ) 1) kopia oryginału artysty; 2) naśladownictwo, reprodukcja, ob. **archetype**; 3) stąd: istnienie w środowisku doczesnego bytu odr. wieczystych praw będących jego pierwowzorem.

ectypography, s. (-o'grefi) szt. p. sposób trawienia, w którym rysunek na płycie jest wypukły (w reliefie).

écu, s. (ekü') 1) woj. mała tarcza używana przez jeźdźców żołnierzy w ww. XIV i XV; 2) mon. moneta fr. z tarczą w godle, a) złota, dukat, od w. XIV zastąpiona w 1640 louis d'orem (luidor'); b) srebrna, ok. 5 franków w ww. XVII i XVIII.

Ecuadorian, s. (ekuatorien) obywatel Ekwadoru, republiki pld.-am.

ecumenic, -al, adj. (e-kiume'nik, -i; Ang. i') powszechny, w szcz. kość. ogólny na cały świat; E. **Patriarch** aż do 1923 patriarcha konstantynopolitański.

ecumenicity, s. (-meni'sity) powszechność, katolicyzm.

eczema, s. (ekzi'ma) med. egzema, wyprysk, uporczywa choroba skóry; e. **contagiosa** wet. choroba racicowa i pyskowa, także e. **epizootica**.

eczematosis, s. (-o'zys) med. rozrzucone egzemy po całym ciełe.

eczematous, adj. (-matös) med. wypryskowy.

edacious, adj. (idej'sziös) = **voracious**.

edacity, s. (ida'siti) = **voracity**.

Edam, E. **cheese**, (i'dem) ser holenderski żółty w czerwonych kulach po 3—4 funty, wyrabiany pierwotnie w Edam w Niderlandach.

edaphic, adj. (ide'fyk) ekol. glebowy, gruntowy, miejscowy, będący raczej wynikiem wpływów gleby niż klimatu.

edaphology, s. (edafa'łodzi) bot. nauka o glebach.

edaphon, s. (e'dafan) biol. życie

zwierzęce i roślinne odbywające się w glebie.

Edaphosaurus, s. (edafoso'res) paleont. rodzaj prymitywnych gadów późnego paleozoiku o tępych zębach, co wskazuje na żywienie się skorupkami.

Edda, s. (ed'da) Edda, nazwa dwóch średniowiecznych zabytków literatury staroislandzkiej: 1) Edda Starsza, zwana **Sæmundar E.**, zawierająca 30 pieśni, pisana wierszem w ww. X—XIII; 2) Edda Młodsza, zwana **Snorra E.**, pisana prozą; naukowa praca o mitologii i mowie staroislandzkiej; autorem jej jest Snorri Sturluson (1178—1241); oba dzieła odkrył biskup Brynjolf Sveinsson w 1643, a starsze nazwał **Sæmundar E.** na podstawie błędnego mniemania, że autorem był historyk Sæmand Mędrzec (1056—1133).

eddy, s. (e'di) wir wody, wiatru, kurzu, przen. myśli, interesów.

eddy, vi. wirować.

eddy current, elek. prąd wirowy, prąd Foucaulta (fukol'ta).

eddy-current brake, elek. hamulec prądów wirowych, dynamometr w którym opór przeciw rotacji wywołany jest przez prądy wirowe wytworzone przez odpowiednią rotację tarcz miedzianych i elektromagnetów.

Eddyism, s. (e'dy-izm, od nazwiska Marii Baker Eddy) ob. **Christian Science**.

Eddy Kite, (kajt) czworoboczny latawiec bez ogona, używany przez W. A. Eddy'ego do synnych doświadczeń meteorologicznych; dziś ustąpił lepszemu latawcowi Hargrave'a.

edea, s. pl. (i'di-a) zewnętrzne narządy rozrodcze.

edelweiss, s. (e'delwajs) 1) szarotka alpejska **LEONTOPODIUM ALPINUM** Cass.; 2) podobna do niej kocanka nowozelandzka **HELI-CHRYSUM** DC.; 3) każdy gatunek szaroty **GNAPHALUM**, Linn.

edema, œ-, s. (idi'ma) pl. '-mata ('-mata) 1) med. obrzęk, obrzekłość; także **dropsy**; 2) bot. a) obrzmiałość części lub narządu wskutek przepływu komórek najczęściej z powodu nadmiaru wody przy niekorzystnych warunkach ciepła i światła; b) nabrzmienie z innych przyczyn, np. u pomidora.

edematous, **edematose**, **edemic**, adj. (-tôs, -toz, -myk) obrzmiały.

Eden, s. (i'den) Raj biblijny; przen. raj.

Edenic, adj. (idi'nik) rajska.

edenite, s. (i'denajt, z okolicy Edenville, N. Y.) edenit, sylikoid rzędu krzemianów bezwodnych, rodziny amfibolu, rodzaj hornblendy, c. wł. 3.1—3.3, o wzorze $\text{Ca Mg}_2 \text{Al}_2 \text{Si}_3 \text{O}_{12}$.

Edentata, s. pl. (identej'ta) zool. ssak bezzębny, ssaki łożyskowe, niegdyś uważane za rząd, obecnie podzielone na 3 rzędy: **XENANTRA**, **PHOLIDOTA** i **TUBULIDENTATA**, obejmujące leniwce, pancerniki, łuskate mrówkojady, mrówniki kapskie i ich wygaście pokrewieństwo z plicocenu i plejstocenu.

edentate, adj. (i'dentejt) 1) bot. i

zool. bezzębny; 2) zool. należący do ssaków (które mają zęby szczerbate); s. szczerbak.

edentulate, -lous, adj. (iden'ti-lejt, -lô) bezzębny.

edeo-, przedr. (idi'o) rozrodczo-, np. **edeitis**, s. (idiaj'tys) zapalenie narządów płciowych.

edeology, œ-, s. (idi-a'lodži) med. nauka o narządach rozrodczych.

Edessan, **Edessene**, adj. (ide'sen, '-sin) z Adessy miasta starożytnej Mezopotamii (dziś Urfa w Iraku), skąd rozprzestrzeniła się nauka Nestorianów.

edestan, s. (i'destan) biochem. protean, ob., pochodny z edestyny.

edestin, s. (-tyn) biochem. białko znajdujące się w nasionach roślin a) dawniej w szcz. żyta, owsa itp. b) dziś w szcz. w siemieniu konopi **CANNABIS SATIVA**, Linn.

Edestosaur, s. (ides'toso'res) paleont. = **Clidastes**, ob.

Edgar, s. (ed'gar; staros. **ead** posiadanie, gar dzida, ochraniacz własności) Edgar, męskie imię własne.

edge, s. (edż) 1) ostrze broni; 2) kraj (przepaści), brzeg wirchu, (grzbietu góry); miejsce i chwila niebezpieczeństwa; 3) graniczny punkt, graniczna pora; 4) przen. ostrze (krytyki, ironii itp.); 5) obwódka, ramka, obrąbek, murek; 6) krawędź, bok, róg; 7) sport. a) pot. for, fory (pl.), czasowa przewaga; b) ostrze łyżwy; **on e.** na baczności, w pogotowiu, w gotowości.

edge, vi. posuwać się naprzód bokiem lub krok w krok; **e. away** albo **off** mar. oddalać się z wolna i przeczornie od (brzegu, innego okrętu itp.); **e. down**, mar. zbliżać się z wolna i przeczornie do okrętu zwłaszcz ukosem pod wiatr.

edge, vt. 1) ostrzyć, naostrzyć; 2) obszyć, obrąbić; otoczyć jak np. góry dolinę, drzewa wjazd itp.; 3) namawiać, nakłaniać, usilnie przeć (przen.); 4) posuwać się krok w krok, np. w tłumie ludzi; 5) sport. w krykiecie uderzyć (kulę) z fałszem; narty. jechać na krawędzi narty; 6) mech. zaobrobić, zakrawędzić, zaoblić, wyoblić, rozoblić; **e. in** wtrącić (słowo).

edged, adj. z rąbkami, np. **gilt -e.** ze złotym rąbkami; **two-edged** obusieczny; **to play with e. tools** (z ostrą bronią) bawić się ogniem, igrać z niebezpieczeństwem.

edge iron, 1) ogrodowe narzędzie szpadel do równania rąbka trawnika; 2) mech. narożnik, krawężnik, część kątowa, kątownik.

e. plane, stol. kątowy hebel z nożem na przodzie by sięgał w kąt.

edgestone, s. (-ston, Ang. steun) krawężnik.

edge trim, szew. wykończenie brzegu podeszwy.

edgeways, -wise, adv. ('-eujz, u-ajz) sztorcem, na sztorc.

edging, s. 1) obrąbek; 2) wykończenie brzegu; 3) odpadki pozostałe z obróbienia.

edible, adj. (e'dybl) jadalny, zdany do spożycia (przez człowieka); s. rzecz jadalna; pl. żywność; e.

arum taro; **e. bird nest** jadalne gniazda ptasie wróbla **COLLOCALIA FUCIPHAGA** używane w pld. Azji do robienia zup; **e. snail** jadalny ślimak eur. **HELIX POMATIA** ślimak winniczek.

edict, s. (i'dikt, dawniej edikt') 1) urzędowe ogłoszenie, edykt, przepis, dekret, reskrypt, rozkaz z urzędu.

E. of Amboise (a'boaz') hist. kośc. edykt z 1563 wydany na korzyść hugonotów.

E. of Diocletian, (dajokli'szn) hist. edykt cesarza Dioklecjana z r. 301 w sprawie cen towarów spożywczych i płac roboczych; edykt wydany w obronie wracających żołnierzy, pozostał bez skutku.

E. of Milan, (milan') hist. kośc. edykt mediolański cesarza Konstantyna i Licyniusza z r. 313 uznający Kościół chrześcijański.

E. of Nantes, (na't) hist. kośc. edykt Henryka IV fr. z r. 1598 uznający protestancki Kościół hugonotów we Francji; odwołany w r. 1685 przez „króla Słońca” Ludwika XIV, po czym nastąpił krwawe prześladowania religijne.

E. of Restitution hist. kośc. edykt cesarza Ferdynanda z r. 1629 nakazujący zwrot wszelkich majątków kościelnych zabranych przez protestantów od r. 1552; wykonaniu edyktu przeszkodziło wkroczenie Gustawa Adolfa do Niemiec w 1630.

E. of Theodoric, (i-a'dorik) hist. zbiór praw króla Ostrogotów Teodoryka z r. 506 dla jego rzymskich poddanych.

Edicts of Asoka, (aso-ka) edykty Asoki, buddysty, cesarza pin. Indyj (272—232 przed Chr.) wyryte na skałach.

edicule, s. (e'dikiul) r. kapliczka.

edification, s. (edifikej'szn) 1) przest. budowa; 2) budowanie moralne, rozwijanie pojęć moralnych i intelektu, podniesienie duchowe, nauczanie.

edifice, s. (e'difis) bud. budowa, gmach, budowla.

edificial, adj. (edify'szl) budowlany, konstrukcyjny.

edifier, s. (e'difajer) 1) budowniczy, twórca gmachu; 2) osoba pracująca nad podniesieniem moralnym, budująca duchowo.

edify, vi. (e'difaj) 1) przest. wyraść moralnie; powodzić się; vt. 1) budować, tworzyć, organizować; 2) budować, podnosić moralnie, nauczając.

edingtonite, s. (e'dingtonajt) min. edingtonit, $\text{Ba Al}_2 \text{Si}_3 \text{O}_{10} \cdot 4\text{H}_2\text{O}$, sylikoid grupy dzeolitów, t. 4—4.5, c.w. 2.96.

edit, vt. (e'dit) 1) wydawać publikację a) jako wydawca, b) jako znawca literacki np. Dzieła Mickiewicza w wydaniu Kallenbacha; c) jako redaktor, poprawiać, skracać, kreslić, uzupełniać.

Edith, s. (i'di; teut. bogate wiano) Edyta, żeńskie imię własne.

edition, s. (idy'szn) 1) wydanie, publikacja; 2) nakład (ilość drukowanych jednorazowo egzemplarzy); 3) sposób wydania, zewnętrzna forma; **edition de luxe** (edyszn' de luksu

lub edisja' z fr. de lúx) wydanie zbytłowne (lub — dawniej — salowne) na wytłownym papierze z ilustracjami i w pięknej oprawie; 4) powtórzenie nakładu (wydanie drugie itd.); 5) gaz. **morning e.**, **noon e.**, **evening e.** wydanie (dziennika) poranne, południowe, wieczorne.

editor, s. (e'ditor) 1) przest. wydawca, nakładca; 2) redaktor; a) znawca literacki kontrolujący rękopis, np. wydania dzieł Żeromskiego; Encyklopedia Trzaski, Everta i Michalskiego opracowana pod redakcją Dra Stanisława Lama; b) kierownik pisma periodycznego utrzymujący wykłnięty kierunek polityczny, literacki itp.; c) kierownik literacki filmu; d) autor artykułów redakcyjnych, zwany zazwyczaj **editorial writer**, wyrażający zapatrywanie i stanowisko pisma, odr. reportera donoszącego zdarzenia lub komentatora podającego osobiste zapatrywania; 3) hist. kl. kierownik starożymskich rozrywek publicznych, **EDITOR LUDORUM**.

editorial, adj. (edito'rieł) redakcyjny, edytorski, ob. **editor**, 2 d).

editorial, s. artykuł redakcyjny; w Eur. **leader**.

editorialize, vt. (-ajz) gw. dzienn. podawać prócz faktycznej informacji zapatrywanie piszącego i komentarz.

editor in chief, (e. in czi'f) redaktor naczelny.

editorship, s. (-szyp) kierownictwo pisma pod względem literackim, politycznym itd. poza sprawami finansowymi.

Ediya, s. (idi'ja) mieszkaniec wyspy Fernando Po w Afr. Zach. należący do szczepu Bantu, zwanego także Bubi.

Edmund, s. (ed'mund; ead staros. własność, mund ochrona, obrońca własności) Edmund, męskie imię własne; dzień patrona 20 listopada.

Edmunds Act (ed'möndz akt, od senatora Jerzego F. Edmundsa z Vermont) hist. St. Zj. ustawa z 22 marca 1882 określająca dwużenstwo jako przestępstwo karygodne.

Edna, s. (ed'na; h. odmłodzenie) żeńskie imię własne.

Edo, s. (i'do) 1) szczep murzyński w pld. Nigerii; 2) ich język.

Edomite, s. (i'dömajt) bib. Edomita, potomek Ezawa czyli Edoma, brata Jakubowego, zamieszkały na pld. Martwego Morza; także **Idumæan**.

Edoni, **Edones**, s. pl. (ido'naj, '-niz) hist. kl. stary lud Tracji, według legendy oddany czi Dionizju-sza (Bachus).

Edriasteroidea, **Edrioa-**, s. pl. (e'dri-as'ter-o-idi', ed'rio-) paleont. rząd kopalnych szkarłupni syluru; także: **Thecoidea** (żiko-i'di-i) uważane za rząd kopalnych **Cystoidea**, ob.

Edriophthalma, -ta, s. pl. (e'dri-of'al'ma, '-mata) zool. skorupiaki z nieruchomymi oczyma, prawie identyczne z **Arthrostraca**, ob.

Educabilia, s. pl. (ediu'kabi'lia; dosłownie: zdolne do wykształcenia) hist. zool. dawna klasyfikacja najwyższej rozwiniętych ssaków jako nadzrząd ssaków łożyskowych obejmują-

ca: naczelné (PRIMATES), drapieżne czyli mięsożerne (CARNIVORA), kopytne (Ungulata) i inne mające mózg zachodzący na mózdzek i na wzgórki wzrokowe.

educable, adj. (e'diukebl) zdolny do wykształcenia.

educability, s. (-kebi'titi) zdolność do wykształcenia, możliwość wykształcenia.

educand, s. (-kend) student.

educate, vt. (-kej) 1) kształcić (np. umysł, oko, dobry smak), rozwijać wiedzę, inteligencję, zasady moralne, umiejętność życia z ludźmi, chować, wychowywać; uczyć, ćwiczyć.

educated, adj. (e'diukej'tyd) 1) wykształcony, posiadający przeciętną w danym środowisku wiedzę; 2) trenowany (pies, koń itp.); 3) świadczący o wykształceniu, wychowaniu i stopniu inteligencji np. e. **diction** wymowa osoby z wykształceniem; 4) wykształcony do pewnego stopnia, np. **half-e.** pół-inteligent; **overe.** przeuczony; **self-e.** samouk; **semi-e.** pół-inteligent; **undere.** niedouczony; **well-e.** z dobrym wykształceniem. Niektórzy się nie douczą lub przeuczają.

Szkodliwsi więc bywają niżeli prostacy.

education, s. ('-szn) 1) przest. a) karmienie niemowlęcia lub nowonarodzonego zwierzęcia; b) przygotowywanie dziecka do przyszłego zawodu; 2) kształcenie umysłu, wiedzy, umiejętności, charakteru; 3) stopień nauczania, np. **college e.** wykształcenie uniwersyteckie; 4) trenowanie zwierząt; 5) wychowanie, szkolnictwo, teoria i praktyka kształcenia publicznego (umysłowego i fizycznego); 6) chowanie owadów, w szcz. larw i motyli, kultura bakterij itp.

educational, adj. (-ł) wychowawczy, kształcący.

e. age wiek umysłowy, rozwój umysłowy w porównaniu do rozwoju normalnej osoby, np. chłopiec 16-letni o rozwoju umysłowym chłopca 6-letniego.

e. determinism, doktryna, że granica, do jakiej osobnik może zdobyć wykształcenie, zawisa jest od warunków odziedziczonych.

e. index statystycznie ustalona liczba wyrażająca przeciętną umysłową sprawność instytucji, miasta, kraju itp.

educationalism, s. (ediu'kej'szynalizm) system wychowawczy w teorii i praktyce.

educational quotient albo **ratio**, psychol. miara postępu wychowawczego w stosunku do wieku osobnika, wyrażona przez ułamek, którego licznikiem jest jego wiek umysłowy, ob. **educational age**, a mianownikiem jego wiek fizyczny.

e. test egzamin mierzący sprawność w pewnym przedmiocie nauki; odr. **intelligence test**.

educative, adj. (e'diukejtyw) kształcący, wychowawczy.

educator, s. (-kiej'tör) wychowawca (m), wychowawczyni (f).

educatory, adj. (e'diukato'ri, Ang. -kej'törü) wychowawczy, kształcący.

educer, vt. (idui's) 1) wywieść, wykazać, wyprowadzić, rozwinąć; 2) wywieść (za pomocą wnioskowania), wywnioskować, wykombinować, wymyśleć; 3) chem. wywieść z połączenia zwyczajnego, ob. **educt**, s.

educt, s. (i'dokt) 1) wniosek wywiedziony; to co wywiedziono np. przez analizę; 2) edukt, substancja oddzielona w drodze technicznej ze swego zwyczajnego połączenia np. cukier z buraka; odr. **product**, wytworu chemicznego.

eduction, s. (idok'szn) 1) wniosek wywiedziony; 2) edukt; 3) r. wydech, wydych (maszyny parowej); ob. **exhaust**; e. **port** ujście, wylot, otwór (pary).

eductive, adj. ('-tyw) wyciągający, wywodzący.

eductor, s. (-tör) 1) kto lub co wywodzi; u masz. parowej wylot pary lub gazów.

edulcorate, vt. (idoł'korejt) słodczyć, osłodzić, w szcz. chem. oczyścić od kwasów, soli lub innych rozpuszczalnych substancji.

Eduskunta, s. (ej'duskun'ta) parlament fiński, ob. **parliament**.

Edward, s. (ed'ward; ead staros. własność, ward staros. obrona, straż) Edward, męskie imię własne, dzień patrona 18 marca; zdr. **Ed**, **Eddy**, **Ned**, **Neddy** Edzio, Edek.

Edwardian, s. (eduord'i-en) hist. kość. zwolennik sekty kalwińskiej Jonatana Edwardsa (1703—1758) zwanej **Edwardism** lub **New Light**.

Edwardian, adj. (eduord'jen) Edwardowski, dotyczący ang. króla Edwarda: a) I-go Długonogiego (**Longshanks**) i czwartej wyprawy krzyżowej; b) I, II, i III i stylu budowlanego za ich czasów; c) VII i walk religijnych; d) VII i literatury (1901—1910).

Edwardia, s. (eduard'zja) od przyrodnika fr. Henryka Milne-Edwardsa, 1800—1885) zool. rodzaj ukwiałów, wzorzec rodziny **Edwardsiidae** (eduordzaj'idi).

Edwin, s. (ed'uin); ead staros. własność, wine staros. przyjaciel) Edwin, męskie imię własne, zdr. **Ed**, **Eddy**, **Wiśko**, **Wiś**; **Edwina** żeńskie imię własne.

-ee przyr. (-i') przeważnie w pr., oznaczający odbiorcę czynności prawnej np. **donee** obdarowany, **lessee** najemca, ten komu wynajęto; przec. -or, ob.

Eecati, s. (ejejka'ti) mit. aztecka, bóg wiatru.

eel, s. (i'l) węgorz, ryba rzędu **ANGUILLIDAE** (ob. **Anguilla**); eur. gatunek **ANGUILLA** i amer. **A. ROSTRATA**, prawie identyczne, stanowią cenne pożywienie; 2) rozmaite podobne ryby i przydługie glisty; 3) bicz dawniej ze skóry węgorznej, także **salt e.**; dziś i z powrozu.

eel, vi. łowić węgorze.

eeler, s. (i'ler) rybak łowiący węgorze.

eelfare, s. (i'lfejr) zool. wędrówka młodych węgorzy (węgorzyków czyli elwrosów) pod prąd do rzeki lub strumienia, skąd po latach 20 wracają w wieku dojrzałym do morza.

eelgrass, s. (-gras) bot. 1) St. Zj. tasieniczna morska **barnacle grass** czyli **grass wrack** **ZOSTERA MARINA**, Linn., płożąca się, o liściach wstęgowatych, pospolita wzdłuż wybrzeży pñ-atl., w St. Zj. i wzdłuż Bałtyku; z rodziny rdzestnicowatych **pondweed family** **POTAMOGENACEAE** albo według klasyfikacji amer. tasiennicowatych **eelgrass family** **ZOSTERACEAE**.

eelpot, s. (i'l-pat) ryboł. wiewiór do łowienia węgorzy.

eelpout, s. (-paut) zool. ryba pñ. oceanów z rodziny **ZOARCIDAE** czyli **LYPODIDAE**; eur. gatunek **ZOARCES VIVIPARUS** jest znamien-ny tym, że jest żyworodny; amer. **Z. ANGUILLARIS** (na wybrzeżu atl.) zwany **muttonfish**.

eelskin, s. (-skin) 1) skóra węgorza; 2) coś co pasuje tak dokładnie jak skóra węgorza; 3) ce-ram. rodzaj szkliwienia porcelany chińskiej.

eelspear, s. (-sper) ryboł. ość do łowienia węgorzy.

eelware, s. (-uer) bot. jaskier rzeczny, Eur. **water crowfoot** **RANUNCULUS FLUTANS**, Lam.

eelworm, s. (-uorm) zool. każdy obły robaczek rodziny **ANGUILLULIDAE** np. **vinegar eel** **ANGUILLULA ACETI**, ob. **Anguillula**.

eel wrack (-rek) ob. **eelgrass**.

eely, adj. (i'li) węgorzowy, węgorzny, śliski, kurczliwy.

e'en, adv. (i'n) poet. skrót zamiast **even**.

-een, przyr. (in') gw. irl. zdrobnienie np. **birdeen** ptaszek.

-eer, przyr. (-ir') oznaczający kierownika np. **auctioneer** kierownik licytacji, **muleteer** kierowca mułów, często pogardliwe np. **pamphleteer** pamfletciarz.

e'er, adv. (e'er) poet. skrót zamiast **ever**.

eerie, **eery**, adj. (i'ri) 1) straszny, niesamowity, widmowy; 2) budzący trwogę, onieśmiałający.

eeriness, s. (-nes) atmosfera duchów w zaklętym dworze.

ef, s. (ef) litera f.

effable, adj. (e'febl) r. wymawialny, dający się wymówić.

efface, vt. (efejs') 1) zmywać, zamywać, wymazać, wytrzeć, zatrzeć, zniszczyć (np. napis) bez śladu, 2) zatrzeć w pamięci, wyzbyć się (gen.) wspomnień.

effect, s. (efekt') 1) wynik, produkt, skutek, rezultat; 2) cel, zamiar; 3) przest. zarobek; 4) pl. majątek ruchomy i nieruchomy, części majątku, w szcz. papiery wartościowe (efekty); 5) spełnienie, ziszczenie, **carry into e.** spełnić, ziszczyć; 6) a) wrażenie, efekt; b) wpływ, skutek, następstwo, np. **the e. of the declaration of war upon the market**; c) moc, ważność, np. **the new schedule goes into e. on May 1st** nowy rozkład jazdy wchodzi w życie 1 maja; **to take e.** wejść w życie, nabyć mocy prawnej; 7) cukrown. szereg kadzi próżniowych tak zestawionych że para jednej ogrzewa ciecz w drugiej, która jest pod większą próżnią itd.; także każda część te-

go szeregu z osobna; 8) fiz. zastosowanie zjawiska specjalnego w celu wywołania zamierzonego skutku np. **Volta effect**, ob.; 9) mech. sprawność wyrażona w ilości użytecznej pracy w pewnym określonym okresie czasu.

effect, vt. wykonać, ziszczyć.

effectible, adj. (-ybl) wykonalny.

effective, adj. (-yw) 1) wywołujący wielkie wrażenie, efektowny; 2) rzeczywisty, istotny, prawdziwy; mon. mający wartość wewnętrzną np. moneta metalowa, odr. papierowej; 3) dający się użyć bezzwłocznie, np. woj. i mar. siła zbrojna; 4) będący w mocy, np. kup. bankowa stopa procentowa; por. ustawa wydana z terminem wejścia w życie.

effective, s. 1) mar. i woj. każda jednostka (żołnierz, broń, narzędzia) dająca się użyć bezzwłocznie; 2) kup. moneta metalowa.

effectivity, s. (-i'witi) wydajność, wydajność, sprawność.

effectual, adj. (-czueł) 1) wywołujący lub mogący swą siłą wywołać zamierzony skutek, wystarczający, dostateczny; 2) pr. ważny.

effectuate, vt. (-czuejt) wykonać (acc.), dokonać (gen.).

effeminacy, s. (efe'minasi) znie-wieściałość.

effeminate, adj. (-ejt) znie-wieściał; s. osoba znie-wieściała, zbyt przeczulona, bez energii, oddana wy-godom.

effemination, s. (-ej'szn) znie-wieściałość; psych. u mężczyzn przejęcie umysłowych znamion ko-biety.

effendi, s. (efen'di) tur. 1) pan; 2) turecki tytuł urzędowy, często stosowa-ny z grzeczności do każdego męż-czyzny.

efferent, adj. (e'ferent) wynoszący na zewnątrz; w szcz. fiz. a) idący na zewnątrz od ośrodka nerwowego do mięśnia lub gruczołu, odśrodko-wy; b) odwodzący na zewnątrz (o naczyniach krwionośnych, limfa-tycznych, nerwach, przewodach); s. odwodzący na zewnątrz gruczoł, mienień, nerw, przewód itp.; przez **afferent**, ob.

effervesce, vi. (eferwes') 1) przest. rozgrzewać za pomocą gwałtownych reakcji chemicznych; 2) burzyć się, pienić się jak np. woda sodowa, szampan, napój musujący; 3) oka-zywać podniecenie; zachowywać się hałaśliwie.

effervescence, s. (-ens) 1) pienie-nie siłą musującego napoju, muso-wanie; 2) przen. umysłowe ożywienie.

effervescent, adj. (-ent) musują-cy.

effete, adj. (efit') 1) wyczerpany, już nieplodny; 2) z wiekiem pozba-wiony żywotności.

efficacious, adj. (efikej'szös) wy-datny, wydajny, skuteczny, użyte-czny w zamierzonym kierunku.

efficacy, s. (-siti) wydajność, wydajność, sprawność.

efficacy, s. (e'fikasi) skuteczność, przydatność.

efficiency, s. (efy'szensi) 1) wy-datny sposób kierowania sprawy wy-

magającej napędu; także znamien-ny sposób działania tej siły; 2) wy-dajność w ziszczeniu zamierzonego celu przez właściwe ustosunkowanie środków do celu; 3) wydajne kie-rownictwo mierzone stosunkiem re-zultatów osiągniętych do możliwych; wydajność mierzona stosunkiem zdo-bytych rezultatów do wkładu ener-gii, kosztów itp. np. w badaniu wy-dajności wydanej ustawy; 4) wy-dajność prowadzenia interesu ku-pieckiego z możliwym ograniczeniem zbytecznych rozchodów, straty cza-su, niepotrzebnych wysiłków itp.; 5) ekon. produktywność gospodarcza; zdolność tworzenia dóbr gospodar-czych; 6) fiz. ob. **luminous e.**; 7) mech. stosunek energii uzyskanej z maszyny, narzędzia, przyboru itd. do energii włożonej w jej wyprodukowa-nie.

e. engineer, **e. expert** fachowy do-radca, który po gruntownym zbada-niu wszystkich działań przedsiębior-stwa handlowego wyraża plan zmian potrzebnych do poprawy zy-sków.

efficient, adj. (-szent) wydajny, produkujący, pożyteczny.

effigy, s. (e'fidzi) wizerunek, po-dobizna; obraz, rzeźba; **to burn** albo **to hang in e.** spalić lub powiesić po-dobiznę nieobecnego oskarżonego, winowajcy, wroga ludu itp.

effloresce, vi. (eflores') pokryć się białą warstwą proszku jak np. sól głauberska, kamień zawierający so-le itp.

efflorescence, s. (-ens) 1) bot. kwitnienie, kwiat, pączek; pora lub stan kwitnienia ob. **anthesis**; 2) przen. kwitnienie, okres literatury, sztuki itp.; 3) chem. pokrycie się białą warstwą proszku; także ta warstwa sama; 4) med. zaczerwie-nienie skóry, wysypka.

efflower, vt. (eflau'er) garb. zdjąć ze skóry naskórek (**epidermis**) jak np. przy wyrobie zamszu (**chamois leather**).

effluence, s. (e'fluens) wypływa-nie, wypływ, ob. **efflux**.

effluent, adj. wypływający, ema-nujący.

effluvium, s. (e'fluvium) hist. fiz. przypuszczalne ciało (nieważkie) którego emanacji z ciał elektryzo-wanych, magnetyzowanych itp. przypisywano siłę przyciągania i odpychania; 2) bezcielesna i nie-widoczna emanacja, w szcz. o przy-krzych zapachach jak np. gnilnych substancji.

efflux, s. (e'fluks) 1) wypływ, od-pływ; 2) to co odpływa; emanacja; 3) upływ czasu, koniec, upłynięcie, zakończenie; 4) emanacja; 4) two-rzenie świata, ob. **emanation** 4); b) emanacja Empedoklesa i sofistów, teoria o ciągłej emanacji przedmio-tów, dzięki której je spostrzegamy.

effodient, adj. (efo'djent) kopny, przydatny do kopania i do rycia, ob. **burrowing**, **fossorial**.

Effodientia, s. pl. (-szie) zool. gru-pa obejmująca ryjące ssaczki.

effort, s. (e'fort) 1) przest. siła; 2) wysiłek, napięcie (fizyczne lub umysłowe); 3) fiz. czynna i sku-teczna siła, odr. biernego oporu wy-wołanego działaniem takiej siły.

effortless, adj. (-les) bez natężenia.

effrontery, s. (efron'teri) bezczelność, zuchwałość, bezwstyd.

effulgent, adj. (efuł'dżent) jaśniejący, promieniejący.

effuse, adj. (efiu'z) 1) przest. przelewający się; 2) bot. rozprzestrzeniający się bez wyraźnego kształtu, jak np. plecha niektórych porostów; 3) zool. a) o rozwartych wargach (o pewnych muszlach); b) luźnie połączony, przec. **compact**.

effuse, vi. 1) emanować, wydawać; 2) fiz. uchodzić, wypływać o gazach uchodzących tak wąskim otworem, że płyn nie może przejść; vt. 1) wylewać, rozsiewać.

effusimeter, s. (efiuzjomi'tör) fiz. przyrząd do mierzenia szybkości odpływu gazu a tym samym jego gęstości.

effusion, s. (efiu'żn) wypływ, wypływanie, odpływ, uchodzenie (wody, gazu, krwi, słów, wyrazów, uczuć); 2) to co wypływa, w szcz. odpływ słów w mowie lub piśmie; 3) fiz. uchodzenie gazu przez otwór węższy niż odległość między dwiema molekułami, np. odpływ przez ścianę nieoszkliwionej porcelany; 4) med. a) odpływ cieczy z jej naturalnego naczynia do komory np. do jamy płucnej przez przerwanie tkanki albo przez wysięk poprzez ścianę; b) ciecz która przesiąka.

effusive, adj. 1) wylewający; rozlewający; wylewający się; 2) wylewny, rozlewny, przesadnie gorliwy w okazywaniu uczuć; 3) petr. wylewny, o skałach w odr. plutonowych.

effusively, adv. (-li) rozlewnie, od serca, z całej duszy.

Efik, s. (e'fik) a) pl. Efik, murzyn z Nigerii, Afr. należący do grupy Ibo; b) ich język spokrewniony z narzeczem Joruba.

E-flat, (i'flet) muz. ton es, o pół tonu poniżej e.

eft, s. (eft) zool. pierwotnie każda jaszczurka, dziś przeważnie mała salamandra, w szcz. rodzaju TRITURUS - TRITON, jak czarna traszka **crested newt** TRITON CRISTATUS (pospolita w Polsce).

egad, int. (egad') na Boga, przebóg (raczej żart).

égalité, s. (egalite'; fr. równość; z hasła Rew. Fr. égalité, liberté, fraternité (równość, wolność i braterstwo).

Egba, s. a) murzyn z najsilniejszego szczepu Jorubów; b) ich język.

Egbert, s. (eg'bert; staros. miecz blyszczący) Egbert, męskie imię własne.

Egbo, s. (eg'bo; ekpo w jęz. Efików: duch) nazwa tajnego stowarzyszenia murzynów w pld. Nigerii; przed przyjęciem białych wykonywało samosąd podobnie jak ku-kluklan w pld. St. Zj.; także **Ogboni**.

egeran, s. (e'geran, od Eger, niem. nazwy Chebu w Czechach) min. egeran, sylikoid rzędu krzemianów bezwodnych, odmiana wezuwianu.

Egeria, s. (iżir'ja, na kontyn. eur. egeria, we Włoszech edże'ria) 1) mit. kl. Egeria, nimfa czczona wraz z Dianą w Nemi; doradczyni drugiego

króla rzym. Numa Pompiliusza, stąd 2) doradczyni męża stanu; 3) astron. Egeria, asteroida odkryta w r. 1850, numer 13, ob. **asteroid**.

egest, vt. (idżest') fizj. wydzielić z ciała (jakąkolwiek drogą, przez odbytnicę, nerki, płuca, skórę itp.).

egesta, s. pl. (idżes'ta; na kont. eur. ege'sta, we Włoszech edże'sta) fizj. wydzieliny z ciała, wydaliny, wyrzuty, to co się z ciała jakąkolwiek drogą wydziela.

egestion, s. ('szczn) fizj. wydalenie z ciała.

egg, s. (eg) 1) zool. jajo (n), dawniej jaje (n), owalne ciało reprodukcyjne ptaków i niektórych gadów, zawierające białko i żółtko zawarte w wytrzymałej łupinie wapiennej lub skórzanej; 2) biol. jajo, OVUM, żeńska komórka rozrodcza, ob. **germ cell**, **ovum**; 3) coś podobnego kształtem do jaja kurzego; 4) pot. człowiek, pogardliwie a **bad e** podejrzana figura; 5) kup. rozmiar węgla opałowego, **e. coal** lub w skrócie **e.**, wielkości jaja kurzego; 6) chem. ob. **acid egg**; **in the e.** w znaczeniu: **to have all eggs in one basket** mieć cały kapitał umieszczony w jednym przedsiębiorstwie (klasyczny plan wiodący: $\frac{1}{2}$ we własnym przedsiębiorstwie, $\frac{1}{2}$ w obcych przedsiębiorstwach rozmaitego kierunku, $\frac{1}{2}$ w gotówce).

(I) **egg**, vt. 1) kuch. dodać jaj np. do sosu, zupy, majonezu; pokryć jajem lub zmieszać z jajem; 2) gw. obrzucić zgniłymi jajami.

(II) **egg**, vt. namawiać, nakłaniać; wytrwale i natarczywie podżegać, podszczuwać, poduszczać (czyt. podu) często z on.

e. albumen, s. (eg'ełbiumen) biochem. kombinacja protein w białku jaja; dawniej uważana za typową albuminę, ob. **albumin**.

e. albumin, s. (e. eł'biumin) biochem. białko jaja; ob. **albumin**.

e. apparatus bot. w roślinach nasiennych grupa trzech komórek blisko okienka (**micropyle**) woreczka zalażkowego, składająca się z jednego jaja i dwóch komórek jajowych, ob. **synergid**.

e. apple = **egg plant**.

e. bean = **kidney bean**.

e. beater, bijak.

e. bird, (e. börd) każdy morski ptak, którego jaja są zabierane jako pożywienie, w szcz. w Ind. Zach. czarna rybitwa sooty **tern** STERNA FUSCATA.

egg-bound, adj. (eg'baund) o kurze, nie mogąca znieść jaja (uformowanego).

e. case, 1) roln. a) ob. **oötheca**; b) jedwabny woreczek, w którym niektóre pajaki noszą jaja; 2) gosp. dom. pudełko lub koszyk na jaja.

e. cell, biol. komórka rozrodcza żeńska.

e. cement, zool. wydzielina służąca do zlepienia jaj niektórych skorupiaków w grupy i przymocowywania ich do nieruchomego podłoża, np. do skały.

e. cup, kieliszek na jajko na stół jadalny.

e. dance, a) taniec wsch.-ind. z

półmiskiem jaj na głowie; b) hist. zabawa ang., przejście z zawiązanymi oczyma pomiędzy jajami, rozłożonymi na podłodze lub na trawniku, bez rozbicia jaja.

eggeater, s. (eg'iter) 1) wiewiórka; 2) pies kradnący jaja z kurnika; 3) zool. waż pld.-afr. rodzaju DASYPLETIS żywiący się przeważnie jajami ptaszymi.

egger, s. (eg'ger) 1) zbieracz jaj; 2) podżegacz; 3) garbarz; 4) zool. motyl z rodziny Lasiocampidae.

Eggertz method, (e'gerc me'łod) chem. metoda obliczania procentu węgla w żelazie i stali na podstawie stopnia zabarwienia brunatnego ukazującego się przy rozpuszczaniu metalu w kwasie azotowym.

egg glass 1) klepsydra przepuszczająca piasek w ciągu 3 minut, używana do mierzenia czasu gotowania jaja; 2) kubek na jajo.

egg glue = **egg cement**.

eggnog, s. (eg'nag) bite jajko z cukrem, mlekiem i czasem z winem.

egg nucleus, biol. żeńskie jąderko, ob. **pronucleus**.

e. parasite, każda larwa błonkoskrzydłych (HYMENOPTERA) pasorzytująca wśród jaj innych owadów.

eggplant, s. (eg'plant) 1) bot. bałtarzan SOLANUM MELONGENA, Linn., z rodziny psiankowatych **nightshade** rodziny SOLANACEAE.

egg pod, anat. osłonka jądra soczewkowatego (w mózgu), MEMBRANA PUTAMINIS.

e. powder suszone jaja mielone.

e. rolling antropol. toczenie jaj z góry na dół, starożytna eur. uroczystość wiosenna, w której jajo było symbolem budzącego się życia zarówno jak wiosna; gdy Europa przyjęła chrześcijaństwo toczenie i pisanie jaj połączyło się z Wielkanocą.

egg sac, (eg'sek) zool. 1) = **egg case** 1); 2) u pewnych skorupiaków, w szcz. u wielu widłonogich COPEPODS COPEPODA każda z pary kupek jaj spuszcanych do wody z pierwszego tylnego odcinka.

eggs-and-bacon, s. (egzenbej'ken) bot. 1) pld. Eur. narcyz NARCISUS INCOMPARABILIS, Curt; 2) lnicia pospolita toadflax LINARIA VULGARIS, (Linn.) Mill.

eggs-and-butter (eg'zenbo'tör) bot. a) każdy jaskier, w szcz. jaskier bulwkowy bulbous **buttercup** RANUNCULUS BULBOSUS, Linn., i j. pstry tall **butter cup** R. ACRIS, Linn.; b) lnicia, ob. powyżej (**e.-and-bacon** 2).

egg-shaped, adj. (eg'szejpd) jajo-owy, jajowaty, owalny, kształtu jaja.

eggshell, s. (eg'szel) 1) łupina jajka; 2) podobna do łupiny jajka muszla zwłaszcza rodzaju OVULA i pokrewnych w rodzinie porcelanek CYPREIDAE; 3) skrót zamiast **e. china** porcelany cienkiej jak skorupka jaja, **e. paper** papier tak wykończony.

Eglantine, s. (e'glentin) 1) w romansie średniowiecznym **Valentine** and **Orson** córka króla Pipina i narzeczoną Walentyńna; 2) w **Canterbury Tales** (Geoffreya Chaucera (czo'ser, ok. 1340—1400) przeorysa.

eglantine, s. 1) żółta róża **yellow eglantine rose** *ROSA EGLANTERIA*, Linn.; 2) róża rdzawa **sweetbrier** *ROSA RUBIGINOSA*; 3) róża dzika (szypszyna) **dog-rose** *ROSA CANINA*, Linn.

eglestoneite, s. (egl'stónajt; od To-masza Egleston, min. amer. 1832—1900) min. eglestonit, solowiec rzędu chlorków metali ciężkich Hg_2Cl_2 , O_2 , regularny, brunatny.

Egnell's law (eg'nelslo'; od Abla Egnella, meteorol. szwedzk. ur. 1876) meteorol. prawo Egnella, że na przeszczeniu jednej mili do pięciu mil chyżość wiatru wzrasta z wysokością w tym samym stosunku, w jakim zmniejsza się gęstość powietrza.

ego, s. (i'go, Ang. e'go; ł. ja) 1) a) filoz. scholast. jednostka ludzka, indywidualium (n), osobnik, uważany jako zespół ducha i ciała; b) metafiz. świadomy i stały przedmiot wszelkich doświadczeń; c) psychol. osobnik uważany jako ustrój stanów umysłowych lub jako świadomość jednostki o różności od innych osobników; psychoanal. samostanowiąca i samoobronna tendencja jednostki, odr. **libido**; 2) pot. egoista, egoizm.

egocentric, adj. (-sen'trik) 1) egocentryczny, odnoszący całą uwagę do siebie, ściągający wszystkie sprawy świata w odniesieniu do siebie, uważający siebie za najważniejszą rzecz na świecie; 2) znamienity zainteresowaniem dla jednostki raczej niż dla ogółu, np. e. civilization.

egocentric, s. osoba egocentryczna.

Egocerus = **Hippotragus**.

egoism, s. (-izm) 1) egoizm, przesadna miłość własna i zainteresowanie skoncentrowane na własną osobę; samolubstwo; 2) = **egotism**; 3) etyka. a) doktryna, że interes własny jest celem każdej czynności ludzkiej, zwana **ethical e.**; b) doktryna, że interes własny jest prawdziwym i powodującym bodźcem każdej świadomej czynności; 4) filozof. a) doktryna identyfikująca ostateczną rzeczywistość z absolutnym ego (Fichte); b) = **solipsism**, ob.; c) doktryna skrajnych zwolenników Kartezjusza i Fichtego która znajduje wszystkie czynniki wiedzy w ego i w związkach, jakie ono stwarza i umożliwia.

egoist, s. (-ist) egoista, sobek, samolub; **The E.** słynna powieść Jerzego Mereditha (1828—1909) z r. 1879.

Patrz na dół, kędy wieczna mgła zaciemnia
Obszar gnuśności zalany oddechem:
To ziemia!

Patrz, jak nad jej wody trupie
Wzbił się jakiś płaz w skorupie.
Sam sobie sterem, żeglarzem, okrętem;
Goniąc za żywiołkami drobniejszego
płazu,
To się wzbija, to w głąb wali,
Nie lgnie do niego fala, ani on do fali.
A wtem jak bańka prysnął o szmat głazu!
Nikt nie znał jego życia, nie zna jego
zguby;
To samoluby!

egoistic, adj. (-istik) samolubny.

egomania, s. (men'ja) chorobliwie rozwinięte samolubstwo.

egophony, ae-, s. (-a'foni; ajks. ajgos' gr. koza) med. egofonia, kozi bek, przy auskultacji (opukiwaniu)

odgłosy z płuc w niektórych chorobach.

egosyntonic, adj. (-sinta'nik) psychoanal. zgodny ze swymi osobistymi tendencjami.

egotism, s. (~-tizm) egotyzm, zewnętrzne zachowanie się okazujące chorobliwą koncentrację na swojej osobę, np. częste używanie wyrazu „ja”, mówienie o sobie i swoich znakomitych wyczynach, okazywanie przesadnego o sobie mniemania, zarozumiałości i samolubstwa.

egotistic, adj. egotystyczny, zakochany w sobie i okazujący to.

egregious, adj. (igri'dziös) 1) przest. wybitny, znakomity, wychodzący ponad przeciętną tłumy (grex ł. trzoda); dziś tylko żart. w tym znaczeniu; 2) okropny, straszliwy, nagan-ny, wybitnie ujemny.

egress, s. (egres') 1) wychodzenie lub prawo wychodzenia; 2) wyjście, droga wyjścia (drzwi, furtka itp.); 3) astron. wyjście (ciała niebieskiego) z zaćmienia.

egress, vi. wyjść.

egret, s. (i'gret, e-) pl. -s lub = sing., zool. czapla mała, ptak rzędu brodzieców **wading birds** *GRALLATORES* rzędu czaplówatych *HERODIONES* rodziny *ARDEIDAE*; czapla biała amer. *CASMERODIUS ALBUS EGRET*TA ob. **snowy e.**; cz. purpurowa ob. **reddish e.**, w Eur. cz. biała **greater e.** *CASMERODIUS ALBUS* czyli *ARDEA EGRET*TA; cz. nadobna *EGRET*TA *GARZET*TA czyli *ARDEA GARZET*TA; ob. *Egretta*; *Herodiones*; *heron*; *Ardea*; 2) e. lub *aigrette* czaple pióro, kita piór wysoko ceniona w ww. śr. jako strój do kółka (por. „Czaple Pióro” dramat Leopolda Starzeńskiego, 1875—1904); niegdyś bardzo liczne nad Zatoką Meksykańską. obecnie (po niemal doszczętnym wytopieniu czapli tamtych okolic) pod ochroną publiczną.

e. monkey, zool. maskarnik czyli makak *MACACUS CYNOMULGUS*, małpka wąskosusta Ind. Wsch., częsta w menażeriach.

Egretta, s. (i'gre'ta) zool. rodzaj czapli obejmujący małe białe czaple, czasem uważany za podrodzaj rodzaju *ARDEA*.

Egypt, s. (i'dzipt) Egipt, 1) królestwo w Afr. pn.; 2) żart. przezwisko pld. części stanu Illinois.

Egyptian, adj. (idzi'pszn) egipski; s. 1) Egipcjanin (m), Egipcjanka (f); 2) język starożytnych Egipcjan; **Old E.** na zabytkach z I-ej dynastii (około 3500 przed Chr.), **Middle E.** z XII-ej dynastii; **Late E.** z XVIII dynastii (od ok. 1800 przed Chr.), **demotic E.** od VIII w. przed Chr., ob. **Hamitic Languages**; 3) cygan (m), cyganka (f); 4) giełda lond. a) egipskie akcje i papiery wartościowe, b) egipska bawełna.

E. arum = **taro**.

E. bath sponge = bot. **dishcloth** **gourd** a).

E. blue hist. staroż. krzemian miedziany i wapniowy używany jako barwnik przez Egipcjan i Rzymian w starożytności; zwany także **Vestorian blue** i **copper glass**.

E. bondage, niewola egipska, przy-

słowiowo: ciężka niewola, podobna do niewoli Żydów w Egipcie.

E. calendar, starożytny kalendarz egipski mający trzy pory roku: wylew Nilu, wiosnę i lato, każda po 4 miesiące: 1) **Ahet**: miesiące Tot, Paofi, Hator, Czojak, 2) **Pert**: Tybi, Mechir, Fanemot, Farmut; 3) **Szemu**: Paczone, Pejni, Apap i Mesore; każdy miesiąc po 30 dni, a dodatkowo 5 dni luźnych, razem 365; rok astronomiczny miał 365 1/4 dnia od wschodu Syriusza, na Nowy Rok (1-go Tota) lub okres czasu potrzebny do powrotu na to samo miejsce na niebie.

E. chlorosis = **ankylostomiasis**.

E. cloth płótno do owijania mumii.

E. darkness, ciemności egipskie, głęboka ciemność (bib. II Mojż. 10: 22.23).

E. days, w przesadach ww. średnich dwa fatalne dni w miesiącu, **DIES MALI**.

E. henbane apt. liście lulka **henbane** *HYOSCYAMUS*, Linn. dostarczające hyoscyaminy.

E. ointment, hist. apt. maść na rany wspomniana w papirusie z r. około 2500 przed Chr., (ocet, miód i grynszpan).

E. ophtalmia, med. egipskie zapalenie oczu **TRACHOMA**.

E. paper plant, ob. **Cyperus**.

E. pound, mon. egipski funt sterlingów — ok. £ 1/0/4 czyli plus minus \$4.94x znak £ E; dzieli się na 100 piastrow.

E. thorn, bot. 1) prawdziwa akacja *ACACIA VERA* . . . dostarczająca gumy arabskiej.

E. vulture, zool. sęp egipski, wielkości dużej kury, *NEOPHRON PERNOPTERUS*; Egipt i Indie; często widoczny na starożytnych zabytkach egipskich, stąd nazwa *Pharaoh's chicken* lub *Ph. hen*.

E. year, ob. **E. calendar**, **Sothic year**.

Egyptologist, -ger, s. (-ta'łodzyst, -dzór) egiptolog, badacz starożytności egipskich.

eh, int. (ej, e) 1) okrzyk zdziwienia i powątpiewania; 2) znak zakłopotania i niepewności.

Ehringsdorf jaw, paleont. i antropol. szczeka z Ehringsdorf (w Turynii), dolna szczeka człowieka neandertalskiego.

Ehrlich's 606, (er'lihs 606; Paweł Ehrlich (er'lich) bakteriolog niem. 1854—1915), nagroda Nobla (1908) med. arsenobenzol czyli salwersan, środek przeciwko kile; **E. theory** ob. **side-chain theory**.

ehuaa, s. (ehua'wa) bot. gatunek cibory hawajskiej użytecznej na włókno.

eichbergite, s. (ajchber'gajt, Eichberg w Alpach) min. ajchbergit, maszynowy minerał barwy siwej (Ca,Fe)₂S₃(Bi,Sb)₂S₃.

eicosane, s. (aj'kosejn; ej'kosi gr. 20) chem. eikosan, każdy węglowodan o wzorze S₂₀H₄₂, w szcz. bezbarwne ciało stałe zawarte w wosku parafinowym.

eider, **eider duck**, s. (aj'der, a. dok) zool. 1) edredon, duża kaczka

północnych mórz, cenna dla puchu i jaj; gatunek SOMATERIA MOLLIS-SIMA w pñ. Eur.; S. M. BOREALIS na dalekiej północy Amer., i S. M. DRESSERI nieco dalej od bieguna; S. V. NIGRA na Pacyfiku z wyraźnym znakiem V na szyi; 2) puch edredonu (**eider down**).

eider down, 1) puch edredonu; 2) miękki materiał tkany z bawełny, wełny i jedwabiu; 3) pierzyna.

e. yarn, miękka włóczka wełniana.

eidetic, adj. (ajde'tik) psychol. żywy, wyraźny, dobitny.

eidetic, s. (ej'dos, gr.) kształt, ej'dolon gr. obraz) psych. ejdetyk, osoba mająca widzenie urojonego obrazu tak wyraźnie jakoby rzeczywiste i powtarzające się w tym samym kształcie i z równą wyrazistością.

Eidgenossen, s. pl. (ajd'geno'sen) hist. szwajc. sprysiężeni przedstawiciele trzech kantonów (Uri, Schwyz i Unterwalden) którzy w r. 1291 powstali przeciwko Habsburgom i dali początek konfederacji szwajcarskiej uznanej w r. 1648 i składającej się obecnie z 22 kantonów.

eido-, przedr. (aj'do) wskazujący na łączność z kształtem, obrazem.

eidograph, s. (aj'dogref) 1) kalejdoskop; 2) ejdograf, przyrząd do kopiowania rysunków z płyty metalowej sposobem galwanicznym.

eidology, s. (ajdola'łodzi) psych. nauka śledzenia obrazów umysłowych.

eidolon, s. (aj'dolan) urojony obraz umysłowy, fantom, widzenie, zjawia; 2) według Demokryta i Epikura atomowa emanacja z powierzchni przedmiotu, która działa na zmysły i na tok myśli; 3) szt. p. skrzydlata postać ludzka lub częścią ludzka a częścią zwierzęcą, znajdująca się często na wazach starogreckich.

eidōs, s. (aj'dos) filoz. 1) kształt; 2) gatunek; 3) myśl.

eidouranion, s. (-durej'njan) przyrząd naśladowający ruch ciał niebieskich.

Eiffel Tower, (aj'fel tau'er; z fr. efel', wieża Eiffla (inżynier Aleks. eiffel czyt. efel' 1832–1923) (aj'fla) żelazna wieża wysokości 300 m., zbudowana na wystawę światową w Paryżu r. 1889 i pozostawiona tam na Placu Marsowym (Place de Mars czyt. plas' dō mars').

eight, adj. (ejt) ośm, osiem.

eight, s. 1) ośmka, ośm osób lub rzeczy; 2) liczba 8, VIII, viii; 3) grupa z ośmiu np. oktet śpiewaczy, załoga łodzi złożona z ośmiu wiosłarzy; 4) karty. ośmka; 5) zegarm. ósma godzina, np. **half past e**. wpół do dziewiątej; **e. fifteen** kwadrans na dziewiątą.

eighteen, adj. (ejti'n) ośmnaście, osiemnaście, 18.

eighteenth, adj., w pol. liczebnik porządkowy, ośmnasty, osiemnasty, XVIII, 18-y albo 18 (bez kropki).

eighteenth, s. ośmnasta część, jedna osiemnasta.

Eighteenth amendment, hist. St. Zj. osiemnasta poprawka do Konstytucji wprowadzona 16 stycznia

1920, zniesiona poprawką XXI 6 grudnia 1933.

eightfold, adj. 1) ośmiokrotny; 2) ośmioraki.

eight-foot stop, muz. ośmiostopowy rejestr organów; odr. **four-foot s. sixteen-foot s.**

eight-four, adj. szkoln. ośmio-cztero-, dotyczący ugrupowania kursów nauki w St. Zj. ośm klas szkoły ludowej, cztery klasy szkoły wyższej; w Eur. cztery klasy szkoły ludowej, ośm klas szkoły średniej; ob. **six-three-three**.

eighth, adj. (ej'č) 1) ósmy, VIII, 8-y lub 8 (bez kropki); 2) jedna ósma.

eighth, s. 1) ósma część, jedna ósma; 2) osoba lub rzecz ósma w szeregu; 3) muz. oktawa.

e. heaven, (e. hewn) astrol. ósme niebo, w starożytnej astrologii syryjskiej, modne w starym Rzymie, niebieska gwiazd stałych, do których oczyszczona dusza ostatecznie dochodzi.

e. nerve, anat. ósmy nerw mózgowy, nerw słuchowy NERVUS ACUSTICUS obsługujący części ślimakową i przedsionkową.

e. of a point, mar. podziałka kompasu wynosząca jedną ósmą punktu t.j. 1°24'22.5" (**point** = $\frac{360}{32}$ czyli 11°15')

eight-hour law ustawa normująca ośmiodzinny dzień roboczy.

eight-square, adj. (ejt'skwer) geom. mający ośm równych boków, regularny ośmiobok.

eight-wheeler, s. ('-ui'ler) kol. parowóz ośmiokołowy.

eighty, adj. (ej'ti) 1) ośmdziesiąt, osiemdziesiąt; 2) znak 80, LXXX lub lxxx.

eightth wonder ósmy cud świata, coś tak nadzwyczajnego że należałoby dodać do starożytnych siedmiu cudów świata, ob. **Seven Wonders**.

eightieth, adj. (ej'ti-eč) 1) ośmdziesiąty, osiemdziesiąty, LXXX, 80 (bez kropki) lub 80-y; 2) jedna ośmdziesiąta, osiemdziesiąta (część),

eightsman, s. (ejc'men) członek załogi składającej się z ośmiu.

eightsome, s. (ejt'söm) ośemka (tancerzy); **e. reel** szkocki taniec figurowy w cztery pary.

eightscore, adj. (ejt'skor, score = 20) 160.

eighty, s. 1) ośmiędziesiątka a) zbiór osób lub rzeczy w ilości 80; b) wiek lat 80 np. o. na karku; 2) **the eighties** ośmiędziesiątka, szereg liczb, rzeczy, ludzi, lat itp. od 80–90; ósmy dziesiątek lat stulecia.

eigne, adj. (ejn; ainé fr. starszy) pr. najstarszy, pierwotny; stąd: wyprzedzający (ważniejszym tytułem prawnym); przynależny, dziedzinny (o majątku ziemskim).

Eikon Basilike (aj'ken bazi'liki, wizerunek króla) hist. kośc. książka z r. 1649 pisana prawdopodobnie przez biskupa Gaudena i opisująca męczeństwo króla Karola I ang.; Milton ogłosił odpowiedź na to dzieło "Eikonoclastes" (ajkonokles'tis, obrazoburca).

eikonology, s. przenośnia, wyrażenie przenośnie.

Eileen, s. f. (ejlin', ajlin') irl. forma zdrobniała imienia własnego Helen, Helena, Halina.

Eileithya, s. f. (ajlaj'aj'e) mit. gr. bogini opiekująca się porodem; także przydomek Hery i Artemidy.

Eimeria, s. (ajmi'ria) zool. rodzaj pasorczytnych pierwotniaków rzędu COCCIDIA, ob. Coccidia.

Einstein effect, (ajn'stajn efekt') astr. odchylenie światła w obrębie podlegającym sile przyciągania.

Einsteinian, adj. (ajn'stajn'jen) dotyczący Alberta Einsteina, matematyka szwajc., (1879—, nagroda Nobla 1921).

Einstein theory, ob. **relativity**.

Einstein universe kosmogr. wszechświat według teorii Einsteina przedstawia się jako prawie kulisty obszar, w którym mieści się wszystka substancja materialna, przestrzeń, energia i czas, a nic — nawet ani przestrzeń — nie znajduje się poza tym obrębem.

Eir, s. f. (ejr) mit. nord. Ejr, bogini leczenia.

Eireannach, s. (ej'rinak) Irlandczyk (m), Irlandka (f).

eiresione, s. (ajrisjo'ni) hist. kl. gałązka oliwna obciążona figami, łakociami, wełną itp. noszona w procesji w święta Pyanepsia i Thargelia.

eisegesis, s. (ajzidzi'zys) pl. -ses ('-zis) błędne tłumaczenie tekstu, wkładanie własnych myśli w wykładanie tekstu; przec. **exegesis**, ob.

eisteddfod, s. (es'teč'wod) zjazd roczny walijskich poetów, śpiewaków i literatów obchodzony od w. XII.

either, adj. (aj'-, i'-, ej'č'er) 1) każde z dwójga, jeden i drugi; 2) jeden z obu, jeden lub drugi.

either, adv. zarówno, także, **not e. ani**.

either, conj.—or albo - albo, jedno z dwójga, **e. she takes the book or I do**.

either, pron. jeden z dwóch, jeden lub drugi.

ejaculate, vi. 1) wykrzyknąć; 2) wykrztusić; 3) wyrzucić ciecz z siebie; vt. 1) wyrzucić z siebie nagle i szybko; 2) zawołać, wyjąkać np. modlitwę.

ejaculation, s. (szn) wyrzucenie, wytrysk.

ejaculatory duct, anat. nasieniowód, przewód nasieniowodowy.

eject, vt. (edžekt') 1) wyrzucić, siać dokoła (iskry, gniewne spojrzenia); 2) wypędzić, wygnać, wyrzucić; 3) pr. wykluczyć, wyłóżować (lokatora), wysiedlić.

ejecta, s. pl. (edžekt'a) wydzieliny, wydaliny, to co jest wyrzucone (ława z wulkanu, kał z wnętrzości itp.).

ejection, s. 1) wyrzucenie; pozbanienie (miejsca, stanowiska, posiadania); 2) wyrzucona substancja np. lawa; 3) pr. szk. ob. **ejectment**, s. 2.

ejective, adj. 1) służący do wyrzucenia, skłonny do wyrzucenia; 2)

fon. dający się wymówić z zamkniętą głóśnią, GLOTTIS.

ejectment, s. (idžekt'ment) 1) wyrzucenie, pozbawienie posiadania, przymusowe usunięcie, rugowanie, rugi (pl.), wyłożowanie (lokatora), **e. of tenants from their home**; 2) pr. kroki prawne ku odzyskaniu posiadania nieruchomości niesłusznie dzierżonej przez stronę przeciwną.

ejector, s. ('-ör) 1) kto lub co wyrzuca, w szcz. mech. a) pompaciągająca płyn lub sytki materiał np. wodę, popiół, piasek, zboże; b) w broni palnej przyrząd do wyrzucania pustych gіль; c) przyrząd do posuwania wiersza matryc linotypowych do rozmieszczania; d) część matrycy wyrzucającej gotowy odcisk.

ejido, s. (ejhi'čó, hisz. pr. hisz. spółna ziemia, w szcz. pr. meks. wspólne pastwisko.

ejusdem generis (idžus'dem dže'neris, na kont. eur. ejus'dem ge'neris, we Włoszech dže-, i.) tego samego rodzaju.

eka -, przedr. (i'ka -, ej'ka) chem. oznaczający tymczasowe zastępstwo nazwy nowego pierwiastka, np. pierwiastek 32, **germanium** (Ge), zwany był przez Mendelejewa **ekasilicon** aż do r. 1886, kiedy Winkler pierwiastek ten odkrył; tak samo Mendelejew, (1835—1904) opisał pod tymczasową nazwą **ekaaluminium** pierwiastek odkryty w kilka lat później jako nr. 31 i nazwany **gallium** (Ga); podobnie nr. 43 **masurium** był **ekamanganese**, nr. 85 **alabamine** = **eka iodine**, nr. 87 **virginium** = **ekacesium**, nr. 91 **protactinium** = **eka tantalum**; ob. **dvi**; **periodic table**.

eke, vt. (i'k) przen. wyskrobać, wymieścić, zebrać z mazołem, sztućkować, wyżąć w trudnych warunkach, często z **out**.

ekebergit, s. (e'kebergajt; od swajc. inż. A. G. Ekeberg) min. ekebergit, sylikoid grupy wernerytu, gatunek wejdzonitu, c.w. 2.6.—2.7.

ekerite, s. (i'kórajt, od Ekersund w Norwegii) petrogr. ekieryt, skały sodowego granitu z mikroklinem sodowym, mikropertytem, arfiedzonitem, egirynem i domieszką kwarcu i tlenku wapnia.

eking, s. (i'kin) okręt. dopełnienie do potrzebnej długości, uzupełnienie, dosztukowanie.

El, s. (el; h.) 1) h. Bóg; 2) syr. bóstwo pin.-syryjskie.

el, s. (-el) 1) litera l, L; 2) St. Zj. el, górna kolej miejska = **elevated**.

E la, e la, E La 1) muz. najwyższy ton w skali; 2) coś wysokośiężnego, niezwykłego.

elaborate, adj. (ila'borejt) 1) przest. wypracowany, wytworzony pracą ręczną; 2) pracowicie wykonany, staranny, akuratywny, wykwinnie wykończony.

elaborate, vi. stać się staranniejszym, zakończonym, zabawić dłużej nad jednym tematem, wykonać w dokładniejszych szczegółach, vt. 1) tworzyć ze starannością; wykonać pracowicie; 2) opracować w szczegółach, udoskonalić; 3) fizjol. przetworzyć za pomocą procesów naturalnych w formę zdolną do zasymilowania i użyteczną np. surową strawę,

w szcz. fizjol. rośl. tworzyć wyższe związki z prostych przez procesy fotosyntetyczne, ob. **metabolism**.

elaboration, s. (ilaborej'szn) 1) wypracowanie (stan i czynność), udoskonalenie przez pracę; 2) wynik takiej pracy, dzieło udoskonalone lub ulepszone starannie.

Elachista, s. (elakis'ta) bot. rodzaj brunatnic (PHAEOPHYCEAE) z rodziny ELACHISTACEAE rzędu ECTOCARPALES; znajdują się na innych brunatnicach zwłaszcza rzędu FUCALES.

elæagnus, s. (eli-eg'nes) bot. oliwnik, **oleaster**, rodzaj przeważnie azjat. drzew i krzewów z rodziny rokitnikowatych **oleaster family** ELAEGNACEAE rzędu mirtowych MYRTALES; w Polsce oliwnik wąskolistny **E. ANGUSTIFOLIA**, Linn.; w St. Zj. **goumi** **E. LONGIPES**, Gray; **silver berry** **E. ARGENTEA** Pursh., **oleaster** **E. HORTENSIS**, Bieb.

elæis guinensis (ili'is guinen'sis, na kont. eur. ile'is gwinen'zis) bot. małpopalma gwinejska, olejowiec.

elæoblast, s. (ili'oblast) zool. olejoblast, wyrostek na tylnej części zarodka niektórych ościonic zawierający prawdopodobnie substancje pożywne.

Elæocarpus, s. (-kar'pes) bot. liźny rodzaj drzew i krzewów (Australia, Indie Wsch.); cenne drzewo; pestki owoców używane na Malabarze na naszyjnik.

Elæodendron, s. (-den'dran) bot. rodzaj drzew podzwrotnikowych z rodziny trzmielinowatych **staff tree family** CELASTRACEAE; ob. **olive plum**.

elæodochon, s. (elia'daken) zool. tłuszczowy gruczoł ptaków u nasady ogona.

elæomargaric acid, s. (e'liomarge'ryk e'syd) chem. kwas oleomargaricowy, nienasycony $C_{18}H_{34}O_2$; ob. **margaric acid**, nasycony $C_{17}H_{34}O_2$.

elæopten(e), **ele** -, s. (-op'tin) chem. płynna część naturalnych olejków lotnych, odr. **stearoptene** część która tęższe.

elæothesium, s. (-či'sjom) hist. kl. w starożytności łaźni pokój do nacierania olejkami.

Elagabal, s. (e'lage'bi) mit. sem. Elagabal, bóstwo sioneczne czczone u czarnego meteoru w Emesa (dziś Homs) w Syrii; kult wprowadzony w r. 218 po nar. Chr. do Rzymu; ob. **Heliogabalus**.

elaidic, adj. (e'lej'dik) chem. dotyczący stałego kwasu nienasyconego $C_{17}H_{34}O_2$, stereoisomerycznego z kwasem oleinowym, ob. **oleic acid**, z którego go otrzymujemy przez działanie kwasu azotowego.

Elain(e), s. (e-lejn') żeńskie imię własne, staroang. forma imienia Helen.

elaio-, przedr. (ilej'o-) olejo-, olejno-, oliwno-.

elaioplast, s. (-plest) bot. plastyda wytwarzająca olej w komórce roślinnej wydającej krople oleju; także **elaioleucite** (-lu'sajt).

Elamite, s. 1) Elamita (m), Elamitka (f), mieszkaniec starożytnego Elamu (ze stolicą Susa); kultura E-

lamitów sięga 5000 lat przed. Chr.; podczas jednej z częstych wycieczek orężnych na Babilon unieśli z sobą kodeks Hammurabiego; 2) język elamski, aglutynacyjny, podobny nieco do gruzińskiego.

élan, s. (e'la~, fr.) zapal, rozmach, poryw.

eland, s. (i'lend; por. gr. ellos, słow. jelen) zool. antylopa afr. rodzaju TAUROTRAGUS, ob. **antelope**; dochodzi do 680 kg. wagi.

elanet, s. (e'lanet) zool. młode ruderki kani.

elanus, s. (-nes) zool. rodzaj kani MILVUS MILVUS ptak podrodziny MILVINAE rodziny FALCONIDAE podrzędu ACCIPITRES rzędu FALCONIFORMES.

élan vital (ela~ wital'; fr.) popęd twórczy, żywotność, energia życiowa, pęd życia, według Bergsona (Henryk Bergson 1859—1941, nagroda Nobla 1928), źródło i podstawa twórczości i rozwoju.

Elaphe, s. (e'lafi) zool. rodzaj niejadowitych węzów z rodziny COLUBRIDAE.

Elaphebolion, s. (e'lafibo'lion) ob. **calendar** (kalendarz starogrecki).

elaphine, adj. (e'lafin) zool. jeleni, dotyczący jelenia CERVUS ELAPHUS i jego samicy, łani.

Elaphodus, s. (e'lefo'des) zool. niewielki jelen chiński.

Elaphoglossum, s. (e'lefoglo'sem) bot. podzwrotnikowa paproć z rodziny POLYPODIACEAE.

Elaphomyces, s. (-maj'siz) bot. rodzaj podziemnych grzybów rzędu kropicłakowatych, ob. ASPERGILLAE.

Elapinae, s. (e'lepaj'ni) zool. podrodzina jadowitych węzów z rodziny COLUBRIDAE, obejmująca m.i. kobrę i przez niektórych klasyfikowaną jako rodzina oddzielna ELAPIDAE; osobnik zwany **elapid**.

Elaps, s. (i'leps) 1) = MICRURUS; 2) = ELAPINAE; ELAPS CORALLINUS bardzo jadowita żmija koralowa.

elapse, vi. (elaps') minąć (w czasie np. termin itp.).

Elasmobranchii, s. pl. (ilejz'mobren'kiaj) zool. gromada lub podgromada ryb rzędu spodoustnych SELACHII, chrząstkoszkieletowych, sięgająca jeszcze dewonu, wiele gatunków wyginęło, ob. **Acanthodii**, **Ichthyotomi**, **Pleuropterygii**, a wiele pozostałych zamieszkuje wszystkie oceany a także rzeki; tu należą żarłacz, płaszczki, drętwa elektryczna i i.

Elasmosaurus, s. (ilez'moso'res) paleont. rodzaj olbrzymi gadów z epoki kredowej Kansasu.

Elasmothermum, s. (-žir'miom) paleont. rodzaj nosorożców plejstocenu Rosji, Węgier, Włoch.

elastance, s. (ilas'tens) elek. przęta, miara oporu z jaką elektryczny pręsuw da się wykonać w kondensatorze; jest to przeciwieństwo pojemności, **capacity**, i mierzy się na darafy (W. Karapetow), ob. **daraf**.

elastic, adj. (ilas'tik) 1) przest. przestrzenny, rozpięający; 2) elastyczny; odbijający się jak piłka; o przedmiotach stałych: powracający

do swej pierwotnej formy po ustąpieniu nacisku sprawiającego zmianę kształtu; o gazach: rozciągliwy; o ludziach: zdolny powrócić rychło i łatwo do poprzedniego stanu po przygnębieniu, elastyczny, gietki, żwawy; odporny; 3) łatwo rozciągliwy i ściągliwy, **e. rubber band**, **e. meaning** elastyczna gumka, elastyczne znaczenie wyrazu; przen. **e. market** rynek na którym łatwo jest powiększyć lub skurczyć zapotrzebowanie; 4) mech. znamieny elastycznością, giętkością itp.; **e. bitumen** = **elaterite**.

elastic, s. elastyka, guma, gumka, materiał elastyczny.

elasticity, s. (-ti'syti) elastyczność, prężność, sprężystość, zdolność powracania do pierwotnego kształtu skoro tylko ustanie nacisk siły deformującej; zdolność odbijania się jak np. piłka od ziemi.

elastin, s. (ile'styn) biochem. elastyna, albuminoid tworzący główny składnik tkanki elastycznej, ob. **albuminoid**.

elastivity, s. (ilesty'witi) elek. 1) stosunek naprężenia elektrycznego do przesuwu; 2) (nazwa ang. ukuta przez W. Karapetowa) prężota (ob. **elastance**) jednostki sześcienniej dielektryku; przec. **permittivity**, mierzy się na darafy (ob. **daraf**) na jednostkę sześcienną.

elastoplast, s. bandaż elastyczny.

elastose, s. (iles'toz) biochem. proteza utworzona z elastyny.

elate, adj. (ilejt') 1) przest. podniosły, wzniesiony, górny; 2) uniesiony (radością, nadzieją), podniecony (doniosłą wiadomością).

elate, vt. 1) przest. podnieść, wzniesić; 2) podniecić, podnieść ducha.

elated, adj. (-yd) radośnie podniecony, dobrej myśli, uniesiony (np. powodzeniem).

elatedly, adv. (-li) w podnieceniu, w radosnym uniesieniu.

elatedness, s. (-nes) radosne uniesienie.

elater, s. (elejt'ör) 1) przest. elastyczność, prężność; 2) bot. kto lub co rozprzestrzenia, w szcz. a) długa elastyczna nitka wśród spor w torebce wątrobowca; b) u służowców (**slime molds**) nitka włóśni; ob. **capillitium**; c) każdy z czterech nitkowatych ogonków spor skrzypów **scouring rushes** **EQUISETUM**; 3) a) **E.** rodzaj typowy rodziny sprzążków, ob. **Elateridae**; b) **e.** owad z tej rodziny; c) **e.** jeden z ogonowych narzędzi skokowych skoczgonka.

elater, elator, s. (ilejt'ör) kto lub co podnosi na duchu.

elaterid, s. (ile'terid) zool. sprężyk, skoczek.

Elateridae, s. pl. (ilater'idi) zool. sprężyki, liczna rodzina owadów tegopokrywych, **COLEOPTERA**; chrząszczyki te mają na przedpiersiu wyrostek, dzięki któremu, leżąc na grzbiecie, mogą podrzucić swe ciało wysoko do góry stąd nazwa **snapping beetles** i **click beetles**; larwa ma twardą cylindryczną powłokę, skąd nazwa **wireworm**; larwa żyje pod ziemią lub w gniącym drewnie, niektóre gatunki larw podgryzają ko-

szkiełko, np. **AGRIOTES SEGETIS** — roślin uprawnych.

elaterin, s. (ile'törin) chem. elateryna, biała krystaliczna gorzkawa substancja, aktywny czynnik elaterium, ob; wyłączone dwa związki α -e., fizjologicznie obojętne, i β -e, $C_{20}H_{28}O_5$.

elaterite, s. (-ajt) min. elateryt, kopalny kauczuk podobny do asfaltu. c.w. 1.065—1.070; smoła ziemna tylko w St. Zj.

elaterium, s. (eletör'jom) apt. ob. **Ecballium**.

Elatha, (elaga, ela'ha) mit. irl. bóg urodzaju, król Fomorów, ojciec Bressa, ob. **Bress**.

Elatinaceae, s. pl. (eletinej'si-i) bot. rodzina roślin bagiennych i wodnych, nadwodnikowate **waterwort** **FAMILY** rzędu ściennych **PARIETALES**.

elation, s. (ilej'szn) podniesienie na duchu, radosne podniecenie (z powodu powodzenia lub tp.).

elative, s. (-tyw) gram. superlatyw absolutny, ob. **superlative**.

elatometer, s. (elatra'mitör) przyrząd do mierzenia prężności gazu.

Elberta, s. (elbör'ta) sad. St. Zj. rodzaj brzoskwini.

Elbethel, s. (elbe'zel) bib. ołtarz wystawiony przez Jakuba na miejscu jego widzenia.

elbow, s. (el'bo) 1) łokieć (ramienia ludzkiego); 2) odpowiedni staw przedniej nogi zwierzęcia; 3) zgięcie, skręt (ściany, budynku, wybrzeża morskiego, biegu rzeki itp.); 4) bud. wspornik jako zakończenie architravu nad drzwiami lub nad oknem; ob. **ancon**, **architrave**; **at the elbow**, tuż; **out at the elbow** z dziurami na łokciach; **up to the elbow** po uszy, bardzo zajęty, zatopiony.

elbow, vi. przebiegać się łokciami; rozpierać się; vt. **e. one's way** torować sobie drogę łokciami.

elbowboard, s. (-bord) deska u okna na której można oprzeć ramiona wyglądając na zewnątrz.

elbow grease (dosł. maź łokciowa) żart. energia do pracy ręcznej.

e. in the chain cables mar. skręt łańcuchów kotwicznych.

elbowroom, s. (-rum) miejsce do swobodnego działania.

elbow scissors chir. nożyce kolanowe, narzędzie chir. zagięte.

e. stone przedhistoryczny kamień ciosany w łuk; Portoriko i Santo Domingo.

elder, adj. (el'der) 1) starszy, np. **e. brother**; 2) wcześniejszy, poprzedni, poprzedzający; 3) starszy, będący w dojrzałym wieku, zbliżający się ku starości; 4) starszy, mający wyższą rangę.

(I) **elder**, s. 1) przodek, antenat; 2) człowiek stosunkowo starszy; b) człowiek w poważnym wieku, starszy pan, starsza pani; 3) starszy (w bractwie, w narodzie, w szczebie itp.); 4) kośc. morm. duchowny.

(II) **elder**, s. bot. a) bez **SAMBUCUS**; 2) Ang. olcha, olsza, **ALNUS**.

elderberry, s. (-beri) a) kiść owoców dzikiego bzu eur., bzu czarnego **SAMBUCUS NIGRA**, Linn., lub a-

mer. **S. CANADENSIS**, Linn.; b) krzew lub drzewo bzu dzikiego, z rodziny przewiertniowatych **honeysuckle** **FAMILY** **CAPRIFOLIADAE** rzędu marzanowych **RUBIALES**.

elder brethren Ang. korporacja **Trinity House** w Londynie mająca nadzór nad latarniami morskimi, pławami itp.

Elder Edda, ob. **Edda**.

elder fungus, ob. **jew's ear**.

elderly, adj. (el'derli) nieco starszy, stary, żart. starszawy; w dojrzałym wieku.

elder statesmen w Japonii grono starszych obywateli, przeważnie doświadczonych w polityce lub już nie zajmujących urzędowych stanowisk, powoływane czasem przez mikadę na poradę; stąd podobnie w innych krajach wybitni obywatele bez urzędowych stanowisk, powoływani przez Prezydenta lub Parlament dla objawienia swego zapatrywania.

elderwort, ob. **danewort**.

eldest, adj. najstarszy; najdawniejszy.

El Dorado (el dora'do) pl. **El Dorados** 1) w legendach marynarzy hisz. przybyłych do Amer. po zdobycze rzekomy król lub kacyk, który na doroczną uroczystość przybywał obsypyany od głów do stóp pyłem szczerolotym (**hombre dorado**); 2) kraj bajecznych bogactw; 3) po odkryciu złota w r. 1848 stan Kalifornia.

Eleanor, Elinor, s. (e'lenor, e'linor) Eleonora, żeńskie imię własne; zdr. **Ella**, **Nell**, **Nellie**, **Nora**.

Eleanor Cross każdy z dwunastu krzyżów wystawionych na rozkaz króla Edwarda I (1272—1307) by znaczyć dwanaście stacyj na drodze z Harby do Londynu ze zwłokami królowej Eleonory; trzy z tych krzyżów są jeszcze utrzymywane.

Eleaticism (eli-e'tysizm) hist. filoz. szkoła filozoficzna Eleatów założona przez Ksenofanasa z Kolofonu, który potem przeniósł się do Elei w staroż. Italii; uczyła, że to co poznajemy zmysłami jest złudzeniem, rzeczywistym jest tylko byt i poznanie nabyte przez myślenie; rozkwit szkoły przypada na czas od 540 do 460.

elecampane, s. (elikampejn') 1) bot. oman, roślina dawniej używana w leczeniu cierpien płucnych; oman wielki **common e. INULA HELENIUM**, Linn., z Eur. obecnie rozpowszechniony i w St. Zj.; 2) cukierek z korzenia tej rośliny.

elect, adj. (elekt') wybrany spośród grupy, klasy, dwóch lub więcej kandydatów itp.; -**elect** wybrany na urząd lecz jeszcze nie urzędujący aż do czasu rozpoczęcia terminu urzędowania np. **president-e.**, **governor-e.**, **senator-e.**; the **e.** teol. wybrani.

elect, vi. wybrać, spośród dwóch alternatyw, kandydatów itp.; vt. wybrać, obrać, głosować; teol. wybrać jako przedmiot szczególnej łaski.

election, s. (elek'szn) 1) wybór; 2) obiór; 3) głosowanie; 4) przest. różnicowanie; 5) astrol. oznaczenie pomysłnej pory; 6) pr. wybranie pomysłniejszej alternatywy, **equitable**

e. np. przyjęcia pewnej korzyści wraz ze związanymi z nią ciężarami albo nieprzyjęcia ciężarów ani owej korzyści; 7) teol. wybranie przez Boga, w szcz. jeden z pięciu punktów kalwinizmu, przeznaczenie osobników do łaski i zbawienia (bib. Rzym. 11:7).

Election Day dzień wyborów powszechnych na urzędy państwowe; w St. Zj. święto narodowe, pierwszy wtorek po pierwszym poniedziałku miesiąca listopada (uchwała Kongresu od r. 1845); w Ang. w 17-y dzień po królewskiej proklamacji zwołującej nowy parlament; na kont. eur. w niedzielę.

electioneer, vi. (elekszionier) agitować za kandydatem.

election precinct okręg wyborczy.

elective, adj. (elek'tiw) 1) obsadzony za pomocą wyborów; przec. **appointive**, ob.; 2) mający lub dający prawo wyboru; 3) wyborczy; 4) ochotniczy, wynikający z wyboru; 5) dążący do wyboru.

elective, s. przedmiot szkolny nieobowiązkowy lecz pozostawiony do wyboru studenta.

electivity, s. (elekti'witi) dążność do doboru.

elector, s. (elek'tor, '-tör) 1) wyborca (m), wyborczy (f); 2) a) hist. E. elektor w świętym państwie rzymskim narodowości niemieckiej jeden z siedmiu dygnitarzy uprawnionych na mocy świętej bulli Karola IV (1356) do obioru cesarza: Arcybiskupi Moguncji, Kolonii i Trewiru, Król Czech, Palatyn reński, Książę saski i Margrabia brandenburski; b) St. Zj. elektor wybrany w **Election Day**, ob., w celu obioru Prezydenta i Wiceprezydenta; ilość elektorów równa się ilości członków obu Izb Kongresu, lecz członek Kongresu nie jest wybieralny na elektora; raz co 4 lata.

electoral, adj. (elek'toreł) 1) wyborczy; 2) elektorski, elektoralny; **e. college** ob. **electoral**, adj. 2 a) i b); **e. crown** korona Elektora, ob. **elector** 2 a).

electorate, s. (-ejt) elektorat, ogół wyborców, okręg wyborczy; hist. terytorium Elektora, ob. **elector** 2 a).

Electra, s. (elek'tra) mit. El. Elektra, 1) córka Agamemnona, siostra Oresta, ob. **Clytemnestra**, **Oresteia**; bohaterka tragedji Eschilosa „Błagalnice” (CHOEFOROJ), Sofoklesa „Elektra” i Euripidesa „Elektra”; 2) córka Atlasa, ob. **Pleiades**.

Electra complex, psychoanal. kobiecy kompleks odpowiadający męskiemu kompleksowi Edypa Króla; tak zwany ze względu na namiętną miłość Elektry dla Agamemnona.

electragist, s. (elek'tradżist) elektryk, instalator elektryczności, handlarz przyrządów elektrycznych; członek **Association of Electragist International**.

electress, s. ('-res) hist. żona Elektora, wdowa po Elektorze, ob. **elector** 2 a).

electret, s. ('-ret; electr i (magn) et): elek. blok dielektryku w którym umieszczono na stałe elektrostatyczną polaryzację.

electric, adj. ('-rik) elektryczny,

dotyczący elektryczności, zawierający lub produkujący prąd elektryczny, napędzany przez elektryczność; 2) poruszany lub ogrzewany elektrycznością; 3) elektryzujący, ożywiający, pobudzający.

electric, s. fiz. 1) zły przewodnik elektryczności użyty do gromadzenia zapasu prądu elektrycznego, np. bursztyn, żywica; 2) kolor elektryczny, odcień błękitno-niebieskiego.

e. absorption elek. absorpcja elektryczna, działanie elektrycznego kondensatora i innojałościowego dielektryku (jak np. szkło, papier itp.) w absorbowaniu części ładunku i zatrzymującego reszty po wyładowaniu.

electrical, adj. (-kl) = **electric**.

electric atmosphere ob. **aura** s. 2).

electrical attraction fiz. przyciąganie się ciał naładowanych przeciwną elektrycznością.

e. degree fiz. stopień elektryczny, 1/360-a cyklu prądu ziemnego.

e. draining fiz. drenowanie elektryczne, odprowadzanie prądu elektrycznego z rur podziemnych aby ustrzec od uszkodzeń przez elektroлиз.

e. precipitation elek. usuwanie cząsteczek w powietrzu i gazach za pomocą wyładowań elektrycznych.

e. transcription, radio. 1) nadawanie z rekordu fonograficznego; 2) rekord fonograficzny sporządzony dla nadawania na radio.

e. calamine, ob. **calamine**.

e. candle elek. rodzaj lampy łukowej, z tą różnicą, że węgle nie są ustawione końcami do siebie, lecz równolegle; zwana także **Jablochkoff candle** świeca Jabloczkowa.

e. catfish, zool. sum elektryczny **MALAPTERURUS ELECTRICUS** w Afr. Płn. i podzw. do 75 cm.; ma w naskórku narząd elektryczny wydający wcale silny wstrząs.

e. chair krzesło elektryczne, narzędzie śmierci skazańców w wielu Stanach w których istnieje kara śmierci, **death penalty**, **capital punishment**; także sama kara; elektrokcja istnieje w Stanach: Ala., Ark., Ga., Ill., Ind., Mass., Nebr., N.Y., Ohio, Okla., Pa., Vt. i Va., oraz w Dystrykcie federalnym Columbia; w Stanie Nevada wprowadzono komorę gazową; kara śmierci zniesiona w Stanach: Ariz., Kan., Me., Minn., N.D., R.I. i Wis., oraz (z wyjątkiem zdrady stanu) w Mich.; w innych 26 Stanach śmierć przez powieszenie, z tym że w Stanie Utah skazaniec może wybrać rozstrzelanie.

e. density gęstość prądu (w amperach na mm² lub mm²); stosunek ładunku elektr. w danej przestrzeni lub na danej powierzchni, zwana także **volume density** względnie **surface d.**

e. eel zool. węgorz elektryczny **Electrophorus** = **Gymnatus electricus**, w Orinoko i Amazonce; najsilniejsza ryba elektryczna; urasta do 75 cm., a może obezwładnić duże zwierzęta wstrząsem elektrycznym wychodzącym z przetworzonych tylnych części; ryba stanowi sama rodzaj **ELECTROPHORUS** i rodzinę **ELECTROPHORIDAE**.

e. elasticity, ob. **elastivity**.

e. endosmosis, ob. **electro-osmosis**.

e. eye, komórka fotoelektryczna.

e. field, elekt. pole elektryczne.

e. hare w wyścigach psich mechaniczny zając goniący dokoła toru wyścigowego przed psami.

e. heating ogrzewanie elektryczne.

electrician, s. (-ry'szn) elektryk, a) badacz elektryczności; b) instalator elektryczności.

electricity, s. ('siti) elektryczność 1) własność niektórych ciał, np. szkła i bursztynu, przyciągania za potarciem, także ich stan w takiej chwili; 2) jedna z fundamentalnych sił w przyrodzie oparta na drobnych cząsteczkach zwanych elektronami i protonami, ob. **electron** i **proton**; jeżeli głównym materiałem jest elektron, nazywamy tę elektryczność ujemną **negative e.**, jeżeli proton — dodatnią, **positive e.**; 3) wiedza traktująca o objawach i prawidach elektryczności; dzieli się na: elektrostatykę i elektrodynamikę, ob. **electrostatics** i **electrodynamics**; nauka o prądach i ich praktycznym zastosowaniu należy do elektrokinytyki, ob. **electrokinetics**; 4) przest. fluid elektryczny, któremu Franklin i inni pionierzy przypisywali objawy elektryczności.

e. ignition, zapłon elektryczny.

e. light, światło elektryczne.

e. light station, zakład elektryczny, elektrownia, centrala elektryczna.

e. lobes, zool. u elektrycznych dretw rodzaju **TORPEDO** część mózgu (płaty elektryczne) kierująca narządami elektrycznymi, ob. **e. ray**.

e. lock zamek elektryczny którego nie można otworzyć zanim nie będzie usunięty zawór albo dźwignia itp. za pomocą przyrządu elektrycznego.

e. machine maszyna elektryczna, maszyna do wytwarzania elektryczności albo przez tarcie (kauczukowych płyt izolowanych szkłem albo przez indukcję (Holtz, Toepler-Holtz, Wimshurst) lub dynamo.

e.-meter przyrząd do mierzenia elektryczności, ob. **ammeter**, **voltmeter**, **wattmeter**,

e. organ 1) muz. organy o napędzie elektrycznym; 2) zool. narząd elektryczny niektórych ryb, mających pewne mięśnie przekształcone na tarcowe płyty elektryczne izolowane warstwami żelatyny.

e. osmosis ob. **electro-osmosis**.

e. potential, potencjał elektryczny.

e. pulse, fala elektryczna.

e. radiation, promieniowanie energii przez fale elektryczne.

e. ray, zool. 1) dretwa elektryczna z rodziny **TORPEDINIDAE**, w Europie **TORPEDO** (= **NARCOBATUS**) **TORPEDO**; w Am. na Atlant. **TETRARANARCE OCCIDENTALIS**; w Am. na Pacyfiku **TETRARANARCE CALIFORNICA** ob. **el. lobes** z elektrycznym narządem w przetworzonych mięśniach; 2) raja elektr., **skate** z rodzaju **RAJA**, z narządem elektr. kierowanym z ośrodka stosa pacierzowego, zdolnym do słabego wstrząsu.

electric repulsion, odpychanie elektryczne (między ciałami o takiej samej elektryczności).

e. rings ob. **Nobili's rings**.

e. seal, kuśn. marka handlowa okraszająca futerko królicze cięte i barwione na wzór fok.

e. shock, wstrząs elektryczny.

e. spark, iskra elektryczna; ob. **spark**, elek.

e. stargazer, zool. astrolog elektryczny, ryba z rodziny URANOSCOPIDÆ z silnym narządem elektrycznym w oczach ASTROSCOPUS Y-GRÆCUM; na Atlantyku od Przylądka Hatterasa do Indyj Zachodnich; ob. **toadfish**.

e. street railway tramwaj elektryczny.

e. strength, wytrzymałość elektryczna, zdolność materiału izolacyjnego do wstrzymania przebiecia usiłowanego przez naprężenie elektryczne: odr. wytrzymałość izolacyjnej (omowej); mierzy się na kilowaty na mm. w określonych warunkach; zwana też **dielectric s.**, **disruptive s.**

e. stress naprężenie elektryczne.

e. thermometer, przyrząd do mierzenia temperatury na podstawie objawów elektrycznych, np. różnicy oporu.

e. toadfish=**e. stargazer**.

e. varnish, werniks izolacyjny.

e. ware, hertzian ware, ob. **ware**, radio.

electrification, s. (-fikej'szn) elektryfikacja, wprowadzanie urządzeń elektrycznych (do gminy itp.).

electrify, vi. (elek'trifaj) elektryzować się; vt. 1) elektryzować, ładować elektrycznością; 2) puszcząć prąd elektryczny; 3) elektryfikować, zaprowadzać urządzenie elektryczne (do gminy, kolei itp.).

electro, s. elektrotyp, skrót zamiast **electrotype**.

electro-, przedr. elektro-.

electroaffinity, przyciąganie elektryczne.

electro-analysis, elektroanaliza.

electroballistics, nauka i praktyka mierzenia chyżości pocisku za pomocą elektryczności.

electrobath, s. (-bač') roztwór używany do platerowania elektrycznego.

electrobiology, s. (-bajo'łodzi) część biologii zajmująca się wpływem elektryczności na żywe ustroje.

electrobioscopy, s. (-baj-o'skapi) biol. badanie reakcyj mięśni na działanie elektryczności.

electrobrasser, s. (-bres'er) pozłotnik platerujący metal mosiądzem, ludwisarz, mosiężnik elektryczny.

electrocapillarity, s. (-kapile'riti) fiz. włoskowatość spowodowana działaniem prądu elektrycznego; ob. **capillary electrometer**.

electrocardiograph, s. (-gref) med. przyrząd notujący fotograficznie zmiany potencjału elektrycznego podczas bicia serca.

electrochemical, tdj. (-ke'mikł) elektrochemiczny, przynależny do elektrochemii.

e. equivalent, ekwiwalent elektrochemiczny, waga osadu pierwiastka złożonego podczas elektrolizy za przejściem jednego kulonu elektryczności.

e. valve, zawór elektrochemiczny, kombinacja metalu i elektrolitu, przez którą prąd elektryczny przechodzi łatwiej w jednym kierunku niż w przeciwnym.

electrochemistry, s. (-ke'mistri) elektrochemia, nauka stosunku elektryczności do zmian chemicznych.

electrocoagulation, s. (-ko-agu-lej'szn) med. twarzenie i wysychanie tkanek (np. wrzodu) za pomocą prądu elektrycznego.

electrocontractility, s. (-kontrakty'li) mech. skurczliwość mięśni pod wpływem pobudek elektrycznych.

electroculture, bot. uprawa roślin pod wpływem pobudek elektrycznych.

electrocute, vt. zabić za pomocą prądu elektrycznego, stąd: wykonać wyrok śmierci w krześle elektrycznym, ob. **electric chair**.

electrocution, s. (-kusz) zabicie prądem elektrycznym, wykonanie wyroku śmierci w krześle elektrycznym.

electrocutioner, s. (-er) kat wykonujący wyrok śmierci przez prąd elektryczny.

electrode, s. (elek'trod) elektroda, ob. **anode**, **cathode**.

electrodeless, adj. (-les) bez elektrody; **e. discharge**, wyładowanie dokonane w pewnych warunkach za pomocą gazu, zawartego w zamkniętej rurce bez elektrod, w bliskości oscylacyjnego prądu elektrycznego.

electrodeposit, s. (elek'tro-depo'zit) elektr. osad pozostawiony wskutek działania elektrycznego; vt. wytworzyć elektrycznie osad (np. miedzi, niklu, srebra, złota) ob. **electro-galvanize**, **electroplating**.

electrode potential, chem. fiz. różnica w potencjale między elektrodą a roztworem w którym się mieści.

electrodialysis, s. (-daj'eli'zys) chem. fiz.=**electroosmosis**.

electrodialyze, vt. (-daj'elajz) chem. fiz. poddać osmozie elektrycznej; -r, s. kto lub co poddaje osmozie elektrycznej.

electrodynamic meter, **e. instrument**, **electrodynamometer**, elek. elektrodynamometr, przyrząd do mierzenia prądu elektrycznego ob. **Siemens e.**

electrodynamics, s. nauka o elektryczności w ruchu, o działaniu prądów na prądy.

electroform, vt. (-form) tworzyć przez osad elektryczny.

electrogalvanize, vt. (-ge'wenajz) cynkować elektrycznie.

electroplating, s. (-gił'din~) pozłacanie galwaniczne.

electrograph, s. (-gref) 1) elektrogram, rysunek wykonany za pomocą działania elektrycznego; 2) elektrograf, a) przyrząd do wykonywania za pomocą elektryczności rysunków do wytrawiania; b) przyrząd do elektrycznego przenoszenia rysunków, map itp.; c) obraz zdjęty przez promienie rentgenowskie, **X rays**; d)

kinematograf używający lamp łukowych.

electrographite, s. grafit elektryczny, sztuczny grafit otrzymywany przez ogrzewanie węgla w piecu elektrycznym.

electrohorticulture, s. (-hortikoł'czer) ogrodnictwo elektryczne, użytkowanie światła elektrycznego do pobudzenia wzrostu roślin.

electroionic, adj. (ajo'nik) med. dotyczący lecznictwa za pomocą jonów; ob. **ionic medication**, **ion-lophoresis**, s. 2).

electrolysis, s. (elektrolizys) 1) fiz. elektroliza, rozkład chemiczny ciała za pomocą prądu elektrycznego; prawidła rozkładu odkrył Faraday w r. 1834; ob. **Faraday's law**; ob. **ion**; 2) poddanie ciała pod elektrolizę; 3) chir. usuwanie cebulek włosów, wrzodów, kamyczków itp. za pomocą prądu elektrycznego.

electrolyte, s. (elektrolajt) elektrolit, 1) chem. każda substancja (zasada, kwas, sól) ulegająca w wodzie lub stosownym roztworze dysocjacji elektrycznej w jony wskutek czego płyn staje się przewodnikiem prądu (gdy np. woda czysta nie przewodzi go prawie wcale); 2) fiz. rodzaj elektrycznego przewodnika w którym za spotkaniem z prądem elektrycznym następuje uwolnienie substancji u elektrod albo jako gazów albo jako osadu stałego ciała; ob. **ion**.

electrolytic, adj. (-ly'tik), -al (-ł) elektrolityczny, dotyczący elektrolizy lub elektrolitu, uzyskany z elektrolizy; zawierający elektrolityk.

electrolytic dissociation theory teoria dysocjacji elektrolitycznej, teoria że w elektrolitach jony są wynikiem dysocjacji molekuł; ob. **electrolyte**, **ion**, **migration**, s. 2) chem. b).

electrolytic gas ob. **electrolyte** 2).

electrolize, vt. (-lajz) poddać elektrolizie.

electrolyzer, s. (-laj'zer) 1) kto poddaje elektrolizie; 2) chir. przyrząd do leczenia zwięzienia cewki moczowej za pomocą elektrolizy.

electromagnet, s. (ilek'tromeg'net) fiz. elektromagnes, kawałek magnetycznego materiału, w praktyce najczęściej miękkiego żelaza, otoczony w całości lub w części zwojem drutu przez który przechodzi prąd elektryczny, ażeby zmagnetyzować ten środek; elektromagnesy używane są w prawie wszystkich aparatach elektrodynamicznych, w szcz. do podnoszenia wielkich ciężarów żelaza za pomocą przyciągania magnetycznego.

electromagnetic, -al, adj. (-meg-ne'tik, -ł) elektromagnetyczny; -ally, adv. (-ełi) elektromagnetycznie.

e. brake, (e. brejk) hamulec u którego skutek wstrzymujący wywołany jest za pomocą magnetycznej siły między dwiema tarczami umieszczonymi na osiach albo między elektromagnesem a szynami na których toczą się koła.

e. coil, (e. kojł) ob. **solenoid**.

e. inertia, (e. iner'szia) a) elek. bezwładność elektromagnetyczna, własność prądu elektrycznego że po ustaniu działania źródła siły elektro-

motorycznej prąd jeszcze przez pewien czas dalej działa, a że po wprowadzeniu siły elektromotorycznej, prąd nie działa odrazu z pełną siłą; b) fiz. a) bezwładność towarzysząca masie elektromagnetycznej; b) bezwładność towarzysząca samoindukcji.

electromagnetic mass, fiz. masa ruchomego ładunku ze względu na fakt, że dźwiga z sobą pewną ilość energii.

e. momentum, moment elektromagnetyczny, ob. **momentum**.

electromagnetism, s. (ilek'tromeg'-netyzm) fiz. elektromagnetyzm, 1) magnetyzm wywołany przez prąd elektryczny; 2) nauka o fizycznym stosunku między elektrycznością a magnetyzmem.

electro-mechanical, elektromechaniczny, dotyczący mechanicznego wyniku działania wywołanego przez elektryczność.

electromechanics, (ilek'tromike-nyzm) fiz. elektromechanika, nauka o mechanice obwodu elektrycznego.

electromer, s. (ilek'tromör) fiz. elektromer, ciało wykazujące elektromeryzm.

electromerism, s. (i-, e-lektra'mör-ryzm) fiz. elektromeryzm, 1) proces jonizacji w gazach; 2) izomeryzm wynikający z różnicy w rozłożeniu elektronów wartościowych, ob. **isomerism**.

electrometallurgy, s. (-me'telör'-dzi) fiz. elektrometalurgia, a) wydobywanie metalów z rud drogą elektryczną; b) używanie elektryczności do ogrzewania przy rafinowaniu, topieniu itp. metalów; c) nauka o stosowaniu elektryczności w przetwarzaniu metali.

electrometer, s. (-tra'mitör) elektromierz, 1) przyrząd do mierzenia różnicy potencjału między dwoma punktami; 2) mniej ściśle elektroskop.

electrometry, s. (-metri) elek. elektrometria, nauka i praktyka mierzenia elektryczności, zwłaszcza różnic potencjałów.

electromotion, s. (-mo'szn) ruch elektryczny, ruch wywołany siłą elektryczności.

electromotive, adj. (-mo'tiw) dotyczący ruchu elektrycznego; e. **force** siła elektrobodźca, skrót: ang. E.M.F., pol. S.E.B.; e. **series** chem. fiz. zestawienie pierwiastków chemicznych w porządku ich elektrobodźczej siły w roztworach; zwane także **electro-potential series**, **electrochemical series**; skrót e.m.s.

electromotor, s. (-mo'tor) 1) przyrząd do wywoływania prądu elektrycznego; 2) motor elektryczny, silnik elektryczny, elektromotor.

electromuscular, adj. (-mös'kiuler) med. elektromięśniowy a) dotyczący działania prądu elektrycznego na mięśnie; b) dotyczący zmian elektrycznych zachodzących w mięśniach.

electron, s. (ilek'tran) 1) = **electron**, s. 2); 2) chem. elektron, prymitywny nabój ujemnej elektryczności; przeci. **proton**; na podstawie doświadczeń Sir Józefa Thomsona (1856—1940, nagroda Nobla 1896), Filipa Lenarda (1862—, nagroda Nobla

1905), Roberta Millikana (1868—, nagroda Nobla 1923), Karola Wilsona, 1869—, nagroda Nobla 1927), każdy elektron stanowi ilość elektryczności równającą się 4.77×10^{-16} C. G.S. czyli E.S.; elektrony są zawarte w każdym atomie.

electron affinity, fiz. pokrewieństwo, energia uzyskana przez dodanie elektronu do atomu; różnica między pokrewieństwem elektronowym dwóch atomów jest względnym pokrewieństwem, **relative e.a.**, atomów.

electronegative, adj. (-ne'gatiw) elektroujemny, elektroodjemny; a) naładowany elektrycznością ujemną; dążący w elektrolizie ku anodzie; b) zdalny do działania jako negatywny element w ogniwie galwanicznym.

electronegative, s. chem. i fiz. ciało dążące w elektrolizie ku anodzie, np. wodór.

electronic, adj. (-tra'nik) chem. i fiz. elektronowy.

electrooptics, s. (-ap'tyks) fiz. elektrooptyka, nauka o stosunkach istniejących między elektrycznością a światłem.

electro-optical, adj. elektrooptyczny; zjawiska elektrooptyczne polegają na wpływie pola elektrycznego na światło.

electron tube, próżniowa rurka elektronowa z elektronami używana do badania fal radiowych, zwana także **radio tube**.

electron volt volt elektronowy, ilość energii uzyskanej przez elektron w przejściu z punktu niskiego potencjału do punktu o jeden volt wyższego potencjału; zwany także **equivalent volt**.

electro-osmosis, -**osmose**, s. (e.as-mo'zys, -z) chem. i fiz. elektroosmoza, przenikanie cieczy przez dziurkowane naczynie pod wpływem różnicy elektrycznego potencjału między elektronami po obu przeciwnych stronach; przypuszczalnie działa tu przeciwne zelektryzowanie cieczy a ścianki; zwane także **electroendosmosis**, -**mose**.

electro-osmotic, adj. elektroosmotyczny.

electroopathy, s. (i-, e-lektra'pa'ci) med. lecznictwo elektryczne, ob. **electrotherapeutics**.

electrophoresis, s. (-fo'rizys) 1) chem. fiz. elektroforeza, unoszenie zawieszonych cząsteczek w płynie za pomocą prądu elektrycznego.

electrophorus, s. (-tra'fores) fiz. elektrofor, przyrząd wynaleziony przez Wołtę w 1775 (Aleksander hr. Volta 1745—1827) do wytwarzania elektrycznej przez indukcję; przyrząd składa się z tarczy (z żywicy, szelaku, ebonitu itp.) i płyty metalowej; 2) E. zool. węgorz elektryczny, ob. **electric eel**.

electrophysiology, s. (-fizjo'lodzi) elektrofizjologia, dział fizjologii badający zjawiska elektryczne wywołane przez zjawiska fizjologiczne w stanie spoczynku lub w czynności.

electrophysiologist, s. (-st) elektrofizjolog.

electropism = **electrotropism**.

electroplate, s. (-plejt') przedmiot platerowany elektrycznie.

electroplate, vt. platerować elektrycznie, pokrywać powierzchnię cienką warstwą osadu srebra, niklu itp. za pomocą elektrolizy.

electropneumatic, adj. (e-niume'-tyk) wykonany wysiłkiem kombinacji siły elektrycznej i pneumatycznej, elektryczno-pneumatyczny.

electropolar, adj. (-po'ler) elek. naładowany dodatnią elektrycznością na jednym końcu lub na jednej powierzchni a ujemną po drugiej stronie.

electropositive, adj. (-pa'zityw) elektrododatni; naładowany elektrycznością dodatnią; dążący w elektrolizie ku katodzie; b) zdalny do działania jako dodatni element w ogniwie galwanicznym.

electropositive, s. chem. i fiz. ciało dążące w elektrolizie ku katodzie; med. zastosowanie tego sposobu celem wprowadzenia lekarstwa do głębszych tkanek w cieło; zwane także **cataphoresis**.

electropotential series = **electromotive series**.

electropuncture, s. (-ponk'czör) chir. elektryczne nakłucie, e. nakłucie; czasem połączone z wprowadzeniem prądu galwanicznego w celu podskórnej skrzepnięcia krwi.

electroreceptive, adj. (-resep'tyw) elek. zdalny do użycia prądu elektrycznego, np. lampa el., piecyk el. itp.

electroreduction, s. (-ridok'szn) elek. elektryczna redukcja u katody ognia elektrolitycznego.

electrorefine, vt. (refajn') rafinować za pomocą elektrolizy.

electroscope, s. (-skop) elek. przyrząd do umiejscowienia naboju elektrycznego.

electrostatic, -**al**, (-ste'tik; -i) elek. elektrostatyczny; a) dotyczący stałej elektryczności; b) dotyczący elektrostatyki.

electrostatics, s. (-stetiks) elektrostatyka, ob. **electricity**.

electrostenolysis, s. (-stina'lyzys) elek. elektrostenoliza, zjawisko osadzenia się pewnych metali z roztworów w rurkach włoskowatych podczas przechodzenia prądu elektrycznego.

electrostriction, s. (-stryk'szn) elek. elektrostrykcja, odkształcenie dielektryków w polu elektrycznym.

electrosynthesis, s. (-sin'izys) synteza dokonana za pomocą prądu elektrycznego.

electrotaxis, s. (-tek'sys) biol. elektrotaktyzm, zdolność oddziaływania organizmu na prądy elektryczne, **galvanotaxis**, **galwanotaktyzm**.

electrotechnology, s. (-tekn'a'lo-dzi) elek. technologia elektryczna, nauka o praktycznym stosowaniu elektryczności.

electrotellurograph, s. (-telio'ro-gref) elek. przyrząd do badania prądów ziemskich.

electrotherapeutics, s. (-żerapiu'tiks) ob. **electrotherapy**.

electrotherapy, s. (-żi'rapi) ob. **electrotherapeutics**.

electrothermic, -mal, -motic, adj.
(elektro'żer'mik; -meł, -mo'tik) łączący elektryczność i ciepło.

electrothermics, s. (-s) część wiedzy elektrycznej zajmująca się wpływem prądu elektrycznego na temperaturę.

electrothermostat, s. (-żer'mosted
elektrotermostat, przyrząd elektry-
czny kontrolujący temperaturę do-
mu.

electrotonus, s. (-tra'tones) fizj.
zmieniony stan nerwu gdy stały
prąd elektryczny przechodzi przez
którąś jego część.

electrotropism, s. (elektrotra'pyzm) biol. elektrotropizm, reagowanie roślin i niższych zwierząt na wpływ elektryczności.

electrotype, s. (elek'trotajp) 1) elektrotyp, płyta lub klisza do odbijania w druku; 2) elektrotypia, a) metoda, także **electrotyping** (-taj-), b) zakład, także **electrotypy** (-tajpi).

electrovalence, s. (-wej'ljns) chem. fiz. ilość elektronów jaką atom musi zyskać lub stracić, by dojść do tego ugrupowania elektronów jakie posiada atom najbliższej spokrewnionej gazu nieczynnego, ob. **inert gas**.

electrowin, vi. i vt. (-uyn') odzyskać (metal) za pomocą elektrolizy.

electrum, s. (ilek'trom) 1) hist. star. bursztyn; 2) min. złoto barwy jasnożółtej zawierające ponad 20% srebra; 3) = **nickel-silver**.

electuary, s. ('-czueri) apt. proszki
z miodem: kordiał.

eleemosynary, s. (elima'zineri) jałmużnik.

elegance, s. (e'legans) elegancja, wytworność w zachowaniu się i w wyrażaniu się zdradzającym dobry smak i takt; przen. wytworność stylu literackiego itp.

elegant, adj. (e'legant) 1) elegancki, wykwintny, wytworny w zachowaniu się i w wyrażaniu się; 2) znamienity tymi zaletami, np. styl; 3) taktowny, odpowiedni, mający wrodzony czar w ruchach, w mowie.

élégant, s. m. (elega~', fr.) elegant (m); **élégante**, s. (f), elega~t') fr. elegantka (f).

elegiac, adj. (eli'dzaj'ek, eli'dżjek)
 1) hist. kl. elegijny, sentymentalny, (wiersz) pisany w stopie elegijnej, **e-meter**, jaka nastąpiła po epopei; nowa ta stopa, wprowadzona przez poetów jónskich, pierwotnie stosowana była do śpiewów pogrzebowych, następnie i do pieśni orężnych a z czasem i miłosnych; 2) uczuciowy, żalobny, płaczący; 3) elegijny, pierwotnie (pentametr elegijny); także r. elegiacal.

elegiast, elegist, s. (eli'dżjest, e'li-dżist) twórca elegii, elegik.

wybrał, s. (ili'dżit; ł. wybrał) pr. w dawnym pr. ang. (i jeszcze w kilku stanach St. Zj.) prawo wierzyciela do zabrania rzeczy dłużnika (z razu części, z czasem wszystkiego) i zajęcie nieruchomości do czasu spłacenia długu i dochodów.

elegize, vi. (e'lidzajz) lamentować, śpiewać elegie.

elegy, s. (-dzi) elegia, a) pieśń żałobna, wiersz uczuciowy, zazwyczaj czuły i smutny; b) utwór muzyczny takiego pokroju.

Elegy Written in a Country Churchyard, hist. lit. sławny wiersz z roku 1751 „Elegia napisana na wiejskim cmentarzu” Tom. Gray’a (1716—1771).

eleidin, s. (ili'ldyn) biochem. substancja będąca przypuszczalnie przejściowym stanem w tworzeniu się keratyny, znajdująca się w postaci drobnitkuch ziarenek w komórkach ziarninowej warstwy skóry.

elejson, int. (elej'son; gr.) zlituj się; kość. **Chryste e!**

eleme lub elemi figs (e'limi; tur. wyborowe) gatunek przednich fig smyrneńskich.

element, s. (e'liment) 1) żywiół, według najstarszych filozofów naturalnych najprostszy materiał, z którego składa się wszechświat; według

Empedoklesa cztery żywioły: ziemia, woda, powietrze, ogień; średniowieczna filozofia pozostawiła następujący diagram z w. XIV:

calidus	frigida	frigida
humidus	humida	arida
AER	AQUA	TERRA
	SINGNIS	
	aridus	
	calidus	

ziemia zimna — sucha, woda zimna — wilgotna, powietrze ciepłe — wilgotne, ogień ciepły — suchy; 2) żywioł, środowisko, np. ryba w swoim żywiole w wodzie; 3) element, niezbędna część składowa; 4) elementy, najprostsze podstawy danej wiedzy, sztuki itp.; 5) podstawa obliczenia; 6) alch. jeden z trzech żywiołów podstawowych alchemii: siarka, rtęć i sól; 7) anat. i biol. podstawowa jednostka budowy, tkanki itp., komórka; 8) astr. przest. jedna ze sfer niebieskich starożytnej astronomii; 9) chem. pierwiastek, nierozdzielna jednostka substancji swoistego rodzaju; 10) określenie pierwiastka jeszcze jest w praktyce zachowane, jakkolwiek wiadomo, że udało się pierwiastki chemiczne rozdzielać, np. Ernest bar. Rutherford (1871—, nagroda Nobla 1908) zdołał odrzucić wodór z azotu; to też stałe zmienia się ilość pierwiastków: w r. 1892 było uznanych pierwiastków 72, dzisiaj jest ich 93, a liczba ich ciągle się zmienia (ob. *đvi* i *eka*); od czasu odkrycia radu (Piotr Curie (*kūri*) 1859—1906, nagroda Nobla 1903, i Maria ze Skłodowskich Curie, 1867—1934, nagrody Nobla 1903 i 1911) prawdopodobieństwo przetwarzania pierwiastków stało się tak wielkie, że możliwym jest ziszczenie marzeń alchemistów o przemianie, zwłaszcza w związku z układem okresowym Mendelejewa z r. 1868 (Dymitr Mendelejew, 1834—1907), ob. *periodic law*; skutkiem tego układu zmieniono spis pierwiastków według ciężaru atomowego na spis według numerów atomowych;

Dzisiejszy spis pierwiastków chemicznych:

		C.at.	Skr.	Odkr.					
1. Hydrogen	wodór	1.0080	H	1766	25. Manganese	mangan	54.93	Mn	1774
2. Helium	hel	4.003	He	1895	26. Iron	żelazo	55.85	Fe	†)
3. Lithium	lit	6.940	Li	1817	27. Cobalt	kobalt	58.94	Co	1733
4. Beryllium	beryl	9.02	Be	1828	28. Nickel	nikiel	58.69	Ni	1751
5. Boron	bor	10.82	B	1808	29. Copper	miedź	63.57	Cu	†)
6. Carbon	węgiel	12.01	C	†)	30. Zinc	cynk	63.38	Zn	1520
7. Nitrogen	azot	14.008	N	1772	31. Gallium *)	gal	69.72	Ga	1875
8. Oxygen	tlen	16.000	O	1774	32. Germanium *)	german	72.60	Ge	1886
9. Fluorine	fluor	19.000	F	1771	33. Arsenic	arsen	74.91	As	1694
10. Neon	neon	20.183	Ne	1908	34. Selenium	selen	78.96	Se	1817
11. Natrium (Sodium)	sód	22.997	Na	1807	35. Bromine	brom	79.916	Br	1826
12. Magnesium	magnez	24.32	Mg	1828	36. Krypton	krypton	83.7	Kr	1898
13. Aluminium	glin	26.97	Al	1828	37. Rubidium	rubid	85.48	Rb	1860
14. Silicon	krzem	28.06	Si	1828	38. Strontium	stront	87.43	Sr	1808
15. Phosphorus	fosfor	30.98	P	1669	39. Yttrium	itr	88.92	Y	1828
16. Sulphur	siarka	32.06	S	†)	40. Zirconium	cyrkon	91.22	Zr	1824
17. Chlorine	chlór	35.457	Cl	1774	41. Columbium	kolumb	92.91	Cb	1801
18. Argon	argon	39.944	A	1894	42. Molybdenum	molibden	95.95	Mo	1782
19. Potassium (Kalium)	potas	39.096	K	1807	43. Masurium (Ekamangan†)	mazur	101.7	Ma	1925
20. Calcium	wapń	40.08	Ca	1808	44. Ruthenium	ruten	102.91	Ru	1845
21. Scandium	skand	45.10	Sc	1879	45. Rhodium	rod	106.7	Rh	1804
22. Titanium	tytan	47.90	Ti	1789	46. Palladium	palad	107.88	Pd	1803
23. Vanadium	wanad	50.95	V	1830	47. Silver (Argentum)	srebro	112.41	Ag	†)
24. Chromium	chrom	52.01	Cr	1797	48. Cadmium	kadm	114.76	Cd	1817
					49. Indium	ind	118.70	In	1863

		C.at.	Skr.	Odkr.					
50. Tin	cyna	121.76	Sn	†)	73. Tantalum	tantal	183.92	Ta	1802
(Stannum)					74. Tungsten	wolfram	186.31	W	1791
51. Antimony	antymon	127.61	Sb	1450	75. Rhenium	ren	190.2	Re	1925
(Stibium)					76. Osmium	osm	193.1	Os	1803
52. Tellurium	telur	126.92	Te	1782	77. Iridium	iryd	195.23	Ir	1804
53. Iodine	jod	131.3	I	1811	78. Platinum	platyna	197.2	Pt	1741
54. Xenon	kseonon	132.91	Xe	1898	79. Gold	złoto	200.61	Au	†)
55. Cesium	cez	137.36	Cs	1860	(Aurum)				
56. Barium	bar	138.92	Ba	1808	80. Mercury	rtęć	204.39	Hg	†)
57. Lanthanum	lantano	140.13	La	1839	(Hydrargyrum)				
58. Cerium	cer	140.92	Ce	1803	81. Thallium	tal	207.21	Tl	1862
59. Praseodymium	prazeodym	144.29	Pr	1885	82. Lead	ołów	209	Pb	†)
60. Neodymium	neodym	146. ?	Nd	1885	(Plumbum)				
61. Illinium	illin	150.43	Il	1926	83. Bismuth	bismut	?	Bi	1450
(Colorentium)					84. Polonium	polon	?	Po	1898
62. Samarium	samar	152.0	Sm	1879	85. Alabamin	alabamin	222	Ab	
63. Europium	europ	156.9	Eu	1904	(Ekaiodine)				
64. Gadolinium	gadolin	159.2	Gd	1886	86. Radon	radon	?	Rn	
65. Terbium	terb	162.46	Tb	1843	(Niton)				
66. Dysprosium	dysproz	163.5	Dy		87. Virginium	wirgin	226.05	Vi	1932
67. Holmium	holm	167.2	Ho	1880	88. Radium	rad		Ra	1896
68. Erbium	erb	169.4	Er	1843	89. Actinium	aktyn	?	Ac	
69. Thulium	tul	173.04	Tm	1879	(Emanum)				
70. Ytterbium	iterb	174.99	Yb	1878	90. Thorium	tor	232.12	Th	1828
71. Lutecium	lutek	178.6	Lu	1906	91. Protoactinium	protoaktyn	231	Pa	
72. Hafnium	hafn	180.88	Hf	1924	92. Uranium	uran	238.07	U	1789
					93. Plutonium	pluton	?	Pu	

†) ob. eka
Niobium ob. Columbium

‡) przedhistoryczne

*) zapowiedziany przez Mendelejewa
w r. 1870

10) elek. a) składnik ogniwa elektrycznego (galwanicznego); b) elektroda dodatnia i ujemna zebrane razem; c) czynna część przyrządu elektrycznego; 11) fon. jeden z dźwięków wyrazu; 12) kość. chleb i wino używane w Eucharystii; 13) mat. a) nieskończenie mała część każdej wielkości tego samego gatunku co całość wielkości; b) składowa część determinanta; 14) mech. część każdej należącej do siebie pary w łańcuchu; 15) psych. prosty proces umysłowy; 16) woj. oddział zorganizowany jednostki wojskowej, np. kompania, pluton itp.

elemental, adj. (-men'tl) 1) żywiołowy, prosty, pierwotny; 2) chem. niezłożony; 3) elementarny, wstępny, początkowy; 4) stanowiący część składową; przest. materialny, fizyczny.

elemental, s. 1) w ww. śr. duch jednego z czterech żywiołów: rusalka wody, salamandra ognia, ułboże ziemi, sylf powietrza; 2) teoz. duch przyrody niższy od człowieka.

elementary, adj. (elimen'teri) 1) żywiołowy; 2) początkowy, surowy, wstępny; 3) chem. dotyczący pierwiastka, niezłożony; 4) mat. mający właściwości elementu.

elementary, s. teoz. ziemna współświadoma powłoka zaginionej jednostki ludzkiej, ob. **kamarupa**.

elementary school szkoła ludowa, w St. Zj. ośmio- lub sześcioklasowa, w Eur. czteroklasowa, ob. **eight-four** i **six-three-three**.

elemi, s. (e'lemi; ar. al lami) apt. wonna żywica różnych drzew podzwrotnikowych używana do wyrobu lakierów i w lecznictwie do wyrobu maści i plastrów; **African e.**, **Brazilian e.**, **Mexican e.**

elemicin, s. (ile'misin) chem. elemicyna, płyn $C_{12}H_{16}O_3$ znajdujący się w esencji olejku z elemi i pokrewnych źródeł.

elemine, s. (e'limin) krystaliczna żywica otrzymywana z elemi.

elench, s. (ilenk') 1) przest.=elen-

chus; 2) zwodniczy dowód, sofizmat; 3) spis rzeczy, indeks.

elenchize, vi. (-ajz) spierać się za pomocą sofizmatów.

elenchus, s. (ilen'kes) pl. -chi ('-kaj) log. argument zbijający ułożony w formę sylgizmów.

elentic, adj. mający zbić argumenty przeciwnika za pomocą dowodów pośrednich; przec. **deitic**.

-**eleo-**, ob. **elaeo-**.

Eleocharis, s. (elia'karis; helos gr. moczar, charis gr. ozdoba) bot. rodzaj turzyc zwanych także **spike rushes**, mnóstwo kwiatów, liście przykrótkie.

eleolite, s. (ili'olyt) min. eleolit, sylkoid grupy leucytu, odmiana nefelinu o kryształach zielonawych i czerwonych.

eleonrite, ob. **beraunite**.

eleostearic acid, (i'liosti'a'rik e'syd) chem. kwas oleostearynowy, krystaliczny nienasycony kwas którego ester glicerylowy stanowi główny składnik oleju tungowego; dwie stereoisomeryczne odmiany oznaczone jako α i β ; sole i estry zwane **eleostearates** (e'liosti'arejc).

elephant, s. (e'lifent) zool. słoń, ssak z rodziny **ELEPHANTIDÆ** w szcz. z rodzajów **ELEPHAS** i **LOXODONTA**; w szerszym znaczeniu każdy podobny ssak czworonożny rzędu kopytnych podrzędu sioniowatych **PROBOSCIDÆ**; niegdyś rozpowszechniony na całej niemal kuli ziemskiej, dziś tylko jeszcze utrzymywany w Indiach Wsch., na Ceylonie i Sumatrze, gdzie bywa oswojonym jucznym zwierzęciem domowym, i w Afryce; słoń indyjski **ELEPHAS MAXIMUS** czyli **INDICUS** przeciętnej wysokości 2.7 m., słoń afrykański **LOXODONTA AFRICANA** przeciętnej wysokości 3.15 m., czasem i wyższy; karli słoń pigmy e. **LOXODONTA PUMILIO** sęga 1.8 m.; wygasły słoń mamutowy był o wiele większy, jak świadczy wykopalska syberyjskie; kły dają cenną kość sioniową (indyjski kieł do 25 kg.,

afr. do 30 kg.); ob. **mammoth**, **mastodon**; 2) **white e.** a) zool. biały słoń, albino, rzadki wybrak natury, dla rzadkości bardzo ceniony; b) biały słoń, przedmiot cenny ale zbyt kosztowny do utrzymania; 3) E. duński order Słonia (biały słoń z wieża i jeźdźcem) ufundowany w r. 1462 przez Krystiana I (1448—1481) dla 30 kawalerów poza rodziną królewską; 4) druk. największe folio książki, wyżej 30 cm.; 5) papier. rozmiar arkusza papieru 23×28", 23×30", i 24×34"; 6) stol. maszyna do żłobienia i felcowania drewna.

elephanta, s. (elifen'ta) Ind. Wsch. gwałtowna burza na początku lub na końcu monsunu (czyli musonu) ob. **monsoon**.

elephant apple, bot. a) owoc **FERONIA ELEPHANTUM**, ob. **Feronia**; b) pigwa bengalska, ob. **bel**.

e. beetle, a) nazwa rozmaitych dużych chrząszczy z rodziny **SCARABAEIDÆ**, podrz. **DYNASTINÆ**, w szcz. **MEGASOMA ELEPHAS**, ob. **Dynastidæ**; b) wołczek lub słonik.

e. bird, paleont. każdy wymarły ptak rodziny **DINORNITHIDÆ**; ob. **Dinornis**, **moa**.

e. dugout, woj. okop kryty arkuszami **elephant iron**, ob.

elephantiasis, s. (-aj'ezyz) patol. sioniowatość, sioniowaczna; **e. Arabum** (a'rabum) sioniowatość, często endemiczna w okolicach tropikalnych; e. **Græcorum** (griko'rom, na kont. eur. greko'rum) trąd.

elephantic, adj. (-fen'tik) sioniowaty, sioniowy, sioni.

Elephantidæ, s. pl. ('-ajdi) zool. słoń, rodzina dużych ssaków rzędu kopytnych **UNGULATA** podrzędu sioniowatych **PROBOSCIDÆ**, obejmująca słoń i wygasłe mamuty; dawniej obejmowała także wygasłe mastodonty; historycznie sioniowate są na wymarciu; ob. **gestation**.

elephantine, adj. (elifen'tajn, -tyn) sioniowy.

Elephantine papyri (e. papaj'raj)

archeol. trzy aramejskie papyruse znalezione na wyspie Elefantynie (na Nilu) po r. 1907; są identyczne z aramejskimi rozdziałami Ezry i Daniela w biblii.

elephant iron, duże arkusze stalowej blachy żeberkowej do pokrywania okopów itp.

elephantoid, adj. ('-o-id) 1) podobny do słonia; 2) podobny do słoniowacizny.

elephant seal, zool. a) duża foka MIROUNGA LEONINA wzdłuż wybrzeży pld. Pacyfiku; samce do 20 m., samice mniejsze; prawie wytępiona przez łowców oleju; b) pokrewna foka mniejsza, M. ANGSTROSTRIS wzdłuż wybrzeża Dolnej Kalifornii.

elephant's ear, ogr. 1) begonia **beefsteak geranium BEGONIA** (od nazwiska M. Begon'a, gubernatora Santo Domingo w w. XVII); 2) taro.

elephant shrew, zool. ostropysk afrykański z rodzaju MACROSELIDES, ob. shrew.

e. tortoise, zool. 1) olbrzymi żółw TESTUDO GIGANTEA ELEPHANTINA, ob. **giant tortoise**; 2) olbrzymi żółw TESTUDO ELEPHANTOPUS na wyspach Galapagos.

e. wood, bot. drzewo słoniowe, krzew lub drzewko PACHYCORMUS DISCOLOR o nabrzmiałym pniu; tylko w Dolnej Kalifornii.

Elers ware, hist. ceram. ceramika braci Jana i Dawida Elersów ze Staffordshire w Anglii (1690—1730).

eleteria, s. (eleter'ia) bot. rodzaj wsch.-ind. roślin z rodziny imbirowatych ZINGIBERACEAE.

Eleusine, s. (eliasuj'ni) bot. rodzaj traw pierwotnie podzw. obejmujący sześć gatunków: najpowszechniej znany korakan **crab grass**, **dog's tail grass**, ob. **wire grass**, **yard grass** ELEUSINA INDICA, Gaertn; w Hindustanie zastępuje ryż.

Eleusinia, s. pl. (si'nja) hist. kl. święta eleuzyjskie odbywające się co drugi rok w Eleuzis ku uczczeniu Demetri i Kory (Persefony) czyli powrotu roślinności na ziemię; ob. **Demeter**, por. wykład De Witta w „Popiołach” Żeromskiego (Stefan Żeromski, 1864—1925); w późniejszych latach (cesarskich) uroczystości te następowały po misteriach Eleuzyjskich; **Eleusinia** obejmowały obie części.

Eleusinian, adj. (-si'njen) hist. kl. eleuzyjski, z Eleuzis (niedaleko Aten); dotyczący Misteryj Eleuzyjskich **Eleusinian mysteries**, symbolicznego święta Wiosny i powrotu roślinności na ziemię; por. **Orphic mysteries**; ob. **epopt**; **mystes**.

Eleusinian, s. mieszkaniec miasta Eleusis.

Eleusinion, s. ('-njan) sala obrad wtajemniczonych w misteria eleuzyjskie.

Eleut, **Eleuth**, s. (e'le-ut, -uć) = **Kalmuck**.

eleuthera bark = **cascarilla**.

Eleutheria, s. pl. (eliu'ć'ria) hist. kl. święto na cześć Zeusa Eleutheriosa (Wybawcy) obchodzone uroczystości w Platei w Beocji na pa-

miątkę walnego zwycięstwa Greków nad Persami pod Plateą w r. 479 przed Chr., po którym już ustały napady perskie.

Eleutherion, adj. (-en) wybawiający, uwalnający, w szcz. **Zeus Eleutherios**.

Eleutherios, s. (-os) wybawiciel (od niewoli itp.) przydomek Zeusa i Dionyzjosa, a (za czasów cesarstwa) cesarzów rzymskich.

eleuthero-, przedr. oznaczający swobodę, np. bot. **eleutheropetalous** wolnopłatkowy.

eleutherodactyl, adj. (eliu'ć'ero-dek-tyl) zool. mający tylny palec swobodny (jak przeważna część wróblowatych).

Eleutherodactylus, s. (-dek'tiles) zool. liczny rodzaj żab amer. z rodziny LEPTODACTYLIDAE.

eleutheromania, s. (-mej'nja) chorobliwa troska o swobodę.

eleutheromorph, s. (-morf) petr. w minerogenezie minerał którego zewnętrzna postać nie jest zależna od żadnego poprzedniego minerału; ob. **pseudomorph**.

elevate, adj. (e'liwej't) poet. podniosły, wywyższony.

elevate, vi. wykształcić, podnieść, (moralnie, intelektualnie); vt. 1) podnieść, unieść wzwyż; 2) wznieść (na widok) np. hostię podczas mszy św.; 3) podnieść w randze, tytuły itp.; hist. uszlachcić; 4) podnieść np. głos; 5) podnieść ducha, rozweselić.

elevated, adj. umieszczony wyżej, wzniesiony, stojący wysoko umysłowo, moralnie itp.; wzniosły, podniosły.

elevated, s. gw. St. Zj. górna kolej; skrót: **el**.

elevated railway, kolej nadziemna, górna kolej.

elevatio, s. (eliwej'szio, na kont. eur. elewac'jo) kość. 1) kompozycja muzyczna na głos lub instrumenty, na wtór podczas Podniesienia; 2) śpiewanie melodii wyżej granicy średniowiecznego ambitu.

elevation, s. (eliwej'szn) 1) podniesienie, wzniesienie w górę (fizyczne lub umysłowe); 2) stan wzniesienia; 3) wzniesienie, miejsce wzniesione, pagórek, góra, płaskowzgórze; nabrzmienie; wysoka fala; podniosły styl; 4) astr. wysokość, oddalenie niebieskiego ciała nad horyzontem; 5) geod. kąt (zawsze równający się szerokości geogr.) między między wskazówką przyrządu mierzącego a linią podskazówkową; 6) geogr. wysokość powyżej powierzchni morza; 7) KRK a) Podniesienie Hostii; b) Podniesienie Kielicha; część mszy św. kiedy ksiądz wznosi świeżo poświęconą Eucharystię przed kongregacją; 8) rys. rzut geometryczny budynku lub innego przedmiotu na powierzchnię prostopadłą do widnokągu; 9) woj. ruch osi armaty w powierzchni prostopadłej; także kąt wzniesienia.

elevational, adj. (-eł) podniosły, wzniosły, dążący wzwyż.

elevator, s. (eliwej'tor) 1) kto lub co podnosi; a) łańcuch lub pas bez końca zaopatrzony w konwie lub czerpaki do przewożenia wzwyż to-

warów np. zboża; 2) lift, klatka do przewozu osób lub rzeczy na wyższe piętra budynku i z powrotem; Ang. lift; 3) budynek na skład publiczny w szcz. zboża; 4) chir. przyrząd do podniesienia wklesłej części ciała (np. kości) do naturalnej pozycji; 5) dent. przyrząd do wyciągania korzeni zębów; 6) lot. dodatkowe skrzydło umieszczone w tyle samolotu do pomocy we wzniesieniu samolotu wzwyż.

elevatory, adj. (-i) podnoszący, wznoszący.

eleven, adj. (ile'wn) jedenaste; często bez rzeczownika, np. w hotelu e. oznacza: pokój nr. 11; gdy mowa o czasie e. jedenasta (godzina).

eleven, s. 1) jedenaste; 2) znak 11, XI, xi; 3) gra sportowa wymagająca drużyny z jedenastu; 4) godzina jedenasta; **e. fifteen** kwadrans na dwunastą; **e. thirty** wpół do dwunastej; **e. forty-five** trzy kwadrans na dwunastą.

eleventh, adj. (w pol. liczebnik porządkowy); 1) jedenasty; 2) jedenasta część, jedna jedenasta; **e. hour** (dosł. jedenasta godzina) najwyższy czas, ostatnia chwila; por. bib. św. Mat. 20:1-16; ob. **elk** 3).

eleven-year cycle lub **period** ob. **sunset**.

elf, s. (elf) 1) krasnoludek, skrzat; 2) karzeł, dziecko, w szcz. psotne i nieznosne; 3) natrętne i przykre zwierzę.

elfenfolk, s. pl. (el'fenfok) krasnoludki (pl.).

elf fire, ognik, błędny ognik, IGNIS FATUUS.

elfin, adj. dotyczący krasnoludków, czarowany, czarowny, dziwny, magiczny.

elfin, s. 1) = **elf**; dziecko, karzełek, karlik; chochlik; 2) zool. motylek z rodzaju THECLA.

elfish, adj. (el'fisz) 1) czarowny, uroczy, miły, podobny do krasnoludków; 2) złośliwy, psotny, krnąbrny, przykorny.

elf-stricken, adj. (-strykn) oczarowany.

elfwort, s. (-uört) bot. ob. **elecampane**.

Elgin marbles, (el'dzin marbls) szt. p. zbiór cennych rzeźb starogreckich, zabranych (1803—1812) przez lorda Elgina z Aten do Anglii i zakupionych w 1816 przez rząd ang.; mieszczą się w **British Museum**.

Eli, s. (i'łaj) 1) bib. wychowawca Samuela; 2) St. Zj. przydomek uniwersytetu Yale.

Elia, s. (i'lia) pseudonim Karola Lamba (1775—1834) na artykułach „**Essays of Elia**” (1820—1833).

Elian, adj. (i'lien) hist. kl. dotyczący miasta Elis i szkoły filozoficznej Fedona, ucznia Sokratesa (Phaedo z Elis, w. V i IV).

Elianic, adj. (ilie'nik) w stylu Karola Lamba, ob. **Elia**.

Elias, s. (elajes) ob. **Elijah**.

eliasite, s. (ilaj'esajt, z kopalni Elias w Jachimowie) min. eliasyt, gipsowiec rzędu wolframianów poczytywany za uranian.

elicit, vt. (ily'sit) 1) wywieść (na światło dzienne), wydostać (z ukrycia prawdę z dyskusji); 2) wyciągnąć z kogo (choćby wbrew jego woli), wydobyć (wyznanie), wywołać (odpowiedź, reakcję).

elicitation, s. (-tejszn) wywołanie, wydobywanie.

elide, vt. (ilajd') 1) wykreślić, zniszczyć, zniweczyć, unicestwić, np. się dowodu; 2) pominąć, zignorować, traktować jakoby nieistniejące; 3) fon. opuszczać w wymowie, np. gw. 'eaven zamiast **heaven**, zara zamiast zaraz; w jęz. liter. **Leicester**, **Worcester** jak **lis'ter** **uus'ter**.

Elidure, s. (e'liduri) legendarny król Brytanii; por. wiersz Woods-wortha (Samuel W. 1785—1842) "Artegale and E."

Eli, Eli, lama sabachtani, bib. (h. e'li, e'li, la'ma sabach'tani) Boże, Boże, przecież opuściłeś mnie (Ps. 22:1, św. Mat. 27:46).

eligibility, s. (elidziby'lyti) wybieralność, stosowność na osobę godną wyboru.

eligible, adj. (e'lidzibyl) wybieralny, stosowny, mający kwalifikacje do wybrania; godny wyboru, odpowiadający wymaganiom np. na kandydata do małżeństwa; e. **paper**, kup. weksel odpowiadający warunkom eskontowym banku państwowego.

Elihu, s. (ilaj'hui, h. Bogiem jest On) męskie imię biblijne; (w użyciu jako imię nowoczesne: e'lihu) rzadkie imię własne; w St. Zj. rzadkie to imię nosił Elihu Root (1845—1937), sekretarz wojny (1899—1904), sekretarz stanu (1905—1909), senator St. Zj. (1909—1915), pokojowa nagroda Nobla 1912.

Elijah, s. (ilaj'dża, h. jest Jehowa) 1) Elias, męskie imię własne; 2) bib. prorok z IX w. przed Chr.; por. dwie księgi królewskie; 3) Jan Chrzciciel zwany E. w Ew. św. Mat. 11:14 4) muz. tytuł oratorium Menlessohna z roku 1846, poprawione 1847 (Felix Mendelssohn-Bartholdy, 1809—1847).

eliminable, adj. (ily'minejbl) mogący być wyłączonym.

eliminand, s. (-end) rzecz mająca być wyłączona, np. pewne jado w próbach poszukiwania przedmiotu alergii.

eliminant, s. (-nt) 1) med. środek powodujący wydzielanie; 2) mat. = **resultant**.

eliminate, vt. (ily'minejt) 1) wyrzucić z domu; przest. ogłosić, dać znać światu; 2) wydzielić, pozbyć się (gen.), wyłączyć, wykluczyć; 3) odsunąć spod rozważania, zignorować; 4) uwolnić od okoliczności towarzyszących, wywieść, wydostać.

eliminate, s. przedmiot wyłączony.

elimination, s. (-ej'szn) wyłączenie, wydalenie, wydzielenie; 1) alg. usuwanie pewnej wielkości z równania; 2) fizjol. wydzielanie zużytych produktów lub obcej substancji z ciała; 3) log. usuwanie logicznych wyrazów lub ich symbolów przez kombinowanie lub przeobrażenie logicznych równań.

elimination contest, e. **race**, sport. zapasy, wyścigi itp. w których prze-

grywający w każdej kolejce ustępuje z pola (odpada) i nie bierze udziału w dalszym ciągu eliminacji.

e. **diet**, fizj. dieta eliminacyjna ob. **eliminand**.

eliminative, adj. (ily'minej'tyw, -ne'-) fizj. dotyczący wydzielania, wydzielnicy, wydzielający; sport. wyłączający.

Elinor, s. (e'linör), **Eleanor**, s. (e'lenör) Eleonora, Lenora.

elinvar, s. (e'linwar; elasticity **invariable**) met. stop niklu i stali o elastyczności niezmienną w każdej temperaturze.

Elisha, s. (ilaj'sze) bib. Elisza, męskie imię własne (h. dosł. Bóg jest Zbawicielem), prorok, uczeń i następca Eliasza.

elision, s. (ili'zn) fon. kl. elizja, opuszczenie głoski dla utrzymania rytmu (ob. **elide**); odi' profa'num vulg' (us opuszczone) et ar'ceo.

elisor, s. (ilaj'zör) pr. ang. osoba ustanowiona przez sąd do zastępowania woźnego, szeryfa lub koronera; e. **jury** ława przysięgłych złożona przez takiego zastępcę.

elite, s. (eli't) 1) elita, kwiat, brak, wybrana część, w szcz. najlepsza sfera towarzyska; 2) najlepiej wyszkolona część armii; 3) E. rodzaj czcionek maszyny do pisania.

Elivagar, s. pl. (eliwa'ger) mit. nord. lodowate i trujące strumienie płynące z Niflheim, krainy lodów i ciemności, do Ginnungagap (Zamętu); ob. **Nine Worlds**.

elixir, s. (eliksi'r; ar. al iksir; gr. kse'ion proszek leczniczy) 1) przest. wyciąg lub maść; 2) alch. poszukiwane przez alchemików ciało mające własność przekształcenia się w inne, np. w złoto; 3) środek przedłużenia życia w nieskończoność, eliksir życia, e. of life; 3) apt. maść lecznicza składająca się z kilku środków leczniczych; 4) rafinowany wyciąg, esencja, kwintesencja.

Eliza, s. Eliza, zdr. Lizia, ob. **Elizabeth**.

Elizabeth, **Elisabeth**, **Eliza**, s. (ili'zabe', ilaj'za) Elżbieta, zdr. Elżunia, żeńskie imię własne, dzień patronki 19 listopada.

Elizabethan style (-bi'gen stajl) 1) bud. wczesny renesans z czasów rządów królowej Elżbiety (1568—1603), kombinacje stylu Tudor z włoskim renesansem; 2) mebl. renesans ang.

elk, s. (elk) zool. największy jeleń; w Eur. i Azji łos, **CERVUS ALCES** czyli **ALCES** ALCES czyli **CERVUS PALMATUS** (od dłoniastych rogów), ob. **Cervus**, do 180 cm. wys.; w Amer. **wapiti**, ob.; w Ind. **Wsch. sumbar**, ob., itp. 2) „łosiowa skóra”, jasna bardzo elastyczna skóra cielęca lub końska, garbowana chromianami; 3) E. St. Zj. członek towarzystwa bratniej pomocy, **Benevolent and Protective Order of Elks**, spółki wzajemnego ubezpieczenia zwyczajem amer. ubranej częściowo w formę masonską; skrót **B.P.O.E.**, żartobliwie czytany jako **best people on earth**; nad bramą domu stowarzyszenia w wielu miastach: zegar wskazujący stale godzinę jedenastą (ob. **eleventh hour**); 4) kolor jeleń; ob. **lama**, s. 2).

(I) **ell**, s. (eł) łokieć, dawna miara długości przeważnie do tkackich materiałów, pierwotnie długość od końca palców ręki do łokcia; jak wszystkie miary średniowieczne i łokieć miał rozmałą długość w rozmaitych miastach: **Danish** e. ł. duński, **English** e. ł. ang. 45 cm., **Flemish** e. ł. holenderski 27 cm.; **Polish** e. ł. polski 60 cm.; **Scotch** e. ł. szkocki 37 cm.

(II) **ell**, s., bud. skrzydło pod prostym kątem, budowa do budynku pod prostym kątem.

ellachick, s. (e'laczik, nazwa indiańska) zool. elaczik, jadalny żółw słodkowodny **CLEMMYS MARMO-RATA** w Kalifornii.

ellagate, s. (e'lagejt) chem. sól kwasu galasowego.

ellagic acid, (ele'dżik esyd) chem. kwas galasowy $C_{14}H_6O_8$, znajdujący się w galasach dębowych, w kamieniach bezoarowych itp.

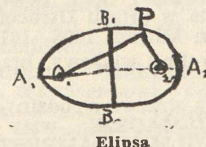
ellagitannin, chem. garbnik zawarty w divi-divi, mirobalanie itp.

Ellasar, s. (ella'sar) bib. kraj lub miasto w Babilonii, prawdopodobnie Larsa (I. Mojż. 14).

Ellen, s. (e'len) Helena, żeńskie imię własne.

ellfish, s. = **menhaden**.

ellipse, s. (elyps') 1) geom. elipsa, płaska krzywa geometryczna, w której suma odległości ognisk elipsy od dowolnego punktu obwodu równa się wielkiej osi, $O_1P + O_2P = A_1A_2$.

P dowolny punkt obwodu elipsy, A_1A_2 wielka oś, B_1B_2 mała oś, O_1 i O_2 ogniska, kąt $P = 90^\circ$.

ellipsis, s. (-ys) 1) przest. = **ellipse**; 2) druk. znak opuszczenia słowa, liter, słów, liter: . . . lub xxxx; 3) gram. opuszczenie słowa którego łatwo domyslić się np. **the book I needed so urgently** zamiast **the book which . . .**; poszedłem z nimi zamiast: ja poszedłem . . .

ellipsograph, s. (-sogref) geom. przyrząd do wyrysowania elipsy.

ellipsoid, s. (-so-id) 1) antropol. czaszka przedstawiająca się w postaci pionowej jako elipsoida; 2) geom. powierzchnia której wszystkie przekroje płaskie są elipsami albo kołami; skonstruowana szereg sferoid mających przedstawić kształt kuli ziemskiej; najlepiej znane są: elipsoida a) Bessela (1841), b) c) d) Clarke'a (1858, 1866 i 1880), e) Harknessa (1891), f) Bondsdorffa (1899) i g) Zdanowa (1899), których spłaszczenie wynosi a) 1/299.15, b) c) d) 1/280.4, 1/295 i 1/293.5; e) 1/300.2; f) 1/298.6; i g) 1/299.7; ob. **ellipticity**.

Ellipsoid

elutor, s. (iliu'tör) cukr. jeden z kotłów stosowanych w metodzie elucji.

elutrate, vt. (-triejt) wymywać przez płukanie, filtrowanie, przelewanie.

eluvium, s. (iliu'wiom) geol. gruz skalny powstały ze zwietrzenia i rozkładu skały.

elvan, s. (el'wen) geol. skała skałeniowo-porfirytowa w kopalniach węgla w Kornwalii, granit porfirowy.

elvanite, s. (-ajt) petr. skała z porfiru granitowego lub kwarcowego.

elver, s. (el'wer) młody węgorz, ob. elfare.

Elvira, s. (elwaj'ra, -wi-) Elwira, hisz. żeńskie imię własne.

elvish, adj. (el'wisz) 1) krasnoludkowy, dotyczący duchów; 2) chochlikowy, krnąbrny, przekorny, drażniący.

ely, vi. (i'li) 1) szk. zanikać, blednąć; El...y pseudonim Adama Asnyka (1838—1897).

elydoric, adj. (elido'rik, elaj'on gr. olej, hy'dor gr. woda) szt. p. olejnowodny, dotyczący malowania farbami olejnowodnymi (ok. 1780).

Elysée, s. (elizej'; fr.) Pałac Elizejski w Paryżu, zbudowany w 1718, od 1848 siedziba Prezydenta Francji.

Elysia, s. (ili'zja, -'zja) zool. rodzaj morskich ślimaków rodziny ELYSIIDAE (elisa'j'idi) podrzędu NUDIBRANCHIA gromady Szcześliwogich GASTROPODA typu mięczaków MOLLUSCA.

Elysian, adj. (ily'zjen, '-zjen, '-zien) elizejski, przynależny do Elizjum, błogi, rajski.

Elysium, s. (ili'zjom, '-zjom) 1) elizjum, mit. kl. miejsce pełne szczęśliwości zamieszkałe przez dusze zmarłych; u Homera na zachodnim krańcu ziemi, według Hezjoda i Pindara na Wypłach Szcześliwosci na Oceanie Zachodnim, w miarę poznawania geografii ziemi następnie w podziemiu; 2) mieszkanie wiecznej radości, raj w wyobraźni jednostki.

elytral, adj. (e'litrē) dotyczący pokrywy skrzydeł owada, ob. elytron.

elytriferous, adj. (elitrif'ores) zool. mający tarczę jak np. odcinki niektórych wieloszczetów, = elytrigerous.

elytriform, adj. (eli', -laj'-triform) podobny do pokrywy, kształtu tarczy.

elytrigerous, adj. ('-dzerös) = elytriferous.

elytrin, s. (e'litrin) zool. chityna tworząca pokrywę skrzydeł owada tęgopokrywego.

elytro-, przyr. (e'litro) anat. mający związek z pochwą maciczną np. elytrostenosis zwężenie pochwy.

elytroid, adj. (e'litroj'd) zool. podobny do pokrywy skrzydeł.

elytron, s. (e'litrin), pl. -a (e'litra) zool. a) przednie skrzydło owada tęgopokrywego, pokrywa, pod którą mieści się błoniaste skrzydło tylne, służące do lotu; b) tarczowa łuska odcinka niektórych wieloszczetów.

elytrous, adj. w rodzaju pokrywy.

Elzevir, s. (el'zewir, -wör) a) bibliogr. ozdobne książki wydawane w XVI i XVII w. przez holenderską rodzinę Elzevirów; b) druk. nazwa kroju czcionek.

em, s. (em) pl. ems, 1) litera m; 2) cokolwiek kształtu M; 3) druk. jednostka szerokości drukowanego wiersza; cycero m (pica) t.j. 12-punktowe zajmuje około 1/6" czyli 4 mm.; 4) elek. EC jednostka elektromagnetyczna: kulon=10⁻¹ EM, amper=10⁻¹ EM, om=10⁹ EM, farad=10⁻⁹ EM, wolt=10⁸ EM.

em, przedr.=en przed b p i m np. embroidery, empower, emmarble.

emaciate, vi. (i'meszjejt) chudnąć, usychać, tracić ciało; vt. wygłodzić, spowodować schudnięcie, doprowadzić do usychania; a sickness e-d him choroba wyniszczyła go cielesnie.

emaciation, s. ('-szn) wyniszczenie (ciała), stan wychudnięcia.

émail, s. (emaj') 1) emalia; 2) barwa zielono-niebieska, zwana także bleu Louise (blö lu-i'z).

emanant, adj. (e'manent) wydający z siebie, rozprzestrzeniający z siebie, emanujący, wyłaniający się.

emanate, vi. (-ejt) 1) rozprzestrzeniać się, rozchodzić się (ze wspólnego źródła) jak np. woń kwiatu; 2) promienić, promieniować; vt. wydawać, rozprzestrzeniać.

emanation, s. ('-szn) 1) rozprzestrzenianie, rozprzestrzenianie się; 2) emanacja, wypływanie, rozpiływanie się, np. ciepła, promieni, światła, zapachu itp.; udzielanie się przymiotu wychodzącego ze wspólnego źródła; skutek, wynik, następstwo; 3) chem. ciało gazowe, pierwiastki promieniotwórcze, gaz wytwarzający się z przetworzenia radioaktywnego; 4) filoz. proces tworzenia pojmowany jako szereg prądów lub pojęć lub myśli twórczych z istniejący w mnóstwie tworów; także twory w ten sposób zaistniałe; 5) teol. a) zaistnienie Syna od Ojca; b) KRK pochodzenie Ducha św. od Ojca (słowa soboru Konstantynopolitańskiego 381) i od Syna (słowa soboru Laterańskiego 1215, nie uznawane przez KW.).

emanational, adj. (-eł) emanacyjny, wyłaniający się.

emanationism, s. (-yzm) filoz. doktryna tworzenia przez emanację.

emancipate, adj. (eman'sipejt) emancypowany, zwolniony z pewnych więzów społecznych.

emancipate, vt. 1) pr. rzym. uwolnić małoletniego spod władzy ojcowskiej; 2) oswobodzić niewolnika; 3) uwolnić, równouprawnić.

emancipation, s. (-pej'szn) emancypacja, e. of slaves zniesienie niewolnictwa; e. of women prawne zrównanie kobiet z mężczyznami; E. Proclamation hist. St. Zj. proklamacja prezydenta Lincolna z 1 stycznia 1862 ogłaszająca uwolnienie niewolników w stanach powstańczych.

emancipative, adj. ('-tyw) emancypacyjny.

emancipator, s. ('-tör) emancypator, oswobodziciel; E. St. Zj. Abraham Lincoln (1809—1864).

emancipatress, s. f. ('-tres) emancypantka; Emancypantki, tytuł powieści Bolesława Prusa.

emancipist, s. (eman'sypist) Australia, więzień w kolonii karnej, którego termin kary minął.

emandibulate, adj. (imendi'biulejt) nie mający rozwiniętej żuchwy.

emanium, s. (imejn'jom) chem. ciało radioaktywne obecnie uważane za identyczne z aktynem, ob. actinium; i element nr. at. 89.

emarcid, adj. (imar'sid) bot. zwęzły.

emarginate, vt. ('-dżinejt) odciąć margines.

emasculate, adj. (imes'kiulejt) kastrowany.

emasculate, vt. kastrować, trzebić, rzezać, czyścić, o koniu: wałaczyć; o knurze: mniszyć; 2) osłabić styl, złagodzić tenor pisma, pozbać rzecz napisaną siły i werwy; zniweczyć znaczenie ustawy przez pozbawienie jej mocy wykonawczej; 3) ogr. usunąć (z rośliny) precikowie przy sztucznym zapylaniu.

emasculator, s. ('-tör) kto lub co trzebi samca, w szcz. przyrząd do trzebień zwierząt domowych.

-**ematoma**, przyr. oznaczający krwiak takiego rodzaju jaki wskazuje pierwsza część wyrazu.

Embadomonas, s. (emba'da'monas) zool. rodzaj drobnych wiciowców jelitowych z dwiema nierównymi wiciami.

Emballonuridae, s. pl. (embe'loniuridi) zool. rodzina owadożerczych nietoperzy.

embalm, vt. (emba'm) 1) balsamować, zakonserwować od gnicia za pomocą olejków i balsamów, np. zwłoki; 2) ustrzec od zapomnienia, jak gdyby balsamując.

embalmer, s. (-er) balsamator.

embalment, s. ('-ment) balsamowanie.

embank, vt. (-benk') zabezpieczyć groble.

embankment, s. ('-ment) 1) budowanie grobli, obwałowanie; 2) grobla, wał, tama; 3) The E. esplanada i ogrody na wysokim wale na lewym brzegu Tamizy w Londynie, dł. 12 mil od mostu Westminster do mostu Blackfriars; zwana także Victoria E. i Thames E.

embannered, adj. (embe'nörd) oflagowany, ozdobiony chorągiewkami.

embar, vt. (embar') 1) zamknąć bezpiecznie jak gdyby kratami; 2) wstrzymać, wzbronić przystępu, odciąć dostęp.

embargo, s. ('-go) embargo, rządowy zakaz wjazdu do portu i wyjazdu z portu; civil e. dla okrętów własnych; hostile e. dla okrętów obcych; 2) zakaz prawny ograniczający handel morski w ogólności lub przywóz i wywóz pewnych towarów; 3) zakaz; 4) rozkaz wydany przez instytucję transportową lub przez urząd wzbraniający przyjmowania pewnych towarów do przewozu.

embargo, vt. 1) nałożyć embargo; 2) rekwirować, zatrzymać lub konfiskować na cele publiczne.

embark, vi. (embark') 1) wsiąść

na okręt w celu wyjazdu; 2) wejść w interes handlowy, zaangażować się w nowe przedsiębiorstwo; vt. 1) przyjąć na okręt; 2) włożyć kapitał w przedsiębiorstwo.

embarkation, s. (-ej'szn) wsiadanie na okręt; załadunek na okręt.

embarras, s. (embe'res) w Luizjanie liczne karczki w moczarach (bayous).

embarras de richesse (ambara'dri-szes'; fr.) kłopot od nadmiaru; e. du choix (ambara'du szoa'; fr.) kłopot z wyborem (wobec wielkiej rozmałości).

embarras, vt. (embe'res) 1) wprowadzić w kłopot, przeszkodzić w wolności ruchów, przeszkodzić; 2) zaambarasować, wprowadzić z równowagi umysłowej, konfundować; 3) skomplikować, utrudnić decyzję; 4) spowodować trudności (w postępowaniu, w sprawach pieniężnych itd.).

embarrassing, adj. (-in~) ambarrasujący, utrudniający postanowienie, krepujący, sprawiający kłopot.

embarrassment, s. (-ment) 1) za-kłopotanie, zaambarasowanie, położenie krepujące wolność działania lub utrudniające decyzję; zamęt umysłowy; trudność wynikająca ze zbiegu okoliczności, często z braku pieniędzy; 2) powód kłopotu, przeszkoda, trudności; 3) med. przeszkoda w działaniu ustroju, np. cardiac e. sercowe niedomaganie.

embassy, s. (em'basi) ambasada 1) urząd i stanowisko ambasadora, ob. **ambassador**; 2) ambasador i jego sztab kancelaryjny; 3) mieszkanie i biura ambasadora; 4) sprawy urzędowe poruczone ambasadorowi.

embattle, vt. (embetł') 1) przygotowywać wojsko do bitwy, formować szereg bojowy; 2) zbroić się do walki, przygotowywać broń i fortyfikacje np. to e. the city; 3) zaopatrzyć mur miasta w strzelnice, ob. **battlement**.

embay, vt. (embej') 1) umieścić w zatoce, np. **embayed ship**; 2) utworzyć zatokę; 3) **embayed mountain** góra o tak nisko położonych dolinach, że woda morska przenika do dolin.

Embden, s. (em'den) chów drobiu, gatunek dużych białych gęsi.

embed, vt. (embed') 1) ułożyć rzecz tak by spoczywała na silnym podkładzie otaczającej substancji, np. cegę w wapnie, w szcz. mikrosk. umieścić w masie parafiny, wosku lub tp. przedmiot, jaki ma się przecinać; włożyć, wetknąć.

embelic acid, (embe'lik e'syd) chem. kwas $C_5H_8O_4$ znajdujący się w porzeczce wsch.-ind. winorośli **EMBELIA RIBES** ... z rodziny ... MYRSINACEAE rzędu pierwiosnkowych **PRIMULALES**; w lecznictwie używany jako środek przeciwczerwieniowy.

embellish, vt. 1) przest. upiększać; 2) zdobić, np. książkę rycinami, przyozdobić; 3) wzbogacić zainteresowanie przez dodanie np. zmyślonych szczegółów do opisu zajścia, okrasić.

embellishment, s. (-ment) 1) dekoracja; 2) cokolwiek dodaje ozdoby

i elegancji do stylu i opisu; 3) muz. ob. **ornament**.

ember, adj. (em'ber) **KRK** i **KA**. dotyczący dni pokuty w cztery pory roku, e. days suche dni, trzy dni postu w każdą porę roku ustanowione przez papieża Urbana I (222—230); Synod w Piacenza 1095 ustanowił suche dni w środę, piątek i sobotę po pierwszej niedzieli wielkiego postu, po niedzieli Zielonych Świątek, po 14-ym września i po 13-ym grudnia.

ember, s. 1) rozżarzony węgiel, rozpalony żużel; pl. zgłiszcz; 2) przen. jeszcze żarzące się wspomnienia przeszłych zdarzeń; 3) barwa żółtawo- lub żółtawo-czerwona.

embergoose, s. (-guz) pl. -geese (-giz) ob. loon.

Emberiza, s. (emberaj'za) zool. rodzaj rzędu wróblowatych; czasem uważany za rodzinę **EMBERIZIDAE** lub za podrodzinę **EMBERIZINAE**; E. **CITRINELLA** trznadel; E. **SCHNEICHLUS** potrzecz; E. **HORTULANA** ortolan.

embezzle, vt. (embeził') 1) przest. sfałszować dokument; ukraść i uciec; 2) przest. roztrwonić; 3) sprzeniewierzyć (powierzone sobie fundusze).

embezzlement, s. (-ment) sprzeniewierzenie, defraudacja.

embezzler, s. ('-ler) przeniewierca, defraudant.

Embiidae, s. pl. (embaj'idi) zool. nogoprzędk, nieliczna rodzina drobnych owadów p.m. afr. z gruczołkami przednimi na przednich nogach.

Embiotocidae, s. pl. (embiota'sidi) zool. rodzina żyworodnych ryb cierniopłetwych, ob. **surf fish**.

embira, s. (embira; tupi: lyko) lyko brazylijskich drzew rodzaju **DAPHNOPSIS**, **XYLOPIA** i i. używane na sieci.

embitter, vt. (embittör) 1) dodać goryczki; 2) rozgoryczyć, wzbudzić lub wzmocnić uczucia gniewu i zemsty.

emblaze, vt. (emblejz') 1) udekoroować; 2) uczcić, wyszczególnić niezwykłym uczczeniem.

emblem, s. (em'blem) 1) przest. mozaika, robota mozaikowa; 2) emblemat, rysunek z mottem; zbiory takich emblematów były modne w w. XVII; 3) symbol, widoczny znak idei, np. Temida z zawiazanymi oczyma jest symbolem bezstronności, waga w jej ręku jest symbolem sprawiedliwości.

emblem, vi. przedstawiać, reprezentować, być symbolem (gen.).

emblematic, adj. symboliczny, przedstawiający (acc.) z of.

emblematology, s. (-ta'łodzi) nauka o emblematach.

emblemment, s. (em'blement) pr. plon stojący na pniju.

emblic, s. (emb'lik) bot. wsch.-ind. drzewo ... **PHYLLANTHUS EMBLICA**, używane do garbowania.

emblossom, vt. (emblo'sm) okwieścić, ozdobić kwiatami.

embodiment, s. (emba'diment) 1) wcielenie; 2) to w co wcielono myśl, ideę, duszę, uosobienie; 3) zorganizowanie w zrzeczenie.

embody, vt. ('-di) 1) wcielić, ubrać myśl w ciało; 2) nadać myśli praktyczną moc np. wcielić zasadę do układu pokojowego lub do ustawy; 3) uosobić.

embog, vi. (embog') zaryć w błocie; vt. zanurzyć w błocie, obłoczyć, zabłoczyć.

embolden, vt. (-bol'dn) ośmielić, dodać odwagi, dodać serca.

embol, s. (emboł) **embr.**—**emboly**.

embolotomy, s. (-ek'tami) med. wycięcie zatoru, ob. **embolism**, **embolus**.

embolic, adj. ('-lik) 1) embr. dotyczący typowego wgłobienia, ob. **invagination**; 2) med. dotyczący zatoru.

emboliform, adj. (emba'liform) med. podobny do zatoru.

embolism, s. (em'-) 1) chronol. interkalaria (pl.)-wtrącenie dni, miesięcy lub lat do rachunku czasu w celu sprostowania np. e. of the lunar month uzupełnienie miesiąca księżycowego w kalendarzu greckim; także okres czasu tak wtrącony; 2) kość rozszerzenie ostatnich dwóch prób w Modlitwie Pańskiej (Ojczenasz), kiedy wygłasza ją celebrant Mszy św.; w **KRK**, **KW**, **KP**. z wyjątkiem bizantyńskiego; 3) med. zakrzep zanieiony prądem krwi w miejsce tętnicy zbyt ciasne by mógł się stąd ruszyć, zator.

embolismic, -al, adj. (emboliz'mik, -i) chronol. interkalarny.

embolismic year okres 13 miesięcy księżycowych—384 dni.

embolite, s. (em'bolajt) min. embolit, solowiec rzędu chlorków metali ciężkich, rodzimy chlorek lub bromek srebra Ag (Cl, Br), por. **cerargyrite**.

embolium, s. (embo'liom) pl. -lia (-lia) zool. wąska część żebrowego rąbka zgrubienia skrzydeł niektórych pluskwiaków.

embolie, vt. (em'bolajz) med. zatkanąć jak zator tętnicę.

embolo, s. (em'bolo, nazwa afr.) bot. mięsisty owoc pld. afr. hebanu **EUCLIA**, ob.

EMBOLA, przedr., med. zatorowy.

Embolomeri, s. pl. (embola'möri) paleont. podrząd wymarłych płazów **STEGOCEPHALIA**, ob., z okresu węglowego.

embolon, **embolum**, s. (em'bolan, -bolom) hist. klas. dziób starożytnego okrętu wojennego przydatny jako taran przeciwko okrętowi nieprzyjacielskiemu.

embolus, s. (-es) pl. li (-laj) 1) mech. klin lub coś podobnego do klinu; 2) med. obce ciało w obiegu krwi, np. bąbel powietrza, zakrzep, zator.

emboly, s. (-li) -**embolic invagination**, ob. **embolic** 1), **invagination**.

embonpoint, s. (a~bapo-e'; fr.) tusza, otyłość.

emborder, vt. (-bor'der) oprawić w ramkę, oblamować, otoczyć.

embosom, **imbosom**, vt. (em-, im-, -buzn) 1) przytulić do łona; 2) przen. otoczyć opieką.

emboss, vi. (embas') przest. skryć się w gęstwinie; vt. 1) przest. ukryć

w gestwinie; 2) przest. umęczyć ściaganą zwierzyńnię do upadłego; gonić aż piana wystąpi; 3) poet. pokryć pianą; 4) przest. przykryć w skrzyni, włożyć w pochwę; 5) przest. spowodować uwypuklenie; 6) uwypuklić drukowany napis na papierze (za pomocą stalowych wykrojów); 7) uwypuklić rysunek lub wizerunek na monecie, medalu itp.; 8) bogato ozdobić okładkę lub tp.; **embossed book** książka wyciskana systemem Braille'a (dla ślepych).

embouchure, s. (a~buszür' fr.) 1) ujęcie rzeki; także rozlanie się rzeki z doliny na równinę; 2) muz. a) ustnik instrumentu dętego; b) układ warg, języka itd. przy wydobyciu tonu z instrumentu dętego.

embow, vi. (embo') zgąć się w kablak.

embowel, vt. (embau'el) = **disembowel**.

emboweler, s. (-er) kto patroszy.

embower, vt. (-er) umieścić w altanie, otoczyć altaną.

embowment, s. (-ment) okrażenie, sklepienie.

embox, vt. (-baks') umieścić w skrzynce lub w pudełku lub jak gdyby w skrzynce lub w pudełku.

embrace, s. (embrejs') uścisk, objęcie w ramiona.

embrace, vt. 1) objąć w ramiona, uściskać; 2) objąć, okrażyć, otoczyć, zamknąć; 3) korzystać chętnie (ze sposobności), witać chętnie (z sposobnością); 4) wziąć się do czegoś, rozpocząć, obrać zawód, przyjąć wyznaczenie religijne; 5) obejmować, włączyć w siebie, np. geometria obejmuje m.i. trygonometrię **geometry embraces a.o. trigonometry**; 6) hist. założyć (tarczę) na ramię.

embracement, s. (-ment) uścisk wzajemny.

embraceor, s. (embrej'sör) pr. osoba winna zbrodni zwanej w pr. ang. **embracery**, ob.

embracer, s. (embrej'ser) kto obejmuje w uścisku.

embracery, s. (-i) pr. usiłowanie wpłynięcia na sąd, ławę przysięgłych itp. za pomocą przekupstwa, gróźb, strachu itd.

embracing, part. adj. (-in~) bot. otaczający dookoła (o liściu okrażającym u nasady łodyżkę).

embractive, adj. (-syw) skłonny objąć, włączny, włączający.

embranchment, s. (-brencz'ment) rozgałęzienie.

embrace, vt. mącić, sprawiać zamęt.

embranglement, s. (-ment) zamęt, konfuzja.

embrasure, s. (-brej'zör) 1) bud. wnęką okna lub drzwi; 2) fort. strzelnica, otwór fortyfikacji szerzący na zewnątrz przez który strzela się z armat.

embrittle, vt. (-brit~) uczynić kruchszym.

embrocate, vt. (-brokejt) med. nacierać (chorą część) olejkami lub tp.

embrocation, s. (-kej'szn) med. 1) nacieranie olejkami lub tp.; 2) płyn

którym się naciera; dawniej: **embroche** (embrok').

embroider, vi. (-broj'der) haftować, robić haft; vt. 1) haftować coś; 2) zdobić, uzupełniać prawdziwe zdarzenie dowolnymi upiększeniami, przesadzać, zmyślać, w tym znaczeniu także żart. haftować.

embroiderer, s. (-er) hafciarz (m); **embroideress**, s.f. (-es) hafciarka (f).

embroidery, s. (-i) 1) haft, rzecz wykonana haftem; 2) hafciarstwo, zawód, sztuka; 3) bardzo staranne i drobiazgowo wykończenie opisu itp. w książce, dziele sztuki itp.; e. **frame** krosno, krosienko; e. **hoop** dwa kółka drewniane ściśle dopasowane służące razem jako krosno.

embroil, vt. (-broj~) wnieść w kłopot.

embroilment, s. (-ment) zamieszanie, sprzeczka, bójka, kłopot.

embryectomy, s. (embri-ek'tomi) chir. chirurgiczne usunięcie zarodka.

embryo, s. (em'brio) biol. zarodek, embrion, we wczesnym okresie po poczęciu; w ludzkiej embriologii zarodek w trzecim miesiącu zwany już płodem **fetus** (fites) **PHOETUS** (fötus); 2) bot. u roślin nasiennej młody sporofit wynikający z połączenia męskich i żeńskich komórek płciowych za pomocą pyłku i woreczka nasiennej; in e. w zarodku, w projekcie, jeszcze przed wykonaniem.

embryocardia, s. (-kar'dja) med. rytm serca płodowy, czyli wahadłowy; choroba serca w której bicie serca podobne jest do jednostajnego bicia serca płodu w łonie matki.

embryocotomy, s. (-bri'ak'toni) med. zabicie zarodka jak np. w spędzeniu płodu.

embryogeny, s. (-a'dżeni) biol. uтворzenie i rozwój zarodka.

embryology, s. (-a'łodżi) biol. **embriologia**; a) dział biologii poświęcony nauce o tworzeniu rozwoju zarodka zwierzęcego i roślinnego; badanie rozwoju osobnika od zarodka do okresu dojrzałego; ob. **ontogeny**; b) ogół zjawisk obserwowanych w tych badaniach; c) dzieło z zakresu embriologii.

embryoma, s. (-o'ma) med. guz powstały z ustrojów zarodkowych.

embryonal, -nic, adj. (em'brio'-nał, -a'nik) biol. zarodkowy, płodowy; przen. początkowy, pierwotny.

embryonate, adj. (em'brionejt) biol. mający zarodek.

embryonated, adj. (-ej'tyd) 1) biol. zapłodniony, np. e. **egg**; 2) chem. przest., połączony z inną substancją, włożony w inną substancję.

embryonic, adj. (-a'nik) zarodkowy, załazkowy, embrionowy; początkowy, pierwotny; e. **layer** warstwa zarodkowa; e. **sac**, bot. woreczek załazkowy; e. **segregation**, biol. w embriologii podział równoważnego szeregu czynników na dwa szeregi o pewnych ograniczonych właściwościach; e. **shield** tarcza zarodkowa, składająca się z ektodermy i entodermy (związków pierwszego i drugiego listka zarodkowego).

embryony, s. (-ni) biol. posiada-

nie lub tworzenie zarodka, ob. **mon-embryony**, **polyembryony**.

embryophore, s. zool. zewnętrzna komórkowa pokrywa sześciocykowego zarodka tasiemca, ob. **hexacanth**.

Embryophyta, s. pl. według systemu Englera (1844—1930) i Prantla (1820—1888) podział królestwa roślinnego obejmujący wszystkie rośliny posiadające rozrodczość za pomocą załazków i tkanki naczyniowej czyli wszystkie rośliny z wyjątkiem **MYXOPHYTA** i **TALLOPHYTA**, ob.; dzieli się na E. **ASIPHONOGAMA** i E. **SIPHONOGAMA**, odpowiadające działom **ARCHEGONIATÆ** i **SPERMATOPHYTA** ogólniej przyjętego systemu.

embryoplastic, adj. (-ples'tyk) biol. pomocny w utworzeniu zarodka.

embryo sac, bot. woreczek załazkowy, makrospora o wyglądzie wydłużonej komórki wielkich rozmiarów w stosunku do otaczających ją komórek osrodka (**nucellus**) gdzie załazek rozwija się, ob. **megaspore**.

embryotega, s. (-ti'ga) pl. -æ (-dzi) bot. zgrubienie koło znacznika **hilum** **HILE** niektórych nasion które odpada z kiełkowaniem.

embryotome, s. (em'briotom') chir. przyrząd do wycięcia lub przecięcia płodu.

embryotomy, s. (-a'tomi) chir. 1) pocięcie płodu w wypadku np. niemożliwości porodu; 2) przecinanie płodów dla badań.

embutia, s. (embut'ja; nazwa miejscowa w jęz. tupi) bot. drzewo brazylijskie rodzaju **NECTANDRA** z rodziny wawrzynowatych **LAURECEÆ**, ob. **Nectandra**.

embus, vi. (embus') woj. załadować (wojsko) na autobus; vt. woj. przewieźć (wojsko) w autobusie.

em dash (em'desz) druk. pauza,—.

eme, s. (i'm) gw. wuj, przyjaciel; gaduła.

Emeline, Emmeline, s. (e'melajn, -lin) żeńskie imię własne nieużywane w jęz. polskim.

emend, vt. (imend') 1) naprawić, ob. **amend**; 2) poprawić, dziś częściej w tym drugim znaczeniu, np. o pracy literackiej.

emendable, adj. (-ebi) dający się naprawić, dający się sprostować.

emendate, vt. (-dejt) poprawić (styl, ortografię itp.).

emendation, s. (-ej'szn) poprawka.

emendatory, s. (-tory, Ang. tóri) poprawny, poprawczy.

Emer, s.f. (ej'wer) folklor irl. Ej-
wer, ideał wszelkich cnót kobiecych, żona Kuczulainna, ob. **táin**.

emerald, adj. (e'merołd) szmaragdowy, koloru szmaragdowego.

emerald, s. min. 1) szmaragd, sylikoid grupy granatu, zielona odmiana berylu ($\text{Be}_3\text{Al}_2\text{Si}_6\text{O}_{18}$) wysoko ceniona od wieków jako klejnot; kopalnie nad Morzem Czerwonym znane były w XVII w. przed Chr., a Pliniusz (23—79) stawia szafiiry w wartości tuż po diamentach i perłach; 2) **Oriental e.** (klasy tlenków, rzędu tlenków szklistych) jest zieloną odmianą korundu (Al_2O_3); 3)

Uralian e. = demantoid, ob.; 4) barwa szmaragdowa, **e. green**; 5) druk. rozmiar czcionek $6\frac{1}{2}$ punktowych, między 6 pt. półcyconem (**nonpareil**) a 7 pt. kolonelem (**mignon**).

emerald copper, min. = diopase, ob.

e. cuckoo, zool. 1) afr. kukułka szmaragdowa **CHRYSOCCOXYX SMARAGDINEUS**, o świetnym upierzeniu złotawo-szmaragdowym, pierś żółta; 2) pld.-chińska kukułka w Himalajach o jasno-szmaragdowym upierzeniu.

e. feather, ogr. roślina cieplarniana **ASPARAGUS SPRENGERI**... o pierzastych liściach zielonych.

e. fish, nazwa różnych ryb w Zatoce Meksyk., znamienych zieloną i niebieską barwą języka, w szcz. **GOBINELLUS OCEANICUS**.

e. green kolor szmaragdowy.

E. Isle, (e, ajl) Irlandia.

e. nickel, min. = **zaratite**.

e. spodumene, min. = **hiddenite**.

e. wedding (e. ued'in~) czterdziesta rocznica ślubu, szmaragdowe weśle.

éméraude, s. (emōro'd) 1) barwa szmaragdowa, kolor szmaragdu; 2) barwa wirydarzowa (kolor zieleni roślinnej).

emerge, vi. (emerdz') 1) wynurzyć się, ukazać się na widok jak gdyby z otaczającej fali, lub np. jak gwiazda z zaćmienia; 2) ukazać się (w sposób zwracający uwagę), wyłonić się jak np. nowa myśl w ciągu dyskusji; 3) wyjść na widok z nieznanego tłumy, z ciężkich warunków życia na wyższe stanowisko, z niewoli na wolność, z ciemnoty itp.

emergence, s. 1) ukazanie się na szerszy widok; 2) astron. = **emersion**; 3) biol. zjawienie się czegoś nowego w zakresie ewolucji, ob. **emergent**; 4) bot. część rośliny wyrastająca z tkanki spod kory np. kolec; 5) filoz. ukazanie się czegoś nowego, ob. **emergent evolution**.

emergency, s. 1) potrzeba, nieoczekiwany zbieg okoliczności, wymagający natychmiastowego działania; 2) biol. i filoz. teoria ukazująca się objawów nieoczekiwanych i nowych, ob. **emergent evolution**; 3) sport. substytut, zastępca przygotowany na wypadek potrzeby (Australia), ob. **emergency man**, 2).

e. brake, samoch. hamulec bezpieczeństwa, dodatkowy ręczny hamulec tak nastawiony, że będzie działał w braku hamulca regularnego, **service brake**.

e. landing field wolne miejsce na lądzie lub na wodzie, nie zaopatrzone w żadne wygodę, ale gdzie można w razie konieczności lądować lub wznieść się.

e. man, 1) w Irlandii pomocnik osoby urzędowej powołany w razie nagłej potrzeby; 2) sport. zastępca przygotowany na wypadek potrzeby.

e. measures, pr. zarządzenia wyjątkowe z powodu nagłej potrzeby, np. **E. Revenue Act** w St. Zj. (1914), **E. Power Act** w Ang. (1920): uchwalane kwalifikowaną większością głosów, z natychmiastowym wejściem w życie i zazwyczaj na czas ograni-

czony aż do ustania nadzwyczajnej potrzeby.

emergent, adj. ('-ent) 1) wyłaniający się; 2) zjawiający się nagle; 3) wynikający (jako konsekwencja); 4) biol. i filoz. ukazujący się nieoczekiwanie jako nowość w zakresie ewolucji, ob. **e. evolution**.

e. year, chronol. 1) rok liczony od czasu wyjścia Żydów z niewoli egipskiej; 2) w szerszym znaczeniu początek liczenia lat od daty obranej przez każdy naród.

emeritus, adj. (ime'rites) emerytowy, wysłużony, będący na pensji; w St. Zj. tytuł przyznawany za szczególną uchwałą profesorem uniwersytetu, duchownym protestanckim itp. w dowód uznania ich pracy zawodowej.

emeritus, s. emeryt, pensjonista, St. Zj. w szcz. profesor uniwersytetu lub duchowny protestancki; hist. kl. weteran starorzyski, który ukończył służbę wojskową.

emerize, vt. (e'merajz) 1) ostrzyć na toczydle; 2) wł. czesać tkaninę wełnianą lub bawełnianą rolkami szmerglem.

emersed, adj. (imörst') 1) wystający, sterczący; 2) bot. wystający ponad powierzchnię wody zamiast płynąć po powierzchni.

emersion, s. ('-szn) wyjście z (gen.), wynurzenie się z (gen.), wyłonienie np. zwartego narodu ze mgły legend; 2) astr. ukazanie się ciała niebieskiego po zaćmieniu.

Emersonian, adj. (emerso'njen) emersoński, dotyczący Emersona (Ralf Waldo E., 1803—1882), jego pism, stylu i filozofii, ob. **transcendental school**.

Emery, Emmer, Emory, s. (e'mōri, -mo-) Emeryk, męskie imię własne.

emery, adj. (e'meri) szmerglowy.

emery, s. 1. mech. szmergiel, rodzaj korundu, używany do ostrzenia i do szlifowania; ścier; 2) jubil. ścier zawierający nieoczyszczony szafir zawarty w magnetycznych kruszczach żelaznych, używany do szlifowania klejnotów.

emery, vt. 1) pokryć szmerglem; 2) trzeć szmerglem.

e. cake, proszek szmerglowy sprasowany w formie cegiełki.

e. cloth, płótno szmerglowe, szmergiel na płótnie.

e. dust, proszek szmerglowy.

e. grinder, toczak do ostrzenia, ob. **e. wheel**.

e. paper, papier szmerglowy, p. ścierny.

e. wheel, toczak do ostrzenia, szlifowania itp.

Emesa, s. (e'misa) 1) hist. kl. Emesa, miasto w Syrii, miejsce urodzenia cesarza Heliogabala; dziś Homs; 2) zool. rodzaj laskonogich cienkich przydługich pluskwiaków zwany także spider bug.

emesis, s. (e'misys) med. wymioty (pl.).

emetic, adj. (ime'tik) med. wymiotny, ułatwiający wymiotowanie.

emetin(e), s. (e'mitin, -tym) chem. emetyna, alkaloid $C_{25}H_{40}N_2O_4$,

zawarty w korzeniu wymiotownicy lekarskiej **ipeacac root CEPHAELIS IPECACUANHA**...; stosowany doustnie jako środek wymiotny, doustnie jako specyfik przeciwko czerwoncem czyli dezenterii amebowej **amoebic dysentery**.

emetic, s. med. środek wywołujący wymioty.

e. holly, bot. ostrokrzew wymiotny **vaupon ILEX VOMITORIA**...; Am. Pld.

e. mushroom, bot. syrojadka, gołabek, **RUSSULA EMETICA**, grzyb silnie wymiotny i jadowity.

e. root, bot. kilka odmian wilczomleczu czyli ostromleczowatych; ryccynus należy do rodziny wilczomleczowatych **EUPHORBACEAE**.

emeto-, przedr. (e'mito-) med. 1) wymiotno-, np. **emetacathartic**, ob. **cathartic**; **emetomorphine** = **apomorphine**.

emetology, s. (-a'lidzi) med. nauka o wymiotach i o środkach wymiotnych.

émeute, s. (emō't) rokosz, rozruchy (pl.).

emgalla, s. (emga'la) zool. ob. **wart hog**.

-emia, -æmia, przyr. (-i'mia) choroba krwi, określona w pierwszej części wyrazu; (hajma gr. krew).

emiction, s. (imyk'szn) 1) oddawanie moczu, urynowanie; 2) mocz, uryna.

emictory, adj. ('-tori) med. moczo-pędny.

emigrant, adj. (e'migrant) 1) wychodźczy; 2) wędrowny (o ptakach, rybach).

emigrant, s. wychodźca (m), egi-grant (m), wychodźczyni (f), emigrantka (f); osoba opuszczająca kraj rodzinny w celu stałego zamieszkania w innym kraju, gdzie staje się imigrantem (m), imigrantką (f), **immigrant**.

emigration, s. (-ej'szn) 1) emigracja, wyjazd na stałe z kraju rodzinnego; 2) emigracja, wychodźstwo, ogoi wychodźców zbiorowo; 3) fizjol. przejście krwinek, w szcz. leukocytów przez ścianki naczyń krwionośnych.

emigrational, adj. (-i) wychodźczy.

émigré, s. m. émigrée, s. f. (emi-gréj'; fr.) hist. polityczny emigrant po przewrocie politycznym w kraju w szcz. a) po Rewolucji Fr. 1789 zwoleńnicy królestwa, b) po rewolucji bolszewickiej 1917 t.zw. „biali”. 3) fizjol. przenikający przez ścianki naczyń krwionośnych.

Emil, s. (i'mil), **Emile** (ejmil') Emil, męskie imię własne; zdr. Milo; **Emile**, bohater powieści Rousseau'a (Jan Jakub Rousseau (ruso') 1712—1778) „Emile ou l'éducation” z 1762.

Emilia, **Emily**, s. (imi'lia), (e'mili) Emilia, żeńskie imię własne; zdr. Milly, Milcia, Mila.

eminence, s. (e'minens) 1) wzniesienie, wysokość, wyższe położenie; 2) wyższe stanowisko w społeczeństwie, wybitność, znaczenie; 3) E. Eminencja, tytuł należny kardynałowi KRK., w 3-ej osobie: Jego E., w 2-ej osobie: Wasza E.; 4) barwa

fiołkowo-czerwona; 5) anat. wyniosłość, wypukłość w szcz. na kości.

eminent, adj. (e'minent) 1) wysoki, wzniosły; 2) wystający, sterczący; 3) wybitny, wysoko ceniony; 4) niezwykły, widoczny, uderzający, wyjątkowy; 5) znany, słynny; 6) przest. ważny.

eminent domain, pr. prawo państwa do wywłaszczenia za stosowną zapłatą obywatela na cele wyższej użyteczności publicznej; w Pol. według art. 99 Konstytucji dopuszczalne tylko w wypadkach ustawą przewidzianych; wywłaszczenie czyli ekspropriacja; w Szk. **compulsory surrender**; w St. Zj. sąd oznacza — w razie sporu — godziwą wartość posiadłości.

eminently, adv. (i'y) wybitnie, wyraźnie, znacząco.

emir, **emeer**, s. (e'mir) 1) arabski komendant wojskowy; niezawisły wódz szczepu arab., rzadca prowincji; 2) honorowy tytuł przyznawany potomkom Fatimy, córki Mahometa; 3) tytuł honorowy turecki; ob. **ameer**, **amir**.

emirate, s. (-ejt) obwód urzędowania emira.

emissarium, s. (emisej'riom, na kont. eur. **emisarium**) hist. kl. starożytności ujęcie sztuczne dla jeziora nie mającego ujścia naturalnego.

emissary, adj. (e'miseri, Ang. -sōri) 1) emisarski, wywiadowczy, szpiegowski; 2) anat. wypustkowy, w szcz. określający żyły, które wychodzą z czaszki przez wypustki i łączą jamy **DURÆ MATRIS** z żyłami poza czaszką.

emissary, s. (e'miseri, Ang. -sōri) 1) emisariusz, tajny agent wysłany zagranicę dla zdobycia pewnych informacji lub dla rozpowszechniania pewnych wiadomości; 2) sztuczne ujęcie jeziora, kanału itp.; 3) anat. wypust, np. wypust żylny czaszki, wypust Santoriniego, **EMISSARIUM SANTORINI**.

emission, s. (imy'szn) 1) wydzielanie, wyrzucanie, emisja (ciepła, światła, głosu); 2) gieł. emisja, wypuszczenie banknotów, papierów wartościowych, akcji; 3) elek. promieniowanie prądu z rozpalonego drutu lub katody w elektronowej rurce; także ilość prądu stanowiącego taką emisję, zazwyczaj w milliamperach; 4) med. wydzielina cieczy; 5) przest. wysłanie z misją.

emissive, adj. ('-syw) wyrzucający, wysyłający.

emissivity, s. ('-iti) 1) łatwość wyrzucania z siebie, łatwość wysyłania; szybkość wysyłania lub promieniowania; 2) fiz. względna siła (płaszczyny lub materiału stanowiącego płaszczyznę) w wysyłaniu ciepła przez promieniowanie; stosunek do wysyłania ciepła przez idealną płaszczyznę **black body** absorbującą 100%.

emit, vi. (emyt') wypływać, uchodzić; vt. 1) wysyłać, wydawać, wyrzucać z siebie; 2) wydać, wydawać np. rozkaz; 3) wypuścić, np. pocisk; 4) wydawać z siebie np. głosy, jęki.

Emma, s. (e'ma, żeńskie imię własne.

Emmanuel, s. (eme'nju-eł, dosł. h. Bóg z nami) Emanuel, męskie imię własne; ob. **Immanuel**.

emmarble, vt. (em'marbi) wykonać w marmurze.

emmarvel, vt. (emar'weł) zadziwić.

emmanagogue, s. (eme'-, -mi'na-gog) med. każdy środek ułatwiający menstruację (miesiączkowanie), lek miesiączkopedny.

emmenic, adj. (eme'nik) dotyczący menstruacji.

emmeniopathy, s. (eme-, emi-nja'pełi) zaburzenia z utrudnionym miesiączkowaniem.

emmenology, s. (-na'łodzi) med. dział medycyny zajmujący się miesiączkowaniem.

emmensite, s. (e'menzajt, od wynalazcy Stefana H. Emmensa, chemika amer.) gaz wybuchowy składający się głównie z kwasu pikrynowego (NO₂) C₆H₃OH.

Emmentaler, s. (e'menta'ler) ser emmentalski, pierwotnie z doliny Emmental w Szwajcarii.

emmer, s. (e'mör) bot. pszenica płaskurka **TRITICUM DICOCCUM**, Schrank; nazywana czasem niewłaściwie **spelt**, którym jest orkisz **TRITICUM SPELTA**, Linn.

emmet, s. (e'met) przest. mrówka; ob. **ant**, **pismire**.

emetropie, s. (e'mitrop) fizj. osoba mająca miarowy wzrok, miarowiec **AMMETROPS**.

emmetropia, s. ('-ja) med. miarowość wzroku, miarowzroczność, stan normalnej refrakcji oka; ob. **ametropia**, **astigmatism**, **hypermetropia**, **myopia**.

emmetropic, adj. miarowzroczny.

emodin, s. (e'modin) chem. emodyna, związek chem. C₁₅H₁₄O₂ (OH)₂ czyli C₁₅H₁₃O₂, otrzymywany z rabarbaru himalajskiego **Himalayan rhubarb RHEUM EMODI** . . . z rodziny rdestowatych **buckwheat family POLYGONACEAE**, z szklaku pospolitego **common buckthorn RHAMNUS CATHARTICA**, Linn., i z szklaku pin.-amer. **RHAMNUS PURSHIANA**, D.C., zwany także **frangula emodin** dla odróżnienia od izomerycznego związku **aloëmodin**.

emolescence, s. (emoles'ens) zmięknienie przed topnieniem.

emolient, adj. (imo'lient) miękczący, robiący pulchnym, kojący dla skóry lub tkanek śluzowych.

emolient, s. med. zewnętrzny środek miękczący i kojący.

emolument, s. (ima'liument) dochód z urzędu, posady, stałej pracy; przest. korzyść, zysk.

Emory oak, (emori o'k, od inż. am., gen. W. H. Emory'ego 1811—1887) bot. czarny dąb amer. **QUERCUS EMORYI** . . .

emotion, s. (imo'szn) 1) przest. niezwykle ruch, wędrowka, rozruch; 2) ożywienie uczuć ponad zwyczajny stan, połączone z chęcią działania na zewnątrz i z oznakami podniecenia jak np. przyspieszone tętno, skłonność do śmiechu, płaczu, irytacji itd.; 3) wzruszenie, wstrząśnienie uczuciowe.

emotional, adj. (-eł) ulegający

wzruszeniu, poddający się ożywieniu uczuć; e. **instability** psychiatr. nie-
możność opanowania żywszych uczuć, działanie pod wpływem uczuć żywsze i jaskrawsze aniżeli działanie normalnej osoby.

emotionalism, s. (-izm') emocjonalizm, a) skłonność do działania pod wpływem uczucia raczej niż zimnej rozważi; b) psych. kierunek naukowy upatrujący w uczuciu pierwotne zjawisko życia psychicznego; stosownie do tego wola i wyobrażenia tkwią już w zarodku uczucia i z niego się kształtują.

emotioned, adj. (imo'sznd) wzruszony, opanowany uczuciem, działający pod wpływem wzruszenia.

emotive, adj. (imo'tyw) 1) działający wskutek wzruszenia; 2) wzbudzający wzruszenie, działający na uczucia innych.

empanel, vt. (empe'nei) złożyć, zestawić, w szcz. e. a jury ławę przysięgłych.

empasm, -a, s. (empezm', '-a) prosek perfumowany zabijający zapach potu.

empathy, s. (em'pałi) współczujące wejście w położenie innego stworzenia w szcz. nie osoby ludzkiej.

empennage, s. (a~penaž') lot. ogon samolotu.

emperor, s. (em'perör) 1) hist. cesarz, **IMPERATOR**, historyczny tytuł suwerena wielkiego państwa składającego się z podległych królestw; ostatnie dwa cesarstwa na kuli ziemskiej przestały istnieć w ostatnich paru latach gdy król włoski utracił Etiopię wraz z ofiarowanym mu przez premiera Mussoliniego tytułem cesarskim, a król ang. utracił Indie Wschodnie wraz z ofiarowanym (1876) przez premiera lorda Beaconsfielda tytułem cesarskim; 2) kup. rozmiar papieru, St. Zj. 40×60, Zj. Kr. 48×72.

e. **boa**, śr.-amer. **boa CONSTRICTOR CONSTRICTOR IMPERATOR**.

e. **butterfly**, nazwa kilku gatunków pięknych motyli z rodziny **NYMPHALIDÆ**.

e. **fish**, piękna japońska ryba jadalna **HOLACANTHUS IMPERATOR** zwana także e. of Japan.

e. **goose**, zool. barwna gęś **PHILACANTHUS CANAGICA** wzdłuż wybrzeży Alaski i na sąsiednich wyspach.

e. **moth**, zool. duży zmierzchnikowiec eur. **SATURNIA PAVONIA**.

E. of **Believers**, hist. kość, drugi kalif mah., Omar I, zdobywca Jeruzolimy, (ur. 582, zabity 644).

e. **penguin**, zool. największy pingwin **APTENODYTES FOSTERI**, Victoria Land.

e. **worship** boska cześć oddawana cesarzom rzymskim aż do czasu wprowadzenia religii chrześcijańskiej jako religii państwowej.

Empetraceae, s. pl. (empitrej'si-i) bot. bażynowate, rodzina roślin w rzędzie trzmielinowych **CELASTRALES** (według innej klasyfikacji **CELASTRACEAE** **staff tree family** są rodziną).

Empetrum, s. (empi'trom) bot. bażyna, ob. wyżej; E. **NIGRUM**,

Linn. bażyna czarnojagodowa **crowberry**.

emphasis, s. (em'fazys) 1) przest. przytyk, poddanie wyrazowi różnego znaczenia; 2) nacisk na myśl lub słowo; 3) podkreślenie ważności; 4) nacisk w muzyce, w wygłoszeniu mowy itp. na pewne ustępy.

emphasize, vt. (em'fezajz) położyć nacisk na (acc.).

emphatic, adj. (emfe'tyk) 1) emfaticzny, podany z naciskiem w tonie, podkreślony; 2) podanie z naciskiem w formie przez użycie pomocniczego do (**emphatic mood**).

emphraxis, s. (emfres'kys) med. zatkanie, w szcz. porów skóry ludzkiej.

emphysema, s. (emfisi'ma) med. rozedma.

emphysematous, adj. (-tös) 1) rozdęty; 2) bot. pecherzowaty.

emphyteusis, s. (-tjuszis) pr. kontrakt wieczysty albo na długie lata zawarty o dzierżawę ziemi uprawnej, dziedziczny i pod pewnymi warunkami przedający.

emphyteuta, s. (-tju'ta) pl. -æ, pr. dzierżawca ziemi tak zakontraktowanej, ob. wyżej.

Empididae, s. pl. (empi'didi) zool. liczna rodzina drobnych muchówek, DIPTERA, latających w dużych rojach w rytmie jakgdyby tanecznym, skąd nazwa **dance flies**.

empicement, s. (empi'sment) szycie. wszyty bryt, wstawka.

Empire, adj. (em'pajr) a~pir; dotyczący stylu mebli, strojów itd. z czasów Napoleońskich, 1804—1815, ob. **Duncan Phyfe**.

Empire blue, kolor zielonawo-niebieski.

E. City=New York, ob. **E. State**.

E.-Day, hist. 24 maja, dzień urodzin królowej Wiktorii, zmarłej w 1901, obchodzony we wszystkich krajach korony brytyjskiej.

E. gown, suknia damska dekolowana o bardzo wysokim stanie z bogato spadającą długą spódnicą, rękawy krótkie bufiaste, bardzo modna 1804—1815, często wracająca z modą.

empire, s. cesarstwo; **E. of the East**, hist. kl. wschodnie cesarstwo, **E. of the Rising Sun** Japonia, **E. of the West**, hist. kl. cesarstwo zachodnie, **E. State**, stan New York.

empiric, -al, adj. (empi'rik, -l) 1) doświadczalny, polegający na doświadczeniu; 2) oparty na osobistym doświadczeniu bez należytych względów dla teorii i doświadczeń innych osób; właściwy szarlatanom i znachorom.

empiric, s. hist. 1) członek dawnej grupy lekarzy, którzy kierowali się wyłącznie swymi własnymi doświadczeniami bez względu na zasady teoretyczne i doświadczenia innych; nieuk, znachor, szarlatan, empiryk.

empiricism, s. (-rism) 1) metoda i praktyka empiryka; a) postępowanie w myśl wyłącznie osobistych doświadczeń; b) leczenie oparte na osobistych doświadczeniach bez względu na wiedzę lekarską i bez znajomości zasadniczych; c) praktyka wykonywana przez nieuka, szarlatana, znachora; 2) filoz.

doktryna, że źródłem wszystkiego co wiemy jest doświadczenie, w szcz. w odniesieniu do filoz. ang. Lockego (1632—1704) do Hume'a (1711—1776); 3) zasada oparta na doświadczeniach.

emplace, vt. (emplejs') umieścić na stałe.

emplacement, s. (-ment) 1) położenie, lokacja, np. budynku; 2) umieszczenie na stałe; 3) fort. a) stałe stanowisko działła lub dział; b) platforma pod działło, podstawa działowa.

emplane, vi. (emplejn') wsiąść na samolot.

emplastic, adj. (-ples'tyk) 1) lepki, ob. **adhesive**; 2) med. zaparty, ob. **costive**.

emplastration, s. (-plestrej'szn) med. nałożenie plastra lub maści.

emplastrum, s. (-plest'rom) apt. plaster.

empleteite, s. (-plek'tajt) min. emplektyt, siarkosól miedzi w klasie lamprytów (blaskotów) Cu Bi S₂.

employ, s. (-ploj') 1) zatrudnienie, zajęcie, płaćna służba, zawód; 2) najem usług.

employ, vt. 1) używać (narzędzia), stosować (narzędzie); 2) najać usługi, użyć (kogoś) do usług; 3) zajmować (czyjeś usługi), korzystać z usług.

employed, adj. zajęty (w płaćnej służbie).

employee, s. (-ploji') 1) podwładny, urzędnik prywatny, osoba której usługi wynajęto; odr. **official officer**.

employer, s. (-plojer) prywatna osoba która najmuje usługi drugiej, szef, pryncypał.

employment, s. (-ment) 1) stała praca zarobkowa w stosunku najmu usług, posada, miejsce, praca; **to seek e.** poszukiwać zajęcia (pracy, miejsca posady, — a w samej rzeczy plaćcy, zarobku —); 2) zawód.

e. agency, biuro pośrednictwa pracy.

empodium, s. (-po'djom) zool. drobnouchny wyrostek między szponikami podymu (stopki) wielu owadów.

empoison, vt. (-poj'sn) 1) przest. otruć (kogoś); 2) zatruć, uczynić trującym.

emporetic, **emporetic**, adj. (emporet'ik, -rut'-) kupiecki, handlowy, towarowy; s. towar.

emporium, s. 1) centrum handlowe; 2) sklep w dużym stylu, bazar sprzedający rozmaite towary, skład departamentowy.

empoté, adj. m. (a~porte') uniesiony ponad możliwość opanowania się; f. **empotée** (a~porte'j).

empower, vt. (-pau'er) uprawnnić, upewnomocnić, upoważnić, nadać prawną moc działania.

empress, s. (em'pres) cesarzowa, żona cesarza lub panująca jak np. caryca.

empress tree, bot. carówna PAULOWNIA IMPERIALIS, Sieb. & Zucc. z rodziny trędownikowatych **figworth family SCROPHULARIACEAE**; Jap. i Chiny i w cieplarniach.

emprostotonos, s. (-pras;a'tonos) med. tężec przedni, t. przodowy.

emptiness, s. (emp'tines) próżnia, pustka, próżność, pustość.

emptings, s. pl. ('-tin~s) St. Zj. drożdże.

emptio, s. (em'szio, na kont. eur. emp'cio) pr. rzym. kupno, e. **-venditio** kontrakt kupna-sprzedaży.

emptor, s. (emp'tor; l.) kupujący, nabywca.

empty, adj. ('ti) 1) próżny, pusty, nic nie zawierający (pusta szafa, próżny żołądek); 2) próżny, pusty, nie zajęty, nie wynajęty, puste mieszkanie, próżny sklep; 3) próżny, pusty, nie zajęty w swym właściwym celu, pusty tramwaj; 4) nic nie znaczący, pozbawiony treści, np. puste spojrzenie, pusty sen, puste marzenia; 5) jałowy, np. pusta jabłoń; 6) pusty umysłowo, głupi, nie znający grzeczności itp.; 7) mat. (o klasie) nie mający elementu, ob. **vacuous**; 8) opt. mający jednolity wskaźnik załamowania; e. **-handed**, adj. z próżnymi rękoma.

empty, vt. 1) wypróżnić, opróżnić, pozbawić zawartości; 2) wylać, odwieść, odprowadzić np. potok; 3) pozbawić treści, znaczenia.

emptsis, s. (-sys) med. wykrztuśzanie, w szcz. krwi **hemoptysis**, ob.

empty weight, lot.=**dead load**.

empurple, vt. (-pörl') 1) ubrać w purpurę, odziać we fioleto, ubarwić purpurowo **the setting sun empurpled the hills**.

Empusa, s. (empiu'sa) 1) mit. kl. zły duch z apetytem wampira na ludzkie mięso; uważany za ducha w służbie Hekaty, ob. **Hecate**; 2) bot. rodzaj grzybow z rodziny ENTOMOPHTHRACEAE pasorzytujać na muchach, larwach ćmy, szarańczy, powodujących jesienią puchnięcie i śmierć; 3) zool. rodzaj żarłoczników szarańczaków ORTHOPTERA z rodziny modliszkowatych MANTIDAE.

empyema, s. (-pi-i'ma) med. nagromadzenie ropy w jamie ciała, najczęściej w jamie płucnej, ropniak opłucnej.

empyesis, s. (empi'i'zys) med. wysypanie się krostek.

empyocoele, s. (em'piosil') med. obrzękłość od nagromadzenia ropy w mosznie, ropniak moszny.

empyrean, adj. (em'piri'eł) adj. 1) ognisty, strzelisty, wzniosły, podniosły, niebiański; 2) utworzony z przeczystego ognia; także **empyrean**, adj.

empyrean, s. (em'piri'en, -paj-) 1) niebiosa, niebo; 2) w kosmologii staroż. i średniow. sfera niebiańska, najwyższe niebo, pełne ognia i światła; u Dantego i Miltona raj.

empyreuma, s. (-ru'ma) pl. -ta (-ru'mata) chem. swoisty zapach substancji organicznej palonej w zamkniętym naczyniu.

empyreumatic, adj. (olej) otrzymywany z destylacji organicznych substancji w wysokiej temperaturze.

empyromancy, s. (-men'si) wróżenie z ognia.

emu, emeu, s. (i'miu) zool. emu, ptak australijski z gromady bezgrzebieniowców RATTAE (dawniej biegusów CURSORES) rodzaju DROMICEIUS, w Australii; spokrewniony ze strusiem, wysokością mu prawie dorównuje.

emulant, s. (e'miulent) współzawodnik.

emulate, vi. (-lejt) współubiegać się; vt. współzawodniczyć, starać się dorównać (dat.).

emulation, s. (-ej'szn) współzawodniczenie z abl. współzawodnictwo.

emulator, s.m. (-tör) współzawodnik.

emulatrix, s.f. (-tres) współzawodniczka.

emulgent, adj. (imo'dżent) ściągający ciecz, ciekący, stąd: czyszczący; o naczynkach nerwowych uważanych przez starożytnych za ściągające surowicę i tworzące mocz.

emulgent, s. 1) żyłka nerki; 2) środek wywołujący upływ żółci; 3) ciało zawieszające.

emulous, adj. (e'miulös) ambitny, skory do współzawodnictwa.

emulsifiability, s. (imo'sifajeb'y-liti) zdolność do utworzenia zawiesiny; -fication wytwarzanie zawiesiny.

emulsifier, s. (-fajer) substancja wytwarzająca zawiesinę.

emulsify, vt. (-faj) zmienić w zawiesinę.

emulsin, s. (-syn) chem. preparat zaczynowy (enzymowy, fermentowy) otrzymywany z grzybków lub wyższych roślin (np. z migdałów); zwany także **synaptase**.

emulsion, s. (-szn) emulsia, zawiesina; chem. fiz. zawiesina drobnitkich cząsteczek płynu w innym płynie (zawiesina zwana **dispersed phase**, a płyn stanowiący jej środowisko: **continuous phase**; fotogr. zawiesina czułych soli i srebra (w szcz. bromku srebra) w żelatynie.

e. colloid, emulloid, s. (e. kalo-id, '-o-id) zawiesina rozprószona w bardzo drobnitkie cząsteczki.

emulsor, s. (-sör) = **emulsifier**.

emunctory, adj. (imonk'tori) anat. wydzielniczy; s. każda część ciała wydzielająca nieczystości na zewnątrz (nos, nerki, skóra itd.).

Emys, s. (e'mys) żółw, gad rzędu żółwi CHELONIA; o ciele otoczonym pancerzem kostnym złożonym z mniej lub więcej skostniałej tarczy grzbietowej i brzuszej; **EMYS ORBICULARIS** w Eur., **E. BLANDINI** w Amer.

en, adj. (en) mający kształt N.

en, s. 1) litera N, n; 2) rzecz mająca kształt litery N.

en -, przedr. -in.

-en, przyr. 1) dawna końcówka pl. np. **oxen**; 2) końcówka imiesłowu czasu przeszł. np. **beaten**; 3) dawniejsza końcówka przymiotnikowa dziś zastąpiona przymiotnikowym użyciem rzeczownika np. **golden cap** = **gold cap**; 4) oznaczający przerobienie, np. **quicken** przyspieszyć.

enable, vt. (enejbl') 1) umożliwić,

ułatwić; 2) uzdolnić, uprawnić, upoważnić, upełnomocnić.

enabling statute, ustawa uprawniająca do działania w taki sposób, jaki bez tej ustawy byłby wzbroniony.

enact, vi. odgrywać rolę (na scenie lub w życiu); vt. 1) ułożyć ustawę, przeprowadzić projekt ustawy przez uchwałę Izby i wpisać ją w zbiór ustaw; 2) grać rolę, wykonać rolę; 3) przest. zarekordować, wpisać w księgi publiczne.

enacting clause, klauzula w uchwale parlamentarnej polecająca wpisanie ustawy do zbioru ustaw; zaczyna się zwyczajnie od słów: **Be it enacted . . .**

enäma, s. (ena-ej'ma) bot. chwastowa szarota fioletowa **Hawaiian cudweed GNAPHALIUM PURPUREUM**, Linn.

enalid, s. (e'nalid; ena'lios gr. jezierny, morski) bot. podwodna roślina morska.

Enaliornis, (-or'nis gr. ptak) paleont. rodzaj pływających ptaków systemu kredowego, pokrewny **Hesperornis**.

Enaliosauria, s. pl. (-so'ria) paleont. grupa wymarłych gadów morskich obejmująca ichtiosaury i plesiosaury, ob. **Ichtyosauria** i **Plesiosauria**.

enamel, s. (ene'ml) 1) emalia, szklista, kompozycja, barowołowiowa, służąca do pokrywania drewna, porcelany, szkła itd. itd. bardzo twarda, idealnie gładka i ozdobnie lśniąca powłoka; skład bezbarwnej emalii zazwyczaj: 48.4 krzemionki, 39.4% tlenku ołowiu i 12.1% tlenku potasu; skład białej z dodaniem tlenku cyny; 2) każda lśniąca powłoka podobna do emalii; 3) towar pokryty emalią; 4) kosmetyk dający cerze gładki połysk; 5) anat. i zool. emalia zębów, najtwardsza substancja w ciele zwierzęcym, ob. **e. bud**.

enamel, vt. emaliować, pokrywać emalią, pokryć twardą i gładką powłoką; emaliować (tworzyć).

e. bud, embr. początkowa formacja epitelium w emalię, pochodząca z ektodermy; emalię wydzielają adamantoblasty czyli komórki emaliowe, **enamel cells**, które tworzą oddzielny narząd emaljiowy, **enamel organ**.

enameler, -ll-, s. (enem'eler) emalier.

enamel germ = **enamel bud**.

enameling, -ll-, s. ('elin~) emaliowanie twardą i gładką powłoką.

enamel kiln, piec do wypalania emalii.

enameloma, s. (-o'ma) med. wrzód wywołany przez pozostałości narządu emaliowego.

enamelware, s. (-uer') kuchenne statki emaliowane.

en ami (fr. a~nami) po przyjacielsku, między przyjaciółmi.

enamor, -our, vt. zakochać, rozkochać, oczarować.

enanthesma, s. (enan'ie'me) med. wysypka na błoniach śluzowych, przec. **exanthema**.

enanthesis, s. ('-zys) med. zewnętrzna wysypka od wewnętrznej choroby.

enantio-, przedr. (enan'tjo-) przeciwnie-.

enantiobiosis, sz (-bajo'zys) biol. wroga symbioza.

enantioblastic, -tous, adj. (-bles'tyk, '-töz) bot. rozpoczynający się na końcu nasienia najdalszym od znaczka hilum, o zarodku.

enantiopathy, s. (-a'pa'gi) med. 1) leczenie środkami przeciwnymi objawom choroby, **allopathy**; 2) antagonizm w skutkach lub objawach różnych chorób.

enantiopsis, s. (-o'zys) wyrażenie przeczące mające być zrozumiane twierdząco lub na odwrót.

enantiotropy, s. ('-tropi) chem. własność substancji występowania w rozmaitych postaciach stosownie do temperatury, np. siarka, ob. **monotropy**.

enargite, s. (enar'dżajt) min. siarkosól miedzi Cu_3AsS_4 w rzędzie siarkosoli klasy lampyrtów (blaskotów), c.w.4.4 - 4.5; t.3.

enarme, s. (enarm') hist. rzemień lub rzemienie do trzymania tarczy na ramieniu.

en arrière, int. (fr. a~nari'e'r) w tył, wstecz.

enarthrodia, **enarthrosis**, s. (ena~ro'dia, '-zys) anat. staw panewkowy z okrągłym końcem jednej kości pasującym w łóżysko drugiej.

enate, adj. (enejt') 1) wyrastający, wyradzający się; 2) spokrewniony przez matkę.

enate, s. krewny po kądzieli, osoba spokrewniona przez matkę; ob. **agnate**.

enatic, adj. (inejt'ik) pochodzący od wspólnej matki, np. **e. clan** matczyny szczep, matriarchalny szczep.

enation, s. ('szn) 1) pokrewieństwo po kądzieli; 2) bot. wyrostek z powierzchni narządu.

en bloc, (a~blok') parl. razem gromadnie, nie szczegółowo częściami lub ustępami, np. ustawa przyjęta **e. b.**

encänia, s. pl. (ensi'nja) hist. kl. uroczystość na cześć jubileusza miasta lub tp.; dziś w szcz. doroczny obchód czerwcowy w uniw. Oxford.

encamp, vi. (enkemp') rozłożyć się obozem, stanąć obozem, zaobozować, obozować.

encampment, s. (-ment) 1) obóz; 2) miejsce gdzie znajduje się obóz.

encanthis, s. (enken'zis) med. abnormalny przerost mięska łzowego **CARUNCULA LACRIMALIS**.

encapsulate, vt. (enkep'sulejt) umieścić w kapsułce.

encapsulation, s. ('szn) med. otorebkowanie.

en caracole, w kształcie spirali, w szcz. o kręconych schodach.

encarnalize, vt. (-kar'nelajz) 1) przybrać w ciało, urzeczywistnić, ziścić; 2) spowszednić, obniżyć do poziomu ordynarności.

encarpium, s. (-kar'piom) bot. sporofor.

encarpus, s. (-kar'pes) szt. p. w głowicy lub we fryzie ozdoba w kształcie owoców i kwiatów.

en carré, (a~kare') w ruletce stawka na cztery numery tworzące kwadrat.

encash, vt. Ang. (-kesz') spieniężyć.

en easseroles (a~kasrol') potrawa przygotowana w ryneccze na ogniu i podana na stół w tej samej ryneccze.

encatarrhaphy, s. (enkate'rafi) chir. umieszczenie tkanki lub narządu w części ciała, gdzie nie znajduje się normalnie.

encaustic, adj. (-kos'tyk) szt. p. palony.

en cavalier, (a~kawalie'; fr.) z pańska.

-ence, przyr. ob. -ance.

enceinte, adj. (a~sejnt; fr.) ciężarna, w odmiennym stanie, przy nadziei.

enceinte, s. fort. linia obwodowa twierdzy; miejscowość znajdująca się w obrębie twierdzy.

Enceladus, s. (ense'lades) mit. kl. Enkelades, sturamienny rycerz z hufca olbrzymów walczących z bogami, pokonał ich Atena; 2) astron. drugi księżyc Saturna, ob. **Saturn**.

-**encephalia**, przyr. (ensifej'lia) terat. anormalność mózgu określona w pierwszej części rzeczownika.

encephalic, s. (-sife'lik) anat. 1) dotyczący mózgu czyli mózgowia; 2) mieszczący się w jamie czaszkowej.

encephalin, s. (-se'felin) biochem. cerebronzyd otrzymywany z tkanek nerwowych, ob. **cerebroside**.

encephalitis, s. (-sefalaj'tis) med. zapalenie mózgu e. **lethargica** (ensefalaj'tis li'ar'dzika, na kont. eur. encefalaj'tis letar'gika, we Włoszech: -dzika) śpiączka nagminna, **sleeping sickness**.

encephalocoele, s. (-si'l) med. przepuklina mózgowa; przez lukę w kości czaszki występuje kora mózgowa w postaci guza; (wada wrodzona).

encephalograph, s. (-gref') med. roentgenograficzna fotografia mózgu.

encephaloid, adj. (-se'falo-id) ob. **cerebroid**; e. **cancer**, med. rak znamieny tkanką podobną do konsystencji mózgu.

encephaloma, s. (-o'ma) med. wrzód na mózgu.

encephalo-meningitis, s. (-menindzaj'tis, na kont. eur. -gitis, we Włoszech -dzi'tis) med. zapalenie opon mózgo-rdzeniowych nagminne.

encephalomere, s. (ense'falomir') embr. odcinek mózgu zarodka.

encephalo-mylitis, s. (-maj'elaj'tis, na kont. eur. -mi-eli'tis) med. łączne zapalenie mózgu i rdzenia pancerzowego.

encephalon, s. (ense'falon) anat. mózg, mózgowie.

enchain, vt. (enczejn') 1) okuć w kajdany, zakuć w łańcuchy; 2) przen. związać przepisami jak gdyby łańcuchami; przykuć uwagę słuchacza; trzymać (widza) na uwiezi.

enchant, vi. (enczant') mieć czar,

wywierać urok; vt. czarować, oczarować.

enchanter, s.m. (-er) czarodziej (m), czarownik (m), magik (m), ob. **enchantress**.

enchanter's herb, bot. werbena pospolita **European verbena** **VERBENA OFFICINALIS**, Linn.

enchanter's nightshade, bot. czarstawa pospolita **CIRCÆA LUTETIANA**, Linn., z rodziny wiesiołkowatych **evening primrose family** **ENO-THERACEÆ** czyli **ONAGRACEÆ**.

enchanting, adj. (-in) czarowny, uroczy, czarujący, ujmujący.

enchantment, s. (-ment) 1) zachwyt, stan zachwycenia, urok, czar; 2) to co czaruje i zachwyca.

enchantress, s.f. (-res) czarodziejka, (f); czarownica (f), magiczka (f); ob. **enchanter**.

Enchelycephali, s. pl. (en'keli-se'fali, en'chylis gr. węgorz—węgorzogłowe) zool. podrząd ryb w rzędzie **APODÆ** w podgromadzie ryb kostnoszkieletowych **TELEOSTEI**.

Enchodus, s. (en'kodes) paleont. rodzaj drapieżnych ryb okresu kredowego.

enchondroma, s. (enkondro'ma) med. chrzęstny nowotwór (dobrotliwy) w miejscu zazwyczaj chrząstki niema, czym różni się od chrzęstniaka, ob. **enchondroma**.

enchondrosis, s. (-zys) anat. i med. narosł chrząstkowa.

enchorial, adj. (enko'rieł) miejscowy, rodzimy, swoisty, ojczysty, w szcz. o demotycznych napisach staroegipskich, ob. **demotic**.

enchylema, s. (enkili'ma) biol. enchylema, bardziej płynna część protoplazmy; ob. **hyaloplasma**.

-**enchyma**, przyr. (en'kina) bot. i hist. kl. tkanka określona w pierwszej części wyrazu np. **cystenchyma**.

Enchytraeus, s. (enkitri'es) zool. skąposzczetowa, robak gromady pierścienic **ANNELIDÆ** rodziny **ENCHYTRÆIDÆ** chowane na karmę dla ryb w akwariach.

encina, s. (ensi'na; hisz.) zool. miejscowa hisz. nazwa dębu kalif. **QUERCUS AGRIFOLIA** ... i wirg. **Q. VIRGINIANA** ...

encincture, s. (ensink'czór) opasanie, okrażenie; vt. opasać.

encipher, s. (ensaj'fer) wiadomość szyfrowana; vt. szyfrować, pisać szyfrem, pisać w kodzie.

encircle, vt. (enserkl') okrażyć, objąć, obejść dookoła.

encirclement, s. (-ment) okrażenie; w dypl. międzynarodowej okrażenie, izolowanie kraju przez spisek wszystkich otaczających go krajów.

Encke's comet, (En'kes ka'myt) astron. kometa Enckego (enke'go, Jan Fr. Encke, astronom niem. 1791—1865) kometa o najkrótszym okresie obrotu (3 lata i 4 mies.).

en clair, (a~kle'r, fr.) dyplom. po przetłumaczeniu z szyfru.

enclasp, vt. (enklasp') uściskać, objąć w ramiona.

enclave, s. (en'klejw) 1) enklawe, terytorium otoczone ze wszystkich stron obcymi posiadłościami; 2) med.

coś objętego tkanką lub narządem, a nie należącego tam.

enclave, vt. zająć dookoła wszystkie terytoria otaczające.

enclisis, s. (enkly'zys) gram. partykuła, przyrostek np. (jest)-li? (mów)-że.

enclitic, adj. (enkly'tik) 1) gram. opierający się na obcym akcencie, np. byliśmy, byliście, a nie byliśmy, byliście; **FILIO'QUE** nie **FILIO-QUE**; 2) położn. znamieny nachyleniem miednicy względem głowy podu.

enclose, vt. (enkle'z) 1) zamknąć wewnątrz czegoś; dawniej a) uwięzić; b) trzymać w obrębie klasztoru; 2) przechować w pudełku, w biurku, w tece dokumentów itp.; 3) ogrodzić, otoczyć, okrażyć; 4) odgrodzić.

enclosure, s. (-zór) 1) ogrodzenie, oddzielenie gruntu od reszty; 2) grunt oddzielony przez odgrodzenie; 3) to co tworzy ogrodzenie: pale, drut, deski itd., parkan, siatka, bariera.

encloud, vt. (enklau'd') zamglić.

encode, vt. (-kod') ułożyć w szyfr czyli w kodzie, ob. **decode**.

encomic, adj. (-ko'myk) antropol. kędzierzawy, kręty.

encomium, s. (-ko'miom) pl. -a i ums (-mia, -mions) 1) hołd, gorąca pochwała, panegiryk; 2) KW. hymn triumfalny na Wielką Sobotę.

encompass, vt. (-kom'pas) 1) objąć dookoła, okrażyć, otoczyć; 2) zawierać, obejmować; 3) wskórać, wykonać.

en coquille, (a~kokij') kuch. na muszelce; w szcz. o ostrzgakach pieczonych w muszli.

encore, int. (a~kor') fr. dosłownie: jeszcze) na koncercie lub w teatrze: bis, o powtórzenie lub naddatek.

encore, s. 1) naddatek artysty w odpowiedzi na oklaski; 2) dodatkowy występ artysty lub artystki po ukończeniu pierwotnie zapowiedzianej tury.

encounter, s. (enkaun'ter) 1) spotkanie; 2) fiz. e. albo **collision**, w kinetycznej teorii gazów przyścinie molekuly w obrębie działania innej wraz z wynikającą stąd zmianą kierunku i chyżości działania; 3) hist. pojedynek.

encourage, vt. (-ku'rydz) 1) dawać odwagi; zachęcać; krzewić otuchę; przec. **discourage**; 2) ośmielić, popychać radą; z to; 3) pomagać, popierać, orędownać za (abl.).

encouragement, s. (-ment) zachęta, poparcie, orędownictwo.

encouraging, adj. (-in~) zachęcający, budzący nadzieję, przychylny, dodający otuchy.

encranial, adj. (krej'njeł) zawarty w czaszce.

Encratites, s. pl. (-kratajc; dosł. samodyscyplinowani) hist. kośc. enkratyci, jedna z sekt chrześcijańskich, objętych nazwą **APOSTOLICI** (naśladowcy apostołów), ob. **Apostolic** i **Apostolici**; przeciwnicy obcowania picowego, spożywania mięsa i napojów alkoholowych; do św. Komunii używali wody, stąd zwani także (z ł.) akwarianie i (gr.) hydroparasci.

DWUNASTA LISTA PRENUMERACJI
TWELFTH LIST OF SUBSCRIPTIONS

LI

Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej, Washington, D. C.
200 egz. dla Bibliotek Szkolnych w Polsce

★ ★ ★

OD WYDAWNICTWA

W celu częściowego zmniejszenia deficytu przedsiębiorstwa cena pierwszego
tomu Słownika w oprawie będzie podwyższona **z dniem 1-ym stycznia 1949**
na \$20.00.

Biblioteka Gł. UPH Siedlce
nr inw.: BR - 31819

br.31819